

H610.5
H7717
M111

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofdredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; J. MIEG, arts, Haarlem; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

<p>ABONNEMENTSPRIJS:</p> <p>Per jaargang, franco per post <i>f</i> 1.25</p> <p>Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40</p> <p>Afzonderlijke nummers - 12^{1/2}</p>	<p>ADVERTENTIEPRIJS:</p> <p>Van 1—10 regels <i>f</i> 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-</p> <p>Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-</p>
<p>Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-</p> <p>CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.</p>	<p>Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-</p> <p>LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.</p>

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Een flinke stap vooruit. — Het aangekochte terrein. — De invloed van het tropisch klimaat. — Nieuwere Amerikaanse geneesmiddelen. VII. — Het een en ander over het zoogen. — De Verloting. — Onze voornaamste geneesmiddelen. V. — Propaganda te Gouda. — Verzoek. — Ingezonden. — Toezeggingen en inkomsten Ziekenhuis. — Advertentiën.

EEN FLINKE STAP VOORUIT!

In de maand December, iets te laat om het toen nog in het Maandblad mede te deelen, is door den Raad van Beheer der Naaml. Vennootschap „Homoeopathisch Ziekenhuis” een terrein aangekocht voor den bouw van een eigen homoeopathisch ziekenhuis. Hiermede is een der vele groote moeilijkheden opgelost. Het was geen moeilijkheid, waaromede de voorstanders der Homoeopathie in aanraking zijn gekomen, omdat het zoeken van een geschikt terrein een werk was, dat alleen door de direct ermee betrokken personen kon worden verricht. Zij toch zijn het best in staat te beoordeelen, aan welke eischen een dergelijk terrein moet voldoen. Het was geen gemakkelijke zaak. Reeds ongeveer 1½ jaar waren wij zoekende, nu hier dan daar, doch het mocht ons niet gelukken, een geschikt stuk grond te vinden. De groote moeilijkheid was, niet te ver van de stad Utrecht af te dwalen en toch een geschikt stuk grond tegen betaalbaren prijs te verkrijgen. Waarom wij juist bij Utrecht wilden blijven, is vroeger reeds uitvoeriger in dit Blad beschreven. In het kort kunnen wij herhalen, omdat het de meest centraal gelegen universiteitsstad is, wat op den duur voor de ontwikkeling der Homoeopathie van groot belang is. Op dit oogenblik kunnen wij daarover moeilijk nader uitweiden.

Utrecht is echter een stad, die gekneld ligt in een

pantser van spoorwegen en forten. Om ieder fort is een rayon getrokken, waarbinnen het verboden is te bouwen. Het gevolg hiervan was, dat wij steeds verder weg een terrein moesten gaan zoeken. Evenwel, een ziekenhuis, op te grooten afstand van de stad, brengt bij de exploitatie vele practische bezwaren mee, die men dagelijks gevoelt. Wij zijn dan ook wel eens bijna ten einde raad geweest. Alweder echter is het hiermede gegaan, zooals reeds zoo dikwijls in de ziekenhuis-aangelegenheid, dat er onverwacht uitkomst kwam, als de nood het hoogst was. Wij kregen door een kleine toevalligheid de beschikking over een terrein, dat aan alle redelijk te stellen eischen voldeed. Met algemeene stemmen besloot de Raad van Beheer dan ook tot den aankoop.

Wij bezitten dus thans een terrein van twee Hectaren op vijf minuten afstand van de stad en 15 minuten verwijderd van het centraal-station. Het is gelegen aan den hoogsten kant van de stad. Op een hoogtekaart wordt dit precies aangegeven. Zeer duidelijk kwam dit ook bij de bezichtiging uit. Terwijl in het midden van de maand November, na de vele regens, de velden aan de Oostzijde der stad half blank stonden, was het water aan deze zijde circa 1%. Meter beneden den kant.

Het terrein ligt in een zeer schilderachtig hoekje nabij den Ouden Rijn, onmiddellijk achter de hier welbekende uitspanning „De Hommel”. Het is aan de Noord-Westzijde, Noordzijde, Noord-Oostzijde en Oostzijde beschut, respectievelijk door huizen en tuinen langs den Ouden Rijn, in de omgeving van „den Hommel”, door de oude zware boomen aan de overzijde van den Rijn en, last not least, door het bosch om het landgoed „Welgelegen”. Het is een mooi hoekje!

Er is nog een aangename nevenomstandigheid. Het terrein ligt juist in de gemeente Ouden-Rijn. Hadden wij bij andere terreinen, die wij op het oog hadden, dikwijls er mee te kampen, dat men daar niet gaarne een ziekenhuis wilde en dat wij veelal openlijk of in stilte werden tegen-

gewerkt, hier is het juist andersom. Burgemeester en Gemeenteraad van Ouden-Rijn hebben hunne volle sympathie met ons streven betuigd en ons beloofd te zullen doen wat in hun vermogen is, om onze plannen te doen gelukken. Kan het mooier?

Wij hebben wel eens gezegd: „Het vinden van geschikt terrein is haast een even groote moeilijkheid als het verkrijgen van het benodigde kapitaal.” Welnu, de eerstgenoemde groote moeilijkheid is althans opgelost. De andere groote moeilijkheid is er nog, doch die kunnen wij niet oplossen zonder uwe hulp, geachte voorstanders der Homoeopathie. Er rest ons nog slechts 3½ maand. Helpt ons dus, voor het te laat is!

Utrecht.

J. I. A. B. VAN ROIJEN.

HET AANGEKOCHTE TERREIN.

In de „Utrechtsche Courant” kwam naar aanleiding van den aankoop van een terrein voor het Homoeopathisch Ziekenhuis een ingezonden stuk voor van Dr. Furneé, een allopathisch geneesheer te De Meern, waarin deze ons onbekende redenen, het terrein in een zóó slecht daglicht tracht te stellen, dat een ieder, die Utrecht niet kent, wel moet uitroepen: „Hoe is het mogelijk, dat de Raad van Beheer tot den aankoop van *zulk* een terrein overging?”

Op zichzelf is dit ingezonden stuk niet belangrijk genoeg, om er in ons Blad de aandacht op te vestigen. Door onzen Geneesheer-directeur toch wordt in ditzelfde nummer de ware stand van zaken, gelijk ik mij zelf ter plaatse heb overtuigd, medegedeeld. Evenwel, er werden door een of meer personen te Utrecht aan verschillende homoeopathische geneesheeren, aan de drie milde geefsters van de kapitale som voor den bouw, wellicht ook nog aan anderen, *anoniem* uitknipsels toegezonden van deze courant, blijkbaar met geen ander doel, dan om hen af te schrikken van het volvoeren van het grootsche plan der oprichting van een Hom. Ziekenhuis. Hierop de aandacht te vestigen dunkt mij plicht te zijn. Op zulk een wijze de oprichting van een Hom. Ziekenhuis te bestrijden, komt ons voor onwaardig te zijn. Is men inderdaad tegen den bouw van een Hom. Ziekenhuis, om welke reden dan ook, men zegge het openlijk, maar men make geen gebruik van slinksche wegen en anonieme brieven.

Ons, die het goed meenen met het tot stand komen van het Ziekenhuis, zij het evenwel een nieuwe prikkel, om alles in 't werk te stellen, wat dienen kan tot het bijeenbrengen van het nog benodigde kapitaal!

DR. N. A. J. VOORHOEVE,

Voorzitter van den Raad van Beheer.

DE INVLOED VAN HET TROPISCH KLIMAAT.

De volgende vragen werden door een lezer van dit blad aan de redactie gezonden met verzoek ze eenigszins uitvoerig te beantwoorden:

1°. Welken invloed heeft het tropisch klimaat op de gezondheid?

2°. Op welke organen oefent het een schadelijke werking?

3°. Welke personen moeten niet naar de tropen vertrekken?

Wij zullen trachten deze vragen „eenigszins uitvoerig” te beantwoorden. Tegelijk ook zoo kort mogelijk, daar wij anders de beschikbare plaatsruimte verre zouden moeten overschrijden.

Bij de beantwoording van de eerste vraag verstaan wij onder klimaat de aan bepaalde gewesten eigen gesteldheid van lucht en bodem, waarin en waarop men leeft, en wel met betrekking tot temperatuur, vochtigheidstoestand, bewolking en de afwisseling van een en ander gedurende den loop van het jaar. Tot den invloed van het klimaat kan men natuurlijk niet rekenen de werking van een ongezonde levenswijze of van toestanden, die 't gevolg zijn van gebrekkige maatregelen in 't belang der gezondheid, in 't kort van onvoldoende toepassing of geheele verwaarloozing van de regelen der gezondheidsleer.

Wat nu de gesteldheid van lucht en bodem en wat daarmede samenhangt, i. e. w. van het klimaat betreft, kunnen wij dadelijk beginnen met te zeggen, dat het belangrijke verschil tusschen de tropische en gematigde luchtstreek eenvoudig dit is, dat men in de tropen, afgezien van hooge bergstreken, leeft in een hoogere en meer gelijkmatige temperatuur. Het tropische klimaat gelijkt het geheele jaar door op ons klimaat in de warme zomermaanden.

Heeft nu deze eigenaardigheid van het tropische klimaat een belangrijken invloed op lichaamsbouw en levensfuncties van den mensch, die er in leeft? Kan men bij den inboorling of bij den Europeaan, die er lang in vertoefd heeft, in dit opzicht belangrijke verschillen constateeren in vergelijking met den in de gematigde luchtstreek levenden mensch?

Al is er eenig verschil in den lichaamsbouw van de tropenbewoners en de Europeanen, zoo brengt dit toch geen verschil in de levensverrichtingen van de inwendige organen met zich, zooals uit verschillende onderzoekingen gebleken is. Vroeger meende men, dat 't verblijf in de tropen bij Europeanen een nadeeligen invloed had op de samenstelling van het bloed. Nauwkeurige onderzoekingen hebben aangetoond, dat dit inderdaad het geval niet is. Ook is het gebleken, dat de lichaamstemperatuur van den mensch, die in de heete luchtstreek leeft, geen verschil van betekenis vertoont met die van den bewoner der gematigde gewesten. Een eenigszins belangrijk verschil in de levensverrichtingen van den Europeaan en den inboorling in de tropen is niet gebleken.

Evenmin is dan ook een direkte schadelijke invloed van het tropische klimaat op de gezondheid van den Europeaan aangetoond.

Tot spierarbeid evenzeer als tot geestesarbeid is de mensch in de tropen evengoed in staat als in de gematigde streken. Het eenige verschil is, dat er in de warmte spoediger vermoeienis en afmatting optreedt, zooals bij ons in de warme zomermaanden ook 't geval is. Tot aanhoudenden veldarbeid is de Europeaan in de tropen minder goed in staat dan bij ons.

Het leven bij een voortdurend hoogere temperatuur maakt intusschen wel verandering in de levenswijze van den Europeaan noodzakelijk.

In de eerste plaats heeft dit betrekking op de kleding, die veel lichter moet zijn. Daardoor komt de huid meer onder den invloed van de omgevende lucht, licht, enz. en wordt haar werkzaamheid verhoogd. De transpiratie wordt veel sterker, wat bij 't leven in een hoogere temperatuur

noodzakelijk is. 't Is begrijpelijk, dat daardoor de nieren eenigszins van hun arbeid worden ontlast. Dit levert echter geen principieel, maar een gradueel verschil op. Een goede huidcultuur is eveneens noodzakelijk. Tot dagelijksch baden noodigt de warmte vanzelf reeds uit.

De werkzaamheid der huid heeft voor de gezondheid een groote beteekenis, in 't warme klimaat nog meer dan bij ons. De huid van den Europeaan ondergaat bij een langdurig verblijf in de tropen eenige verandering, die ook al weer slechts gradueel is en samenhangt met de verhoogde werkzaamheid. Het warmteverlies door de huid moet bevorderd worden, en daarom is een luchtige kleeding van lichte kleur aanbevelenswaardig. Doelmatige, luchtige woningen, waarin men zooveel mogelijk beschut is tegen de direkte inwerking van de zonnestralen, zijn evenzeer noodig.

Een zeer belangrijke zaak is ook een doelmatige voeding. Deze moet versterkend, niet prikkelend zijn. In dit opzicht wordt door de Europeanen in de tropen zeer veel gezondigd tegen de regelen der gezondheidsleer, en vele ongesteldheden zijn stellig daarvan 't gevolg.

Overprikkeling, vooral door 't overdadig gebruik van specerijen, is op den duur zeer nadeelig en voert tot ziekten van de spijsverteringsorganen. Alcoholische dranken worden veel te veel gebruikt; zij moesten liever geheel afgeschaft worden.

Matigheid moet bij het eten en drinken vooral in acht genomen worden. Deze is een onmisbare factor in 't bevorderen der gezondheid. De maaltijden bestaan in onze Oost gewoonlijk uit een zeer stevig ontbijt tusschen 7 en 8 uur, de rijsttafel om 1 uur, met zeer prikkelende gerechten in groote verscheidenheid, zoodat men daarbij vaak te veel eet, dan 's avonds nog eens een uitgebreid diner, en tusschen deze hoofdmaaltijden een paar maal per dag verschillende dranken, waaronder zware alcoholische, met versnaperingen. Geen wonder, dat gezonde spijsverteringsorganen door deze sterke overprikkeling licht verslappen en ziek worden, en het geheele lichaam daaronder ten slotte gaat lijden, zonder dat het klimaat daaraan eenigszins schuld heeft.

Een doelmatige verdeling van arbeid en rust, geestelijke en spierarbeid is natuurlijk ook van veel belang. Vooral overmatige geestesarbeid is in de tropen nadeelig voor de gezondheid, temeer daar lichamelijke arbeid door de warmte gewoonlijk veel meer op den achtergrond treedt dan bij ons.

De gezondheidsleer is in de tropische gewesten geen andere dan bij ons, maar de hoogere temperatuur moet er bij in aanmerking genomen worden.

Van een bepaalden invloed van 't tropische klimaat kan men in 't algemeen dus niet spreken. Er ontstaan door de warmte op zichzelf geen bepaalde ziekten of veranderingen in de weefsels van ons lichaam. Alleen zou men als direkt gevolg kunnen spreken van de „zonnesteek”, die ontstaat bij arbeid in de open lucht, vooral bij vochtige warmte, waardoor 't zweeten wordt bemoeielijkt, of door direkten invloed van de zonnestralen, en van sommige huid-aandoeningen, die 't gevolg zijn van sterk aanhoudend zweeten of van direkte inwerking van de zonnestralen op de huid.

Wel heeft de Europeaan eenigen tijd noodig om aan 't heete klimaat te gewennen. De aanvankelijk waargenomen stoornissen in 't welbevinden zijn echter slechts tijdelijk en verdwijnen na eenige maanden geheel.

Wij hebben nu No. 1 en 2 van de gestelde vragen

reeds beantwoord, maar meenen tot recht verstand toch nog iets hieraan te moeten toevoegen. Al kan men van een direkten invloed op de gezondheid eigenlijk niet spreken, toch staat men in de tropische landen aan verschillende ziekmakende oorzaken bloot, die in ons klimaat niet of minder voorkomen. Er komen in de tropen ziekten voor, die bij ons niet bekend zijn en omgekeerd. Wellicht is de warmte oorzaak, dat sommige plantaardige of dierlijke wezens (bacteriën, parasieten) zich daar ontwikkelen, die in de koudere luchtstreken geen gunstige levensvoorwaarden vinden. In zooverre zou men dus toch kunnen zeggen, dat het tropische klimaat oorzaak is, zij het dan ook indirekt, van ziekten, waaraan men bij ons niet blootstaat.

Onder deze ziekten nemen verschillende vormen van malaria (moeraskoorts) een belangrijke plaats in. Verder behooren daartoe andere vormen van koorts, die door verschillende ziektekiemen veroorzaakt worden en waarbij soms ook de beet van insekten een rol speelt.

Omgekeerd komen ook enkele ziekten van de gematigde luchtstreek in de tropen niet voor of slechts in gewijzigden vorm.

Over de tropische ziekten verder uit te weiden zou ons te ver voeren.

Omtrent de maatregelen tot voorkoming van ziekten gelden dezelfde voorschriften der gezondheidsleer als bij ons. Zij komen dus hoofdzakelijk neer op de zorg voor goed drinkwater, doelmatige voeding, goeden afvoer van faecaliën, goede woningen, ziekenhuizen en 't geen gedaan kan worden voor 't afweren van epidemieën en besmettelijke ziekten in 't algemeen. Het is bekend, dat dit alles bijv. in Ned.-Indië langen tijd zeer veel te wenschen heeft overgelaten.

Dat cholera, pest en melaatsheid in de tropen veel voorkomen, is niet aan 't klimaat toe te schrijven, maar aan achterlijke toestanden op sociaal en hygiënisch gebied.

De derde hierboven gestelde vraag is moeilijk in algemeen zin te beantwoorden. Men zou kunnen zeggen: zij, die geen volkomen goede gezondheid genieten, doen beter hier te blijven. Dan zijn er echter stellig uitzonderingen op dezen regel. Maar die uitzonderingen zijn niet zoo in 't algemeen aan te geven. Voor ieder in 't bijzonder moet daarbij in aanmerking genomen worden, wat hij in de tropen gaat doen, of hij er voor zijn genoegen heen gaat of een drukken werkkring gaat aanvaarden en van welken aard die werkkring is. Er zijn stellig ziekten, die in 't tropisch klimaat verbeterd of genezen kunnen worden, maar steeds zal men den eisch moeten stellen, dat iemand voor zijn gezondheid moet kunnen leven, wanneer men hem zou raden tot herstel naar een tropisch gewest te gaan.

't Best doet men, wanneer men er over in twijfel is, of men geschikt is voor een verblijf in de tropen, zich door zijn arts daaromtrent te laten adviseeren.

Dr. D. K. M.

NIEUWERE AMERIKAANSCH GENEESMIDDELEN.

VII.

EQUISETUM HIEMALE.

Een bekende, in Europa en Noord-Amerika inheemsche, tot de familie der *Equisetaceae* behorende plant, uit welker

wortel de tinctuur bereid wordt; deze bevat vooral *kiezelzuur* en *hars*.

Gebruikelijke bereidingen: Tinctuur tot de 3de decimale verduunning.

Te vergelijken middelen: *Apis*, *Cantharis*.

Algemeene werking en symptomen:

Deze plant, in 't Duitsch „Schachtelhalm” genoemd, onderscheidt zich door haar groot gehalte (40—70%) aan kieselzuur en is sedert langen tijd bij chronische nier- en blaasaandoeningen als volksmiddel in gebruik en wel in den vorm van een thee of afkooksel. De proeven, die met dit middel op gezonde menschen zijn genomen, hebben aangetoond, dat *Equisetum* inderdaad een bijzondere werking op de urine bereidende organen uitoefent. Het werkt op soortgelijke wijze als *Cantharis* op de nieren en de blaas.

De voornaamste symptomen in dit opzicht zijn de volgende: *bemoeijlikte urineloosting*, bij vrouwen vooral gedurende de zwangerschap en na de bevalling, hevige aandrang tot urineeren met veel pijn, vooral *dadelijk na* het urineeren. Pijnen en gevoeligheid in de blaasstreek met pijnlijkheid der mannelijke geslachtsorganen.

Voorts vinden wij nog eenige symptomen van den kant der spijsverteringsorganen, zooals winderigheid, doffe pijnen in het onderlijf met aandrang tot ontlasting, die evenwel toch niet plaats heeft.

Aanwending bij zieken.

Equisetum wordt hoofdzakelijk bij *bemoeijlikte urineloosting* uit verschillende oorzaken en bij *bedwateren* met goed resultaat aangewend. Bij het bedwateren der kinderen gedurende den nacht geven wij 1 à 2 droppels der tinctuur 2 maal daags in een lepel water en laten het voeteinde van het bed 30 centimeter verhoogden. Bij chronische blaascatarren en langdurige nierziekten is *Equisetum* aan te bevelen, als deze aandoeningen op jichtachtigen bodem ontstaan; ten slotte vermelden wij nog, dat dit middel bij galsteenziekte en bij hardnekkige verstopping, als deze van *blaas*-symptomen vergezeld is, door verscheidene auteurs zeer geroemd wordt.

EUPATORIUM PERFOLIATUM.

Een Noord-Amerikaansche, tot de familie der Composieten behorende plant, die een hoogte van 2 tot 5 voet bereikt, op moerasachtigen grond voorkomt en van April tot October bloeit. De tinctuur wordt uit de versche plant bereid, zij bevat een *alkaloid*, *bitterstoffen* en een *glycosid* als werkzame bestanddeelen.

Gebruikelijke bereidingen: Tinctuur tot de 3de decimale verduunning.

Te vergelijken middelen: *Bryonia*, *Chelidonium*, *China*, *Gelsemium*.

Algemeene werking.

Eupatorium perfoliatum werkt hoofdzakelijk op de spijsverteringsorganen, de lever en de slijmvliezen der ademhalingsorganen. Karakteristiek voor de werking zijn pijnen in alle *beenderen* en pijnlijkheid van het geheele lichaam met groote vermoeidheid, zooals dit vooral bij influenza en malaria voorkomt; voorts rillerigheid en koortsverschijnselen, die door periodiek optreden gekenmerkt zijn.

Symptomen.

Zenuwstelsel. *Geest, gemoed.* — Angst, neerslachtigheid, rusteloosheid.

Slaap. — Slapeloosheid met bemoeijlikte ademhaling.

Hoofd. — Duizeligheid met het gevoel, naar *links* te vallen. Pijn in het achterhoofd bij het liggen, met een gevoel, alsof er een zware last aan hangt, zoodat beide handen noodig zijn om het hoofd op te heffen. *Kloppende* pijnen in het geheele hoofd, vooral in het achterhoofd en den nek.

Oogen. — *Pijnlijkheid der oogappels.*

Ooren. — Oorsuizen met een gevoel boven op het hoofd.

Neus. — Pijn in de *neusbeenderen*. Neus zeer droog en verstopt.

Nek en rug. — Diep zittende pijnen in nek en rug. Pijnen in alle *beenderen van den rug*. Pijnen in de beenderen en spieren vóór een koortsaanval.

Armen. — Pijn en stijf gevoel in de armen. Hitte in de handpalmen, soms van zweeten vergezeld.

Beenen. — Pijnen en pijnlijkheid in de beenderen. Pijn in het heupgewricht bij 't zitten. Rheumatische pijnen aan den binnenkant der knieën. Waterzuchtige zwelling der enkels en voeten. *Ijskoude voeten.*

Hart en bloedsomloop. — Hartkloppingen. Pijn achter het borstbeen. Gevoel alsof het hart niet genoeg plaats heeft; de zieke vindt de meeste verlichting, als hij op den rug ligt, en de armen langs het lichaam houdt en de beenen languit strekt.

Rillingen 's morgens, hitte overdag, licht zweeten 's avonds. *De koorts-aanval begint gewoonlijk 's morgens vroeg tusschen 7 en 9 uur, met dorst eenige uren vóór de rilling en gedurende de koorts aanhoudend; gedurende de periode der rillingen en der koorts kloppende hoofdpijnen; braken van gal aan het einde van het rillingsstadium.* Na de koorts treedt *zweeten* op, doch meestal slechts in *geringe* mate en zonder de bezwaren te verlichten.

Ademhalingsorganen. — Neusverkoudheid. Heeschheid met pijn in den hals, *hoest* en *pijnlijkheid der borst*. Losse, chronische hoest met pijn in de borst; de hoest is 's *nachts 't hevigst* en wordt *beter*, als de zieke zich op handen en knieën steunt. Groote ademnood, die den zieke dwingt, met het hoofd en de schouders hoog te liggen.

Spijsverteringsorganen. — Geel beslagen tong. Gebrek aan eetlust met hevigen dorst naar koud water. Misseelijkheid en braken van spijsen, slijm en gal. Dikwijls herhaalde, dunne, waterachtige, groene diarrhee.

Huid. — Ziekelijke, geelachtige gelaatskleur. Droge huid. Geelzucht.

Nieren. — Donkerbruine urine, die een wit, leemachtig bezinskel afzet.

Karakteristieke kenteekenen.

Pijnen en pijnlijkheid der beenderen. Periodiek optreden van vele bezwaren, vooral van de *koorts*. Terwijl de eigenschap van *Bryonia* is: zweeten en beterschap der pijnen door rustig houden, vinden wij bij *Eupatorium* slechts geringe neiging tot zweeten en groote onrust bij de pijnen.

Aanwending bij zieken.

Eupatorium perfoliatum is een *voortreffelijk* middel bij *influenza* en *malaria*, zoowel bij intermitterende als bij remitterende koorts, ook bij chronische koortstoestanden in moerasachtige streken, als zij met hevige pijnen in de beenderen gepaard gaan, ook bij *leverzwelling* en pijnen in de leverstreek. Bij *katarrhale hoest*, bij Bronchitis met een holle, pijnlijke hoest, bij hoest voor en na de mazelen en eindelijk bij rheumatische en syphilitische

beender- en spierpijnen. Het past ook bij chronische, kachectische ziekte-toestanden ten gevolge van leverziekten of misbruik van alcohol en bij slechte spijsvertering bij verzwakte personen.

Dr. J. V.

HET EEN EN ANDER OVER HET ZOOGEN.

Iedere gezonde vrouw moet haar eigen kind voeden. Dit is iets wat zoo vanzelf spreekt, dat we er niet over behoorden te schrijven. Toch wordt dit helaas uit gemakzucht, uit ijdelheid of omdat het gezelschapsleven het meebrengt, maar al te vaak niet gedaan. De moeder, die haar kind niet zelf wil voeden om een der hierboven vermelde redenen, benadeelt en besteelt haar kind. Dat we dit zoo kras en fors schrijven, wordt veroorzaakt door het feit, dat alleen de borstvoeding de normale, de natuurlijke, de meest gezonde en de meest juiste is, terwijl alle kunstvoeding in meerdere of mindere mate onvolledig en onvoldoende is. Geen kunstmatig voedsel kan zoo bereid worden, dat het juist overeenkomt met de voeding, die de leeftijd en het gestel van het kind vereischt.

Voor de geboorte van het kind wordt dit in het moederlijk lichaam gevoed, na de geboorte zorgt de natuur van het moederlijk lichaam er voor, dat er voldoende voedsel in de borsten wordt gevormd en wordt in den vorm van melk afgescheiden, juist in de samenstelling van hare voedende bestanddeelen aangepast aan de behoeften van den pasgeborene. Hoe ouder het kind wordt, des te zwaarder wordt het voedsel, dat het uit de moederborst krijgt. Het schoone en heerlijke bij de vrouwelijke voortplantingsorganen is, dat al naar de eischen, die gesteld worden, het eene deel het werk van het andere overneemt. Gedurende de zwangerschap zijn de borsten in zekeren zin in rust, al worden ze voor het te verrichten werk voorbereid; na de geboorte zijn de rollen omgekeerd, dan werken de borsten — en zijn de andere voortplantingsorganen in rust. Vaak vragen jonge moeders, na eenige weken het kind gezoogd te hebben, den geneesheer raad om den kleine te spenen. De eischen, aan het toilet te stellen, de genietingen van een goede tafel, het gezelschapsleven, laat naar bed gaan of andere vormen van ontspanning maken het zoogen onaangenaam en ongemakkelijk, we hebben daarop reeds boven gewezen. De neiging om zich te ontdoen van den natuurlijke plicht, die op de moeder rust, moet op alle mogelijke wijze tegengewerkt worden, niet alleen omdat de moeder zichzelf daardoor berooft van de meest verheven plichten, aan het moederzijn verbonden, maar ze berooft ook het kind van zijn onvervreemdbaar recht de borst-melk te genieten, beladen met al den rijkdom van de moederlijke liefde, en stelt het bloot aan de gevaren van een toch altijd onvoldoende, kunstmatige voeding.

Veel ongemak en lijden kan voorkomen worden door de borsten gedurende de zwangerschap goed te verzorgen.

De twee of drie laatste maanden moeten ze iederen morgen met koud water gewassen en daarna goed afgedroogd worden. Zijn de borsten pijnlijk, hard en erg opgezet, dan mag er een compres met koud water opgelegd worden, bedekt met een laagje flanel, daarna de borst opbinden met behulp van een windsel, dat om den

hals geslagen wordt. De borsten zacht inwrijven met *Hamameliszalf* is zeer aan te bevelen. Ook de tepels niet verwaarloozen.

De levenswijze van de moeder mag gedurende het zoogen niet afwijken van haar gewonen leefregel. Zij mag het er nu niet eens goed van nemen, en allerlei niet gewende lekkernijen gebruiken, maar voorzichtigheid in de voedselkeuze is zeer noodzakelijk.

Zij moet langzaam eten, en zooveel gebruiken, dat haar honger gestild wordt, maar vooral er tegen waken, dat haar maag niet overladen wordt.

Het gebruik van moeilijk of onverteerbaar voedsel is beslist schadelijk, daardoor zou ze haar maag en darmen van streek kunnen brengen, tot groot nadeel van haar kind en van zich zelf.

Op geregelde tijden eten; late diners en soupers vermijden.

Nogmaals, de zoogende moet in haar gewone doen en laten blijven.

Alle stoffen, de schadelijke en de onschadelijke, die de moeder gebruikt, gaan in de melk over; bij koeien heeft men dit herhaalde malen proefondervindelijk bewezen, en ook voor den mensch is dit aangetoond.

Door proefnemingen is ook vastgesteld, dat indien de moeder zuren, te veel fruit en te veel groenten gebruikt, de melk bij het kind darmkolieken en diarrheën verwekt.

Moeders, die hare kinderen zelf voeden, moeten derhalve vaak zichzelve beheerschen bij het eten en bij het drinken, terwille van haar kroost.

Het is onze bedoeling niet, om door onze voorschriften een zoogende vrouw te angstvallig en te kieskeurig te maken bij de keuze van haar eten, maar het voedsel dat zij gewend was en is, moet zij blijven gebruiken, dat mag wisselen van dag tot dag, van week tot week, en eveneens met het jaargetijde.

Vleesch in alle soorten, gevogelte, visch, alle soorten groenten, enz., die zij vroeger gebruikte, mag zij ook nu gebruiken. *Alleen geen overvloed.*

De spijsen mogen niet met specerijen gereed gemaakt worden, *alle kruiden moeten vermeden worden.*

Absoluut verboden is het gebruik van alcoholische dranken, in welken vorm dan ook (stout, ale, port, enz.)

Ook de alcoholvrije dranken zijn niet te vertrouwen, want al bevatten enkele zelfs geen spoorje alcohol, ze worden zoodanig bewerkt en vermengd met saccharine e. a. scheikundige stoffen, dat ze beslist schadelijk werken op de nieren en ingewanden van moeder en kind.

(Wordt vervolgd.)

Dr. M. L. v. d. S.

DE VERLOTING.

Eindelijk zijn wij in staat de loten te verstrekken. Door een minder aangenaam misverstand heeft het lang geduurd. Thans zijn zij in ons bezit en alle geteekend: P. Samsom en J. I. A. B. van Roijen.

Intusschen hebben wij een grooten voorraad zeer fraaie prijzen gekregen. De grootste prijs is wel een schilderij van Albert Neuhuijs; verder zijn er een paar schilderijen van andere meesters, eenige fraaie aquarellen, diverse kunstvoorwerpen en een berg dames-handwerken, waaronder een paar spreien. Het is thans maar zaak, zooveel

mogelijk loten te verkoopen. De prijs is opzettelijk zeer laag gesteld (f 0.25), om een ieder in de gelegenheid te stellen, mede te werken voor het schoone doel, dat wij voor oogen hebben. Wie er meer aan wenscht te besteden kan meerdere loten nemen. Indien eenigszins mogelijk, moet er getracht worden, alle 100.000 te verkoopen. Op die wijze toch komt er een aardig sommetje in en op eenvoudige wijze. Dit is slechts mogelijk, indien *zeer velen* meewerken en zich disponibel stellen, in hunne omgeving loten te plaatsen. Onder de gegeven omstandigheden moesten eigenlijk alle voorstanders hieraan meehelpen. Vooral dames kunnen dit gemakkelijk in haar eigen omgeving. Wie op die wijze wil helpen, kan van ons loten in depôt ontvangen. Men geve aan een der ondergeteekenden slechts op, hoeveel loten men wenscht te ontvangen. Als het meeloopt, kan men altijd weer een tweede bezending krijgen. Er rest ons nog slechts 3½ maand om de benodigde gelden bijeen te krijgen. Het begint te spannen. Het gaat er om; nu of nooit!

J. I. A. B. VAN ROIJEN, Maliesingel 34, Utrecht.
P. SAMSOM, Nachtegaalstraat 39, Utrecht.

Onze voornaamste geneesmiddelen.

V.

CUPRUM. KOPER.

Nog ouder dan goud en zilver is het gebruik van koper. In de geschiedenis der menschheid spreekt men van een *bronstijdperk*, het tijdperk, waarin men voor het eerst metalen begon aan te wenden in het dagelijksch leven.

De voorwerpen, die de oer-mensch, nog vóór deze periode gebruikte, hetzij wapenen, hetzij vaten, potten of andere benodigdheden, bestonden uit steen, been, hoorn of hout. Maar zoodra men het metaal in gedegen toestand leerde kennen en de wijze van bereiding uit de ertsen ontdekt had, verdrong dit, voor zoover het de wapenen betreft, al het andere materiaal. Echter vóór het ijzer als metaal gekend werd, had men reeds koper als zoodanig ontdekt. Zoo vinden wij dan een tijdperk, waarin alle wapenen, speren, bijlen, schilden en ook andere werktuigen van onzuiver koper zijn vervaardigd. Het is zeer interessant in een museum voor oudheidkunde de gereedschappen uit zulk een periode te bezien. Men bewondert de fijne uitvoering van vele dier voorwerpen en ziet, hoe ver de mensch het reeds in de kunst van koperbewerking gebracht had, alvorens het ijzer, als het hardere metaal het koper zegevierend verdrong.

De Romeinen gebruikten dan ook reeds ijzeren wapens en overwonnen hiermee de halve wereld. Toch kan men nog in de Ilias van Homerus lezen, dat de helden rondom het belegerde Troje *koperen* wapens droegen.

In de oudheid werd koper veelal voor munten gebruikt. Reeds van + 2000 jaar v. Chr. dateeren uit Egypte werktuigen en sieraden van koper. Maar ook de Israëlieten kenden het koper reeds vroeg, de zuilen van den beroemden tempel van Salomo waren van dit metaal vervaardigd.

De naam Cuprum is afgeleid van het eiland Cyprus. Men noemde het zuivere metaal Aes Cyprium, waarvan later eenvoudig Cyprium en daarna Cuprum kwam.

Bij de *bereiding* in de oudheid ging men uit van de

zwavelverbinding (koperkies) en bracht deze door eerst verbranden aan de lucht en daarna met koolstof te verhitten tot het zuivere koper. Ook was men toen reeds bekend met het *groenspaan*, een verbinding van koper met azijnzuur, die ontstaat, wanneer men koperspanen in een vat boven azijn hangt. Langzamerhand bedekken zich de spanen met een groene korst, totdat al het koper verteerd is.

Plinius, de romeinsche schrijver, verhaalt reeds van koper en beschrijft ook deze methode, men gebruikte het groenspaan bij wonden en ook als bestanddeel van een oogenzalf tegen blindheid. Plinius was ook reeds bekend met de braakwekkende werking van koper.

In de *natuur* komt koper veel meer voor dan goud en zilver, en de waarde er van is dan ook veel geringer, hoewel het met goud en zilver gemeen heeft de gemakkelijke bewerkbaarheid en de geringe oxydeerbaarheid aan de lucht. Koper komt dan ook vrij veel, vooral in Amerika, in gedegen toestand voor. Toch is deze neiging, zich met zuurstof te verbinden bij koper veel grooter dan bij goud of zilver. Bij *droge* lucht houdt het zich goed, maar aan vochtige lucht blootgesteld, overdekt het zich langzamerhand met een groen laagje van een kopercarbonaat, waarbij dus het koolzuur uit de lucht ook bij het proces meewerkt. Men kan dit verschijnsel zeer fraai waarnemen bij sommige koperen koepels.

Als *vergift* heeft koper steeds een vrij groote rol gespeeld en wel vooral als middel tot het vergiften met boosaardigen opzet. Feitelijk is de vergiftigheid van koper lang niet zoo erg als het volksgeloof wil. Dêt ligt wel aan de plotselinge, zeer hevige werking van koperoplossingen. De braakwekkende eigenschap van deze oplossingen is nl. zeer groot, maar juist door dit heftige braken wordt al het koper weer uit de maag verwijderd en de lijder geneest, na enkele zeer onaangename uren te hebben doorgebracht. Een poging tot vergiftiging met koper mislukt dan ook in den regel. Men geeft zelfs kopersulfaat aan personen, die een zwaar vergift hebben binnengekregen, om ze zodoende tot braken te brengen. Het ingebrachte koper komt dan vanzelf weer mee naar buiten.

Er is [anders in het dagelijksch leven gelegenheid genoeg om met koper in aanraking te komen. Het koper als metaal is natuurlijk vrij onschadelijk, daar het in de maag vrijwel onoplosbaar is, maar met enkele verbindingen van koper (het sulfaat of acetaat) is het anders. Het sulfaat wordt gebruikt als bestanddeel van de bekende Bordeauxsche-pap, die dient tot het besproeien van boomen. Ook kan vergiftiging ontstaan, doordat men zuren, bv. azijn in een koperen vat bewaart. Verder voegt men wel aan busgroenten zeer kleine hoeveelheden koper toe, om ze een fraai groene kleur te verschaffen, terwijl men meel, dat een weinig geel geworden is, door een beetje kopersulfaat een zuiver witte kleur tracht te geven.

Ook in de kleurstof-fabricatie speelt koper een groote rol, daar het in verbinding met andere stoffen fraai groene kleurstoffen oplevert.

Het is wel merkwaardig, dat de lever van een normaal mensch sporen van koper bevat. Waarschijnlijk is dit er door het voedsel ingekomen. De lever houdt nl. het koper, dat in het lichaam gebracht wordt, vast, en bij geregelde toediening van koperzouten, kan het gehalte der lever aan koper vrij groot worden. Er is zelfs een geval bekend van een patiënt, wiens lever na zijn dood 0.3 gr. koper bevatte.

In de Homoeopathie vindt koper voornamelijk toepassing als *cuprum metallicum* (het metaal) en *cuprum aceticum* (verbinding met azijnzuur.) Hahnemann gebruikte alleen het eerste. Hij schuurde koper zoo lang tegen een steen, totdat hij een koperhoudende pap verkreeg, waaruit hij het koper zoo zuiver mogelijk trachtte af te scheiden. Tegenwoordig bereidt men Cuprum in zuiverder en fijner vorm, door het uit zijn zouten als een uiterst fijn poeder neer te slaan. Cuprum heeft eenige zeer kenmerkende symptomen, vooral koliek en krampen. Het is dan ook evenals arsenicum een cholera-middel. Eigenaardig is ook, dat Cuprum een soort hoest veroorzaakt, die door waterdrinken beter wordt. Men weet dan ook, dat Cuprum bij kinkhoest dikwerf toepassing vindt.

Hahnemann zegt in zijn Chr. Kr., dat de heftige werkingen van Cuprum de artsen afkeerig gemaakt hebben van het gebruik er van, maar dan vervolgt hij: Alleen de Homoeopathie vermag door haar eigenaardige bereidingswijze der artsenijven en de veel verminderde grootte der giften zelfs die lichamen tot heil aan te wenden, welke ook in geringe hoeveelheid gegeven, bijna onbedwingbaar schadelijk schijnen.

C. Th. V.

PROPAGANDA TE GOUDA.

In het nummer van 17 Dec. j.l. van het „Dagblad van Gouda”, lazen wij tot ons genoegen een flink gesteld stuk, ingezonden namens het bestuur der Afdeling Gouda der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie. *) Het stuk is een bewijs, dat ook onze vrienden te Gouda niet stil zitten, want het gaat ook hier om de bevordering van de zaak, die ons zoo uitermate ter harte gaat, n.l. de oprichting van ons Homoeopathisch Ziekenhuis. Wij wenschen den voorstanders onzer geneeswijze te Gouda het beste succes met hun propaganda!

*) Voorzitter de heer H. M. Dercksen, secretaris de heer Boon.

VERZOEK.

Nu de tijd nadert, dat het benodigde kapitaal tot den bouw van het Hom. Ziekenhuis er moet zijn, zou het zeer gewenscht wezen, dat de Raad van Beheer behalve de velen, die zich nu reeds moeite geven, om het kapitaal bijeen te brengen, nog iemand kon vinden, die bereid is, tegen behoorlijke vergoeding, zijn tijd en krachten te besteden, om de voorstanders der Homoeopathie in ons land, die tot nog toe niets voor het Ziekenhuis deden, of van de geheele zaak nog niet op de hoogte zijn, te bezoeken en hen op te wekken, mede bij te dragen tot het tot stand

komen van ons plan. Wie zich tot dezen arbeid geroepen gevoelt, wordt vriendelijk verzocht zich vóór 1 Februari te wenden tot den penningmeester van den Raad van Beheer, den heer C. G. VERVLOET, Boompjes 82, Rotterdam.

RAAD VAN BEHEER.

INGEZONDEN.

Hooggeachte Redactie!

Het komt mij voor, dat Arts Samsom beter zou gedaan hebben, zijn ingezonden stukje, geplaatst in het nummer van December j.l., niet geschreven te hebben. Vergis ik mij niet, dan is Arts Samsom aangewezen om naast den Geneesheer-Directeur in het nabij Utrecht op te richten Hom. Ziekenhuis assistentie te verleenen. Eén der voorwaarden, waaronder het grootste gedeelte van het oprichtingskapitaal gegeven is, is deze, dat de verpleegsters niet mogen verhinderd worden, de patiënten voor te lezen uit Gods Woord. Deze voorwaarde heeft ook Arts Samsom aangevaard, evenals de Geneesheer-Directeur zelf. En nu wil hij de Red. van het „Hom. Maandblad” er toe brengen, op grond, dat het geen theologisch tijdschrift is, stukken te weigeren, waarin men zich beroept op een enkele uitspraak van Gods Woord! Ik twijfel niet, of gij zult u, Hooggeachte Redactie! door Arts Samsom niet van den rechten weg laten afbrengen, maar, waar noodig, blijven opkomen voor de algemeene zedewetten en scheppingsordonnantien Gods.

Met beleefden dank voor de plaatsing,

Uw dienstw.,

DEN HAAG, Jan. 1911.

J. N. VOORHOEVE.

Toezeggingen en Inkomsten voor den Bouw van een eigen Ziekenhuis sedert de vorige opgave.

Aandeelen: Bn. v. L. v. H. te H. verhooging van f 100.— op f 1000.—; door Mej. C. V. van Mej. W. J. de C. te R. f 100.—; J. M. V. te N. verhooging van f 100.— op f 250.—; door C. T. V. aan L. J. M. te 's H. f 100.—; C. T. V. te 's H. f 100.—; te zamen f 1350.—.

Jaarlijksche bijdragen: door H. L. J. G. te H. van C. d. B. te H. f 250. J. K. te A. f 250; W. B. S. H. te A. f 5.—; door S. Comité van A. v. d. D. te S. f 150; D. C. K. te S. f 150; H. v. D. te S. f 1.—; D. K. te G. f 1.—; P. S. te S. f 1.—; M. S. te S. f 1.—; H. v. d. V. te S. f 0.50; Ph. B. te I. f 1.—; door C. T. V. van C. K. te 's H. f 5.—; Mej. H. te 's H. f 2.—; te zamen f 2550.—.

Giften: door Mej. C. V. van T. H. S. V. te R. f 100.—; door H. L. J. G. te H. van Ds. F. H. W. te L. f 150; L. W. v. S. f 1.—; Mevr. H. P. K. te L. f 2.—; Ds. B. te L. f 250; J. v. L. te L. f 1.—; P. K. te L. f 1.—; J. K. te L. f 1.—; J. W. K. te L. f 2.—; G. v. d. K. te L. f 1.—; Ds. M. K. te L. f 250; P. B. te L. f 1.—; J. K. te L. f 1.—; A. W. te L. f 150; Wed. A. v. B. te O. f 1.—; A. v. B. te O. f 1.—; J. v. B. te O. f 1.—; D. O. te K. f 1.—; G. B. te H. f 1.—; C. F. T. te H. f 1.—; P. A. te H. f 250; C. T. S. te H. f 150; Mej. J. S. te H. f 1.—; Mr. J. H. M. te H. f 5.—; H. S. te H. f 5.—; M. J. W. te H. f 1.—; E. W. v. B. te H. f 2.—; H. G. R. te H. f 0.50; door S. Comité te S. van D. K. te S. f 5.—; M. v. A. te S. f 1.—; N. H. d. B. te S. f 250; J. K. D. te S. f 1.—; F. A. G. te S. f 2.—; J. v. d. B. te S. f 250; A. M. L. te 's H. f 1.—; D. W. te 's H. f 250; K. T. v. B. te R. f 10.—; Mevr. R. te 's H. f 10.—; Mevr. J. M. te V. f 3.—; N.N. f 0.50; Mevr. W. f 1.—; Mej. S. v. d. V. te 's H. f 1.—; Mevr. A. te 's H. f 1.—; Mevr. M. B. te 's H. f 0.50; Mevr. F. C. K. te 's H. f 0.50; Mevr. v. B. te 's H. f 2.—; Mej. M. H. te E. f 250; Mej. L. F. S. te 's H. f 1.—; Mevr. G. T. te 's H. f 1.—; te zamen f 195.—.

Busgiften: Jkvr. W. O. S. J. te B. f 10.—.

ADVERTENTIËN.

INFLUENZA

door Dr. J. VOORHOEVE
Belangwekkende brochure
met vele wenken ter voor-
koming en behandeling dezer
gevreesde ziekte.

Prijs 45 cent.

Uitgave LA RIVIÈRE &
VOORHOEVE, Zwolle.

Arts J. I. A. B. VAN ROIJEN
Maliesingel 34, UTRECHT
is van 16 Januari tot en met 4 Febr.

NIET TE CONSULTEEREN.

Praktijk wordt waargenomen door Dr. P. SAMSOM
Nachtegaalstraat 39. (20)

In de gemeente BODEGRAVEN
met zeer veel voorstanders der Ho-
moeopathie is dringend behoefte aan
een HOMOEOPATHISCH ARTS.

Op dit oogenblik is voor vestiging
de gelegenheid zeer gunstig. Een
drukke praktijk is zeker. (20)

PROEFN^{OS}
„Maandblad”
gratis verkrijgbaar
TER VERSPREIDING.

Fleschjes voor Homoeop.
- MIDDELEN -

in iedere grootte en vorm, wit
of geel glas, fijn uitgevoerd en
op wensch zuiver gereinigd,
worden geleverd door de fa-
briek van (10)

E. P. HAHMANN,
BARMEN (Rheinland).

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek der
firma D. DE ROOIJ,

J. RUYS, Apotheker,
UTRECHT,
Oudegracht T Z 115.

De geneesmiddelen van
Dr. W. Schwabe en apo-
theker C. Th. Voorhoeve,
zijn in origineele verpak-
king verkrijgbaar. (10)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK
ZWOLLE.

Uitsluitend Origineele verpakking
van Schwabe en Voorhoeve.

G. B. J. DE BARBANSOON
APOTHEKER, (10)
BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamtkturen, verdunningen, verwrijvingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

Amsterdam Kerkhoff & Co., Leidschestr. 77.
L. Warmolts, Vijzelstr. 130.
Mevr. ten Cate-Bouman, Nassaukade 98.
Apeldoorn J. A. Roelse.
G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.
Beverwijk A. A. Donker.
A. C. A. Sepp.
Delft Hanssen & Nijdam.
K. G. W. de Bosson.
Dordrecht J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf“.
P. A. Suerhoff & Zn.
Gorinchem S. Smeding Szn., A-kerkhof 17.
Groningen J. J. Hofman, Schenkweg.
Den Haag Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
Haarlem Begeman & Snelthens, Jansstraat.
W. P. Woutersen, Koninginneweg.
Hilversum Alie Apothekers.
Kampen W. L. Woutersen.

Leiden M. Boekwilt, Vischmarkt.
D. J. v. Driessum, Lange Mare 76.
Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
J. W. v. d. Garde.
Middelburg Beker & Berghuys, Mathenesserlaan 400.
Rotterdam Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
K. M. Brussaard, Oostzeedijk 211.
Scheveningen M. den Heyer, Keizerstraat.
Ter Neuzen E. H. T. van Borsum Waalkes.
Utrecht J. Ruys, oude Gracht.
Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
Velp Firma C. Koek.
Vlaardingen J. Bakker.
Weesp Firma N. A. Ballintijn.
Zwolle G. B. J. de Barbanson.
P. J. A. J. Meulemeester.

(100)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de ge-
neesmiddelen in origineele
verpakking van (10)
Dr. WILLMAR SCHWABE en
Apotheker VOORHOEVE.

Homoeop. Apotheek
J. A. VAN TOOREN
Regentesselaan 105,
DEN HAAG.
Tel. 3083. (10)

Desgewenscht in origineele
verpakking Apoth. Voorhoeve.

Homoeop. Apotheek.
J. H. ZINDLER JR.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuisteeg,
ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR
SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek,
doch ze niet in depôt heb. Hoogachtend, (30)

's-GRAVENHAGE, 22 Ged. Burgwal.
Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. Willmar Schwabe, Leipzig.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare
verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAK-
KINGEN, voorzien van nevenstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de HERTEN-APOTHEEK te ZAANDAM,
Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam . . . apotheek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
" . . . " G. Schipper, Weesperzijde.
" . . . " J. Sol, Rozengracht, Volksapoth.
Alkmaar . . . " Firma Schouten & Co.
Apeldoorn . . . " J. A. Roelse.
" . . . hofapotheek G. J. Romijn & Zn.
Arnhem . . . Oranjeapotheek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).
Assen . . . apotheek van R. Karsten.
" . . . " E. Lambers.
" . . . " R. v. d. Klip Rz.
Baarn . . . " D. Bierhaarder, Nieuwstraat.
" . . . hofapotheek Dr. J. P. Land.
Beverwijk . . . apotheek A. A. Donker.
" . . . " Meij. A. Sepp.
Breda . . . " A. J. B. Heidema, Wilhelminastr. 2.
Delft . . . " S. J. Fischer.
" . . . Haagsche Apotheek, Binnenwatersloot 24.
Doetinchem . . . apotheek van B. ten Bruggen Cate.
Dordrecht . . . " „de Rozijnkorf“, J. Romijn Bzn.
Enschede . . . " van F. Bergema.
" . . . " C. J. Snuff.
Franeke . . . " L. F. de Klerk.
Goes . . . " L. La Porte.
Gorinchem . . . " Poels & Boot.
" . . . " Galée, firma P. A. Suerhoff & Zn.
Gouda . . . " E. Grendel.
" . . . " A. Latenstein.
" . . . " P. Weijer.
Groningen . . . " S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.
Den Haag . . . " Firma v. d. Mheen, De Riemerstr.
" . . . „De Archipel“ R. R. Nauta, Javastr. 49.
" . . . " J. Visser & Zn. (Apotheker
" . . . " J. BLOMBERG Jr.) Spui 84.
" . . . " Van Selms, 2e Adelheidstraat.
Haarlem . . . " Begeman & Snelthens, Jansstr. 27.
" . . . " R. Duym, Keizerstraat 6.
" . . . " J. M. Gerrits, Kleverparkweg.
" . . . " Firma van Hees, } Kleine
" . . . " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
" . . . " van D. L. Keur, Zijlstraat 87.
" . . . " Th. A. Klinkhamer, Koninginneweg. 69.
" . . . " C. G. Loomeyer & Zoon.
" . . . " Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.

Haarlem . . . apotheek van Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
Harlingen . . . " Mevr. Wed. Snijder.
" . . . " M. Bouma Lzn.
Heerenveen . . . " Van Heemskerck Düker.
Hilversum . . . " Groeneveld.
" . . . " de Vries.
Leeuwarden . . . " Brouwer.
" . . . " J. Feteris.
" . . . " C. Sonneg, Tweebaksmarkt 28/30.
" . . . " S. Tromp Visser.
" . . . " Uffelle.
" . . . " C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
" . . . " Meulen, Nieuwstad K 69.
Leiden . . . " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
" . . . " Boekweit, Vischmarkt.
" . . . " D. J. van Driessum, Mare.
Maassluis . . . " H. Bogtstra.
" . . . " J. Dienske.
Makkum . . . " Heckman.
Meppel . . . " L. Knoppers.
Middelburg . . . " J. W. v. d. Garde.
Nijmegen . . . " Firma Moeyes & Co.
Rotterdam . . . " Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
" . . . " C. de Groot, Goudsche straat 83.
" . . . " G. A. Kai, Goudsche singel.
" . . . " Dr. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
" . . . " Dr. P. J. Schieveen Borgman,
" . . . " Mosseltrap 2.
Utrecht . . . " J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283.
" . . . " J. Ruys.
" . . . " Viel & Van Dijk.
Velp bij Arnhem . . . " C. Koek.
Vlaardingen . . . " J. Bakker.
" . . . " P. Wairave, firma J. M. Zembsch.
Vlissingen . . . " C. G. Baert, Riththemsche Markt F 189.
Weesp . . . " T. S. v. d. Ley.
" . . . " N. A. Ballintijn.
Zeist . . . " Berents & Co., Slotlaan 24.
Zutphen . . . " H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
" . . . " Dr. J. Oudenampsen, Overwelv.
Zwolle . . . " G. B. J. de Barbanson.
" . . . " L. J. v. d. Veen, fa. Camp. v. Oort.

(200)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn
Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht;
Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - -.12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Ons Bouwterrein (Met plaat). — J. Mieg, Med. Doct^s. Arts. † — Een belangrijke ontdekking. — Het een en ander over het zoogen. — Onze voornaamste geneesmiddelen VI. — Beginselen der Homoeopathie (Voordracht). — De Rotterdamsche bazar. — De verloting. — Ingezonden. — Beantwoording van vragen. — Toezeggingen Homoeopathisch Ziekenhuis. — Advertentiën.

„ONS BOUWTERREIN.”

Nevenstaande photo stelt het landgoed „Welgelegen” voor, hetwelk met zijn bosch „ons bouwterrein” aan de Oostzijde en Noord-Oostzijde beschut.

Wij drukken deze photo hier af, voornamelijk met het doel om te doen zien, dat het aangekochte terrein inderdaad niet ligt op een plaats, waar zich in 't geheel geen geboomte bevindt.

Ook andere photo's willen wij nog gaarne laten zien aan allen, die er belang in stellen, uit welke blijkt, dat

ook naar het Noorden en Noord-Oosten het terrein door hoog geboomte beschut is.

Wat evenwel van niet minder belang geacht moet worden, is dit, dat bij nauwkeurige opgravingen onder leiding van den architect, gebleken is, dat de bovenste

grondlaag uit gemengde aarde, zoogenaamde zavelaarde, bestaat en men reeds op een diepte van 80 cM. zuiver zand aantreft, terwijl eerst op een diepte van 1.10 M. het grondwater begint, en dat nog wel in den winter. Het is dus

wel een terrein hoog en droog gelegen, zooals het in de nabijheid van Utrecht nauwelijks beter te vinden is.

J. MIEG, Med. Doct^s. Arts. †

Met diepen weemoed in het hart moeten wij melding maken van het overlijden van onzen hooggeachten vriend en collega

JOHANNES MIEG, Med. Doct^s. en Arts.

Den 12^{den} Februari jl. werd hij in den ouderdom van slechts 45 jaar na een langdurig lijden, dat hij met zeldzame overgegevenheid droeg, van ons genomen, om in te gaan in de eeuwige rust.

Een zeldzaam groot verlies lijden door zijn heengaan niet alleen zijn familieleden, vrienden en patiënten, maar ook zijn collega's en medevorstanders der homoeopathische geneeswijze.

Hoe gaarne toch werd hij gezien in het midden van de homoeopathische artsen, wanneer deze als leden der Vereeniging van homoeopathische geneesheeren te Utrecht vergaderd waren. Hoe werden daar zijn mededeelingen uit de praktijk of zijn adviezen bij allerlei aangelegenheden van collegialen of huishoudelijken aard op prijs gesteld.

Hoezeer zal hij gemist worden als lid van het bestuur dier Vereeniging. Hoe zal niet minder zijn heengaan betreurd worden door de leden van den Raad van Beheer over het Homoeopathisch Ziekenhuis, waarvan hij langen tijd achtereen de ijverige en nauwgezette Secretaris was.

En ook ons Blad verliest in hem een zijner medewerkers, van wien wij vooral vroeger menige zakelijke bijdrage ontvingen.

Zoo zal hij in wijden kring, door talloos velen, die hem achtten of liefhadden, worden betreurd. En hij laat ons hier achter, om het voorbeeld, dat hij op zulk een aantrekkelijke wijze ons gaf, na te volgen, en evenals hij het deed, onze beste krachten te wijden aan het heil der lijdende menschheid.

Dr N. A. J. V.

EEN BELANGRIJKE ONTDEKKING.

In de geneeskundige wereld is in het afgelopen jaar een geweldige opschudding ontstaan, die zonder twijfel ook bij het leekenpubliek een tot onjuiste voorstellingen leidenden terugslag hebben zal, zoodra de oorzaak er van, een door den beroemden geleerde, Geheimrath Prof. Dr. Ehrlich, ontdekt geneesmiddel tegen syphilis, algemeen in de praktijk toegepast zal worden. Het schijnt dus niet ondienstig, ook de lezers van het Hom. Maandblad in korte trekken op de hoogte van het onderwerp te brengen.

De syphilis, deze reeds sedert oude tijden bekende en besmettelijke ziekte, die door onzuivere geslachtsvereeniging en aanraking van reeds besmette met gezonde slijmvliezen voortgeplant, door roekeloosheid en losbandigheid steeds verder verspreid, door lichtvaardigheid, zorgeloosheid en valsche schaamte onderhouden wordt en tot de noodlottigste gezondheidsstoornissen leiden kan, deze ziekte, die in den loop der eeuwen door overerving bij de tegen-

woordige kultuurvolkeren een volksziekte geworden is, schijnt door een nieuw geneesmiddel, dat Prof. Ehrlich na jarenlangen arbeid onder medewerking van den Japanees Hata ontdekt heeft, hare gevaren verloren te hebben en gefnuikt te kunnen worden. Deze ziekte, die vooral in de aan woeste oorlogen zoo rijke middeleeuwen vreeselijk gewoed en tot afzichtelijke lichaamsmisvormingen en tot den dood gevoerd heeft, stond en staat daarom nog in een slecht blaadje, omdat zij vaak zoo moeielijk te genezen was en gansch niet zelden nog bleek te bestaan, nadat men haar sedert jaren als overwonnen beschouwd had. Deze kwaadaardige vijand van den mensch nu, zou volgens tot hertoe ingekomen berichten door het nieuwe middel, welks wetenschappelijke naam dioxidamidoarsenobenzol is, maar algemeen als Hata 606 bekend staat en sedert kort onder den naam van Salvarsan in den handel gekomen is, geheel en na korten tijd reeds het onderspit moeten delven. Niets natuurlijker dan dat het eerste bericht van deze ontdekking, al spoedig door ervaringen van andere onderzoekers schitterend bevestigd, de meest blijde verrassing gewekt en de stoutmoedigste verwachtingen gaande gemaakt heeft. Zulks moest zoo veel te meer het geval zijn, doordat de onderzoekers van het middel niet genoeg de snelheid van de intredende verbetering en genezing en het wegblijven van schadelijke nevenwerkingen roemen konden. Thans zijn reeds omstreeks 6000 waarnemingen bekend geworden, die alle vrijwel eensluidend de prompte genezing der behandelde gevallen zonder ongewenschte bijwerkingen bevestigen.

Tegenover deze rooskleurige beschouwingen dient er op gewezen te worden, ten 1ste, dat reeds dikwijls nieuwe allopathische geneesmiddelen, voorzien van de meest uitstekende aanbevelingen, naderhand in de praktijk van zeer veel minder waarde bleken te zijn, vooral wat hunne onschadelijkheid aanging, en ten 2de, dat bij verouderde syphilitische ziekten pas na langen tijd, veelal pas na jaren, als geen wederinstorting gevolgd is, van afdoende genezing mag gesproken worden. Redenen waarom wij dan ook tot hertoe nog geen te groot vertrouwen in het Salvarsan mogen hebben. Maar met dat al schijnen toch de reeds verkregen uitkomsten zoo buitengewoon, dat wij het middel als een hoogst merkwaardig wapen in den strijd tegen de slecht befaamde ziekte, en, als het aan de verwachtingen voldoet, zijn genialen ontdekker Prof. Ehrlich als een weldoener der menschen zouden moeten beschouwen.

Het moet ons, homoeopathen, wel eerder gunstig dan wantrouwend voor het middel stemmen, dat een homoeopathisch arts, Dr. Schüler, het geheel naar het Ehrlichsche voorschrift in 24 gevallen van syphilitische ziekten beproeft, en bij allen zonder uitzondering spoedig genezing behaald heeft, althans voor zoover men het recht heeft zoodanig oordeel 6 maanden na de behandeling, uit te spreken.

De gevallen zijn in de „Berliner homöopathische Zeitschrift" Band I (XXIX) Heft V, medegedeeld.

Zooals de zaak zich thans voordoet, *schijnt* het middel, waarvan het voornaamste bestanddeel het Arsenicum is, dat in groote, anders vergiftige dosis, als eenmalige insputting toegediend wordt, een ware oorzakelijke genezing te bewerkstelligen, door de oorzaak van de ziekte, de in het lichaam levende spirogeten, een soort van bacteriën, te doodden en hun vergiftige afscheidingen onschadelijk te maken.

Tot deze opvatting der beteekenis van het middel Salvarsan zouden de homoeopathen gedrongen moeten

worden, indien de daarmee reeds bereikte en de talrijke nog te wachten genezingen zullen blijken afdoende geweest te zijn; niets is echter minder waarschijnlijk dan dat zulks geschieden zal, want het zou in tegenspraak zijn met de wet der gelijksoortigen, die niet het geneesmiddel voor de wetenschappelijke *soort* der ziekte aanwijst, maar voor de verschijnselen waaronder zij zich voordoet, en deze zijn bij dezelfde soort zeer uiteenlopend en veranderlijk. Om die reden was dan ook van ouds het *Arsenicum*, dat in 606 bevat is, een van de verschillende, met succes toegepaste homoeopathische medicamenten tegen sommige vormen van die ziekte. Immers in onze geneeswijze was van 't begin af door onafgebroken waarneming aangetoond, door de praktijk bevestigd en ten slotte door logische gevolgtrekking duidelijk gemaakt, dat het organische leven de inwerkingen van ziekteoorzaken, die het treffen en in zijn bestaan bedreigen, door eigen verweer er tegen den weg der genezing aanwijst. Wanneer dus met andere woorden, er mede uitgesproken wordt, dat een medicament slechts dan geneesmiddel eener ziekte kan zijn, indien zijn werkingen, d. w. z. het organische verwerpen tegen het medicament, overeenstemt met die tegen den prikkel der ziekteoorzaak, zoo kan ook het *Arsenicum* in 606 slechts de syphilitische ziekteverschijnselen werkelijk genezen, die naar gelijksoortigheid met zijn eigen werkingen overeenkomen. Om die reden is ook het denkbeeld geheel te verwerpen, dat 606 oorzakelijk geneesmiddel der syphilis zou kunnen zijn, en bovendien in zoo verbazend korten tijd als gemeld wordt, terwijl ook groote nadeelige werkingen van het middel niet zullen kunnen uitblijven. Hoe zou trouwens een zoo spoedige genezing mogelijk kunnen zijn, als men in aanmerking neemt, dat de kleine organismen overal verspreid moeten zijn en dat vaak de reeds sedert jaren zieke vochten en weefsels van het lichaam, niet in een ommezien in gezonde veranderd kunnen worden.

Te zeer bij de officiële school aan teleurstelling gewoon bij hare aanbeveling van nieuwe geneesmiddelen, zullen wij ook nu kalm moeten afwachten, welke waarde dit middel in kwestie zal blijken te hebben.

Alvorens over het middel afdoende te kunnen oordeelen, zullen wij het vooreerst door proefnemingen op gezonde menschen nader moeten leeren kennen.

Als de opwinding over de nieuwe vinding wat geluwd is, zal het er denkelijk wel op uitloopen, dat de officiële school [weer een dwaling in hare geschiedenis te boeken, de Homoeopathie echter een zege aan te teekenen zal hebben.

Apeldoorn, December 1910.

D^r. F. W. O. K.

HET EEN EN ANDER OVER HET ZOOGEN.

Zoogende vrouwen lijden vaak aan aanvallen van zwaarmoedigheid.

Het beste geneesmiddel is geregeld een korte wandeling iederen dag te maken. Kleine uitstapjes, buiten de plaats van inwoning, geven de noodige afleiding, en werken opwekkend op een vermoeden geest.

In dergelijke toestanden wijn of andere opwekkende dranken te geven, is zeer schadelijk. Voor een korte

wijle werken ze inderdaad opwekkend, maar spoedig daarop volgt een diepere, geestelijke gedruktheid, waardoor meerdere prikkels noodzakelijk zijn.

Een gezellig samenzijn is een uitnemende opwekkende prikkel, bezoeken afleggen moet evenwel met voorzichtigheid geschieden, anders wordt de moeder vermoeid en verzwakt, vermindert daardoor de melkafscheiding, en de melk wordt bovendien minderwaardig.

Wat wij hierboven van zoogende moeders geschreven hebben, is vanzelf ook van toepassing op minnen. Een vrouw, gewend aan arbeid, en altijd gebruik makend van eenvoudig flink voedsel, zal in hare gezondheid benadeeld worden, wanneer zij plotseling gedwongen wordt een leven van luiheid te leiden en daarbij overdreven gevoed en vertroeteld wordt. Allerlei lekkernijen en dranken, die zij verorberen moet, bederven haar zog, dat eerst uitstekend was. Dit is de oorzaak, dat minnen, die bij het onderzoek, voordat zij hun betrekking aanvaard hadden, gezond, flink en bijzonder geschikt waren om als min dienst te doen, langzamerhand onbruikbaar werden.

Een min uit een industriestreek afkomstig, moet voortgaan met lichte bezigheden te verrichten, regelmatige wandelingen buitenshuis te maken. Daarbij geen prikkelende dranken gebruiken, want terwijl deze gegeven worden met het doel een flinke zog-afscheiding op te wekken, krijgt men daarentegen digestie-stoornissen en talrijke kwaaltjes, waarvan het kind de dupe is.

Indien het kind niet geregeld in gewicht toeneemt, dan moet van min veranderd worden. Wanneer men de keuze heeft tusschen twee overigens gelijkwaardige minnen, dan geve men de voorkeur aan een met *donker uiterlijk*.

De melk van een brunette is rijker aan elk der samenstellende bestanddeelen, dan die van de *blondine*.

In het belang van gezonde als min gebruikte vrouwen moeten we er op wijzen, dat een syphilitisch kind niet door haar gevoed mag worden. De min, die zulk een kind zoogt, loopt groot gevaar besmet te worden, want menige [gezonde, niet argwanende vrouw heeft aldus syphilis van haar zoogkind gekregen.

Kan de eigen moeder dit kind [niet zoogen, dan moet in zulke gevallen een goed geregelde kunstmatige voeding gegeven worden.

(Wordt vervolgd.)

Dr. M. L. v. d. S.

Onze voornaamste geneesmiddelen.

VI.

FERRUM. IJZER.

Kan van koper gezegd worden, dat dit het *oudste* metaal is, ijzer is voorzeker het *meest gebruikte* van alle metalen. Wat den ouderdom betreft moet het, zooals wij zagen, voor koper onderdoen, maar toch dagteekent het gebruik ervan reeds van de vroegste tijden. Volgens den Bijbel werd reeds vóór den zondvloed ijzer gebruikt, en in Deuteronomium wordt tot de Israëlieten gezegd, dat het land Kanaän, waarheen zij trokken een land was, „welks steenen ijzer zijn.” Wel een bewijs, hoe oud het ijzer als menschenlijk materiaal reeds is. Dat dit metaal voornamelijk tot oorlogsdoeleinden diende, bewijst het teken, dat er in de oude

chemie aan gegeven werd. Dit teeken stelt nl. een *krijgsman* voor.

Als *medicijn* werd het echter ook reeds zeer vroeg toegepast. Men meende er een middel tegen tooverij in gevonden te hebben. Zoo droeg men bv. om het bed van een zieke driemaal een zwaard, om de booze geesten te verdrijven. In den drank, dien de zieke moest innemen, doopte men vooraf een *stuk gloeiend ijzer*. Dat gaf aan den drank bijzondere kracht! Van Achilles verhaalt men, dat hij de wonden van Telephus genas door roest van zijn speer af te schrappen en dit in de wonden te strooien. Zulk ijzerroest achtte men ook een voortreffelijk middel tegen het uitvallen der haren.

Plinius kende reeds de *magnetische* kracht van het ijzer. Er bestaat n.l. een steen, de z.g. magneet-ijzersteen, die magnetische kracht uitoefent, d.w.z. ijzer kan aantrekken. Volgens de overlevering nu werd deze steen het eerst ontdekt door den herder Magnus, die op een dag, dat hij de runderen hoedde, bemerkte, dat de spijkers van zijn schoenen aan de steenen bleven kleven.

Het is begrijpelijk, dat de geheimzinnige kracht van dezen magneetsteen in de Middeleeuwen zeer veel indruk op de geleerden en scheikundigen maakte. Men vindt dezen steen dan ook telkens weer terug bij alchemistische proeven en bij tooverij of magische kunsten.

In de *natuur* komt ijzer nooit als zoodanig voor, maar steeds als verbinding, dus als *erts*. Om hieruit het zuivere ijzer te verkrijgen, moet men het erts met houtskool verhitten. Het metaal komt dan vrij, smelt en vloeit van onderen af. Het hangt nu van de verdere bewerking af, wat voor soort ijzer men verkrijgt. Men onderscheidt n.l. *gietijzer*, dat hard en bros is, *smeedijzer*, dat kneedbaarder, en *staal*, dat zeer taai en buigzaam is.

Dit verschil ontstaat voornamelijk door een gering gehalte van koolstof in het ijzer.

Ieder weet, dat ijzer spoedig *roest*. In absoluut droge lucht is dit evenwel niet het geval; maar is de lucht voldoende vochtig, d. w. z. bevat ze genoeg water, dan oxydeert ijzer spoedig tot een roodbruine stof.

Ook tegen zuren is het ijzer niet bestand. Het lost gemakkelijk op in anorganische zuren, zooals zoutzuur, zwavelzuur, tot geel gekleurde vloeistoffen, die zeer samentrekkend smaken. Dezen samentrekkenden, onaangename smaak kent ieder, die wel eens als schoolkind een inktvlak heeft afgelikt, of bij het snijden in den vinger de tong in plaats van een lapje gebruikt heeft!

Dit brengt ons vanzelf tot de bespreking van het ijzer als bestanddeel van planten en dieren. Ijzer is van het organische leven een *onontbeerlijk bestanddeel*. Het bloed van alle dieren bevat ijzer; alleen enkele diersoorten hebben koper inplaats van ijzer in hun bloed. Maar niet alleen dieren, ook planten hebben ijzer noodig. Het *chlorophyll*, de groene kleurstof der planten, bevat ijzer en kan daarom gevoegelijk vergeleken worden met het bloed der dieren.

Door dit chlorophyll hebben de planten de eigenaardige kracht, het koolzuur uit de lucht op te nemen en in koolhydraten (vet, zetmeel, suiker) om te zetten. De planten zijn dan ook onze voornaamste ijzerleveranciers, daar dierlijk voedsel, met uitzondering van lever en bloed zelf, weinig ijzer bevat.

Onder de *geneesmiddelen* neemt ijzer een eerste plaats in en wel voornamelijk als krachtgevende stof. Bloedarmoede en bleekzucht zijn, zooals men weet, zeer ver-

breide kwalen, en het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat men op alle mogelijke wijzen beproefd heeft het ijzergehalte van het bloed te verhoogen en zoo de bleekzucht te bestrijden. Wie kent niet ijzerpillen, eiwitstaal, haematogen of Pinkpillen? Het aantal ijzerpraeparaten of, zooals men gewoonlijk zegt, *staalpraeparaten*, hoewel ijzer en staal uit geneeskundig oogpunt precies hetzelfde is, neemt steeds toe en is reeds legio. De fraaiste namen weet men er voor te verzinnen, maar het eind van 't lied is toch steeds, dat de werkzame stof doodgewoon ijzer is.

De bekende chemicus Hensel heeft ons een, naar het oordeel van vele artsen, voortreffelijk ijzerpraeparaat nagelaten, bestaande uit een mengsel van azijnzuur- en mierenzuurijzer, bekend onder den naam van *Hensel's tonicum*.

Toch gebruikt de Homoeopathie ijzer ook nog op andere wijze, nl. in kleine giften volgens het Simile-beginsel. Hahnemann zegt er van, dat de artsen steeds het ijzer als een onschadelijke stof hebben beschouwd, maar dat zij er niets van weten, daar een stof, die bij kleine hoeveelheden *werkzaam* is, bij grootere doses beslist *schadelijk* moet zijn. Hij haalt de spreuk aan: „Nihil prodest, quod non laedere possit idem — niets kan baten, dat niet ook schaden kan” — en heeft deze spreuk door zijn proefnemingen op gezonden bewezen. Ijzer geeft na veelvuldig gebruik wel degelijk symptomen, zelfs wordt er door homoeopathen nog verschil gemaakt tusschen de verschillende ijzerverbindingen. Zoo past men voornamelijk toe: Ferrum metallicum, Ferrum aceticum en Ferrum carbonicum, terwijl Dr. Schüssler nog zijn „biochemisch” middel Ferrum phosphoricum aan den artsenijchat der homoeopathen heeft toegevoegd. Merkwaardig is wel, dat dit laatste bij voorkeur gebruikt wordt, hoewel Hahnemann het nog niet kende. Toch komt hem de eer toe Ferrum als zoodanig het eerst te hebben onderzocht en toegepast.

C. Th. v.

De ontwikkeling der grondbeginselen op geneeskundig gebied.

Naar een voordracht, gehouden door Dr. Stügele,
hom. arts te Stuttgart.

Het karakteristieke van onzen tijd ligt niet in het stellen van nieuwe problemen, maar in de wijze van behandeling der oude. In de dagbladen kan men het zien, hoe allereerste vraagstukken worden besproken, waarmee vroeger alleen de ingewijde zich bezig hield. Vooral op het gebied van godsdienst en wijsbegeerte ziet men dit verschijnsel. Breede kringen houden zich tegenwoordig met alle mogelijke vragen bezig, die vroeger in dezelfde gezelschappen zoo goed als dood gezwezen werden. Dit is zeer zeker een verblijdend feit, want het wijst op een verdieping van het geestelijk leven.

Maar ook op natuurwetenschappelijk en medisch gebied begint het publiek steeds meer belangstelling te toonen!

Lezingen, populaire voordrachten worden in een groote stad bijna dagelijks gehouden. Brochures en populaire wetenschappelijke geschriften overstromen het land. In ons land zijn vooral de uitgaven der Hollandia-Drukkerij bekend, zooals Pro en Contra, Levensvragen, enz.

Ook zoekt men tegenwoordig veel meer dan vroeger verband tusschen natuurwetenschap en wijsbegeerte, dus tusschen de zienlijke en onzienlijke dingen. Beide takken van wetenschap zijn niet meer streng gescheiden zooals vroeger. Een der baanbrekers op dit gebied is Prof. Ostwald, die een boek schreef: „De Philosophie der Natuurwetenschappen,” waarvan de titel genoeg voor zichzelf spreekt. Men zoekt tegenwoordig meer naar de eenheid achter de veelheid der verschijnselen, naar den geestelijken achtergrond der dingen.

Ook op het gebied der geneeskunde beginnen deze beschouwingen ingang te vinden, en inderdaad, als men de geschiedenis der medische wetenschap nagaat, zal men steeds weer opnieuw zien, dat één grondgedachte als leidend beginsel een bepaald tijdperk beheerscht, hoe verschillend de toepassingen van dit beginsel ook zijn.

De eerste helft der 19e eeuw werd beheerscht door de zoogenaamde „Humoraal pathologie,” dat is de leer, dat alle ziekten en ziekteverschijnselen op de schadelijke werking van verkeerde levenssappen zijn terug te voeren. De behandelingswijze van de verschillende kwalen stond natuurlijk onder den invloed van deze leer. Het sprak wel vanzelf, dat de eenig juiste weg tot het genezen van ziekten was het wegnemen van deze verkeerde levenssappen. Om hiertoe te komen, kan men natuurlijk op verschillende wijze te werk gaan. Men kan door braakmiddelen en laxeerende stoffen, maag en darm „zuiveren,” maar het meest radicale middel was toch wel het aftappen van het bedorven bloed, door aderen laten, bloedzuigers, enz.

Hoeveel menschen er aan zulk een therapie te gronde gingen, leert de statistiek niet! en gelukkig ook, want vermoedelijk heeft dit vomeeren, laxeerden en aderen laten meer menschenlevens gekost dan de hevigste epidemie, die er ooit geheerscht heeft.

Karakteristiek voor dezen tijd is een stukje uit Goethe's „Faust”:

Hier was de arts enij — de menschen stierven
En niemand vroeg er, wie genas?
Zoo hebben wij met helse likkepotten
In onze dalen, onze bergen
Nog erger dan de pest gehuisd.

Als Goethe er reeds zoo over sprak, hoe vernietigend moet dan wel niet het oordeel klinken der hedendaagsche wetenschap!

En in dezen treurigen tijd was het, dat Samuel Hahnemann optrad met zijn eenvoudig genees-principe, dat, hoe men er overigens ook over denken moge, toch oneindig veel hooger staat dan de toenmalige therapie. En het verwondert ons niet, dat hij zijn mede-artsen op onbarmhartige wijze geeseld!

Toch wortelt ook zijn beschouwing over het wezen der krankheid in de toenmaals algemeen als geldig aangenomen humoraal pathologie.

Maar in de toepassing van dit grondbeginsel op de praktijk der therapie keert hij zich met afschuw van de ruwe geweldenaar zijn tijdgenooten af en bewandelt geheel nieuwe banen. Hij zoekt zijn heil niet in het onzinnige bloed aftappen, waardoor natuurlijk met het „slechte” bloed ook het goede bloed, de eerste levensvoorwaarde

voor den mensch, wordt weggenomen. Evenmin in een opzweeping der darmwerking met laxeerende stoffen, waardoor men meende vele bedorven sappen uit het lichaam te verdrijven, maar inderdaad het organisme uitermate verzwakte. Hij wilde wel de kwade levenssappen bestrijden, maar door deze te verbeteren. Hij zocht naar de oorzaken der krankheid en bestreed deze door zeer kleine hoeveelheden van het een of ander geneesmiddel, waarbij hij door ervaring de wet van het similia similibus ontdekte. En merkwaardig genoeg, hoewel de leer der humoraal-pathologie volkomen overwonnen is, de leer der gelijksoortigheid leeft nog en zelfs krachtiger dan vroeger. Dit geeft aan de tegenstanders onzer geneeswijze wel iets te denken!

Toch heeft het overwinnen der humoraal-pathologie als grondgedachte, in het vervangen van deze door de *cellulaar-pathologie*, de leer van Prof. Virchow, niet nagelaten invloed op de Homoeopathie uit te oefenen.

De leer van Hahnemann maakte grooten opgang, niet alleen als reactie tegen het ruwe bedrijf der toenmalige artsen, maar ook omdat het volgens de beschouwingen van dien tijd minder met de officiële wetenschap in strijd was, uiterst kleine giften toe te dienen, dan tegenwoordig. Men dacht n.l., dat elke stof een zekere inwonende, geestelijke kracht bezat, die bij het verdunnen of verwrijven dezer stof toch onveranderd in het praeparaat bleef wonen, terwijl alleen de schadelijke, verderfelijke werkingen langzamerhand werden opgeheven.

Tegenwoordig verbindt men de werking aan de stof zelf, maar vroeger vond men niets vreemds in de gedachte, dat een geheimzinnige geneeskracht, als geestelijk principe in de chemische stof woonde. Zoo is het dan ook niet te verwonderen, dat op verscheidene Duitsche hoogeschoolen homoeopathische en homoeopathizeerende docenten waren, en dat het aantal homoeopathische artsen in verhouding tot nu zeer groot was. Alleen Weenen telde niet minder dan 40 zulke artsen.

Virchow met zijn *Cellulaar-pathologie* gaf nu schijnbaar een gevoelige knak aan het beginsel der Homoeopathie.

Hij zegt, dat alle ziekten ontstaan, niet door storing in de levenssappen, maar in de *levensweefsels*, de cellen. Deze leer stond boven de vroegere opvatting, ze rustte op vasteren, meer wetenschappelijken grondslag en gaf aan de gangbare therapie met bloedzuigers, likkepotten en braakmiddelen den doodsteek. Wat kon een adering helpen? Kon zij de cellen veranderen? Kon een braakwekkend stof of een laxans dat? Immers neen! Men moest de kranke cel *zelf* aangrijpen. Dat was de eenig ware weg, de eenige wetenschappelijke therapie. En zeer zeker was deze weg een betere dan de voormaals gevolgde. Heeft het niet geleid tot de hedendaagsche chirurgie met haar vaak schitterende gevolgen? De humoraal-patholoog kon niets met de chirurgie beginnen, want hij wilde het levenssapp veranderen, maar de cellulaar-patholoog trok op de vervormde en zieke cellen aan en trachtte ze uit het lichaam te verwijderen. Voor hem is de chirurgie het operatieve ingrijpen, de beste methode van genezen. Hij heeft het niet met den zieken *mensch* te doen, maar met het zieke *orgaan*, het cellenweefsel, of dit nu maag, hart, nier of lever heet. Zoo vormden zich ook de specialiteiten op het gebied der geneeskunde, want hoe meer men het oog richtte op de afzonderlijke organen van het lichaam, en hoe nauwkeuriger men ze leerde kennen en bestudeeren, hoe grooter ook de behoefte werd aan kenners van dit

of dat gedeelte van het menschen lichaam. Zoo ontstonden de specialiteiten voor huidziekten, voor longziekten, voor hartkwalen, voor ziekten der spijsverteringsorganen, en wat niet al, waarbij men vergat, dat men toch per slot van rekening een *mensch* behandelde, en zulk een mensch nu eenmaal niet bestaat uit een aantal organen losjes aan elkaar genaaid, maar een levend organisme is.

Het meest teekenend voor genoemde opvatting is wel het bestaan der dermatologen, (kenners van huidziekten). Allerlei huidziekte en uitslag werd en wordt met zalven en smeersels bestreden, terwijl men over 't hoofd ziet, dat de uitslag meestal slechts een *verschijnsel* is van een inwendigen ziektoestand, en men *dezen* bestrijden moet, niet het uiterlijk zichtbare verschijnsel.

(Wordt vervolgd.)

De Rotterdamsche bazar.

De Rotterdamsche bazar heeft werkelijk een uitstekenden indruk gemaakt bij allen, die het genoeg hadden, op een der drie bazardagen de zalen van het gebouw Boneski te bezoeken. Keurig waren de verschillende tentjes versierd, smaakvol de talloze voorwerpen uitgestald, gezellig en prettig was gedurende den geheelen tijd de stemming onder het buitengewoon groot aantal bezoekers. Voor het meerendeel waren dit warme voorstanders der Homoeopathie, die, beziel met den wensch, om ook bij dergelijke gelegenheden uiting te geven van hunne gehechtheid aan de homoeopathische geneeswijze, ijverig van het uitgestalde kochten, en niet lang vraagden of het aangeboden duur of spotgoedkoop was. Als afwisseling bij het koopen smaakte een kopje thee van Dobbelman of een teug bouillon overheerlijk, terwijl minder strenge homoeopathen zich aan de eveneens te verkrijgen koffie waagden. Wie dan nog tijd had in het fotografie-tentje zijn portret te laten maken, deed dit gaarne, vooral omdat verschillende bekende homoeopathische geneesheeren uit Rotterdam en elders daarin het goede voorbeeld hadden gegeven, blijkens de in verschillende tentjes verkrijgbare reproducties.

Dat onder zulke gunstige omstandigheden het succes van dezen bazar groot was, zal niemand verwonderen. Reeds den eersten avond, nadat de eere-president Dr. H. van Roijen den bazar ten 8 ure geopend had, werd voor circa f 600.— verkocht, terwijl de geheele opbrengst van den bazar, na aftrek der noodzakelijke onkosten, het bedrag van f 5000.— met f 150.— overschreed.

Stellig had niemand een dergelijk resultaat verwacht. Moge het de voorstanders van de oprichting van een Homoeopathisch Ziekenhuis in andere plaatsen aansporen, het voorbeeld van de Rotterdamsche vrienden te volgen! Uit Utrecht vernamen wij reeds, dat ook daar een bazar zal gehouden worden. Laten nu ook Amsterdam, Den Haag, Arnhem, Gouda, Zwolle, Haarlem, deze zaak ernstig overwegen, en trachten, op het voetspoor van Rotterdam, door het houden van een bazar mede te helpen, het nog ontbrekende kapitaal van ongeveer f 57.000 te zamen te brengen!

Dr N. A. J. V.

DE VERLOTING.

Tot ons genoeg kunnen wij meedeelen, dat de animo om loten te verkoopen, groot is. Loten van slechts 25 cent kan men haast aan iedereen kwijt raken. Reeds circa 14000 werden er door ons verzonden, waaronder

400 naar iemand in Nederlandsch-Indië. De animo moet echter nog grooter worden. Wie helpt dus nog mee? Reeds velen namen 100 of meer loten in depôt. Laten nog vele anderen dit voorbeeld volgen. En laat ons zoo gezamenlijk trachten alle 100.000 te plaatsen; dat zou f 25000.— aanbrengen voor onze schoone zaak.

Denkt er om, dat het spoedig Mei is!

J. I. A. B. VAN ROIJEN, Maliesingel, *Utrecht*.

P. SAMSOM, Nachtegaalstraat, *Utrecht*.

INGEZONDEN.

Geachte Redacteur!

In het Januari-nummer van ons Maandblad is al weder over een onderwerp van geloof een stuk afgedrukt, hetwelk in verband met den inhoud van het eerste gelijksoortige van Nov. jl. als slotsom de waarschuwing verkondigt, dat het gebruik van bloed en daaruit bereide bloedworst als voedsel in strijd is met de algemeene zedewetten en de scheppingsordinantiën Gods.

Nadat collega Samsom reeds tegen de *plaatsing* van het eerste stuk in ons Maandblad verzet aangeteekend heeft, moet ook ik thans tegen die van het tweede met klem opkomen. De plaatsing is afkeurenswaardig, omdat zooals zeer juist opgemerkt werd, zij volstrekt niet in ons tijdschrift te huis behoort, en omdat vele andersdenkende lezers er ontevreden over moesten zijn, zonder kieschheidshalve in ons slechts der *Homoeopathie* dienend Blad op het stuk zelf te kunnen antwoorden. De plaatsing lijkt daarenboven onvoorzichtig, want onze tegenstanders, aan wier spotlust de Homoeopathie nauwelijks ontgroeid is, kunnen hiertoe nu weder aanleiding vinden, door b. v. te zeggen, onderwijl in hun vuistje lachende, dat bij de homoeopathen ten onzent naast de simile-wet nog een anti-bloedworstwet is komen opdagen, die blijkens hun openbaar orgaan van bevoegde zijde beschermd wordt, of meer dergelijks.

Indien een bepaald vaktijdschrift zooals het onze, uit het gevaarlijke, zoo veel bestreden gebied van het geloof, dictatoriale stellingen van ééne partij, in het voor lezers van *iedere* geloofsrichting bestemde orgaan verkondigt, dan is zulks geen onverschillige, maar een bedenkelijke overschrijding der grenzen van het na te streven doel, omdat zij ergernis verwekken, onvrede zaaien en de zoo noodige eensgezindheid verbreken kan.

Mij verplicht geacht hebbende, mijne bezwaren over uwe houding in deze aan den dag te leggen, verblijf ik met groote u toekomstige waardeering,

Uw dw. dienaar,

Dr F. W. O. KALLENBACH.

Hooggeachte Heer Redacteur,

In 't Maandblad van Dec. jl. waart u zoo vriendelijk van mij een stukje op te nemen, waarin ik betoogde, dat het beter ware geweest het ingezonden stuk van den Heer J. N. Voorhoeve in het daaraan voorafgaand nummer niet op te nemen. Ik heb dat beredeneerd aan de hand van de vraag: „wat is het doel en de strekking van het Maandblad?”

Nu komt in het laatstverschenen nummer de heer V. op (laat ons zeggen) eenigszins eigenaardigen toon een relaas doen van de voorwaarden, waarop Directeur en Assistent-geneesheer zouden zijn benoemd aan het Homoeopathisch Ziekenhuis.

Waar is het verband?

Waar is de logica?

U gevoelt, hoe hier de Heer V. op zijn bloedworst-uitstapje plotseeling wat al te ver van mijn uitgangspunt afgleed, wes-

halve ik den inzender, die op mijn motieven niet inging, op zijn zijpaadje niet volgen zal.

Met dank voor de opname,

Hoogachtend,

Uw dw. dr.

P. SAMSOM.

Ofschoon door de geachte inzenders het beleid van den hoofdredacteur ernstig gewraakt wordt, hebben wij toch om bijzondere redenen gemeend, het ingezondene te moeten opnemen. Evenwel niet, dan na besloten te hebben, er iets over onze meening als redactie aan toe te voegen.

Dat in een Blad als het onze geloofsvraagstukken niet op hun plaats zijn, geven wij zonder eenig voorbehoud iedereen toe. Is evenwel in het redactionele gedeelte of in de verschillende artikelen van onze medewerkers onwillekeurig het een of ander ingesloten, dat volgens onze overtuiging tegen de algemeene zedewetten of de ordinantiën Gods strijdt, dan zullen wij steeds bereid gevonden worden, aanmerkingen daarop door den een of anderen inzender op te nemen, waarbij wij evenwel het door dezen ingezonden stuk en de door anderen daarop volgende kritiek geheel voor verantwoordelijkheid van de inzenders laten. Dit deden wij in de bovengenoemde kwestie, dit zullen wij ook in het vervolg doen. Wij zullen nimmer toelaten, dat in ons Blad ooit zelfs de schijn gegeven wordt, dat aan de eere Gods wordt te kort gedaan. En hiermede sluiten wij thans de bespreking over dit onderwerp.

DE REDACTIE.

BEANTWOORDING VAN VRAGEN.

Een lezer te Vlaardingen vraagt raad in een geval van bedwateren. De keuze van het juiste homoeopathische geneesmiddel in een dergelijk geval is zeer moeilijk en hangt af, niet alleen van alle bijkomende verschijnselen, maar ook van de constitutie van den patiënt. Dat in het door u beschreven geval Calc. carb. D⁶ reeds veel geholpen heeft, is zeer verblijdend; maar aangezien de aanvankelijke beterschap niet verder voortschrijdt, achten wij het in het belang van de patiënte, dat zij onder geregelde behandeling van een homoeopathisch geneesheer komt. Door schriftelijk bericht kan men zich werkelijk geen juist oordeel over de een of andere ziekte en de aan te wenden geneesmiddelen vormen; daarom raden wij u, een der beide homoeopathische doctoren in Rotterdam te raadplegen.

Dr N. A. J. V.

Toezeggingen en Inkomsten voor den Bouw van een eigen Ziekenhuis sedert de vorige opgave.

Aandeelen: A. A. W. te P. f 1000.—; Mej. C. V. te R. f 1000.—; M. M. H.-v. B. C. te U. f 500.—; B. v. H. te U. f 100.—; C. T. V. te 's-H. f 100.—; L. J. M. te 's-H. f 100.—; Jkvr. v. d. B. te L. f 200.—; te zamen f 3000.—.

Jaarlijkse bijdragen: door C. T. V. te 's-H. van Mej. J. H. te 's-H. f 2.—; Mej. C. K. te 's-H. f 5.—; door J. L. A. B. v. R. te U. van J. J. v. d. B. te Z. f 10.—; door P. S. te U. van G. D. W. te Z. f 250.—; Mej. G. M. v. T. te R. f 1.—; A. P. R. te G. f 150.—; te zamen f 22.—.

Giften: R. C. v. V. te A. f 250.—; W. M. te R. f 250.—; Ds. Cl. H. te W. f 3.—; J. T. V. te R. f 100.—; door Mej. C. V. te R. van Mej. C. C. te R. f 50.—; door J. K. te M. van B. J. d. W. te A. f 5.—; H. d. W. te A. f 1.—; J. H. F. te A. f 15.—; N. N. te A. f 1.—; J. v. h. L. te A. f 0.50.—; R. N. te A. f 250.—; door J. K. te K. van M. N. te K. f 10.—; J. H. K. te K. f 10.—; H. v. 't O. te K. f 250.—; P. A. B. te K. f 1.—; Wed. v. K. te K. f 250.—; L. L. te K. f 10.—; Dr. A. N. te K. f 10.—; W. d. V. te K. f 10.—; K. d. V. de S. G. te K. f 250.—; G. J. v. te K. f 2.—; Ds. D. J. v. d. D. te K. f 250.—; L. L. te K. f 5.—; B. K. te K. f 2.—; Ds. W. v. E. te K. f 1.—; W. K. te K. f 2.—; Ds. d. V. te K. f 250.—; Ds. G. W. te K. f 1.—; S. H. B. te K. f 250.—; F. & W. te K. f 2.—; A. v. G. te K. f 1.—; A. v. d. V. te K. f 250.—; H. P. v. d. L. te K. f 10.—; W. N. te K. f 2.—; J. v. H. te K. f 10.—; R. C. v. H. te K. f 10.—; K. H. te K. f 250.—; Wed. Z. v. D. te K. f 250.—; J. W. A. B. te K. f 250.—; W. D. te K. f 10.—; P. v. d. te K. f 1.—; G. J. v. G. te K. f 2.—; Ds. J. v. d. S. te K. f 2.—; Wed. v. K. f 1.—; H. A. E. te K. f 1.—; Dames S. te K. f 1.—; J. v. 't O. te K. f 250.—; Wed. G. K. te K. f 250.—; H. W. te K. f 2.—; Mej. G. B. te K. f 2.—; Wed. v. d. W. te K. f 1.—; Dames E. te K. f 5.—; Wed. F. J. v. d. V. te K. f 5.—; K. v. d. S. te K. f 5.—; F. G. te K. f 25.—; C. D. S. te K. f 10.—; L. A. S. te K. f 10.—; A. Z. te K. f 5.—; J. S. te K. f 2.—; E. D. J. d. J. te K. f 5.—; J. V. te K. f 2.—; Gebr. v. G. te K. f 2.—; door H. S. te Z. van B. M. te Z. f 0.50.—; A. P. W. te Z. f 1.—; J. G. N. E. te K. f 0.50.—; L. L. te Z. f 0.50.—; J. G. te Z. f 0.50.—; J. V. te Z. f 0.25.—; J. v. d. V. te Z. f 0.50.—; E. B. te Z. f 0.25.—; H. te Z. f 1.—; H. S. te Z. f 2.—; door P. S. te U. van J. M. te A. f 10.—; H. W. d. B. W. te K. f 30.—; door H. J. L. G. te H. van J. B. te A. f 1.—; P. N. door J. W. te K. f 30.—; door A. f 1.—; H. W. te Z. f 1.—; A. T. te Z. f 1.—; W. D. B. te Z. f 1.—; G. P. te Z. f 1.—; J. G. v. E. te Z. f 0.50.—; P. C. te Z. f 1.—; J. B. te Z. f 1.—; Wed. J. B. te Z. f 0.50.—; door J. L. A. B. v. R. te U. van Baronnesse v. L. v. W. te U. f 50.—; door C. T. V. te 's-H. van J. F. S. te 's-H. f 100.—; J. v. d. B. te 's-H. f 250.—; A. M. v. d. L. te 's-H. f 1.—; D. W. te 's-H. f 250.—; K. T. v. B. te R. f 10.—; Mevr. R. te 's-H. f 10.—; Mevr. J. M. te V. f 3.—; Mevr. W. te 's-H. f 1.—; Mej. S. v. d. V. te 's-H. f 2.—; Mevr. A. te 's-H. f 1.—; Mej. A. M. B. te 's-H. f 0.50.—; Mevr. C. K. te 's-H. f 0.50.—; Mevr. v. B. te 's-H. f 2.—; Mej. M. H. te E. f 250.—; Mej. L. F. S. te 's-H. f 1.—; Mevr. G. T. te 's-H. f 1.—; C. T. V. te 's-H. van Wed. v. R. te 's-H. f 250.—; L. v. W. te 's-H. f 250.—; Mej. A. d. B. te 's-H. f 1.—; D. S. te 's-H. f 1.—; C. A. te 's-H. f 2.—; P. v. W. te 's-H. f 250.—; D. E. te 's-H. f 250.—; G. E. te 's-H. f 5.—; F. J. R. te 's-H. f 10.—; Mej. B. v. B. te 's-H. f 1.—; R. G. te 's-H. f 10.—; E. P. te 's-H. f 25.—; J. v. W. te 's-H. f 1.—; J. C. E. te 's-H. f 1.—; D. C. te 's-H. f 10.—; Wed. v. d. B. te 's-H. f 1.—; Mej. J. N. K. te 's-H. f 3.—; P. v. W. te 's-H. f 5.—; Wed. v. d. Z. te 's-H. f 1.—; C. B. te S. f 5.—; J. J. V. te 's-H. f 10.—; J. V. te 's-H. f 5.—; C. J. v. L. te 's-H. f 5.—; A. H. te 's-H. f 250.—; J. d. B. te S. f 5.—; Wed. H. V. W. te S. f 50.—; N. N. f 0.50.—; Mej. J. C. W. te 's-H. f 250.—; W. A. M. P. te 's-H. f 15.—; J. B. C. v. D. te 's-H. f 10.—; Wed. B. C. J. H. te 's-H. f 15.—; J. J. W. K. te 's-H. f 5.—; L. L. te 's-H. f 250.—; W. S. te 's-H. f 10.—; R. B. te 's-H. f 1.—; J. N. V. te 's-H. f 25.—; Mevr. v. d. V. te 's-H. f 10.—; v. d. B. te 's-H. f 50.—; te zamen f 980.50.

Prikkarten f 24.56. Busgiften: Mej. A. te H. f 10.08; Dr. N. A. J. V. te 's-H. f 9.20 te zamen f 19.28.

ADVERTENTIËN.

PROEFN^{OS}
„Maandblad”
gratis verkrijgbaar
TER VERSPREIDING.

MEIJLINK & PIERON

Fabrikanten van LEDIKANTEN met
Gezondheidsmatrassen voor Zieken-
huizen en huishoudelijk gebruik. (20)
Amsterdam, Prinsengracht 263.

Gelegenheid AANGEBODEN
voor Zenuwlijderessen en
Rustbehoevenden.
Zusters DE BOER en
BROEKHOVEN.
Gedipl. verpl. Psychiatrie.
Villa Linguenda,
ERMELO.
(10)

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
(10) ROTTERDAM.
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

HOMOEOP. APOTHEEK
Erasmus-Apotheek.
Groote Markt 17,
ROTTERDAM.
Levering der Geneesmiddelen
van Apoth. Voorhoeve in
(10) origina. verpakking.

Homoeop. Apotheek.
J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. interc. 4114.
Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuistoege,
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2306. (10)

Fleschjes voor Homoeop.
-MIDDELEN-
in iedere grootte en vorm, wit
of geel glas, fijn uitgevoerd en
op wensch zuiver gereinigd,
worden geleverd door de fab-
riek van (10)
E. P. HAHMANN,
BARMEN (Rheinland).

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek der
firma D. DE ROOIJ,
J. RUYS, Apotheker,
UTRECHT,
Oudegracht T Z 115.
De geneesmiddelen van
Dr. W. Schwabe en apo-
theker C. Th. Voorhoeve,
zijn in origineele verpak-
king verkrijgbaar. (10)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK
ZWOLLE.
Uitsluitend Origineele verpakking
van Schwabe en Voorhoeve.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER, (10)
BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigen bereiding van Stamtinkturen, verdunningen, verwrijvingen en korrels. **HUISAPOTHEKEN.**

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

Amsterdam	Kerkhoff & Co., Leidschestraat 77.
"	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
Apeldoorn	Mevr. ten Cate-Bouman, Nassaukade 98.
"	J. A. Roelse.
Beverwijk	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.
"	A. A. Donker.
Delft	A. C. A. Sepp.
Dordrecht	Hanssen & Nijdam.
"	K. G. W. de Bosson.
Gorinchem	J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”
Gouda	H. J. Thoman, Voorstraat.
Groningen	P. A. Suerhoff & Zn.
Den Haag	A. H. Teepe, Gouwe 130.
Haarlem	S. Smeding Szn., A-kerkhof 17.
Hilversum	J. J. Hofman, Schenkweg.
"	Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
"	Begeman & Sneljens, Jansstraat.
"	W. P. Woutersen, Koninginneweg.
"	Alle Apothekers.

Hoogeveen	A. v. d. Wal.
Kampen	W. L. Woutersen.
Leiden	M. Boekwilt, Vischmarkt.
"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
Middelburg	J. W. v. d. Garde.
Rotterdam	Beker & Berghuys, Mathenesserlaan 400.
"	Erasmus Apotheek, Grootte Markt 17.
"	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
"	Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
"	K. M. Brussaard, Oostzeedijk 211.
Scheveningen	M. den Heyer, Keizerstraat.
Ter Neuzen	E. H. T. van Borssum Waalkes.
Utrecht	J. Ruys, Oude Gracht.
"	Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
Velp	Firma C. Koek.
Vlaardingen	J. Backer.
Weesp	Firma N. A. Ballintijn.
Zwolle	G. B. J. de Barbanson.
"	P. J. A. J. Meulemeester.

(100)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de ge-
neesmiddelen in origineele
verpakking van (10)
Dr. WILLMAR SCHWABE en
Apotheker VOORHOEVE.

Homoeop. Apotheek
J. A. VAN TOOREN
Regentesselaan 105,
DEN HAAG.
Tel. 3083. (10)

Desgewenscht in origineele
verpakking Apoth. Voorhoeve.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend, (30)

's-GRAVENHAGE, Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.
22 Ged. Burgwal.
Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek

van Dr. WILLMAR SCHWABE, LEIPZIG.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecomprimeerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevensstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^s Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
"	" " J. Schipper, Weesperzijde.
Alkmaar	" " J. Sol, Rozegracht, Volksapotheek.
Apeldoorn	" " Firma Schouten & Co.
"	" " J. A. Roelse.
Arnhem	" hofapotheek G. J. Romijn & Zn.
Assen	" Oranjeapotheek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).
"	" apothek van R. Karsten.
"	" E. Lambers.
"	" R. v. d. Klip Rz.
Baarn	apothek van D. Bierhaarder, Nieuwstraat.
Beverwijk	" hofapotheek Dr. J. P. Land.
"	" apothek A. A. Donker.
Breda	" " Mej. A. Sepp.
Delft	" " A. J. B. Heldema, Wilhelminastr. 2.
"	" " S. J. Fischer.
Doetinchem	" Haagsche Apotheek, Binnenwatersloot 24.
Dordrecht	" apothek van B. ten Bruggen Cate.
Enschede	" " „de Rozijnkorf”, J. Romijn Bzn.
"	" van F. Bergema.
Franeke	" " C. J. Snuff.
Goes	" " L. F. de Klerk.
Gorinchem	" " L. La Porte.
"	" Poels & Boot
Gouda	" " Gallée, firma P. A. Suerhoff & Zn.
"	" " E. Grendel.
"	" " A. Latenstein.
Groningen	" " P. Weljer.
Den Haag	" " S. Smeding Szn., A-Kerkhof 17.
"	" " Firma v. d. Mheen, De Rikmoerstr.
"	" " „De Archipel” R. R. Nauta, Javastr. 49.
"	" " J. Visser & Zn., (Apotheker
"	" " J. BLOMBERG Jr.) Spui 84.
Haarlem	" " Van Selma, 2e Adelheidstraat.
"	" " Begeman & Sneljens, Janstr. 27.
"	" " R. Duyman, Keizerstraat 6.
"	" " J. M. Gerrits, Kleverparkweg.
"	" " Firma van Hees, } Kleine
"	" " A. P. C. Numan van Son, } Houtstr. 57.
"	" " van D. L. Keur, Zijlstraat 87.
"	" " Th. A. Klinkhamer, Koninginnew. 69.
"	" " C. G. Loomeyer & Zoon.
Haarlem	" " Mons & Grijseels, Lange Veerstr. 16.
Harlingen	" " Firma v. Tubergen, Gr. Houtstr. 141.
"	" " Mevr. Wed. Snijder.
Heerenveen	" " „de Vries.
Hilversum	" " M. Bouma Lzn.
"	" " Van Heemskerk Düker.
Hilversum	apothek van Groeneveld.
"	" " de Vries.
Leeuwarden	" " Brouwer.
"	" " J. Feteris.
"	" " C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
"	" " S. Tromp Visser.
"	" " Uffelle.
"	" " C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
Leiden	" " Meulen, Nieuwstad K 69.
"	" " J. G. A. Blanken, Hoogewoerd.
"	" " Boekwilt, Vischmarkt.
Maassluis	" " D. J. van Driessum, Mare.
"	" " H. Bogtstra.
"	" " J. Dienske.
Makkum	" " Heckman. (250)
Meppel	" " L. Knoppers.
Middelburg	" " J. W. v. d. Garde.
Nijmegen	" " Firma Moey & Co.
Rotterdam	" " Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
"	" " C. de Groot, Goudsche straat 38.
"	" " G. A. Kal, Goudsche singel.
"	" " C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
"	" " Dr. P. J. Schieveen Borgman,
"	" " Mosseltrap 2.
Utrecht	" " J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283.
"	" " J. Ruys.
Velp bij Arnhem	" " Viel & Van Dijk.
Vlaardingen	" " C. Koek.
"	" " J. Bakker.
Vlissingen	" " P. Wairave, firma J. M. Zembsch.
Weesp	" " C. G. Baert, Rittthemsche Markt F 189.
"	" " T. S. v. d. Ley.
Zeist	" " N. A. Ballintijn.
Zutphen	" " Berents & Co., Slotlaan 24.
"	" " H. W. A. Behrens, Houtmarkt 73.
Zwolle	" " Dr. J. Oudenampsen, Overw. v.
"	" " G. B. J. de Barbanson.
"	" " J. v. d. Veen, fa. Camp. v. Oort.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn;
Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht;
Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:

Per jaargang, franco per post f 1.25
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40
Afzonderlijke nummers - .12½

ADVERTENTIEPRIJS:

Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Professor Dr. Th. von Bakody. — Ziektevrijwaring met gelijksoortige middelen. — Hoe moeten patiënten, voor een homoeopathische behandeling, verslag over hun toestand uitbrengen? — Dr. E. De Keghel. — Toezeggingen en inkomsten. — Advertentiën.

Professor Dr. TH. VON BAKODY.

Theodor von Bakody (Hong.: Bakody Tivadar) werd in 't jaar 1825 te Raab geboren. Hij was de zoon van den aldaar gevestigden homoeopathischen arts Dr. Jozef von Bakody, die tot de eerste volgelingen van Hahnemann behoorde, die in Hongarije de Homoeopathie invoerden. Zijn zoon Theodor toonde reeds vroeg een buitengewoon aanleg. Zijn keuze viel aanvankelijk op de studie der rechtsgeleerdheid en der philosophie, in welke vakken hij in Budapest en later in Bonn studeerde. Tot 1848 vertoefde hij in Leipzig, waarna hij in zijn vaderland terugkeerde om deel te nemen aan den vrijheidsoorlog, waarbij hij als kapitein diende onder den bekenden aanvoerder Arthur Görgey, tot wiens intieme vrienden hij behoorde. Na de capitulatie van Világos, waarmede deze strijd eindigde, begaf hij zich weder naar 't buitenland, thans om in de geneeskunde te gaan studeeren, in welke wetenschap hij in 1854 te Weenen tot doctor bevorderd werd. Na nog verschillende universiteiten bezocht te hebben, vestigde hij zich als privaat-docent voor physische

therapie in Lemberg, waar hij zich tegelijkertijd op de Homoeopathie toelegde. In 1861 keerde hij echter naar

zijn vaderland terug en gaf zich daar veel moeite voor de invoering der Zweedsche heilgymnastiek, terwijl hij een levendig aandeel nam in de stichting der „Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Hongarije” en later van de „Biologische Vereeniging.”

Intusschen had de homoeopathische geneeswijze in Hongarije meer en meer voorstanders verkregen, hetgeen tengevolge had, dat in de jaren 1868 en '69 verschillende verzoekschriften tot de stads- en landsregering gericht werden in 't belang der Homoeopathie. Bij den gemeenteraad van Budapest werd aangevraagd het beschikbaar stellen van een afdeling in 't stedelijk Ziekenhuis voor de homoeopathische behandeling en bij de Volksvertegenwoordiging het oprichten van een leerstoel voor de Homoeopathie aan de Universiteit.

Deze verzoekschriften werden gemotiveerd door de overweging, dat „de homoeopathische geneeswijze niet

Daar echter ook het eerste gedeelte van het spijsverteringsapparaat, n.m.l. mond en slokdarm, in nauw verband staan met de maag, willen wij bij onze bespreking met deze beginnen.

De *mond* dient tot het opnemen der spijsen bij kleine gedeelten, welke daarin dadelijk een voorbereidende bewerking ondergaan voor de verdere vertering. Deze voorbereidende bewerking bestaat in 't verkleinen en vernalen der stukjes vaste spijs en het vermengen met het *speeksel*, waardoor oplosbare stoffen vervloeien en de geheele spijsmassa in een brei veranderd en daarna gemakkelijk doorgeslikt wordt, waarbij zij in den slokdarm overgaat en verder naar de maag wordt voortbewogen.

Van groote beteekenis is de scheikundige werking van het *speeksel*. Daardoor wordt n.m.l. het zetmeel der meel-spijsen veranderd in suiker en daardoor geschikt gemaakt voor de voeding.

Het *speeksel* wordt gevormd in de speekselklieren, waarvan er drie paar aanwezig zijn: de oor- de onderkaaks- en de ondertongspeekselklieren. De afvoerbuis van deze klieren komt in de mondholte uit.

Het is duidelijk, dat de spijsen, om met het *speeksel* innig gemengd te worden, goed fijn gemaakt en heen en weer bewogen moeten worden, hetgeen door de tanden en kiezen, de tong en de kauwspieren geschiedt. Het gebit moet dus in een goeden staat verkeren. De tanden staan aan allerlei schadelijke invloeden bloot. Zij worden daardoor licht ziek, brokkelen af en verliezen hunne geschiktheid om 't voedsel te vernalen. Bovendien geeft dit tot vele onaangename gevolgen aanleiding. Een goede verzorging van de tanden is dus van zeer groot belang. Deze wordt echter vaak schromelijk verwaarloosd. Wanneer dit over 't algemeen beter geschiedde en wel van de kinderjaren af, dan zou men veel minder vaak genoodzaakt zijn, den tandmeester te hulp te roepen, die de zieke tanden moet behandelen of maar al te vaak verwijderen, om ze door kunsttanden te vervangen.

Het goed reinhouden van den mond en vooral ook van de tanden is een zeer noodzakelijke voorzorgsmaatregel. Het reinigen van de tanden door borstelen met een doelmatig tandpoeder of een tandpasta is een kleine moeite, die men zich moet getroosten om veel onaangenaams te voorkomen. Eigenlijk moest dit na iederen maaltijd geschieden, maar ten minste 's morgens en 's avonds. Spijsresten, die tusschen de tanden blijven zitten, werken nadeelig en moeten verwijderd worden. Het tandpoeder of de tandpasta late men volgens een recept van den dokter in de apotheek gereedmaken. Men wachte zich voor de tallooze tandmiddelen, die worden aangeprezen en die vaak meer kwaad dan goed doen.

Ook dient men bij kinderen er goed op te letten, of de tanden zich goed en regelmatig ontwikkelen, vooral na de tandwisseling. Dikwijls is het noodig, dat door den tandmeester maatregelen genomen worden, om de goede ontwikkeling der tanden te bevorderen.

Bij te haastig eten worden de spijsen niet voldoende fijn gemaakt en niet genoeg met het *speeksel* vermengd, zoodat de eerste acte van de spijsvertering niet voldoende tot haar recht komt, hetgeen voor de voeding nadeelige gevolgen heeft en vaak ook nadeelig is voor de maag. Veel kan nog in het verdere verloop van de spijsvertering worden goed gemaakt, maar daarbij wordt onnoodig veel vergegd van de maag en de darmen en worden deze aan meer schadelijkheden blootgesteld. Het is beter dit te voorkomen.

Het geheele spijsverteringsapparaat bestaat uit mond, slokdarm, maag en darmkanaal.

De *maag* is een zakvormige verwijding van dit apparaat, geplaatst tusschen slokdarm en darmkanaal.

De maag ligt dwars in het bovenste gedeelte van de buikholte, onder het middenrif, achter de plaats, die gewoonlijk met den naam van „maagkuil” bestempeld wordt. Het grootste gedeelte van de maag ligt links van de middellijn achter den linker ribbenboog. Het rechts gelegen gedeelte wordt voor een deel bedekt door de linker leverkwab.

Links van de maag ligt de milt, onder de maag loopt het middelste gedeelte van den dikken darm. De slokdarm mondt uit in de maag, niet in 't uiterste linker gedeelte, maar meer naar rechts, ongeveer in de middellijn van 't lichaam, zoodat links van de ingangsoening, den zoogenaamden *maagmond*, een gedeelte van de maag gelegen is, dat min of meer een uitstulping vormt: de *maagholte*. De onderste opening van de maag, die toegang geeft tot het bovenste gedeelte van den dunnen darm, ligt onder de lever. Dit gedeelte wordt de „*portier*” genoemd.

In natuurlijke ligging heeft de maag een ongeveer halve-maanvormige gedaante, waarbij de kromming naar beneden gekeerd is. De onderrand wordt de groote, de bovenrand de kleine bocht genoemd, omdat deze laatste natuurlijk korter is. De lengte bedraagt bij den volwassene 25 á 30 cM., de breedte 9 á 12 cM., de inhoud 3 á 5 Liter.

De wand van de maag bestaat evenals die van den geheelen darm uit drie lagen. De buitenste is een dun glad vlies, dat een deel uitmaakt van het buikvlies, dat de geheele buikholte van binnen bekleedt; de middelste wordt gevormd door een spierlaag, die uit in lengterichting en dwars verloopende spierbundels bestaat; de binnenste laag is het maagslijmvlies, dat de maag aan de binnenzijde bekleedt, een zachte, fluweelachtige oppervlakte bezit, zeer rijk is aan fijne bloedvaten, en waarin tallooze kliertjes gelegen zijn, die aan de oppervlakte uitmonden, de pepsinekliertjes, die het *maagsap* afscheiden, dat evenals het *speeksel* bij de spijsvertering een belangrijke rol speelt. Het oefent een werking uit op de eiwitstoffen van de voedingsmiddelen, die door de *pepsine* veranderd worden, zoodanig, dat zij voor de voeding geschikt zijn. De afzondering van dit maagsap staat onder den invloed van een zenuwwerking. Wanneer de maag ledig is, wordt geen maagsap afscheiden; zoodra er echter spijsen in komen, die 't slijmvlies prikkelen, ontstaat een sterke bloedaandrang, waardoor het hoog rood gekleurd wordt en 't maagsap treedt in kleine druppels te voorschijn. Ook heeft men kunnen waarnemen, dat in hongertoestand de bloote aanblik van spijsen reeds afscheiding van maagsap ten gevolge heeft.

Zooals wij gezien hebben, komen de spijsen door den slokdarm in de maag en gaan zij uit de maag in den darm over. Zoowel de ingang als de uitgang van de maag worden door kringvormige spierbundels, een contractiele ring dus, gesloten gehouden, welke afsluiting door verslapping dier spieren opgeheven wordt, wanneer er spijsen moeten passeeren. Telkens wanneer men onder 't eten slikt, opent zich de maagmond, zoodat de spijsen, die bij de vorige slikbeweging in den slokdarm zijn afgedaald, nu in de maag kunnen overgaan. De uitgang van de maag wordt, wanneer zij gevuld is, na eenigen tijd geopend om langzaam aan den inhoud te laten passeeren. Het maagsap bevat behalve pepsine ook een ge-

ringe hoeveelheid zoutzuur, die voor de goede werking ervan aanwezig moet zijn. Ook wordt door de kliertjes van den maagwand slijm afgescheiden, dat eensdeels een beschuttende laag vormt om 't slijmvlies tegen de inwerking van de spijsen te beschermen, anderdeels deze inhult en maakt, dat ze gemakkelijker voortbewogen kunnen worden.

Wanneer de maag ledig is, liggen de wanden tegen elkaar, terwijl de groote bocht naar beneden, de kleine naar boven gekeerd is. Komen nu gedurende het eten spijsen in de maag, dan worden de wanden van elkaar gedrongen, de holte opgevuld en neemt zij allengs een anderen stand aan, zóó dat de groote bocht naar voren, de kleine naar achteren gericht is; zij draait dus om haar as. Daarbij begint zij dan door de werking van de spierbundels, die de middelste laag van den wand vormen, zich om de spijsmassa samen te trekken, waarbij eerst de uitgang van de maag gesloten blijft, zoodat de spijsen niet direkt naar den darm kunnen voortschuiven. Langzaam wordt de spijsmassa voortgeschoven langs den wand en komt daardoor in aanraking met het maagsap, waardoor zij verweekt en meer vloeibaar wordt. Naarmate dit geschiedt, begint zich de portier te openen en gaat 't meer vloeibare gedeelte in den darm over. Reeds ongeveer 10 minuten, nadat de spijsen in de maag zijn aangekomen, begint dit, terwijl zij eerst na eenige uren, 3 à 4, weder geheel ledig is. De vaste gedeelten van de spijs, die onopgelost blijven, worden ten slotte ook in den darm geperst.

De gewone gang van zaken is dus, dat de spijsen, door den slokdarm in de maag gekomen, door de maag voortbewogen worden in de richting van den darm. Soms vindt ook een abnormale tegengestelde beweging plaats onder bepaalde omstandigheden, waardoor de inhoud van de maag teruggedreven wordt in den slokdarm en door den mond weer naar buiten komt: het *braken*. Braken kan veroorzaakt worden door overvulling van de maag met spijsen of vloeistoffen, door bijzondere stoffen, in de maag gebracht (braakmiddelen), door verschillende ziekten van de maag zelf of van andere organen, die door zenuwprikkeling reflectorisch braken kunnen veroorzaken.

Voor een goede werking van de maag is dus, zooals uit 't voorafgaande blijkt, noodzakelijk, dat de maagwand zich in een goeden toestand bevindt, dat de spieren zich goed en krachtig kunnen samentrekken, dat het slijmvlies gezond is en goed werkzaam maagsap afscheidt. Dat er vele oorzaken zijn, die hierin stoornis kunnen brengen, ligt voor de hand.

(Wordt vervolgd.)

D^r. D. K. M.

Onze voornaamste geneesmiddelen.

IX.

PLATINA.

Hoewel Platina niet tot de veel gebruikte homoeopathische geneesmiddelen kan gerekend worden, willen wij het toch kort bespreken, daar Hahnemann in zijn „Chronische Krankheiten” er uitvoerig over handelt.

Platina is eerst in het midden der vorige eeuw ontdekt. Men had het al vroeger in Zuid-Amerika gevonden, maar

wegens den zilvergans voor een soort zilver gehouden en daarom ook *platina* genoemd. (Plata is het Spaansche woord voor zilver.)

Platina onderscheidt zich, evenals goud, van alle andere meer bekende metalen hierdoor, dat het in geen enkel zuur oplost; alleen in een mengsel van sterk zoutzuur en sterk salpeterzuur (het z.g. koningswater) is het oplosbaar. Daarom is Platina een zeer gewild artikel voor den chemicus; een schaalje of kroesje van Platina is de hoogste wensch voor een student in de chemie, en het blijft vaak een vrome wensch ook, want dit metaal is nog duurder dan goud. Toch is de productie van Platina niet zoo onaanzienlijk, zij bedraagt eenige duizenden K.G. per jaar. Rusland, met zijn gebergte de Oeral, is de hoofdbron van dit edele metaal. Men vindt het voornamelijk als fijne korreltjes of plaatjes in de aanslibbingen der beken. Zelden in het gesteente zelf. Uit deze aangeslibde gronden wordt het dan door uitwasschen verzameld.

Hoewel Platina wel een vergiftige stof is, komen toch vergiftigingen er mee uiterst zelden voor, daar het in de allopathische geneeskunde niet gebruikelijk is en door zijn groote kostbaarheid zelden in de handen van het publiek komt.

Hahnemann wendde Platina als *metaal* aan. Hij zilverde het ruwe product door het in koningswater op te lossen, de oplossing met water te verdunnen en hierin een ijzeren staaf te hangen. Het Platina verzamelt zich dan in zeer fijnen toestand om het ijzer.

Tegenwoordig bezigt men meestal *Platina muriatica*, een kristallijne stof, die met water een donkergele oplossing geeft. Of dit echter een verbetering is, moeten wij betwijfelen. Het Platina muriatica toch is een weinig bestendige stof, die zeer gemakkelijk het metaal Platina loslaat, vooral bij aanwezigheid van organische stof. Komt nu het Platina muriatica als „druppeltjes” in de maag, dan zal waarschijnlijk het metaal Platina hieruit neerslaan, vóór het geresorbeerd wordt, zoodat men dan evengoed direct het Platina als metaal zou kunnen geven. Misschien heeft dus de oude Hahnemann het nog wel bij 't rechte eind gehad!

X.

PLUMBUM — LOOD.

Over Plumbum zijn van de oudste tijden berichten tot ons gekomen, hoewel hierin veelal lood met tin (Stannum) verward wordt. Men beschouwde n.l. deze metalen als twee soorten van hetzelfde element. Plinius noemde dan ook lood *Plumbum nigrum* en tin *Plumbum album* of *Pl. candidum*, dus zwart lood en wit lood.

In Griekenland bereidde men reeds lood in 't groot door uitsmelting uit het erts (loodglans). Daar de loodwinning echter zeer primitief was, bevatten de groote hoopen afval, die de eeuwen door in Griekenland zijn blijven liggen, nog ongeveer 10% lood, zoodat men tegenwoordig dezen afval nog met goed gevolg op lood verwerkt. In Duitschland vond men vroeger in Westfalen ook lood-bergwerken. Men maakte groote hoopen houtskolen, legde hier het erts op en stak den brandstapel bij flinken wind aan. Het lood-erts wordt door de gloeiende kool tot metallisch lood omgezet, dat smelt en uitzakt; en daar de hoopen steeds op een helling gebouwd werden, vloeide het gelijkmatig af. Heden ten dage vindt men vooral in Saksen en den

Harz lood-bergwerken. Het voornaamste lood-land echter is Amerika.

Reeds vroeg werd lood *geneeskundig* aangewend. Men paste gewoonlijk het lood als metaal toe en verkreeg hiervan een fijn poeder, door een looden stamper langen tijd in een steenen vijzel te wrijven. Dan kende men reeds in den Romeinschen tijd het eigenaardige praeparaat, dat bekend is als *loodpleister*. Indien men n.l. loodglid (loodoxijde) verhit met water, olie en vet, dan ontstaat een taaie, hard wordende massa, het zoogenaamde loodpleister, dat de grondstof vormt voor de meeste pleisters, die vooral in de vroegere geneeskunde zulk een groote rol speelden, terwijl ze nu bijna in onbruik geraakt zijn.

Het loodwit (loodcarbonaat) wisten de Romeinsche dames reeds als *blanketsel* te gebruiken. Ook tegenwoordig wordt loodwit nog wel in zulke mengsels aangetroffen, wat wel eens tot eigenaardige toestanden heeft aanleiding gegeven. Komt nl. een geblankette dame in een omgeving, waarin zich door rotting of eenige andere oorzaak zwavelwaterstof bevindt, dan wordt haar fraaie blanke gezicht spoedig vuil-bruin!

In de middeleeuwen bezigde men de prachtig roode loodverbinding, menie of *minium* genoemd, veelal voor letterschilderen. Daar dit nog al een peuterwerkje was, is hieruit het woord *miniatur* ontstaan.

Chemisch gesproken behoort lood tot de z.g. zware metalen en staat in zijn eigenschappen dicht bij het koper. Het oxydeert zich, evenals dit metaal, langzaam aan de vochtige lucht, maar vormt niet een fraai groene, maar slechts een witte verbinding. Ook het metaal zelf heeft geen mooie glans en wordt dus niet zooals koper voor siervoorwerpen gebruikt. De toepassing is overigens algemeen genoeg. Waterleidingsbuizen zijn steeds van lood vervaardigd, daar dit metaal zoo ongemeen buigzaam is. In sommige gevallen kan hierdoor wel eens vergiftiging ontstaan. Dit hangt veel van het gebruikte water af. Is dit z.g. *hard* water, dat veel koolzuur bevat, dan vormt dit aan den binnenkant der buizen een laagje loodcarbonaat, dat dan verder beschuttend werkt. Is het echter *zacht* water met weinig carbonaten er in, dan kan het soms de looden pijpen sterk aantasten. Men heeft daarom getracht de buizen te vertinnen. Tin is weinig vergiftig en wordt ook bijna niet door water aangetast. Maar het vertinsel vertoonde spoedig barstjes en nu is het eigenaardig, dat lood, met tin bekleed, meer aantastbaar is voor water dan lood alleen. Daarom brengt men tegenwoordig veelal in de dikke looden pijp een dunne, buigzame tinnen buis. Nu is er echter nog één moeilijkheid, die het menscheijk vernuft echter ook tot oplossing heeft gebracht. Bij de uiteinden der buizen, die men aan elkaar soldeerde, kwam weer lood (soldeer) met tin in aanraking en ontstonden plaatsen van sterke aantasting. Men heeft daarom telkens de buizen aan de uiteinden uiteen gebogen en deze omgebogen stukken aanéén geschroefd. Loodvergiftiging door drinkwater komt dan ook tegenwoordig zelden meer voor. In 1849 heeft er in Engeland nog een groote loodvergiftiging plaats gehad. Ook het gebruik van lood bij dakgoten, of pompen is bedenkelijk. Hier komt nog bij, dat het water in de goot vaak blijft staan met rottende bladeren, die zuren afscheiden, zoodat zulk water soms zeer schadelijk zijn kan.

Kinderspeelgoed is dikwijls lang niet zoo onschuldig als het er uitziet, vooral de tinnen soldaatjes zijn zeer dikwijls grotendeels uit lood gemaakt. De kinderen nemen dit

in den mond en kunnen er vaak de slechte gevolgen van ondervinden. Maar ook de huismoeders worden door lood bedreigd, als ze vertind of geëmailleerd gereedschap gebruiken. Vertinsel bevat steeds geringe hoeveelheden lood, daar men anders er niet mee vertinnen kan. Volgens de Duitsche wet mag vertinsel niet meer dan 1% lood bevatten. Ook emailleeren gaat veel beter met loodhoudend dan met loodvrij email, hoewel dit laatste bij de betere kwaliteiten tegenwoordig toch steeds gebruikt wordt. In de *glasfabricatie* is lood eveneens een zeer gewilde stof, daar het glas er zoo gemakkelijk smeltbaar door wordt. Als *loodwit* is het verder bijna onmisbaar voor de *verfstofbereiding*. Nog geen enkele stof heeft het loodwit hierbij kunnen verdringen, hoewel reeds talloze proeven hiervoor genomen werden. Vooral zinkwit is een ernstige concurrent voor loodwit en zal dit misschien nog wel eens vervangen, daar het veel minder vergiftig is.

Men ziet uit deze voorbeelden, hoe gevaarlijk lood is, daar het zoo vele voordeelen biedt voor 't gebruik en toch zoo vergiftig is. Er is bijna geen stof, die zooveel *beroepsvergiftigingen* veroorzaakt als lood. In de bergwerken, waar lood bereid wordt, komen chronische vergiftigingen vaak voor. Vooral de Harzer-bergwerken waren tot voor korten tijd berucht. De omstreken van zulke bergwerken worden met loodstof overdekt. Koeien, die in de omliggende weiden grazen, geven loodhoudende melk. De riviertjes voeren het lood mee, zelfs de planten nemen lood in zich op. Zoo kan een geheele streek vergiftigd worden. Dan zijn ook de loodwitfabrieken gevaarlijk voor den arbeider. Het loodwit is een uiterst fijn poeder, dat zeer verstuift. De arbeiders ademen dat in. Daarom is luchtversching in zulke fabrieken dringend vereischt.

De *chronische vergiftiging* vertoont eenige zeer karakteristieke kenmerken, onder den verzamelaar saturnisme bekend. Deze bestaan voornamelijk uit z.g. loodkoliek (heftige onderlijfskramp), krampen in de beenen, bloeddarmoede en loodverlamming. Deze laatste werkt vooral op den pols en de handgewrichten, zoodat men de vingers niet meer goed bewegen kan. Zeer karakteristiek is ook de z.g. *loodzoom*, een blauwachtige verkleuring van het tandvleesch. Dan ondergaat het bloed tevens een eigenaardige verandering. Bij sterke vergrooing vertoont het bloed kleine schijfjes, de bloedlichaampjes, die gewoonlijk egaal gekleurd zijn, maar soms ook korrelig van inhoud. Deze korrelige bloedlichaampjes nu, treden bij loodvergiftiging in veel grooter aantal op. Het is een der eerste en beste kenmerken van een beginnende loodvergiftiging; en daar het zeer van belang is, deze ziekte vroeg te herkennen, wordt het bloed der arbeiders in sommige loodfabrieken geregeld op zoodanige wijze onderzocht.

De *acute vergiftiging* komt veel minder voor, lood is als middel tot moord weinig in de mode. De verschijnselen bestaan in hoofdzaak uit de reeds genoemde koliek, metaalsmaak en branden in den mond. Ook braken en verstopping. De doodelijke dosis voor éénmaal is ongeveer 25 gram. Echter kunnen hoeveelheden van 1 mg. per dag bij langdurig gebruik zelfs nog tot loodziekte aanleiding geven, wat alweer een bewijs is voor de macht van het kleine.

Hahnemann zelf heeft Plumbum niet onderzocht, hij zegt reeds van koper, dat het slechts in zeer hooge verdunning als geneesmiddel kan werken, en zal voor het nog vergiftiger lood wel nog meer vrees gekoesterd hebben. Zijn leerlingen echter hebben niet geschroomd, ook deze zoo nuttige

en toch zoo verderfelijke stof grondig te onderzoeken en aan de wet der gelijksoortigheid te toetsen. Vooral de bekende Amerikaansche professor Hering heeft omvangrijke proeven met lood genomen, zoodat het nu onder de onmisbare, al is het niet zoo bijzonder veel gebruikte homoeop. geneesmiddelen gerekend mag worden.

C. TH. V.

Homoeopathisch geneeskundig jaarboek.

Dezer dagen verscheen het „International Homoeopathic Medical Directory” voor 1911—12, een hoogst belangrijk werk. In dit lijvige boekdeel worden niet alleen de namen van nagenoeg alle homoeopathische geneesheeren der geheele wereld met hunne adressen enz. vermeld, maar ook aangegeven, waar zich homoeopathische ziekenhuizen en homoeopathische poliklinieken bevinden, welke vereenigingen van homoeopathische geneesheeren in de verschillende landen der wereld zijn opgericht, welke homoeopathische tijdschriften wijd en zijl het licht zien, en tal van andere wetenswaardigheden meer.

Welk een uitbreiding de homoeopathische geneeswijze in vele landen, maar vooral in Engeland, en het allermeeest in de Vereenigde Staten van N.-Amerika, verkregen heeft, blijkt uit dit werk opnieuw op overtuigende wijze.

In Engeland, waar ruim 200 homoeopathische geneesheeren de praktijk uitoefenen, bevinden zich op vele plaatsen homoeopathische ziekenhuizen en tal van homoeopathische poliklinieken.

De Vereenigde Staten spannen evenwel de kroon. Daar zijn in den loop der jaren, sinds Hahnemann's beginselen ook in Amerika vasten voet kregen, niet minder dan 175 homoeopathische ziekenhuizen opgericht, waarvan de negen grootste te zamen niet minder dan **twaalf duizend zes honderd acht en zeventig** bedden tellen. De overige **166** ziekenhuizen bieden voor een totaal van **zeventien duizend vijfhonderd drie en tachtig** zieken de gelegenheid zich homoeopathisch te laten behandelen. Behalve deze 175 ziekenhuizen zijn er nog 94 andere ziekeninrichtingen, die ieder voor zich minder dan 30 bedden hebben.

Dat bij een zoo groot aantal ziekenhuizen ook voor vele studenten de gelegenheid opengesteld is, de homoeopathische geneeswijze te bestudeeren en praktisch te leeren beoefenen, spreekt wel vanzelf. Inderdaad zijn er dan ook in verscheidene groote steden zoogenaamde „homoeopathic medical colleges”, in 't geheel volgens de verstrekte opgaven **zeventien**.

Alles mede te deelen, wat in dit jaarboek tezamen gebracht is, zou ons te ver voeren. Wellicht nemen wij later nog het een en ander op over de eveneens vermelde vergelijkende statistieken bij homoeopathische en bij allopathische behandeling. Maar toch wenschen wij onze lezers kennis te doen maken met de kernachtige woorden van Dr. H. R. Arndt, den schrijver van het door velen hooggeschatte werk „Practice of Medicine,” die in dit jaarboek een elftal aanwijzingen geeft als propaganda-middelen voor de verspreiding der homoeopathische beginselen. Wij nemen deze „Internationale Boodschap” van Dr. Arndt in dit nummer op.

Het werk, dat, op flink papier gedrukt, ook vele keurige

afbeeldingen bevat van homoeopathische ziekenhuizen, raden wij vooral den homoeopathischen geneesheeren zeer aan, zich aan te schaffen. Het wordt uitgegeven door de Hom. Publishing Company te Londen (12 Warwick Lane E. C.) en kost 4 Sh.

Dr. N. A. J. V.

Internationale boodschap van Dr. H. R. Arndt.

Eenige aanwijzingen betreffende de propaganda voor de verbreiding der grondbeginselen der Homoeopathie.

1. Overschat het werkingsgebied der Homoeopathie niet, maar, wat haar toebehoort, houd dat vast.

2. Ondersteun overal Homoeopathische Vereenigingen, en zie toe, dat ze een groot gedeelte van haren tijd wijden aan de studie der werkzaamheid van homoeopathische inrichtingen, aan de geneesmiddelleer en aan de therapie.

3. Verspil den tijd niet met het bewieroken van de oude school; zij zal wel voor zich zelf zorgen en heeft geen bijstand noodig!

4. In landen, waar de staat geen leerstoel voor de homoeopathie heeft opgericht, trachte men hospitalen en scholen tot voortzetting der studie op te richten. Men zorge tevens voor bijzondere cursussen in de geneesmiddelleer en therapie in homoeopathische instituten, voor artsen en studenten opengesteld. Dit is een moeilijke taak, die vele jaren rusteloozen arbeid vordert, maar er moet een weg gevonden worden, om bij de artsen belangstelling voor de homoeopathie te wekken. De goede gevolgen kunnen niet uitblijven, en iets is veel beter dan niets.

5. Alle onderwijs en alle propaganda moet in overeenstemming zijn met Hahnemann's Genius. Bespreekt feiten, geen theorieën of hypothesen, wie ook de maker er van zij. Feiten blijven, theorieën en verklaringen ondergaan op onverwachte en verwarrende wijze verandering.

6. Steunt elkaar als mannen, burgers en artsen! Waar gij ook zijn moogt, sterkt elkaar zoowel in 't uitoefenen van uw beroep als materieel! Uwe homoeopathie behoort tot uw leven, handelt er naar!

7. Vermijd buitensporigheden in de leer, maar wees vol verdraagzaamheid voor de meening van anderen. De waarheid is bescheiden, en kan het zijn, zij maakt zelden veel leven. Matigheid is kracht, geen zwakte. Een dweper is zelden een betrouwbaar raadgever of goed leider.

8. Wees rechtvaardig tegenover de homoeopathie, wijs hare grenzen en haar waar gebied aan; dat voldoet aan 't verstand en den rechtvaardigheidszin uwer toehoorders. Maar vergeet nooit, dat onze tegenstanders steeds zelf de juistheid onzer beginselen bewijzen, zooals de voortreffelijkheid der kleine doses, de leer van Wright en de opsonische index.

9. Wantrouw het verstand en de goede trouw van den homoeopaath, die eeuwig het wetenschappelijk werk door de oude school gedaan, prijst en die klaagt over het gebrek aan wetenschappelijke resultaten onzerzijds. Vergeet niet,

dat de klinische demonstratie over de waarde en de betrouwbaarheid der geneesmiddelen, die homoeopathisch bij de behandeling der zieken zijn aangewezen, evenals de proefnemingen met onze geneesmiddelen, tot het beste wetenschappelijk werk behoort, dat sinds den oorsprong der geneeskunde op het gebied der practische therapie geleverd is.

10. Het volk, de massa is sterk in het geloof, ter oorzake van hetgeen de homoeopathie voor hen gedaan heeft. Handhaaf en versterk dat geloof door voortdurende verspreiding van circulaire, vragen behandelende de homoeopathie betreffende. Zij moeten duidelijk, oprecht en getrouw naar de waarheid zijn, goedkoop te verkrijgen en met volharding verspreid worden.

11. Boven alles, schaam u niet voor de waarheid uit te komen. Zoek er geen verontschuldiging voor. Bloos niet, als iemand uw geloof bespot. Word niet boos, als uwe motieven worden misduid en uw doel vals wordt voorgesteld. Wees niet bezorgd, als de toekomst er donker uitziet; als er geen onmiddellijke, geen voldoende beloning is om den eerlijken werker aan te moedigen; houd slechts vast aan de waarheid, zooals ge haar ziet; strijd er voor, loyaal, zonder wankelen.

Laat het overige aan de toekomst en aan God over.

Dr. H. R. ARNDT.

Cleveland. Ohio. U. S. A.

Grijs worden vóór den tijd.

Velen onzer lezers zal het wellicht onbekend zijn, wat de oorzaak is, dat ons haar gekleurd is, en verder hoe het komt, dat het bij het naderen van den ouderdom grijs wordt. Wij nemen daarom uit het boek „Menschenkunde,” uitgave Strecker & Schröder te Stuttgart, een boek, dat wij een elk ter lezing kunnen aanbevelen, het een en ander betreffende dit onderwerp over:

Het menschenhaar vertoont alle denkbare kleurschakeringen, van lichtgeel of lichtgrijs tot bijna gitzwart. Deze kleur van het haar wordt gevormd door het in de haren aanwezige *pigment*, welk pigment uit pigmenthoudende cellen, in de hoofdhuid aanwezig, naar de haren door den haarwortel heen wordt overgebracht. De kleur van het haar hangt nu voornamelijk af van *ligging* en *aantal* der pigmentkorrels. Bij blond en rood haar ontdekt men, als men een haar onder het microscoop legt, in de buitenste laag van de haarschacht hier en daar enkele kleurstofkorrels, die in lijnen, evenwijdig aan de lengte-as van het haar, zijn gerangschikt, bij donkere haarsoorten daarentegen ziet men de korrels in groepen bijeen liggen; hoe donkerder de haren, hoe meer korrels.

Het *grijs worden* der haren berust nu op het feit, dat deze pigmentkorrels meer en meer verdwijnen (*hoe* weet men nog niet met zekerheid) en in de plaats daarvan in de mergsubstantie van het haar kleine luchtblaasjes gevormd worden, die het eigenaardige schitterende wit aan het haar verleen. Hoe meer luchtblaasjes, des te witter worden de haren. Door deze luchtblaasjes wordt n.l. het licht gereflecteerd, waardoor voor ons oog de indruk van wit ontstaat. Hetzelfde verschijnsel nemen wij bij sneeuw (fijnverdeeld ijs) waar.

Het vroegtijdig grijs worden der haren vindt zijn oor-

zaak in storingen der hoofdzenuwen. Vaak is dit verschijnsel erfelijk in familiën; meestal als gevolg van uitspattende levenswijze. Soms ook ontstaat het door psychische invloeden. Er zijn gevallen genoeg bekend, waarin eene heftige gemoedsbeweging het hoofdhaar in korten tijd deed verbleeken. Men denke slechts aan de ongelukkige Maria Antoinette, wier blond haar in weinige uren grijs werd, toen ze vernam, dat zij in de gevangenis overgebracht zou worden en haar vreeselijk lot dus bezegeld was.

Zoo werd ook de Engelsche kanselier Thomas Morus, na het afkondigen van zijn doodsoordeel, in korten tijd grijs. Ieder kent de geschiedenis van den gevangene te Chillon (Zwitserland), door Byron zoo aangrijpend beschreven, waar hij hem de woorden vol smart laat uitroepen: „Mijn haar is grijs, niet door den tijd, of door den rijp besneeuwd; in ééne enkelen wanhoopsnacht werd mij die grijsheid aangebracht.” Zeer zelden komt het voor, dat grijs haar weer donker wordt. Men bericht van een Spanjaard, Diego Osorius, die op bevel van den koning in de gevangenis werd geworpen en hier grijs werd, maar weer donkere haren kreeg, toen men hem vrijsprak.

Fustanos kende een Griek van 90 jaar, wiens haren van hoofd en baard reeds vroeg wit geworden waren; maar zes maanden voor zijn dood werd de baard weer steeds donkerder. Nog opvallender is het geval van een oude, grijze dame, wier haren door roos uitvielen, terwijl na de ziekte er weer nieuwe, zwarte voor in de plaats kwamen.

Zulke verschijnselen kan men verklaren door een betere bloedcirculatie, waardoor weer nieuw pigment wordt gevormd, dat in de haren dringt en de luchtblaasjes verdrijft. Op deze vernieuwde werking berust ook het vaak waargenomen feit, dat wit haar van oude lieden weer geel wordt.

LEZING Dr. HOFFMAN.

Men schrijft ons:

Zaterdag 17 Juni j.l. hield de Heer Dr. A. C. A. Hoffman, homoeopathisch geneesheer te Gouda, in de gehoorzaal van het Ziekenhuis aan het West-Einde te 's-Gravenhage voor een dertigtal artsen uit alle deelen des lands een voordracht over „de historische eenheid der geneeskunde als voortschrijdende wetenschap en overgeleverde kunst.” Doel der voordracht was op te komen tegen het scepticisme der moderne geneeskundige wetenschap op het gebied der artsenijsleer. Spreker wilde uitkomen voor het nut en de rechtsgeldigheid der artsenijskunde, de oudste dochter der geneeskunst. Hij ging de historische ontwikkeling der artsenijskunde na, en toonde aan, dat wat tot nu toe wetenschappelijk op 't terrein der artsenijsleer bekend werd, veelal reeds op andere wijze als een soort intuïtieve kunst bij de oudste volkeren gevonden werd. Zeer vele voorbeelden haalde spreker daarvoor aan. Uit dit alles trok dr. Hoffman de gevolgtrekking, dat de geneesheer, die zich zelven noch onder-, noch overschat, ten allen tijde een redelijke artsenijsbehandeling aan 't ziekbed ten opzichte van de gewone ziekten ten bate zijner zieken heeft kunnen instellen, door welke gevolgtrekking de stelling van den geneeskundigen stand te midden der tijden en volkeren

gehandhaafd en tegenover het moderne artsenscepticisme als 't ware gered werd.

In 'tverloop der rede, door den Voorzitter der bijeenkomst, dr. N. P. van Spanje, geneesheer-directeur van het O. L. Vrouwe-Gasthuis te Amsterdam, als zeer interessant en welsprekend genoemd, toonde dr. Hoffman zich door 'tontwikkelen der historische inzichten over artsensijwerkingen en ziektebeelden en hunne onderlinge betrekkingen en verhoudingen als homoeopathisch geneesheer, waarbij hij evenwel opmerkte, dat de geneeskundige leeraren, die in wezen eigenlijk dezelfde taal spreken, niet in eigengerechtigheid de spraakverwarring van Babels torenbouw moeten veroorzaken, maar in onderlinge, uit liefde voor de zieke menschheid geboren waardeering moeten komen tot de taaleenheid van een Pinksterfeest.

Na de lezing volgde een collegiaal debat.

Bijdragen voor het Homoeopathisch Ziekenhuis.

Aandeelen: door C. G. V. aan C. H. te R. 1 C. f 100.—

Jaarlijksche Bijdragen: door P. S. van G. J. K. f 150; A. W. v. d. B. f 1.—; B. v. d. B. f 1.—; P. J. S. f 150; H. W. f 1.—; Mevr. K. f 1.—; P. T. Jr. f 250; Zr. B. Z. f 150; H. B. f 1.—; J. W. H. B. f 5.—; A. B. f 250; A. M. B. f 1.—; J. v. A. f 1.—; allen te U.; door H. L. J. G. van P. A. f 1.—; J. B. f 3.—; A. M. f 050; J. S. f 1.—; J. R. f 2.—; G. M. K. f 1.—; K. B. f 1.—; A. S. E. f 050; J. F. f 1.—; J. V. f 1.—; H. v. d. H. f 050; J. J. K. f 1.—; W. J. B. f 2.—; allen te A.; H. S. v. d. V. te H. f 1.—; te zamen f 38.—

Giften door H. L. J. G. van C. K. te A. f 250; E. v. d. L. te H. f 050; te zamen f 3.—

Busgiften: door Dr. E. C. T. te R. f 41.82.

CORRESPONDENTIE.

De vraag over „karnemelk” wordt in het volgende nummer uitvoerig beantwoord.

ADVERTENTIËN.

Doctor TUINZING
Haringvliet 26
ROTTERDAM,
is van 15 Juli tot
7 Augustus niet te
consulteeren. (10)

J. I. A. B. VAN ROIJEN
is van 29 JULI tot en met 14 AUGUSTUS
NIET TE CONSULTEEREN.
DE PRAKTIJK WORDT WAARGENOMEN DOOR
Dr. P. SAMSOM, Nachtegaalstraat 89.
Het opnemen van patiënten in de Homoeopa-
thische Afdeling van het Diaconessenhuis kan
dien tijd als gewoonlijk geschieden. (20)

Doctor D. K. MUNTING
zal van 5 Aug. tot
en met 4 Sept. a.s.
niet te consul-
teeren zijn. (10)
Amsterdam, Den Texstr. 8.

INFLUENZA
door Dr. J. VOORHOEVE.

RHEUMATIEK
door Dr. J. T. WOUTERS.

BLOEDARMOEDE
door Dr. J. VOORHOEVE.

Mazelen en Roodvonk
door Dr. P. L. v. d. HARST.

HOOFDPIJN
door Dr. J. MIEG.

KINKHOEST
door Dr. J. VOORHOEVE.

Bestrijding Tuberculose
door Dr. A. C. A. HOFFMAN.

Homoeopathisch Diëet
door Dr. J. VOORHOEVE.

Zenuwzwakte
door Dr. J. VOORHOEVE.

TUBERCULOSE
door Dr. P. L. v. d. HARST.

Prijs 45 cents per deeltje, bij bestelling van minstens 6 deeltjes
slechts 30 cents per ex. In d. boekh. verkr. of nà toez.v. postw. bij
La Rivière & Voorhoeve — Zwolle.

Voor Indië 5 cents porto per deeltje extra.

Ook verkrijgbaar in twee fraai gebonden deelen
ad f 2.25 per deel. Populair geschreven!

KOUVATTEN
door Dr. J. T. WOUTERS.

Engelsche Ziekte
door Dr. M. L. v. d. Stempel.

Doctor VOORHOEVE,
DEN HAAG,
is van 2 tot 30 Augustus
niet te consulteeren.

Het Homoeopathisch Diëet.

door Dr. J. VOORHOEVE.
Prijs 45 Cents.

Hoogst interessante bro-
chure, handelende over de
te volgen levenswijze bij
verschillende ziekten.

Nà toez. v. postw. verkrijgb.
bij de Uitgevers
LA RIVIÈRE & VOORHOEVE.
ZWOLLE.

YOGHURT-TABLETTEN
en **MAYA-MOUT.**

- tot innemen gereed. -
ANSKE L. BOOMSMA
BERLIKUM (FR.). (10)
Fabr. Zulgingen-Karnemelk.

Homoeop. Apotheek
Firma HERTSTEIN
Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
(10) **ROTTERDAM.**
Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

MEIJLINK & PIERON
Fabrikanten van LEDIKANTEN met
Gezondheidsmatrassen voor Zieken-
huizen en huishoudelijk gebruik. (20)
Amsterdam, Prinsengracht 263.

Homoeop. Apotheek.
J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. interc. 4114.
Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken
te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeop. Apotheek.
Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg.
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Fleschjes voor Homoeop.
- MIDDELEN -
in iedere grootte en vorm, wit
of geel glas, fijn uitgevoerd en
op wensch zuiver gereinigd,
worden geleverd door de fa-
briek van (10)
E. P. HAHMANN,
BARMEN (Rheinland).

Homoeopathische Apotheek
BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek der
firma D. DE ROOIJ,
J. RUYS, Apotheker,
UTRECHT,
Oudegracht T Z 115.
De geneesmiddelen van
Dr. W. Schwabe en apo-
theker C. Th. Voorhoeve,
zijn in origineele verpak-
king verkrijgbaar. (10)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK
ZWOLLE.
Uitsluitend Origineele verpakking
van Schwabe en Voorhoeve.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER, (10)
BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, Arts, Den Haag; P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MÜNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen. :- :- :-

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS:	ADVERTENTIEPRIJS:
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Afzonderlijke nummers - .12½/2	
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Darmdesinfectie en Yoghurt. — Genezing. — Onze voornaamste geneesmiddelen. (XI.) — Het rooken. — „Zonnebad.” — Allerlei middelen tegen zomerwarmte. — Een Homoeopathisch Ziekenhuis te Stuttgart. — Bijdragen voor het Homoeopathisch Ziekenhuis. — Advertentiën.

Darmdesinfectie en Yoghurt.

Daar in de darmen de opname en assimilatie van de meeste voedingsmiddelen, die wij gebruiken, plaats heeft, is een normale functie dezer organen van het grootste gewicht voor de instandhouding van ons organisme. Vervullen de darmen hun plicht niet voldoende, dan is vermagering en verval van krachten het gevolg. Dat de zorg voor een goede spijsvertering een der voornaamste voorwaarden voor een goede gezondheid is, behoeven wij derhalve niet nader te bewijzen. In elk leerboek der hygiëne wordt aan dit belangrijk onderwerp de noodige aandacht gewijd. In den laatsten tijd is nu de opmerksaamheid der wetenschap meer in 't bijzonder gevestigd op de *gistings- en rottingsprocessen*, die in het darmkanaal van den mensch plaats hebben. Ieder onzer herbergt in zijn ingewanden een groot aantal van de kleinste bekende levende wezens, bacillen of bacteriën genoemd, die ten deele een werkzaam aandeel aan de spijsvertering nemen en als zoodanig nuttig en onontbeerlijk zijn, ten deele schadelijke rottingsprocessen kunnen teweegbrengen en daardoor de oorzaak van verschillende darmziekten worden. Ook kan door het overgaan van de stofwisselingsproducten dezer bacteriën in het bloed een soort autointoxicatie of zelfvergiftiging van het organisme plaats hebben, die zich uit in nerveuze verschijnselen, hypochondrie, of ook in het ontstaan van huiduitslag en furunculose. Vooral bij chronische obstipatie komen deze schadelijke werkingen voor, waaruit weer opnieuw blijkt

van hoe groot belang een dagelijksche ontlasting voor ons welzijn is. Vooral door het vrouwelijk geslacht wordt in dit opzicht uit gemakzucht of verkeerde gewoonte veel gezondigd, zeer ten nadeele van een goede gezondheid en het behoud van jeugd en schoonheid. In den laatsten tijd is het nu vooral Prof. Metschnikoff in Parijs, een bekend bacterioloog, o.a. ook met den Nobelprijs bedacht wegens zijn verdiensten op bacteriologisch gebied, die op de autointoxicatie van het organisme door rottingsprocessen in de darmen de aandacht gevestigd heeft en daarin ook een voorname oorzaak ziet voor het vroegtijdig oud worden van de tegenwoordige, geciviliseerde, zich hoofdzakelijk met vleesch voedende menschheid. Ook de geleerde Malij ziet in den darm den oorsprong van de zoogenaamde verschijnselen van den ouderdom: vermagering, gebukte houding, enz. Dat rottingsprocessen in den darm hiertoe aanleiding kunnen geven, is misschien niet geheel en al van de hand te wijzen, als wij opmerken, dat personen, die een diët opvolgen, waarbij in het darmkanaal melkzuur gevormd wordt, meestal een frisscher uitzien hebben dan sterke vleescheters. Melkzuur is namelijk een krachtig desinfecteërend middel en verhindert de rotting. Hierdoor zou misschien de lange levensduur van personen, die hoofdzakelijk van melkkost leven, verklaard kunnen worden. Op grond van deze overweging althans beveelt Prof. Metschnikoff het gebruik van *Yoghurt* of van de *lacto-bacillin-melk*, die uit rein-kulturen van de melkzuur-bacillen bereid wordt, allen, die verschijnselen van vroegtijdigen ouderdom waarnemen aan. In hoeverre nu deze theorie steekhoudend is, kan, nog niet met zekerheid uitgemaakt worden; daar deze preparaten echter in elk geval onschadelijk zijn, als zij goed toe bereid worden, willen wij hieromtrent eenige mededeelingen doen, die tegelijkertijd ook de vragen, die over dit onderwerp bij de redactie van dit blad zijn ingekomen, kunnen beantwoorden.

Reizigers, die de Oostersche landen bezocht hebben,

berichten, dat b.v. in Konstantinopel te midden van het gewoel der verkoopers, o.a. ook een witte, geleachtige massa in vlakke schalen te koop wordt aangeboden, die als het nationale gerecht der Bulgaren geldt en Bulgaarsche zure melk of Maja-Yoghurt genoemd wordt. De Oostersche volken eten deze puddingachtige melk, zooals zij in de straten verkocht wordt. Dikwijls vermengen zij ze ook met brood en suiker of gieten er een vruchtensaus over heen. Deze Yoghurt wordt in het Oosten uit versche schapenmelk bereid, die gekookt en na afgekoeld te zijn, met een soort gist, „Maja” genoemd, vermengd wordt. Laat men nu dit mengsel 12 uur lang in een gelijkmatige temperatuur rustig staan, dan stolt de melk, en de Yoghurt wordt gevormd. Het maja, dat aan de melk wordt toegevoegd, is een organisch ferment, dat door de herders in Bulgarije sedert ondenkbare tijden uit het maagsap van schapen wordt gewonnen. Door dit ferment, dat hoofdzakelijk uit de zoogenaamde Maja-bacillen bestaat, wordt nu uit de in de melk aanwezige melksuiker *melkzuur* gevormd. Dit is een soortgelijk proces als plaats heeft bij de vorming van alcohol uit suiker in tegenwoordigheid van gist. Iets dergelijks heeft ook plaats bij de vorming van gewone zure melk uit ongekookte melk bij een temperatuur van 45° C. Kookt men echter de melk, dan heeft de stolling niet meer plaats, daar dan de in elke melk voorhanden zijnde melkzuur-bacillen gedood worden. Het voordeel van de Yoghurt of de lacto-bacillin-melk is, dat door het koken der melk alle schadelijke bacteriën vernietigd worden, terwijl door het toevoegen van het ferment aan de gesteriliseerde melk de melkzuur-ontwikkeling tevens zuiverder en volkomener plaats heeft. Bovendien hebben de maja-bacillen een grooter melkzuurvormend vermogen, daar zij 2½ % melkzuur kunnen vormen, terwijl de gewone melkzuur-bacillen slechts 0.5 tot 0.8 % melkzuur vormen. Wordt nu de Yoghurt in den juist toebereden vorm (de gisting mag niet te lang, maar ook niet te kort duren) in de maag ingevoerd, dan gaat de vermeerdering der maja-bacillen en daarmee de ontwikkeling van het melkzuur ook in den darm nog een tijd lang door, daar de lichaams-temperatuur voor deze bacteriën juist geschikt is, en bij den ook door de kleinste wezens gevoerden strijd om het bestaan worden de minder talrijke en minder krachtige rottings-bacillen langzamerhand vernietigd, waardoor dan de darmflora, wier juiste samenstelling voor ons welzijn van eminent belang is, van de schadelijke bacteriën wordt bevrijd en stofwisselings-producten dezer bacteriën, die tot de autointoxicatie van het menschelijk lichaam aanleiding geven, in veel geringer mate gevormd worden.

Dit is de verklaring van Prof. Metschnikoff voor het opvallende feit, dat de bewoners van Bulgarije, die geregeld Yoghurt eten, over 't algemeen veel gezonder zijn en een hooger leeftijds bereiken, dan de beschaafde volken, niettegenstaande de hygiënische gewoonten van dit volk veel te wenschen overlaten. De statistiek heeft namelijk bewezen, dat in Bulgarije bij een bevolking van 4 miljoen zielen 4000 personen over de honderd jaar zijn, terwijl in Duitschland bij een bevolking van 62 miljoen slechts 70 personen den honderd-jarigen leeftijd bereiken.

Het nut van een Yoghurt-kuur bij bepaalde darmstoornissen en vooral bij toestanden van zelfvergiftiging van het organisme is dus wetenschappelijk gestaafd en ook in talrijke gevallen in de praktijk bewezen. Schrijver dezes heeft verscheidene patiënten, die bij het geregeld gebruik

van Yoghurt, dat zij zelf toebereden, veel baat vinden tegen allerlei stoornissen van nerveuzen aard. Niet te vergeten is ook nog, dat deze Bulgaarsche zure melk tevens een *hooge voedingswaarde* heeft, daar hij uit geconcentreerde melk bestaat, en daarom ook bij uitputtings-toestanden met goed gevolg kan aangewend worden. Het zwakke punt van deze kuur is de toebereiding van de Yoghurt. In vele bladen worden met groote reclame tal van methodes en tabletten aangeprezen, waarbij tevens een duur apparaat wordt aanbevolen om de melk zelf te bereiden. Meestal leiden deze wijzen van bereiding tot teleurstelling en onnoodige gelduitgaven. De maja-bacillen verliezen namelijk in den vorm van gedroogde *tabletten* al *heel spoedig* hunne fermenteerende kracht, en dan helpen alle nog zoo mooi geconstrueerde apparaten niets om de Yoghurt goed te bereiden. De eenig juiste wijze is, de bacillen-kulturen in verschen toestand te betrekken uit een laboratorium, dat zich met de bereiding dezer kulturen bezighoudt; dergelijke laboratorien zijn tegenwoordig in vele groote steden te vinden, o.a. in Frankfort en Wiesbaden; en op vele plaatsen wordt ook reeds de Yoghurt-melk en Yoghurt- pudding kant en klaar voor 't gebruik elken dag aan de afnemers versch geleverd.

Als diëtetische behandeling van eenige weken of maanden is de Yoghurt-kuur ook voor minder bemiddelden toegankelijk. Voor dagelijksch gebruik in het huisgezin is de Yoghurt evenwel te duur. Belangrijk voor iedereen is het evenwel te weten, dat ten gevolge van deze wetenschappelijke onderzoekingen van den laatsten tijd ook aan onze gewone zure melk een hoogere waarde moet toegekend worden, dan gewoonlijk het geval is. Hoewel in geringere mate dan de Yoghurt is de gewone zure melk toch ook als een diëtetisch voedingsmiddel van hooge waarde te beschouwen, zoowel ter desinfectie van den darm bij menschen, die veel vleesch eten, als ter beperking van ongewenschte gistings- en rottingsprocessen in het darmkanaal, die aanleiding geven tot allerlei ziekte-verschijnselen, waarvoor men vroeger geen verklaring had. In dit opzicht is het natuurlijke instinct van 't volk, vooral van de landbouwers, die de zure melk als voedingsmiddel, vooral in den zomer, op hoogen prijs stellen, geheel in overeenstemming met deze jongste ontdekkingen der wetenschap. En vorscht men na in de geschiedenis der vervlogen eeuwen, dan vindt men, dat van oudsher aan de verschillende soorten zure melk niet alleen hooge voedende, maar ook het leven verlengende eigenschappen toegeschreven werden. Zoo kenden de Egyptenaren een soort zure melk, die zij het „leven” noemden, waarvan in hunne literatuur vaak sprake is; zoo stond bij de Grieken en Romeinen de als „Oxygala” bekende zure melk als dessert bij feestmaaltijden in hooge eere; Plinius weet van wonderkuren met „Schiston”, een gestolde geitenmelk, te berichten, en bij de oude Germanen was het „lac congregum” een geliefkoosde spijs bij arm en rijk, oud en jong. Ook wij zullen er derhalve niet slecht bij varen, als wij aan de „zure melk” als voedings- en diëtetisch middel wat meer aandacht schenken, dan meestal het geval is.

Dr J. V.

GENEZING.

(Naar het Duitsch van Med. Rat Müller.)

Voor eenigen tijd bevatten de couranten de mededeeling, dat een beroemd geleerde, Ehrlich, een middel gevonden had (606), dat een zeer gevreesde, chronische ziekte in weinige dagen genas. Als deze mededeeling door een arts aan artsen gedaan was, kon er hier over gezwezen worden. Daar ze echter door leeken voor leeken geschreven werd, kan het noodig zijn, de leeken te wijzen op zekere wanbegrippen. Hoe men de bedoelde mededeeling beoordeelt, hangt af van het standpunt, dat men inneemt ten opzichte van het proces, dat „genezing” heet.

Eenerzijds kan men onder genezing verstaan een bevrijding van het lichaam van den totalen ziekte-toestand, dus niet slechts een verwijdering van ziektegevolgen en ziekteverschijnselen, doch ook van de ziekteorzaken en -processen. In dat geval is de genezing van een chronische ziekte, die daarenboven nog door de officiële geneeskunde voor ongeneeslijk of moeilijk geneeslijk gehouden wordt, binnen enkele dagen onmogelijk. Doch men kan ook onder genezing verstaan het ophouden der ziekteverschijnselen. Zulk een genezing is bij plotseling optredende ziekten mogelijk. Of echter zulk een ophouden van verschijnselen steeds 't zelfde beteekent als genezing, is niet zoo maar te beslissen. Om dat te doen is een nauwkeurige kennis van het aangewende middel en van zijn werking noodig.

Men zal begrijpen, dat we ons alleen kunnen vereenigen met de eerste opvatting van het woord „genezing.”

Laten we eens aan de natuur vragen, hoe zij geneest. Een levende boom wordt verwond door een gladde snee. De hierdoor ontstane spleet in het houtweefsel wordt snel gevuld met weefselvocht. Waarom? De levende plant kan geen ondoelmatigheid verdragen. Direct wordt dus zoo nauwkeurig mogelijk herstelling geëischt der normale verhoudingen. Er wordt alzoo een voorloopig tusschenweefsel gevormd, dat dient voor de organische verbinding der gescheiden sneevlakten. Dit tusschenweefsel verandert in een litteken. Hoe goed echter ook de verbinding tot stand gebracht werd, een zekere herinnering aan de snede, een lijnvormig litteken kan men van buiten af steeds zien. Als de verwonding evenwel vlakvormig is, dan wordt eerst weefselvocht over de heele wondvlakte verbreed. Dat vocht droogt op. Nu is de wondplek tenminste tegen de buitenwereld beschut, en onder de beschuttende laag kunnen de herstellingswerkzaamheden beginnen. De beschuttende laag wordt tot een vlak litteken, dat nooit geheel te verwijderen is.

Tusschen beide littekens is alleen verschil in maat. De boom, zijn organen tot herstel en bescherming, merken beide op, alleen het eene minder sterk dan het ander.

Bij den mensch is het eigenlijk niet anders. Een sneewond, die loodrecht in de huid dringt, geneest door verkleving. De smalle ruimte wordt direct met bloedserum gevuld. Of de mensch zelf het weet of niet, zijn centraal-organen, zijne hersenen, bevelen aanstonds een afdeeling witte bloedlichaampjes, om zich naar de gewonde plek te begeven. Zij moeten zorgen voor de organische opvulling der kunstmatige weefselverschuring. De wond geneest met een lijnvormig litteken. Ook een vlakke

wond wordt door bloedserum en witte bloedlichaampjes gevuld; er vormt zich een vlakke korst, waaronder de genezing en de vorming van een vlak litteken plaats grijpen.

Dat alles is zeer eenvoudig. We hadden een eenvoudige wond in een gezond lichaam. Daar merkt men er niet van, dat het heele lichaam van de verwonding afwist. Toch was het zoo. Nu zijn er echter ook zieke lichamen en ook vreemde lichamen met ziekte-veroorzakers. Komt een ontstekingsoorzaak in een gezond lichaam, dan zal in elk geval de strijd beginnen. De ontstekingsverwekker ontwikkelt zijn stoffen en zijn krachten en vernietigt enkele der witte bloedlichaampjes, die direct als voorposten naar het bedreigde punt gesneld waren. Is de bodem den vijand gunstig, dan zal hij zich nog versterken en de strijd neemt toe. Hoe wordt het centraalzenuwsysteem dat gewaar? De zenuwuiteinden hebben direct bericht gegeven van hun letsel. De hersenen hebben dat als gevoel, als pijn misschien, gemerkt, die dus zetelen moest in de ontstoken plek. Daarheen laten ze dus nieuwe troepen van witte bloedlichaampjes opmarcheeren. Ook de bloedvaten krijgen dadelijk bericht, dat ze de slachtoffers in den strijd moeten opnemen en wegvoeren. Die slachtoffers zijn de stofwisselingsproducten der levende en der gevallen strijders, der bacteriën en der witte bloedlichaampjes. Gedeeltelijk gaan ze in 't bloed over, gedeeltelijk met de lymfhe naar de lymfklieren. Was het bloed goed, dan is de strijd in korten tijd beslist, de wond in enkele dagen genezen. Gedurende dien tijd is echter het menschelijk lichaam voortdurend werkzaam geweest. Alle organen hebben moeten meewerken; dus is ook elke ontsteking een algemeene ziekte, hoe plaatselijk ze ook schijnt te verlopen.

Hoe gaat het nu, als het lichaam niet gezond is, geen gezond bloed heeft? Dan moeten ten slotte alle organen bijspringen 'om den steeds voortdringenden vijand te vernietigen. Bloedvergiftiging begint niet eerst dan, als ze al zoo ver is gekomen, dat het leven nog slechts aan een zijden draad hangt. Neen, elke ontsteking is de terugslag op een reeds plaats gehad hebbende vergiftiging met vreemde stoffen. Het verloop en de gevolgen van de ontsteking hangen af eenerzijds van de natuur der ontstekingsveroorzakers, anderzijds van de natuur, het gestel van den mensch.

Onder natuurgenezing verstaat men in 't algemeen de genezing, die de natuur tot stand brengt, en onder kunstmatige genezing die, welke van den mensch uitgaat. Dat laatste moet echter niet verkeerd worden opgevat. De mensch kan geen genezing bewerken. Want dan moest hij ook onder alle omstandigheden de witte bloedlichaampjes en de organen naar zijn pijpen kunnen laten dansen. Dat kan hij niet. Hij kan alleen maar de natuur een handje helpen. Hij kan ongunstige factoren verwijderen en gunstige voorwaarden scheppen. Hij kan de bacteriën tegenhouden, deels ook vernietigen. Hij kan na de verwonding de gezondheid van den patiënt bevorderen, als zijn wil en die van den laatste het met elkaar eens zijn. Maar dat is ook alles, en ook voldoende, als het goed wordt gedaan.

Onder genezing verstaan we eigenlijk alleen natuurgenezing. Want de natuur geneest nooit door de verschijnselen te doen ophouden, maar door het lichaam zelf alle ziekteorzaken te laten vernietigen. En het is het voorrecht van den mensch, de natuur daarbij te helpen. Hij

zou haar kunnen tegenwerken, doch hij mag ook daartoe meewerken, dat ze de hoogte bereikt, die zij met haar wetten bereiken wil. Wil hij de natuur getrouw volgen, dan heeft hij slechts goed toe te zien, hoe zij 't hem voordoet. De krachten, die zij gebruikt, staan ook tot zijn dienst. Wil ze verwoesting, dan gebruikt ze vijandige, wil ze herstellen en opbouwen, dan verwante prikkels. De laatste hebben we reeds aan 't werk gezien (witte bloedlichaampjes, enz.)

Welke stoffen uit het plantenrijk tot voeding of tot genezing aangewezen zijn, toont de natuur ons door de eigenschappen, die zij aan de plant schenkt. Of wij de plantenstoffen als voedings- of als genezingsmiddel zullen gebruiken, heeft de wetenschap uit te maken. In elk geval kan een vergift ook als geneesmiddel dienen, doch alleen op bepaalde voorwaarden. De giftwerking moet niet alleen geheel uitgesloten zijn, doch ook moet het geneesmiddel zóó bereid zijn, dat het niet als vijandige, doch als verwante prikkel werkt. Het moet niet direct tegen de symptomen optreden en deze eigenmachtig uit den weg ruimen, doch het moet het heele organisme opwekken om den vijand te verdrijven, en het organisme in dien strijd steunen. Goed voedsel kan ook als vijandige prikkel werken, als het tegen den eetlust in, op ongeschikten tijd, in te groote hoeveelheden, of in verkeerde samenstelling wordt genoten, terwijl het, aangepast aan de behoeften van het zieke individu, als verwante prikkel werkt. Rust en arbeid zijn alleen verwant, als ze overeenstemmen met de behoeften en de energie van den zieken mensch. Lucht, koud en warm water, massage, electriciteit, enz. zijn eerst dan geneesmiddel, als ze wat de natuur doet, ondersteunen, als ze weldadig opwekken, niet schade toebrengen. Dat laatste kunnen ze; als ze remmen, tegenhouden. Een goed woord en goede invloeden helpen het organisme in den strijd tegen de ziekte, terwijl het tegenovergestelde veel kwaad doen kan.

Hoe kan men nu met deze natuurgeneesmiddelen, de natuur in den strijd tegen de ziekte-verwekkers helpen? Dat wij helpen mogen staat vast. De natuur geeft ons de macht, opdat we haar krachtens verstand en vernuft tot ons bestwil en overeenkomstig het doel van ons leven zullen gebruiken. Dientengevolge zijn er zeer vele methoden, die op zich zelf alle goed zijn, doch waarvan slechts ééne voor den speciaal mensch en het speciale ziektegeval in aanmerking komt. We zullen nu bij verschillende ziektegroepen aantoonen, hoe de natuurlijke genezing tot stand komt en hoe we ze kunnen ondersteunen. Zooals we zagen, geneest een inwendige wond zóó, dat eerst de hersenen zich met de zaak bemoeien. Ze bevelen een verhoogden bloedtoevoer naar het gekwetste deel. Of het bloed reageert met ettering, hangt natuurlijk van de uitwendige oorzaken af. Of evenwel de wond vlug geneest, of de etter goed van samenstelling is (het oude „pris bonum et laudabile”), of de ettering onevenredig lang duurt, of ze lichaamsvochten en lichaamskrachten doet opteren, al deze vragen vinden haar antwoord in de behandeling. Deze is te beter, hoe meer ze de natuur nabootst. Ze moet dus niets meer doen, dan den algemeen toestand verbeteren, den bloedtoevoer naar het gekwetste deel bevorderen, voor etterafvoer zorgen. De wond te mishandelen met scheikundige middelen heeft weinig nut, wel echter de toestrooming van gezond bloed. En de verbetering van het bloed bereikt men alleen met inwendige middelen.

Een zeer doelmatige methode, om de wondgenezing te bevorderen is de Biersche stuwung, 't zij met een windsel, 't zij met een zuignap. Ze trekt het bloed naar het zieke deel toe, en bevordert zoo op eenvoudige wijs de natuurlijke genezing. De verhoogde bloedtoevoer beslist spoedig den ontstekingsstrijd ten gunste van het bloed. Ja, meer nog, die verhoogde bloedtoevoer kan in sommige omstandigheden een geneesmiddel worden voor den algemeenen toestand. Als de stuwung ophoudt, komt in het geheele gebied van den bloedsomloop een zoo opgewekt leven tot stand, dat het geheele organisme de verbetering meemaakt.

Aan de stuwingsbehandeling kan de leek eens goed zien, hoeveel de wijze, waarop iets geschiedt, afdoet. Hij weet, dat stuwung bij hart- en nierziekten een uiterst onaangenaam verschijnsel is. En toch zouden zijn negen-oog of zijn steenpuist, die anders de ruimste toepassing van het mes van den chirurg eischten, grootendeels door stuwung genezen worden? Ja, toch. Waar het op aan komt, is de duur van de stuwung. Ze mag slechts gedurende een bepaalden tijd toegepast worden, en eischt natuurlijk grondige kennis van den toestand. En juist haar plotseling ophouden oefent een machtigen invloed ten goede uit.

De leek houdt etter voor iets slechts en meent, dat daarmee de booze sappen uit het lichaam moeten komen. Dat eischt toelichting. Het feit, dat er etter is, is op zich zelf niet slecht. Etter stamt van bloed af. Zoolang de etter er goed uitziet, wat alleen de arts beoordeelen kan, is hij iets goeds. Met den etter komt er ook niets slechts uit het bloed. Het slechte stamt alleen van de ziekte-verwekkers af. Weet men deze tegen te houden, zonder het lichaam te benadeelen en weet men aan den anderen, kant den bloedstoestand te verbeteren, dan is ettering de volmaaktste natuurgenezing en dus goed. Omgekeerd, als de etter slechte samenstelling toont, dan is dat een teeken, dat het organisme alleen niet klaar komt in den strijd met de ziekte-verwekkers en dat het door inwendige middelen gesterkt moet worden. Gelukt dat, dan wordt ook de etter langzamerhand van beter aanzien en voert zoo tot genezing. Gelukt het niet, dan gaat de afscheiding voort ten koste van het zieke lichaam.

Dus alleen de slechte etter moet door kunsthulp veranderd worden. De wond moet zoolang open blijven tot de etter goed wordt. Dan kan ze genezen en dan hoeft ook geen mensch meer te vreezen, dat de slechte stoffen naar een ander lichaamsdeel zich zullen verplaatsen, want er zijn geen slechte stoffen meer. Zoolang echter een wond er slecht uitziet, heeft de leek volkomen gelijk, die meent, dat de wond open moet blijven. Alleen moet hij het volgende goed bedenken:

„Zoolang de slecht uitzien wond open is, vormen zich voortdurend slechte stoffen die op uw bloed teren, en ge kunt niet gezond worden. Wordt de wond dichtgepleisterd of door een korst afgesloten, wat de leek voor genezing aanziet, dan gaan natuurlijk de slechte stoffen zich een anderen uitweg zoeken. Laat gij u evenwel inwendig behandelen dan zal met de verbetering van uw bloed mettertijd ook de wond of zweer er beter gaan uitzien. Geen slechte stoffen worden er meer gevormd; die er nog zijn worden verwijderd. En als dan de zweer volgens den dokter genezen is, dan kunt ge er van verzekerd zijn, dat gij genezen zijt.”

Beenzweren in aansluiting aan aderverwijding (kraam-

been, blauwschuit) vormen een zeer gewichtig hoofdstuk in het lijden der menschheid, waarbij betere inzichten veel zegen kunnen brengen. Hier moeten twee dingen samengaan: de inwendige behandeling van het bloed en van sommige organen, die steeds mee lijden, en daarnaast de uitwendige toepassing van mechanisch werkende, doelmatig aangelegde verbanden.

(Wordt vervolgd.)

Onze voornaamste geneesmiddelen.

XI.

SILICEA — KIEZELZUUR.

Hoewel Silicea zeer zeker tot de homoeop. hoofdmiddelen gerekend moet worden, is het toch niet een der allermest gebruikte. Dit vindt wel voornamelijk zijn oorzaak in het feit, dat Silicea voornamelijk als geneesmiddel bij *chronische* krankheden dient en slechts zelden bij acute ziekten wordt aangewend.

Uit geschiedkundig oogpunt is er van Silicea niet veel te vermelden, daar het niet tot de vergiftige stoffen behoort en men er vóór Hahnemann nooit aan gedacht heeft het als geneesmiddel aan te wenden.

Des te merkwaardiger is kiezelzuur echter door zijn enorme verbreiding in de levenloze, zoowel als in de levende natuur. Het gesteente bestaat grootendeels uit onzuiver kiezelzuur. Wie kent niet graniet of kwarts? Zelfs in onze tuinen is het overvloedig voorhanden in den vorm van kiezelsteentjes of zand. Al het zand op den bodem van den oceaan komt oorspronkelijk uit de bergen. De wilde bergstroom sleurt de steenen mee, die zich door schuren over elkaar meer en meer afronden en steeds fijner verdeelen. In den allerfijNSTEN vorm vinden wij kiezelzuur in onze gewone aarde, van waaruit het weer door de planten opgenomen wordt. Iedere plant bevat kiezelzuur, sommige grassen, bamboe, spaansch riet en paardestaart (*Equisetum*) zelfs vrij veel. Bij enkele grassoorten blijft bij voorzichtige verbranding zelfs een geheel kiezelskelet over, dat den vorm van de oorspronkelijke plant nog duidelijk weergeeft. Ook dierlijke weefsels bevatten kiezelzuur, vooral de veeren van vogels en de haren der zoogdieren. 't Is zelfs een voor onze gezonde haren onontbeerlijke stof. In de zee leven verschillende kleine, laagstaande diersoorten, die uit het water het kiezelzuur opzamelen en tot een soort skelet vormen, dat dan bij 't afsterven van het diertje overblijft. Deze skeletjes vormen nu bij miljoenen en miljoenen de z.g. kiezel-aarde of infusoriënaarde, die o.a. op de Lüneburgerheide bij Berlijn gevonden wordt. Onder 't microscoop gelegd, vertoont zulke aarde nog zeer duidelijk de infusoriënskeletjes. Zelfs is het voorkomen van dergelijke pantsertjes voor de geologen een waardevolle aanwijzing voor de oudheid van de een of andere aardlaag. Ook kan men uit het vinden van infusoriënskeletten vaak afleiden, dat een landstreek vroeger zeebodem moet geweest zijn (b.v. een gedeelte van Zuid-Amerika) en dus in den loop der tijden aanmerkelijk moet gerezen zijn.

Maar kiezelzuur levert ons ook de grondstof voor verschillende edelgesteenten. Het kwarts, dat soms in bergstreken in zeer fraaie kristallen wordt gevonden, bestaat

uit bijna zuiver kiezelzuur. Is dit met een of andere metaalverbinding gemengd, dan vormen zich allerlei gekleurde gesteenten, zooals amethyst, jaspis, agaath, chalcidon en vele andere, grootendeels reeds in de oudheid bekend en geschat. Zij hebben boven de parels dit voor, dat ze veel langer goed blijven. Kiezelzuur toch is een der meest onaantastbare stoffen, die er bestaan. Geen enkel der bekende zuren tast het aan. Alleen het Acidum fluoricum, ook in de homoeopathie bekend, is hiertoe in staat. Vandaar dat dit zuur in de lagere verdunningen steeds in hardgummi-fleschjes wordt afgeleverd, daar het glas, dat weer voornamelijk uit kiezelzuur bestaat, kan aantasten en etsen, zooals men 't noemt. Glas is kiezelzuur, dat met metaalverbindingen gemengd en dan gesmolten is, zoodat het geheel doorschijnend wordt. Wij zien hieruit, welke waarde kiezelzuur voor onze samenleving heeft!

Het is echter wel te begrijpen, dat een stof, zoo onoplosbaar als kiezelzuur, nooit als geneesmiddel is gebruikt. Wie zou ook zand of fijn gemalen kiezelsteen als middel willen innemen? Op 'teerste gezicht is het zelfs belachelijk voor een oningewijde. Maar Hahnemann heeft zich door geen schijn laten verblinden en eenvoudig deze stof, evenals de andere, op den gezonden mensch onderzocht. Hij smolt tot dit doel kwarts met soda samen en voerde zodoende het kiezelzuur over in het natriumsilicaat of waterglas, een oplosbare stof. Uit de waterige oplossing van deze stof kan men nu door zoutzuurtoevoeging het kiezelzuur als een gelei doen neerslaan. Na goed uitwasschen en drogen houdt men dan zuiver kiezelzuur over. Ook kan men het goed uitgewasschen kiezelzuur, vóór het drogen, met water schudden. Er lost dan een spoortje kiezelzuur in op. Dit praeparaat wordt in de homoeopathie onder den naam *Aqua Silicata* soms gebruikt.

C. TH. V.

HET ROOKEN.

Dat er velen zijn, die anders over het rooken denken, dan in een vorig artikel over het rookgenot werd uitgesproken, blijkt o. a. uit hetgeen Dr. Rehfeld in een voordracht bij gelegenheid van de hygiëne-tentoonstelling te Dresden in 't midden bracht. Volgens dezen is het rooken geen mode- of nabootsingszucht, maar heeft het wel degelijk een gunstigen, eigenaardig kalmeerenden invloed op het geheele zenuwstelsel, vooral op de smaak-, reuk- en spijsverterings-zenuwen. In tegenstelling met den alcohol kan de tabak duurzaam de werkkraft van spieren en zenuwen gunstig prikkelen. Bij het rooken van sigaren, dat minder nadeelig is dan het rooken van tabak, neme men evenwel voorzorgen: Men snijde de punt zoo ver mogelijk af, opdat de rook gemakkelijk kan uittreden; men kauwe niet op zijn sigaar; men rooke nooit vóór het ontbijt, nooit in bed, en trekke de rook nooit tot in de longen; ook rooke men niet bij flinke lichaamsbewegingen, zooals roeien, hardloopen, paardrijden, enz. Van gezondheidsstandpunt acht Dr. R. tegen *matig* rooken niets in te brengen, men doe het evenwel niet te veel, en men zij voorzichtig, want het is een bekend feit, dat nicotine-genot twintig jaar lang schijnbaar zonder schade verdragen wordt, totdat op zekeren dag, meestal op een leeftijd van 40—50 jaar, plotseling hartlijden optreedt.

Aldus Dr. R. 't Is nu maar de vraag, of men een genot, waaraan dergelijke gevaren verbonden zijn, en waarbij men zoo vele voorzorgen moet nemen, om er de schadelijke gevolgen niet van te ondervinden, uit een gezondheidsoogpunt aanbevelen kan en mag. Wij doen dit ten minste niet. Ons zijn verscheidene gevallen bekend van personen, die zichzelf ernstig geschaad hebben door het rooken — en niet eens altijd door zeer zwaar rooken — veel ernstiger dan ooit geschiedt door het gebruik van andere genotmiddelen; zooals koffie en thee, waarbij wij alcohol natuurlijk uitzonderen.

Een werkelijk *matig* rooker zullen wij zeker niet al te hard vallen, ofschoon hij niet meenen moet, dat zijn *matig* rooken de „kleine hoeveelheid is, die de levenskracht verhoogt” tegenover het *sterke* rooken, dat dan de „grootere hoeveelheid is, die de levenskracht vernietigt of doodt.” Zijn „kleine hoeveelheid” toch is tegenover de „grootere hoeveelheid” veel te groot, want om door vergiften, die de levenskracht verzwakken of opheffen, gunstig te kunnen inwerken op het menschelijk organisme, moeten zij in *uiterst* geringe hoeveelheden genomen worden. Phosphor, dat in groote, vergiftigende dosis beenetting veroorzaakt, werkt in kleine, *uiterst* kleine hoeveelheden, b. v. 1 op 1000.000 of 1 op 1000.000,000.000 (D⁶ of D¹²) beenvormend. (Hom. Maandbl. No. 6, pag. 46.) En zulk een verschil is er tusschen het quantum nicotine, dat door *matig* en *sterk* rooken opgenomen wordt, in de verste verte niet!

Maar toch zullen wij elken matigen rooker aanraden: blijf matig, en scherpt uwen kinderen in, dat zij met het rooken liever nooit beginnen, want zij mochten wellicht geen matige, maar sterke rookers worden, en daardoor zichzelf groote schade berokkenen.

„ZONNEBAD.”

Vrij naar 't Duitsch uit „Homöop. Monatsblätter.”

Waar ligt de badplaats „Zonnebad.” Op de kaart zult gij haar niet vinden, en toch is ze dicht genoeg bij u. Zijt ge een stadbewoner en hebt ge een tuin, dan is dit uw badplaats „Zonnebad,” en wandelt ge naar buiten in de vrije natuur, dan vindt ge ze overal op velden en weiden, in bosch en duin. Daar stroomt het in rijke mate uit geneeskrachtige bron van uit den hoogen hemel op aarde. En de dieren maken gretig gebruik van dit heil-aanbrengende lichtbad. Bij de boerenhoeve ligt de hond behaaglijk in de zon en op den drempel zit de kat rustig te spinnen en laat de koesterende stralen op haar dikken pels branden.

Kippen woelen in het heete zand, ze draaien en wenden zich van plezier, en de kleine musschen doen het de kippen na. En de dichter Schiller zegt: „Zelfs de plant keert zich naar het licht.”

En de mensch? Deze vindt het beter zijn kamers zoo-veel mogelijk te verdonkeren met gordijnen en jaloezieën, en vermijdt de zon alsof ze gevaarlijk was, als hij buiten komt. Daarom ziet hij er ook gewoonlijk zoo ziekelijk bleek uit, daarom is hij bleekzuchtig en bloedarm, zwak van spieren en zwak van zenuwen. Ga naar buiten, waar de zon licht, en leer van planten en dieren haar genezende kracht. Haar levenwekkende stralen tooveren de winterdode aarde om in een paradijs van weelderig groen.

Groot is de invloed der zon op het menschelijk organisme. De nog zwakke reconvalescent voelt zich door

een „zonnetje” verkwikt. De reumatiek-lijder is vrij van pijn op warme, zonnige dagen. Sommige huidziekten genezen snel door zonlicht, verschillende epidemische ziekten verdwijnen 's zomers geheel. De Italiaan zegt: „Dove no viene il sole, viene il medico.” (Waar de zon niet komt, komt de arts.) En een oud spreekwoord luidt: „Op de schaduwzijde der straat stopt de lijkwagen driemaal zoo dikwijls als op de zonzijde.”

Een aardig staaltje van de genezende werking der zonnestralen bericht Prof. Jäger te Stuttgart. Hij leed aan spataderen en liet nu eenige maanden lang de beenen onbedekt, zoodat de zon er op kon inwerken. De spataderen verdwenen, terwijl ze beneden aan den voet, waar het been in den schoen stak, bleven bestaan. Nu ging hij sandalen dragen en zag, dat ze ook daar verdwenen, behalve aan den voetrug, waar de sandaalriem overheen ging.

De meeste waarde hebben zonnebaden, verbonden met zee- of rivierbaden. Men gaat eerst in 't water en daarna laat men zich aan den oever of op 't strand in de zon drogen. Dit kan men een paar malen herhalen. Maar ook in lichte, poreuze kleding in de zon wandelen is een zonnebad, al is het dan ook minder intensief dan bij directe bestraling.

Daarom stadsmenschen, de vrije natuur in, het lachende zonnelicht tegemoet! Laat de kinderen maar in 't warme zand of op de wei spelen, zoodat ze er als gezonde, roodwangige boerenkinderen uit gaan zien. 't Is onnatuurlijk, dat jonge, kleine meisjes al met parasols rondloopen! De zonrijke zomer is als het ware de hygiënische tijd, waarin de mensch zooveel gezondheid en levenskracht moet verzamelen en in zich opnemen, dat hij aan winter, herfst en voorjaar, zoo arm aan zon, zoo rijk aan storm en regen, met vrucht kan weerstand bieden.

Allerlei middelen tegen Zomerwarmte.

Lichtgekleurde kleding. — Dikwijls verwisselen van ondergoed. — Hoed af in de schaduw! Handen en armen zoo dikwijls mogelijk afkoelen door dompelen in koud water of onder de waterleiding houden. — Gezicht en hals vaak afwasschen. — 's Morgens en 's avonds het geheele lichaam koud afspoelen. — Mond met koud water uitspoelen. — 's Nachts vooral niet in veeren bedden slapen. — 's Nachts alle ramen open! — Weinig vleesch eten, meer groente en vooral vruchten. — Weinig of geen alcoholische dranken, wijn niet zonder water. — Ook niet te veel gewoon water of spuitwater. —

Natuurlijk ook niet te weinig water, want men moet het waterverlies door zweeten en verdamping voldoende aanvullen, anders ontstaat er gevaar voor zonnesteek. —

Koude koffie met melk verfrist en lescht den dorst 't beste.

Een Homoeopathisch Ziekenhuis in Stuttgart.

Hoe zeer ook in Wurtemberg de behoefte naar een zelfstandig Homoeopathisch Ziekenhuis gevoeld wordt, blijkt uit de oproeping, die aldaar onlangs tot alle voorstanders der Homoeopathie gericht werd door het

bestuur der „Hahnemannia“, eene vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Wurtemberg.

„Verschaft ons homoeopathische geneesheeren!“ zoo heet het daarin. „Wat baat het ons, de voordeelen der Homoeopathie te kennen, en er ons bij lichte ongesteldheden van te kunnen bedienen, wanneer wij bij ernstige ziektegevallen geen werkelijk deskundigen raadgever hebben, en door den nood gedrongen zelfs een allopathisch Ziekenhuis moeten opzoeken? Daarom: meer homoeopathische artsen en een homoeopathisch Ziekenhuis, waarin aan jonge artsen, na het voleindigen van hunne studie aan de universiteit, gelegenheid geboden wordt, de Homoeopathie aan het ziekbed te leeren kennen, en onder leiding van een kundig homoeopathisch geneesheer zich in haar in te werken en haar te leeren beoefenen. Zie, dat is wat wij noodig hebben; dit te zamen is de voorwaarde en de steun voor alle verdere verbreiding der leer van Hahnemann; zonder dit wordt de verdere ontwikkeling tegengehouden, zoo niet onmogelijk gemaakt.“

Het bestuur der „Hahnemannia“ dringt er daarom op aan, dat alle vrienden en aanhangers der Homoeopathie in stad en land, in Wurtemberg, Baden en Beieren, ja zelfs in geheel Duitschland, de handen zullen ineenslaan, om het gewenschte doel — den bouw van een flink Ziekenhuis in Stuttgart — te bereiken. Reeds is een kapitaal van 116000 Mark bijeen, reeds is een bouwterrein van 111 Are aangekocht; maar — deze som is lang niet toereikend, om tot den bouw te kunnen overgaan.

„Welaan dan,“ zoo gaat het voort, „gij, vrienden der Homoeopathie, schudt van u af alle onverschilligheid en bekrompenheid! Reeds zoo vele jaren geniet gij van de zegeningen der Homoeopathie in uw huisgezin, en hebt er wellicht toch nog nooit aan gedacht, om als bewijs uwer dankbaarheid, een bijzondere gift er voor af te staan, opdat u en uw kinderen ook in de toekomst dit groote voorrecht verzekerd blijft. Sinds onheugelijke tijden heeft men de loffelijke gewoonte, in gevallen van nood en ellende bijzondere offers te brengen; welnu, een offer

voor zulk een edel doel is God niet minder welgevallig. En hoe veel geld geeft men jaarlijks niet uit voor dingen, die min of meer nuttelees en waardeloos zijn, voor genietingen, die wel voor een oogenblik bevredigen, maar later leed en teleurstelling te voorschijn roepen! Zou men dan niet ook eens een penningsken overhebben voor zulk een gewichtige zaak, die voor honderden en duizenden tot zegen kan worden? Al draagt die gift ook niet voor een ieder in 't bijzonder onmiddellijk rijken interest, bedenkt, hoe de landman steeds zaait en ploegt *op hoop*, hoe de man van zaken telkens belangrijke sommen uitgeeft, om daarvan *later* de vruchten te plukken, hoeveel wij zelf dikwerf in het dagelijksch leven opofferen, om *eerst na jaren* er voor beloond te worden!“

Merkwaardig is het, en toch weder zeer begrijpelijk, dat men in Wurtemberg evenzoo denkt en schrijft, als nu reeds jaren lang hier in ons land door tal van voorstanders der Homoeopathie gedaan wordt. Eén groot verschil is er evenwel. In Wurtemberg tracht men het benodigde kapitaal nog bijeen te brengen, hier in Nederland is het bijeen, en kan met den bouw van een Homoeopathisch Ziekenhuis een aanvang gemaakt worden. Edoch, daarom is het niet overbodig geworden, warme belangstelling te koesteren in den verderen loop der dingen, en deze belangstelling ook krachtdadig te toonen. Dit kan men wel is waar thans niet op dezelfde wijze als een jaar te voren, toen het kapitaal voor den bouw nog niet bijeen was; men kan evenwel reeds nu beginnen, een jaarlijksche bijdrage, hetzij grooter of kleiner, in de exploitatiekosten toe te zeggen. Elk voorstander der Homoeopathie in Nederland bedenke dit!

Dr N. A. J. V.

Bijdragen voor het Homoeopathisch Ziekenhuis.

Gift van N. N. te A. f 100.

ADVERTENTIËN.

Doctor **VOORHOEVE**,
DEN HAAG,
is den 31sten Augustus
weder te consulteren.

YOGHURT-TABLETTEN en MAYA-MOUT.

- tot innemen gereed. -

ANSKE L. BOOMSMA
BERLIKUM (FR.). (10)
Fabr. Zuigelingen-Karnemelk.

Homoeop. Apotheek

Firma **HERTSTEIN**
Goudsche straat 40a,
hoek Meermansstraat,
ROTTERDAM.
(10) Telefoon interc. 3933.
Geneesmiddelen van
Dr. Willmar Schwabe.

MEIJLINK & PIERON

Fabrikanten van **LEDIKANTEN** met
Gezondheidsmatrassen voor Zieken-
huizen en huishoudelijk gebruik. (20)
Amsterdam, Prinsengracht 263.

Gelegenheid **AANGEBODEN**
voor Zenuwlijderessen
en Rustbehoevenden.

Zusters DE BOER en
BROEKHOVEN.
Gedipl. verpl. Psychiatrie.
Villa Linquenda,
(10) **ERMELO.**

ZIEKEN EN INVALIDEN WAGENTJES
M. OOSTWOUD, FRANEKER

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen
Hoogstraat 237,
hoek der Stadhuissteeg,
ROTTERDAM.
Interc. Telefoon No. 2305. (10)

Fleschjes voor Homoeop. - MIDDELEN -

in iedere grootte en vorm, wit
of geel glas, fijn uitgevoerd en
op wensch zuiver gereinigd,
worden geleverd door de fab-
riek van (10)
E. P. HAHMANN,
BARMEN (Rheinland).

Homoeop. Apotheek.

J. H. ZINDLER Jr.,
's-Gravendijkwal 283
ROTTERDAM.
Telef. Interc. 4114.
Geneesmiddelen van Dr.
Willmar Schwabe, des-
gewenscht ook in origi-
neele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.
MIEDEMA en VAN AALST,
Roggestraat 3,
A. SPRUIT, firma B. Miedema,
Steenstraat 49. (20)

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.
Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.
Telefoon 2478. (10)
Geneesmiddelen van
Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek der

firma D. DE ROOIJ,
J. RUYS, Apotheker,
UTRECHT,
Oudegracht T Z 115.
De geneesmiddelen van
Dr. W. Schwabe en apo-
theker C. Th. Voorhoeve,
zijn in origineele verpak-
king verkrijgbaar. (10)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK

ZWOLLE.
Uitsluitend Origineele verpakking
van Schwabe en Voorhoeve.
G. B. J. DE BARBANSON
APOTHEKER, (10)
BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen. Eigen bereiding van Stamttincturen, verdunningen, verwrijvingen en korrels. **HUISAPOTHEKEN.**

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

Amsterdam	Kerkhoff & Co., Leidschestraat 77.
"	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
"	Mevr. ten Cate-Bouman, Nassaukade 98.
"	R. B. de Holl, Overtoom 565.
Apeldoorn	J. A. Roelse.
"	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.
Arnhem	C. D. Fehrmann, Zijpendaalsche weg 1.
Beverwijk	A. A. Donker.
"	A. C. A. Sepp.
Delft	Hanssen & Nijdam.
Dordrecht	K. G. W. de Bosson.
"	J. Romijn Bzn., "de Rozijnkorf."
"	H. J. Thoman, Voorstraat.
Gorinchem	P. A. Suerhoff & Zn.
Gouda	A. H. Teepe, Gouwe 130.
"	E. Grendel.
Groningen	S. Smeding Szn., A-kerkhof 17.
Den Haag	J. J. Hofman, Schenkweg.
"	Vrijdag-Zijnen, Ged. Burgwal.
Haarlem	Begeman & Sneljens, Jansstraat.
"	W. P. Woutersen, Koninginneweg.

Haarlem	C. G. Loomeyer & Zn, Barteljorisstraat.
Hoeveveen	A. v. d. Wal.
Kampen	W. L. Woutersen.
Leeuwarden	B. J. Bruining, Wirdumerdijk.
Leiden	M. Boekwilt, Vischmarkt.
"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
"	Herdinck & Blanken, Hoogewoerd.
"	J. W. v. d. Garde.
Middelburg	W. Krauss, Burchtstraat 13.
Nijmegen	Beker & Berghuis, Matheneserlaan 400.
Rotterdam	Erasmus Apotheek, Grootte Markt 17.
"	Jurrewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
"	Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
"	K. M. Brussaard, Oostzeedijk 211.
Scheveningen	M. den Heyer, Keizerstraat.
Ter Neuzen	E. H. T. van Borssum Waalkes.
Utrecht	J. Ruys, Oude Gracht.
"	Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
Velp	Firma C. Koek.
Vlaardingen	J. Backer.
Zwolle	G. B. J. de Barbanson.
"	P. J. A. J. Meulemeester.

(100)

Homoeopathische Apotheek
Firma J. VIEL en VAN DIJK
UTRECHT, Korte Jansstraat.

Ook verkrijgbaar de ge-
neesmiddelen in origineele
verpakking van (10)
Dr. WILLMAR SCHWABE en
Apotheker VOORHOEVE.

Homoeop. Apotheek
J. A. VAN TOOREN
Regentesselaan 105,
DEN HAAG.
Tel. 3083. (10)

Desgewenscht in origineele
verpakking Apoth. Voorhoeve.

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

(30)

's-GRAVENHAGE,
22 Ged. Burgwal.

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in origineele verpakking.

Centrale Homoeopathische Apotheek van Dr. WILLMAR SCHWABE, LEIPZIG.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevensstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct. Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
"	G. Schipper, Weesperzijde.
Alkmaar	J. Sol, Rozegracht, Volksapotheek.
Apeldoorn	Firma Schouten & Co.
"	J. A. Roelse.
Arnhem	G. J. Romijn & Zn.
Assen	Oranjeapotheek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).
"	apothek van R. Karsten.
"	E. Lambers.
"	R. v. d. Klip Rz.
Baarn	D. Bierhaafer, Nieuwstraat.
"	Dr. J. P. Land.
Beverwijk	A. A. Donker.
"	Mej. A. Sepp.
Breda	apothek van J. Feteris.
Delft	C. Sonnegg, Tweebakmarkt 28/30.
"	S. Tromp Visser.
Doetinchem	Uffelle.
Dordrecht	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
Enschede	Meulen, Nieuwstad K 69.
"	Verzoeken U direct te wenden tot het Hoofd-
Franeke	depot "Herten-Apotheek te Zaandam."
Goes	apothek van H. Bogtstra.
Gorinchem	J. Dienske.
"	Heckman.
Gouda	L. Knoppers.
"	J. W. v. d. Garde.
"	Firma Moeys & Co.
"	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Groningen	C. de Groot, Goudsche straat 88.
Den Haag	G. A. Kal, Goudsche singel.
"	C. M. Meerburg, Pomp. b. sing. 81.
"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
"	Mosseltrap 2.
"	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 283.
Haarlem	L. E. Steenhuizen.
"	J. Ruys.
"	Viel & Van Dijk.
"	C. Koek.
"	J. Bakker.
"	P. Wairave, firma J. M. Zembsch.
Haarlem	C. G. Baert, Rithemsche Markt F 189.
Harlingen	T. S. v. d. Ley.
"	N. A. Ballintijn.
Heerenveen	J. H. van Grafhorst.
Hilversum	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 78.
"	Dr. J. Oudenampsen, Overwely.
"	G. B. J. de Barbanson.
Leeuwarden	L. J. v. d. Veen, fa. Camp. v. Oort.
"	fa. Wed. Rave.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Onder Hoofredactie van: Dr N. A. J. VOORHOEVE, Den Haag.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, Arts, Den Haag; P. L. VAN DER HARST, arts, Almen; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; Dr D. K. MUNTING JR., Amsterdam; W. ROLVINK, arts, Arnhem; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen. :- :- :-

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

ABONNEMENTSPRIJS	ADVERTENTIEPRIJS
Per jaargang, franco per post f 1.25	Van 1—10 regels f 1.—, elke regel meer 10 cents :- :- :-
Voor het Buitenland, alleen bij vooruitbetaling - 1.40	Bij abonnement tegen verlaagd tarief, dat op aanvraag
Afzonderlijke nummers - .12 ¹ / ₂	verkrijgbaar is. :- :- :- :- :- :- :- :- :- :- :-
Adres voor de Redactie: :- :- :- :- :-	Adres voor de Administratie: :- :- :- :- :-
CELEBESSTRAAT 93 — DEN HAAG.	LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

HET AUTEURSRECHT OP DEN INHOUD VAN DIT BLAD WORDT VERZEKERD VOLGENS DE WET VAN 28 JUNI 1881 (STBL. N° 124).

INHOUD: Over de maag en over maagziekten. — Statistiek. — Onze voornaamste geneesmiddelen. (XIII en XIV.) (Met naschrift.) — Rapport, enz. — Correspondentie. — Allopathische ontdekkingen. Advertentiën.

Over de maag en over maagziekten.

(Vervolg.)

Hebben wij in het voorafgaande getracht, den lezer eenig denkbeeld te geven van de inrichting en van de levensverrichtingen van de maag en van verschillende schadelijke invloeden, waaraan dit orgaan blootstaat en waardoor het gevaar loopt in zijn functie gestoord te worden — thans wenschen wij eenige regelen te wijden aan de verschillende verschijnselen, die zich bij maagziekten alzo voordoeden en het bestaan van zulke ziekten min of meer duidelijk verraden en op meestal voor den lijder onaangename wijze doen gevoelen, of ook wel alleen door den arts kunnen worden waargenomen. Eenigszins zullen wij daarbij ook 't licht laten vallen op de zichtbare veranderingen, die in de maag ontstaan, die wij natuurlijk gedurende het leven in 't geheel niet kunnen zien, dan alleen tot op zekere hoogte door middel van de nieuwste methoden van onderzoek, met Röntgenstralen of inwendige verlichting van de maag, waarbij een electrisch lampje in de maagholte wordt gebracht. Zoo kan men, na de maag gevuld te hebben met een daarvoor geschikte onschadelijke massa, door middel van de Röntgenstralen, ligging en grootte en beweging van de maag aanschouwelijk maken. Men is daardoor tot de ontdekking gekomen, dat in vorm en ligging en grootte van de maag bij verschillende menschen veel meer verschillen voorkomen dan men vroeger meende. De inwendige beschouwing van den maagwand door middel van gecompliceerde optische apparaten, waarbij de maag inwendig verlicht en 't verlichte inwendige voor 't oog toegankelijk gemaakt wordt, heeft

tot nog toe slechts weinig nuttig resultaat opgeleverd. Wij kunnen hier nog bijvoegen, dat deze methoden van onderzoek voor de dagelijksche praktijk van den arts vrij wel onbruikbaar zijn, hoewel zij voor de studie der maagziekten in 't algemeen groot nut kunnen hebben.

Een ziek orgaan verricht zijn taak in de huishouding van het lichaam niet op de normale wijze; een stoornis, die wel is waar vaak geheel of gedeeltelijk verholpen of onschadelijk gemaakt kan worden, is er 't gevolg van. Zoo ook bij het gewichtige orgaan, dat wij hier bespreken.

De eetlust, die bij een overigens gezond persoon regelmatig aanwezig is bij gezonde maag, vermindert of verandert in den regel zoodra de maag niet in orde is. Hij is ook wel eens verhoogd, maar dit vaak slechts schijnbaar, doordat er niet voldoende aan voldaan kan worden. De behoefte aan voedsel wordt wel gevoeld, maar het opnemen van spijs heeft zulke onaangename gevolgen, pijn, braakneiging, enz., dat de eetlust dadelijk weer verdwijnt, hoewel daarmede nog niet 't gevoel van verzadiging gepaard gaat. De prikkel, dien het voedsel op den zieken maagwand oefent, veroorzaakt pijn, die direkt door de aanraking ontstaat, of hij wekt kramp op, die eveneens een pijnlijke gewaarwording geeft. Dan worden kleine hoeveelheden voedsel genomen, en wanneer deze naar den darm voortbewogen zijn of soms uitgebraakt worden, is 't gevoel van honger terstond weer aanwezig. Dit gevoel van honger, waaraan niet genoeg voldaan kan worden, is soms zeer onaangenaam. Vaak ontbreekt echter de eetlust ook geheel en kost het de grootste moeite om in zulke omstandigheden toch een voldoende hoeveelheid voedsel naar binnen te krijgen, dat bij den toestand, waarin de maag verkeert, 't meest doelmatig is en het best wordt verdragen.

Het is merkwaardig, dat gebrek aan eetlust ook bij gezonde maag en overigens ongestoorde gezondheid kan bestaan tengevolge van neerdrukkende omstandigheden: zorg, verdriet, teleurstelling, enz., maar ook bij onregelmatige levens-

wijze. Regelmaat en doelmatige voeding zijn ook voor 't behoud van goeden eetlust gewenscht.

Een abnormale trek in bijzonder scherpe, sterk zure, zoute of pikante spijsen wordt vaak aangetroffen bij verschillende maagziekten, maar komt ook voor als verschijnsel van andere algemeene stoornissen, vooral van nerveuzen aard.

Van algemeene bekendheid is, dat maagziekten vaak invloed hebben op den toestand van den mond en in 't bijzonder van de tong. Een beslagen tong geldt algemeen als teken van een „bedorven maag.” Ook droogheid van den mond en onaangename smaak staan daarmede in verband.

Wat echter niet zoo algemeen bekend en toch van belang is te weten, is, dat bij vele maagziekten de tong er geheel normaal uit kan zien en ook, dat de tong beslagen kan zijn, zonder dat de maag ziek is. Het slijmvlies van de keel en van de tong is dikwerf in een abnormalen toestand tengevolge van 't rooken of van 't gebruik van alcoholische dranken, zonder dat nog de maag daar altijd bij lijdt. De tong is dan ook gezwollen, beslagen en slijmig.

Soms is de tong bij maagziekten niet beslagen, maar hoog rood gekleurd aan de punt of aan de randen en met uitstekende punten bezet. Slechts de ervaren arts kan aan deze zichtbare afwijkingen bepaalde waarde hechten en daardoor reeds tot een sterk vermoeden van 't bestaan van bepaalde maagziekten komen.

Wat de pijn betreft, is 't nog van belang te weten, dat lang niet alles wat de patiënt als maagpijn beschouwt, ook werkelijk *maagpijn* is. Het is wel van gewicht, dat men dit weet, daar maagpijn ook dikwijls als een wel onaangename, maar vrij onschuldige zaak wordt beschouwd en dit ook wel zijn kan, maar dat zoogenaamde maagpijn ook 't gevolg kan zijn van ernstige ziekten van andere organen, die in de buurt van de maag liggen. De pijn, die men ongeveer in de maagstreek voelt, kan ook veroorzaakt worden door ziekten van de lever, van de buikspeekselklier of een gedeelte van den darm, of vindt ook wel haren oorsprong in den buikwand, die de maag bedekt of in zenuwen, die in de nabijheid van de maag gevonden worden.

Aan den anderen kant komt het dikwijls voor, dat pijn, die haar oorsprong vindt in de maag, niet in de maagstreek gevoeld wordt, maar bijv. in den rug of in de borst, zoodat men er in 't geheel niet aan denkt, dat de maag niet in orde is.

De echte maagpijn wordt het meest in de eigenlijke maagstreek, soms op een kleine omschreven plek, soms over de geheele maagstreek gevoeld en straalt ook dikwerf naar verschillende richtingen uit. De pijn kan 't gevolg zijn van aandoening van den maagwand zelf (ontsteking, maagzweer, gezwel, enz.). Zij kan ook bestaan zonder dat een dergelijke verandering aanwezig is en behoort dan tot de zoogenaamde „zenuwpijnen.” Dat er in het eerste geval pijn gevoeld wordt, is veel gemakkelijker te begrijpen. Dergelijke aandoeningen gaan bijna altijd gepaard met pijn, dus ook wanneer zij in den maagwand gelegen zijn. Wanneer slechts een gedeelte van den maagwand is aangetast, dan zal de pijn verschillen in aard en in den tijd, waarop zij 't hevigst is, afhankelijk van de plaats waar de zieke plek gelegen is. Gesteld, er bevindt zich zoo iets bij of in den maagmond, dan is 't duidelijk, dat er vooral pijn gevoeld moet worden, wanneer er voedsel uit den slokdarm in de maag geperst wordt door de drukking en rekking, die daar ter plaatse uitge-

oefend wordt, dus kort na het doorslikken van de spijs. Bevindt het zich echter in het gedeelte, dat maagholte genoemd wordt, dan zal de pijn, of verergering van pijn, dadelijk na den maaltijd, of reeds onder 't eten optreden en aanhouden, zoolang de spijs in de maag verwerkt wordt. Of wel wanneer het zich aan den uitgang van de maag bevindt, dan treedt de pijn het sterkst op eenigen tijd na 't eten en duurt totdat alles uit de maag in den darm overgegaan is. Zoo ziet men, dat de tijd, wanneer de pijn op zijn hevigst is, vaak een aanwijzing kan zijn met betrekking tot de plaats waar de ziekte zetelt.

Gezwollen, die in of bij den maagmond of den portier bestaan, kunnen tot vernauwing van den doorgang aanleiding geven, ja die soms geheel versperren, zoodat nog slechts vloeibaar voedsel passeeren kan, of wanneer 't heel erg is, niets meer. Ontwikkelt zich zulk een gezwel aan den maaguitgang en wordt daar dus de passage bemoeilijkt, dan worden door krampachtige samentrekkingen van de maag, om de spijsbrij door de vernauwde opening te persen, hevige pijnen veroorzaakt, en wanneer het doel toch niet voldoende bereikt wordt, blijft 't voedsel lang in de maag liggen of wordt uitgebraakt.

Worden in 't algemeen tastbare aandoeningen van de maag door voedselopname meestal verergerd, anders is dit bij zenuwmaagpijn, die juist vaak door eten verbeterd of geheel verdwijnt en bij leege maag terugkomt.

Misselijkheid en braken zijn verschijnselen, die ook dikwijls bij maagziekten voorkomen. Toch zijn zij lang niet altijd 't gevolg daarvan. Zoo komen zij ook voor als verschijnsel van hersenziekte en van ziekten van verschillende organen, die in de buikholte gelegen zijn, bijv. ontsteking van den blinden darm, buikvliesontsteking en meer.

Bij maagziekten, wanneer de maag haar werk niet goed verricht, is in den regel de spijsvertering gestoord en de spijsen blijven dikwijls te lang in de maag. 't Gevolg is, dat verschillende stoffen gevormd worden, die een prikkel op den maagwand oefenen, die onder normale omstandigheden niet bestaat en waardoor braakbewegingen opgewekt worden. Ook de aanraking van de spijsen met bepaalde zieke plekken van de maag kan oorzaak zijn, dat braken optreedt. Het braken geeft meestal verlichting aan den zieke, maar 't is duidelijk, dat het hem van een groot deel van 't voedsel berooft, en bovendien gaat het gepaard met 't onaangename gevoel van misselijkheid en met zuren of bitteren smaak en veroorzaakt vaak groote uitputting, vooral bij reeds verzwakte zieken.

Het braken kan ook van nerveuzen aard zijn. Het volgt dan direkt na 't eten en gaat verder niet met onaangename verschijnselen gepaard, terwijl de eetlust onmiddellijk weer aanwezig is.

Behalve het voedsel kunnen ook gassen, slijm, zuur uit de maag naar boven komen: oprispingen, als gevolg daarvan, dat deze stoffen in te groote hoeveelheid worden gevormd. Zoo kunnen zure oprispingen veroorzaakt worden doordat, wanneer bij maagziekten het voedsel te lang in de maag blijft, door gisting zure stoffen gevormd worden of ook doordat het zuur, dat altijd in de maag aanwezig is, het zoutzuur, in te groote hoeveelheid afgescheiden wordt.

Het is gemakkelijk te begrijpen, dat al deze verschijnselen bij maagziekten vaak voorkomend, en de wijze, waarop zij optreden, hulpmiddelen zijn, waardoor wij de ziekte kunnen herkennen. Andere hulpmiddelen voor dit doel bestaan daarin, dat men den inhoud van de maag

onderzoekt, nadat het voedsel er eenigen tijd in geweest is. Daaruit kan men dan besluiten, in hoeverre de maag haar gewone werk behoorlijk verricht, en waar dit niet 't geval is, door hetgeen er aan hapert tot de ontdekking komen van de een of andere ziekte, waarbij dit gebrek gewoonlijk aanwezig is. Daartoe worden dan proefmaaltijden gegeven, bestaande uit bepaalde voedingsmiddelen, die na weder uit de maag uitgehevelde te zijn, scheikundig onderzocht worden. Hierop kunnen wij te dezer plaatse niet nader ingaan, wij voegen er alleen aan toe, dat dit voor den patiënt minder aangename onderzoek in de meeste gevallen wel achterwege kan blijven.

Nadat wij nu zoo het een en ander medegedeeld hebben omtrent de verschijnselen, die bij maagziekten optreden, gaan wij over tot het bespreken van eenige bepaalde maagziekten zelve. Het doel is daarbij alleen den lezer eenig denkbeeld te geven, voor zoover dit voor den leek mogelijk is, van de meest voorkomende maagziekten; en ten slotte willen wij aantonen, op welke gronden de geneesheer-homoeopaath middelen kiest ter genezing van maagziekten, zonder dat het er ons ook maar in 't minst om te doen is, den lezer te onderwijzen in het zelf behandelen van deze ziekten.

Wij zullen in de gelegenheid zijn aan te toonen, hoe het beginsel der Homoeopathie ook bij de behandeling van maagziekten toepassing vindt, d. w. z. hoe er tal van geneesmiddelen bestaan, die op grond van verschijnselen, die zij bij gezonde menschen veroorzaken, aanwending vinden bij maagziekten, waar overeenkomstige verschijnselen door al of niet bekende oorzaken zijn ontstaan.

Voor eerst noemen wij den zoogenaamden *maagcatarrh*, die *acuut* of *chronisch* kan zijn, 't eerste wanneer de ziekte van dien aard is, dat zij, plotseling optredend, door een of andere oorzaak, onder vrij hevige verschijnselen verloopt, maar neiging heeft om na korten tijd in volkomen genezing over te gaan, 't tweede wanneer zij van slependen aard is, de verschijnselen minder hevig zijn, maar hardnekkig, en de neiging om in genezing over te gaan niet aan de ziekte eigen is, hoewel die genezing bij doelmatige behandeling toch mogelijk is.

Is de ziekte acuut en heeft zij dus neiging om in genezing over te gaan, dan is daarom de behandeling toch niet overbodig, want zij bespoedigt de genezing, maakt de ziekte minder onaangenaam en voorkomt vaak het overgaan in de chronische ziekte, hetgeen soms en vooral bij verwaarloozing gebeurt.

Zulk een acute maagcatarrh ontstaat gewoonlijk door 't gebruik van schadelijk voedsel en overlading van de maag, soms ook door kouvatten. De verschijnselen zijn: beslagen tong, onaangename smaak, gevoel van druk, spanning en volheid in de maagstreek, oprispingen, zuur, misselijkheid en braken. Daarbij verminderde eetlust of absolute tegenzin tegen eten en verhoogde dorst. De ziekte gaat soms met wat koorts gepaard, gevoel van ziek zijn en hoofdpijn, duurt gewoonlijk slechts enkele dagen en gaat dan in volkomen genezing over. Het is een ziekte, die zelden eenig gevaar oplevert, terwijl de behandeling in hoofdzaak daarin bestaat, dat men de maag rust geeft, dus zeer weinig, doelmatig voedsel laat gebruiken en een passend geneesmiddel toedient. Soms is het in 't begin nuttig door het bevorderen van braken de maag geheel te ontledigen, wanneer dat niet reeds van zelf geschiedt.

(Wordt vervolgd.)

D^r. D. K. M.

STATISTIEK.

In de „International homoeopathic Directory” 1911—12, waarover wij onlangs het een en ander mededeelden, komt een korte opgave voor van statistische gegevens, die de groote waardij der homoeopathische geneeswijze voor maatschappij en staat duidelijk aan het licht doen treden. Wij wenschen onzen lezers deze cijfers onder de oogen te brengen, die — wat men ook over 't algemeen van statistiek moge denken — veel te denken geven, en wellicht de geneeskundige lezers van ons blad, die tot nog toe weinig van onze geneeswijze willen weten, zullen opwekken, het Similia similibus praktisch te onderzoeken.

Catarrhale longontsteking bij kinderen.

ALLOPATHISCH.	Sterfte p. honderd	HOMOEOPATHISCH.	Sterfte p. honderd
Queen's kinderhospitaal 1908	19.1	London Homoeopathic Hospital	12.3
East Londen kinder- hospitaal 1908	37.2	Fleischmann's Hom. Hospital, Wien	3.5
Hospital for sick children Children's Hospital Man- chester 1909	20		
Victoria kinderhospitaal 1908	23.5		
Onder één jaar.			
Royal Infirmary Edin- burgh	34.2		

Longontsteking bij volwassenen.

ALLOPATHISCH.	Sterfte p. honderd	HOMOEOPATHISCH.	Sterfte p. honderd
Prof. Osler (Universiteit Oxford.) in zijn boek: „Practice of Medicine” blz. 187. zegt, dat de sterfte in de zieken- huizen van 20 tot 40 % bedraagt. Hij noemt de volgende gegevens op:		London Homoeopathic Hospital	7
Montreal General Hospi- tal. 1012 gevallen	20.4	Zeven Amerikaansche homoeop. hospitalen op 1415 gevallen 64 dooden. per honderd	4.5
Charity Hospital New Orleans in 3969 ge- vallen	38.01	zie „Logic of Figures” blz. 164.	
Pennsylvania Hospital	29	In acht homoeopathische hospitalen, als volgt verdeeld: twee in New York, vijf in Oosten- rijk, één in Parijs, op 1908 gevallen, 57 dooden	5.19
Boston City Hospital	29	zie „Logic of Figures” blz. 165.	
John Hopkins University Hospital, bij blanken dito bij kleurlingen	25 30	In Dr. Hughes „Principles and Practice of Ho- moeopathy” blz. 552, toont Dr. Jousset aan, dat het sterftecijfer in Frankrijk bij homoeo- pathische behandeling ongeveer bedraagt	6
St.-Thomas' Hospital London, ouderdom 30—40 jaar 40—50 „ 50—60 „ 60—70 „ 70—80 „	22 30.8 47.— 51.— 65.—		
In 465.000 gevallen door Dr. E. T. Wels verza- meld stierven 94.826 =	20.4		
Prof. Allbutt (Universiteit Cambridge, Engeland) geeft voor 434 Hospi- talen gemiddeld op	25.5		

Blijvend hartgebrek als gevolg van rheumatische koorts.

ALLOPATHISCH.	HOMOEOPATHISCH.
Gevallen p. honderd	Gevallen p. honderd
Volgens Allbutt's „System of Medicine” (Universiteit Cambridge) werden bij 889 gevallen, blijvende hartgebreken gevonden 57.50	Volgens opgave van het London Homoeopathic Hospital, blijvende hartgebreken slechts 15.3
Volgens Osler's: „Practice of Medicine” blz. 223.	
Percentage hartgebreken na den eersten aanval . . . 58.1	
Percentage hartgebreken na den tweeden aanval . . . 63	
Percentage hartgebreken na den derden aanval . . . 71	

Diphteritis.

ALLOPATHISCH.	HOMOEOPATHISCH.
Sterfte p. honderd	Sterfte p. honderd
Zie British Medical Journal Dec. 1894 en Homoeopathic World Jan. 1895.	
Prof. Virchow geeft op 303 gevallen met anti-toxine behandeld, in het Kaiser Friedrich Hospital, Berlin . . . 13.2	
Volgens Osler's „Practice of Medicine” (Universiteit Oxford): Boston City Hospital, 1895 tot 1903 met anti-toxine niet boven . . . 15	
In latere jaren van 10—12	
Volgens Allbutt's „System of Medicine” met anti-toxine, kinderen onder 14 jaar . . . 15.6	
(Opgave Prof. Bagnisky.) East London Hospital met anti-toxine . . . 19.4	
St. Bartholomeus Hospital met anti-toxine . . . 16	
Vóór de invoering van het anti-toxine was de sterfte:	
Boston City Hospital van 1892—1893, ongeveer . . . 50	
Baginsky's Hospital . . . 48.4	
East London Hospital . . . 38.8	
St. Bartholomeus Hospital 52.7	
Prof. Sellden, Noorwegen geeft in de Allgemeine Medicinische Zeitung 1888, op voor Noorwegen een sterfte van (1879—1882.) . . . 92	

Prof. Sellden, in 't zelfde tijdschrift, geeft statistieken over 1883—1886, dus lang vóór het anti-toxine gebruikt werd, bewijzende, dat de sterfte bij gebruik van Mercurius Cyanatus in D⁸ of D¹⁰, daalde tot $\frac{3}{4}$ per honderd . . . 0.7

Gedurende deze perioden hadden zijn collega's in 1400 gevallen 69 dooden, wat een sterfte geeft van . . . 4.9

Cholera Asiatica.

ALLOPATHISCH.	HOMOEOPATHISCH.
Sterfte p. honderd	Sterfte p. honderd
Volgens Osler's „Practice of Medicine” sterfte . . . 30 tot 80	Volgens „Logic of Figures” is de gemiddelde sterfte bij tien Homoeopathische Hospitelen in 1831-'32 . . . 9
Volgens Allbutt's „System of Medicine,” met of zonder behandeling ongeveer . . . 50	Dr. Roth, allopathisch lijfarts van den Koning van Beieren geeft op voor de sterfte bij homoeopathische behandeling in 1831-'32 . . . 7
Volgens Logic of Figures is de sterfte onder allopathische behandeling in 1831 in Rusland . . . 40	Volgens Rapport van de Hahnemannian Academy of Medicine was de sterfte te New-York in 1849 6
en in Oostenrijk . . . 66	In Rusland was de sterfte in 1831 onder Homoeopathen 10
	In Oostenrijk gedurende dezelfde periode . . . 33
	Het gevolg hiervan was, dat de wet, die in Oostenrijk de uitoefening der Homoeopathie verbood, werd opgeheven.
	In „Logic of Figures” blz. 136, geeft Joslin op een gemiddelde sterfte bij drie epidemieën (1831, 1848, 1849) van 9.21
Volgens een rapport aan het House of Commons over Cholera in Engeland (1854) is de sterfte . . . 59.2	Bij het rapport aan het House of Commons (zie onder de allopathische kolom) was geen melding gemaakt van homoeopathische behandeling. Hierover werd nog een rapport ingediend, dat een sterfte aantoonde van . . . 16.4
De statistieken van Europa en Amerika toonen een gemiddelde sterfte van 40	Volgens Hawley: „Report on Life Insurance” gemiddelde sterfte Europa en Amerika 9
(blz. 137 Logic of Figures.)	
(Volgens Hawley: „Report on Life Insurance.”)	

Hamburgsche Epidemie 1892.

ALLOPATHISCH.	HOMOEOPATHISCH.
Sterfte p. honderd	Sterfte p. honderd
Zie Puhlmann: „Handbuch der Hom. Praxis” Allopathische sterfte . . . 42	Zie Puhlmann idem: één homoeop. hospitaal . . . 15.5
	Andere hospitalen . . . 20

Darmontsteking.

In 1889 was er een groote typhus epidemie in Melbourne, Australië. Alle hospitalen werden voor de typhus patiënten ontruimd, daar deze zoo talrijk waren.

p. honderd	p. honderd
Allopathische hospitalen 462 bedden. 755 patiënten, sterfte . . . 16.7	Homoeopathisch hospitaal, 60 bedden. 305 patiënten, sterfte . . . 7.2

Dus de sterfte bij allopathische behandeling was meer dan het dubbele, dan die onder homoeop. behandeling. Ook blijkt uit de verhouding van aantal bedden en aantal patiënten, dat het Homoeopathische Hospitaal per bed *meer* patiënten opnam, dus de patiënten veel *sneller* beter waren.

Gele Koorts.

ALLOPATHISCH.	Sterfte p. honderd	HOMOEOPATHISCH.	Sterfte p. honderd
Volgens Osler's „Practice of Medicine” allopathische sterfte 15—85		Volgens „Logic of Figures” epidemie in 1853 te Natcher opgave Dr. Holcombe 6.43	
		Dr. Davis . . . 5.73	
		Epidemie in 1851 te Rio de Janeiro opgave Dr. Martinho . . . 7.0	
		Volgens statistieken verzameld voor de American Institute of Homoeopathy over de epidemie van 1878 (zie Hom. Review 1889. 1945 gevallen te New Orleans, onder homoeop. behandeling 5.6	
		1969 gevallen buiten New Orleans . . . 7.7	
		In de epidemie 1853 was de sterfte . . . 6.0	
		In de kleinere epidemieën tusschen de jaren 1853 en 1878 was de sterfte bij 2100 gevallen gemiddeld, slechts . . . 3.7	
		Totaal 6569 gevallen met gemiddelde sterfte 5.4	
		In 1878 900 gevallen van negers en mulatten 3.0	
		In een ander district bij 2010 kleurlingen . . . 6.4	
		Bij 828 kinderen onder 15 jaar . . . 4.6	
Bij de blanken in 1878 te New-Orleans . . . 50			
Bij de kleurlingen . . . 21			
Dr. Hughes „Practice of Medicine” geeft op voor allopathische sterfte . . . 25			
Allbutt's „Practice of Medicine” geeft vier statistieken:			
a. 48520 gevallen . . . 15.2			
b. 76488 „ . . . 19.19			
c. 30000 „ . . . 41.6			
d. epidemie „Gibraltar 9000 gevallen, waarbij slechts 28 genazen . . . 99.69			

De Tartarus emeticus heeft haar naam te danken aan de heftig braken verwekkende eigenschappen.

„Tartarus” is het Grieksche woord voor de oude wereld, oorspronkelijk was het slechts een diepe afgrond, waarin de titanen, de reuzen, die tegen de goden hadden gestreden, door dezen waren opgesloten.

Nu zet zich op den bodem der wijnvaten, te midden van allerlei vuil en bezinsel een kristallijne stof af, die men tartarus acidus noemde. Daar dit zure wijnsteenzure kalium is, heeft wijnsteenzuur den naam „Acidum tartaricum” ontvangen en de verbinding hiervan met antimonium. „Tartarus emeticus”. Van de braakwekkende eigenschap wist men in de Middeleeuwen op aardige wijze partij te trekken. In kloosters had men soms een beker, geheel van antimonium vervaardigd. Indien nu een monnik te veel aan den wijn verslaafd was, werd hem de antimoonbeker toegediend. In den wijn, waarin zich steeds wijnsteenzuur bevindt, loste een weinig metaal op en de monnik was voor geruimen tijd van zijn drankzucht genezen.

In de 17e en 18e eeuw vonden pillen van antimonium — z.g. „pilules perpétuelles”, algemeen toepassing. Indien iemand ongesteld was, liet men hem de pil inslikken. In de maag lost een weinig ervan op en spoedig vertoont zij haar werking, waarbij zij natuurlijk zelf weer mee te voorschijn komt. Zulke pillen waren vaak familiestukken, die jaren achtereen gebruikt werden. Tegenwoordig vindt men ze gelukkig nog slechts in musea en verzamelingen!

Van onze antimoon-verbindingen is het Antimonium crudum het klassieke, door Hahnemann ingevoerde en onderzochte. Hahnemann maakt hierbij de opmerking, dat het zeer wenschelijk ware, ook eens het zuivere antimoon te onderzoeken. Hij gelooft, dat het een vrij verschillend symptomen-beeld zou geven. Zelf was hij evenwel niet in staat het zuivere metaal te bereiden. Deze wensch schijnt nog niet vervuld te zijn, ten minste in de grootere handboeken vindt men Antimonium zelf niet vermeld, wel talrijke verbindingen ervan.

Onze voornaamste geneesmiddelen.

XIII.

TARTARUS EMETICUS
en
ANTIMONIUM CRUDUM.

Antimonium of Stibium wordt in verschillende vormen door de homoeopathie gebruikt.

Vooreerst de zwarte zwavelverbinding, het *Antimonium crudum*, verder de roode zwavelverbinding, het *Antim. sulfur. aurantiacum*, en de verbinding met wijnsteenzuur, *Tartarus emeticus* genoemd. Later is ook een verbinding van Arsenicum met Stibium in gebruik gekomen, het z.g. *Stibium-arsenicum*, waarin men dus de symptomen van beide geneesmiddelen vereenigd vindt.

Antimonium is een veel minder giftige stof dan Arsenicum, met welke stof het overigens uit chemisch oogpunt veel overeenkomst vertoont. Het was reeds in de oudheid bekend, maar werd meer voor blanketsel, dan als geneesmiddel aangewend. Het *Antim. crud. n.l.* is een diep-zwarte stof, die veel in de natuur gevonden wordt. Deze leende zich uitstekend voor het verven der wenkbrauwen. In het Oude Testament wordt het reeds als zoodanig in het Boek der Koningen genoemd. Ook de Romeinsche dames verstonden de kunst van het fraai zwart verven hunner wenkbrauwen met een antimonium-zalfje.

Later, in de middeleeuwen, werd Antimonium meer speciaal voor geneeskundige doeleinden gebruikt. Ook leerde men toen de twee andere, reeds genoemde verbindingen kennen. De roode zwavelverbinding, ook Goudzwavel genoemd, om haar gloedvolle, roode kleur, wordt tegenwoordig veel gebruikt voor het verven van caoutchouc.

XIV.

NATRIUM MURIATICUM. — KEUKENZOUT.

Voor wij tot de *organische* geneesmiddelen overgaan, willen wij toch nog met een enkel woord stilstaan bij het zoo bekende homoeopathische geneesmiddel *Natrium muriaticum*. Velen onzer lezers zal het wellicht onbekend zijn, dat dit geneesmiddel niets anders is dan *gezuiverd keukenzout*. Over dit feit hebben de homoeopathen reeds menig spottend woord van de officiële geneeskunde moeten verduren. Hoe is het mogelijk, zoo beweert men, dat een stof, die dagelijks gramsgewijze met de spijzen wordt opgenomen, in uiterst kleine hoeveelheden ingenomen, genezend zou werken? En het lijkt ook oppervlakkig dwaasheid zoo iets aan te nemen. Bij nader inzien is het evenwel toch niet zoo dwaas, als men zou meenen.

Vooreerst verkeert men bij nog verschillende andere homoeopathische geneesmiddelen in hetzelfde geval als bij keukenzout.

Ook *Calcarea carbonica*, *Calcar. phosphorica*, *Silicea*, *Ferrum*, zelfs in geringe mate *Magnesia* en *Cuprum* neemt de mensch bij zijn voeding tot zich. Ook deze stoffen worden dus *dagelijks* in betrekkelijk groote hoeveelheid opgenomen en zouden volgens oppervlakkige redeneering onmogelijk kunnen werken! En toch zullen er wel niet veel homoeopathische artsen zijn, die de bovengenoemde middelen zouden willen missen. Hun ervaring aan het ziekbed heeft hun in zoovele gevallen de geneeskracht dezer stoffen geleerd, dat men moeilijk aan deze kracht kan twijfelen, hoe onwetenschappelijk dan ook het aanwenden van zulke stoffen in uiterst kleine hoeveelheden schijnt te zijn. En mocht soms een pas beginnend homoeopathisch geneesheer zich bezwaard gevoelen, zulke „onwetenschappelijke” middelen voor te schrijven, welnu, hij kan zich voorloopig aan de andere houden. Spoedig

genoeg zal hij er toe komen, in bepaalde gevallen de een of andere der gewraakte stoffen eens te „probeeren” en zijns ondanks de goede gevolgen ondervinden.

Dit feit kan dus nooit een allopathisch arts weerhouden zich met de Homoeopathie bezig te houden!

Hoe is echter het wonderlijke feit te verklaren, dat een stof, die in vrij groote hoeveelheid dagelijks opgenomen wordt, bij kleine doses geneeskracht kan uitoefenen? Welnu, *wetenschappelijk* is het voorloopig onverklaarbaar. Waarmee echter niet gezegd is, dat het onmogelijk is, of nooit verklaard zal kunnen worden. Eigenaardig is zeker, dat Hahnemann, die nog in een geheel andere beschouwingswereld leefde, er wel een verklaring voor heeft. In H.'s tijd stond de chemische wetenschap nog op lagen trap. Van de chemische samenstelling der stoffen had men nog weinig begrip, zoodat men het H. niet kwalijk kan nemen, dat hij meende, dat een stof door de mechanische verwrijving met melksuiker van eigenschappen *veranderde*. Dit nu is in directen strijd met ons hedendaagsch inzicht in het chemisch samenstel der stoffen. Indien een stof verandert, blijft het niet meer dezelfde stof, en indien de stof dezelfde blijft, kunnen haar eigenschappen niet veranderen.

H.'s verklaring dus, dat een als *grondstof* weinig of niet werkende stof (b.v. Silicia-zand, en Calcareo carbonica-krijt) door het verdunnen of verwrijven *verandert* van eigenschappen en zoodoende een geneesmiddel wordt, kunnen wij niet handhaven.

Wel echter kan een stof in groote dosis anders op het lichaam inwerken dan in kleine hoeveelheid, beter gezegd, het lichaam kan op kleine hoeveelheden anders reageren dan op groote.

Dit laatste verschijnsel is trouwens bij sommige stoffen algemeen bekend en wordt door de homoeopathische school als een algemeen geldige natuurwet beschouwd.

Wij willen echter deze vraag verder laten rusten en liever nog het een en ander van ons keukenzout meedeelen.

Keukenzout werd sinds onheugelijke tijden gekend en gewaardeerd. Men noemde het vroeger eenvoudig *Sal* (het zout), zóó algemeen werd het gebruikt. Plinius gaat reeds zoo ver te beweren, dat men zich een behaaglijk leven zonder zout niet kan denken. De Romeinen waren in den keizertijd bekende fijnproevers. Het meest smakelijke zout betrokken ze uit Attica. Daarvan komt de naam *Attisch zout* voor geestigheid.

Herodotus vermeldt reeds het voorkomen van zoutmijnen bij den tempel van Jupiter Ammon in Griekenland. Dit steenzout noemde men daarom *Sal ammoniacum*, vanwaar de naam Salmiak, met welken naam men echter tegenwoordig niet keukenzout, maar chloorammonium aanduidt. Tegenover het *Sal ammoniacum* stond vroeger het *Sal marinum*, verkregen door het verdampen van zeewater. De oude Germanen kenden reeds zulk zout, dat er echter bijna zwart uitzag, daar ze er een vrij primitieve wijze van bereiden op na hielden. Ze maakten het, door zout water op brandend hout of gloeiende asch te gieten.

Veelal werd dit zout verward met de zoute asch, die bij verbranden van hout of planten overblijft — ook *potasch* genoemd (asch, die in de pot overblijft). Deze asch heette *Sal vegetabile* (vegetabel = plantaardig.) Zelfs zijn er berichten tot ons gekomen van volken, levende aan den Rijn omstreeks het begin onzer jaartelling, die deze potasch of houtasch bij de spijzen gebruikten. Het is evenwel een geheel andere stof dan ons keukenzout. Het eerste is kalium-carbonaat (*kal.-carbonicum*) het tweede natrium-chloride.

Een merkwaardig bewijs voor het gebrek aan chemisch begrip in de middeleeuwen is wel, dat men meende, dat elke plant weer een aparte potasch leverde. Men onderscheidde daarom bv. *Sal. absinthii*, *Sal. alkekengi*, *Sal. tartari* e.a. naar gelang van de grondstof, waaruit het bereid was, en dacht nu, dat elk dezer „Sal's” een aparte geneeswerking uitoefende. Het *Sal tartari* werd bereid uit wijnsteen (de steen, die zich onder in de wijnvaten afzet). Deze wijnsteen heette tartarus en leverde verbrand

de potasch, die daarom ook wel tartarus tartarisatus heette, dus feitelijk tartarus in den tartarus gebracht.

Men wist, zooals men ziet, vroeger wel vreemde namen voor eenvoudige dingen te verzinnen!

Tegenwoordig wint men bijna alle keukenzout door het uit den grond op te delven. Verscheidene landstreken (o. a. Hongarije) bevatten uitgestrekte zoutbeddingen, die waarschijnlijk ontstaan zijn door het indrogen van zoutrijke meren. In zulk een zoutlaag graaft de mensch gangen, zoodat er een mijn ontstaat, geheel in het zout uitgehouwen. En hieruit delft men jaar op jaar reusachtige hoeveelheden van deze stof, voor allen nuttig, maar voor ons homoeopathen van dubbele betekenis.

NASCHRIFT. — Een lezer maakt betreffende *sulfur* de opmerking, dat het beter is sulfur in *oplossing* te gebruiken, dan in verwrijving. Bij de verwrijving n.l. wordt de gezuiverde sulfur in zijn geheel verwreven, (dus met alle nog aanwezige verontreinigingen) terwijl bij de vloeibare verdunning meer alleen de zwavel in oplossing zou gaan en de verontreinigingen achter zouden blijven.

Hiertegen is op te merken, dat door het schudden van een overmaat zwavel met sterken spiritus een *schijnbare* veel grotere oplosbaarheid voor zwavel wordt gevonden, dan de door nauwkeurige proeven vastgestelde *werkelijke* oplosbaarheid is. Deze veel grotere schijnbare oplosbaarheid moet men op rekening der in spiritus oplosbare verontreinigingen brengen, wat in tegenspraak is met bovengenoemde opvatting.

Werkelijk afdoende onderzoekingen zijn, zoover wij weten, op dit gebied nog niet genomen.

C. TH. V.

RAPPORT

omtrent den toestand van de Homoeopathie in Nederland, uitgebracht op 18 Juli 1911 op het Internationale Congres te Londen.

Ten verzoeken van den redacteur van het „Homoeopathisch Maandblad” laat de afgevaardigde van de Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland naar bovengenoemd congres, hier de Nederlandsche vertaling van zijn, aldaar in de Engelsche taal uitgebracht, rapport volgen.

Dames en Heeren!

In het jaar 1850 practiseerden in Nederland drie homoeopathische geneesheeren. Toen brak als het ware de dageraad der homoeopathie over ons land aan.

In 1860 was er reeds eenige bloei te bespeuren. Toen toch waren er te Rotterdam drie homoeopathische geneesheeren gevestigd, die een klein tijdschrift uitgaven en eene polikliniek hielden.

In 1886 werd de „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” opgericht. Deze Vereeniging bestaat nog en heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt door jeugdige geneesheeren, die de homoeopathie buitenslands wilden bestudeeren, daartoe finantiëel in staat te stellen. Vele van deze jongeren hebben zich als homoeopathische geneesheeren in Nederland gevestigd. Sinds 1890 wordt door de vereeniging een tijdschrift, het „Homoeopathisch Maandblad,” uitgegeven.

In 1898 waren er genoeg homoeopathische geneesheeren om eene „Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Nederland” op te richten. Deze vereeniging, die in 1902 koninklijk goedgekeurd is, geeft jaarlijks een verslag uit van hare belangrijkste wetenschappelijke verhandelingen.

Zeer belangrijk was het, dat in 1904 H. M. de Koningin eene commissie benoemde om, als supplement op de Nederlandsche Pharmacopoea, eene homoeopathische Pharmacopoea voor te bereiden. Deze commissie heeft hare taak nu nagenoeg voleindigd, welke bijzonder moeijik was, omdat geen voorbeeld voor haar bestond. Nederland zal

het eerste land zijn, dat een homoeopathische officieele Pharmacopoea bezit.

In hetzelfde jaar 1904 kwam er nog meer bloei in de Nederlandsche homoeopathie. Aan het einde van dit jaar werd de N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis opgericht.

Een oude deugd van de Nederlanders is hun groote voorzichtigheid. Toen er eenig kapitaal bijeengebracht was voor dit ziekenhuis, besloot men, liever niet direct een eigen gebouw te stichten, maar eerst eenige zalen te huren in het Diakonessenhuis te Utrecht, eene centraal gelegen Universiteitsstad in Nederland. Dit voorloopig homoeopathisch ziekenhuis werd op 1 Mei 1907 geopend.

Natuurlijk bleef de oprichting van een eigen gebouw het ideaal. Daar het contract voor het voorloopig ziekenhuis tot Mei 1912 liep, trachtten wij de voor den bouw benodigde fondsen vóór 1 Mei 1911 bijeen te brengen. Niet zonder moeite is dit gelukt, en het is hier, dunkt me, de plaats om een woord van hartelijken dank te brengen aan Dr. en Mevr. John H. Clarke *) te Londen, door wier tussschenkomst belangrijke giften voor dit doel naar Nederland kwamen, een bewijs voor de onuitputtelijke goedgeefheid van de Engelsche homoeopathen en voor de scherpzinnigheid waarmede zij inzien, dat de zaak der homoeopathie niet van nationaal maar van internationaal belang is.

Wij kunnen dus uitzien naar de opening van het Nederlandsche Homoeopathische Ziekenhuis in den loop van 1912, en het mag gezegd worden, dat met drie homoeopathische vereenigingen en een eigen ziekenhuis de homoeopathie in Nederland zich in bloeienden toestand bevindt.

Dr. E. C. T.

*) Schrijver dezes had door zijn persoonlijke relaties met dezen in Engeland zeer gezien homoeopathischen geneesheer, Dr. Clarke kunnen interesseeren voor den einde Januari te Rotterdam gehouden bazaar voor het homoeopathisch ziekenhuis. Door Dr. C's bemoeiingen ontving het comité ruim f 400.— aan contanten en geschenken voor den Bazaar.

CORRESPONDENTIE.

Den Heeren J. H. te Z. en H. P. K. te L. raden wij aan, zich te wenden tot den homoeopathischen geneesheer in de plaats hunner inwoning, daar deze vragen niet beantwoord kunnen worden, zonder de patienten zelf te onderzoeken. Vragen van algemeene strekking beantwoorden wij gaarne; wanneer zij evenwel bijzondere ziektegevallen betreffen, kunnen wij er niet op ingaan.

RED.

Allopathische ontdekkingen.

Professor Zinke, hoogleeraar in de Verloskunde te Cincinnati, publiceert in de Deutsche Med. Woch. van 20 Juli 1911, hoe hij in het Veratrum viride een prachtig middel gevonden heeft ter behandeling van de gevreesde krampen of toevallen in het einde der zwangerschap. Verschillende geneeskundige vakbladen, o. a. het Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde, hebben dit overgenomen, en voorzeker zal door vele niet-homoeopathische artsen deze „nieuwe” therapie met vreugde begroet worden. Tot nog toe, immers, leverde een medikamenteuze behandeling, het ideaal van iedere therapie, droevige resultaten op, en moest men zeer dikwijls tot ingrijpende chirurgische handgrepen, als kunstmatige vroeggeboorte, vaak met opoffering van het kindje, zijn toevlucht nemen.

Ons, homoeopathen, kan dit nieuws echter slechts voldoening brengen. Reeds Hahnemann geeft bij de pathogenese van Veratrum viride het symptomenbeeld van deze eclampsie, en na hem noemen vele homoeopathische auteurs Veratrum viride als een souverain-middel bij deze hoogst gevaarlijke ziekte.

Toch kunnen we, helaas, dit middel geen lang leven in de allopathische kringen voorspellen.

Veratrum viride toch behoort tot die geneesmiddelen, die nauwkeurig gekend willen worden en slechts dan helpen, wanneer het ziektebeeld met zijn vergiftigingsbeeld overeenstemt.

Voor ongeveer 20 jaren werden de dagbladen gevuld met zijn lof bij de behandeling der longontsteking en nu is dit middel, dat tot op heden levensreddend werkt in homoeopathische handen, door de allopathie al bijna even lang weer vergeten.

En dezen weg zal het ook wel weer bij de behandeling der eclampsie gaan. Evenals bij de longontsteking zullen autoriteiten gevallen publiceeren, waarbij het niet geholpen heeft, omdat het, zooals dat in de officieele school gebruikelijk is, op alle gevallen van eclampsie en niet uitsluitend in die gevallen waarop het past, aangewend werd.

„Een kostlijk kleinood, straks geofferd aan de baren!”

H. GR.

ADVERTENTIËN.

Homoeopathische Apotheek

BEKER & Co.

Zomerhofstraat 4, ROTTERDAM.

Telefoon 2478. (10)

Geneesmiddelen van

Dr. WILLMAR SCHWABE.

Homoeopathische Apotheek

Firma J. VIEL en VAN DIJK

UTRECHT, Korte Janstraat.

Ook verkrijgbaar de geneesmiddelen in origineele verpakking van (10)

Dr. WILLMAR SCHWABE en

Apotheker VOORHOEVE.

MEIJLINK & PIERON

Fabrikanten van LEDIKANTEN met
Gezondheidsmatrassen voor Zieken-
huizen en huishoudelijk gebruik. (20)

Amsterdam, Prinsengracht 263.

Homoeop. Apotheek.

Wed. Bulterman & Cohen

Hoogstraat 237,

hoek der Stadhuistoege,

ROTTERDAM.

Interc. Telefoon No. 2306. (10)

Homoeop. Apotheek J. A. VAN TOOREN

Regentesselaan 105,

DEN HAAG.

Tel. 3083. (10)

Desgewenscht in origineele verpakking Apoth. Voorhoeve.

Homoeop. Apotheek Firma HERTSTEIN

Goudse straat 40a,

hoek Meermansstraat,

(10) ROTTERDAM.

Telefoon interc. 3933.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe.

Homoeop. Apotheek. J. H. ZINDLER Jr., 's-Gravendijkwal 283 ROTTERDAM.

Telef. interc. 4114.

Geneesmiddelen van Dr. Willmar Schwabe, desgewenscht ook in originele verpakking. (10)

Homoeopathische Apotheken

te Arnhem.

MIEDEMA en VAN AALST,

Roggestraat 3,

A. SPRUIT, firma B. Miedema,

Steenstraat 49. (20)

AAN DE AANHANGERS DER HOMOEOPATHIE IN NEDERLAND

heb ik de eer mede te deelen: dat ik sedert 1882 de middelen van Dr. WILLMAR SCHWABE, voorzien van het Fabrieksmerk, voor eigen rekening betrek, doch ze niet in depôt heb.

Hoogachtend,

(30)

's-GRAVENHAGE,
22 Ged. Burgwal.

Firma Wed. T. D. Vrijdag Zijnen.

Homoeopathische Geneesmiddelen van Apoth. C. Th. VOORHOEVE in originele verpakking.

Homoeopathische Apotheek der firma D. DE ROOIJ,

J. RUYS, Apotheker,

UTRECHT,

Oudegracht T Z 115.

De geneesmiddelen van Dr. W. Schwabe en apotheek C. Th. Voorhoeve, zijn in originele verpakking verkrijgbaar. (10)

HOMOEOPATHISCHE APOTHEEK

ZWOLLE.

Uitsluitend Origineele verpakking

van Schwabe en Voorhoeve.

G. B. J. DE BARBANSOON

APOTHEKER, (10)

BETHLEHEMSCH KERKPLEIN.

Homoeopathische Apotheek, C. TH. VOORHOEVE, Den Haag. Frederik Hendriklaan 72.

Eenige inrichting in Nederland, die uitsluitend dient tot het bereiden van Homoeopathische geneesmiddelen.
Eigenbereiding van Stamtinkturen, verdunningen, verwijfingen en korrels.

HUISAPOTHEKEN.

Ook verkrijgbaar bij de volgende Apothekers:

Amersfoort	Itman.
Amsterdam	Kerkhoff & Co., Leidschestraat 77.
"	L. Warmolts, Vijzelstraat 130.
"	Mevr. ten Cate-Bouman, Nassaukade 98.
"	R. B. de Holl, Overtoom 565.
Apeldoorn	J. A. Roelse.
"	G. J. Romijn & Zn., Hofapotheek.
Arnhem	C. D. Fehrmann, Zijpendaalsche weg 1.
Beverwijk	A. A. Donker.
"	A. C. A. Sepp.
Delft	Hanssen & Nijdam.
Dordrecht	K. G. W. de Bosson.
"	J. Romijn Bzn., „de Rozijnkorf.”
"	H. J. Thoman, Voorstraat.
Gorinchem	P. A. Suerhoff & Zn.
Gouda	A. H. Teepe, Gouwe 130.
"	E. Grendel.
Groningen	S. Smeding Szn., A-kerkhof 17.
Den Haag	J. J. Hofman, Schenkweg.
"	W. J. H. Hofman, Ged. Burgwal.
Haarlem	Begeman & Sneljens, Jansstraat.
"	W. P. Woutersen, Koninginneweg.

Haarlem	C. G. Loomeyer & Zn, Barteljorisstraat.
Hoogeveen	A. v. d. Wal.
Kampen	W. L. Woutersen.
Leeuwarden	B. J. Bruining, Wirdumerdijk.
Leiden	M. Boekwilt, Vischmarkt.
"	D. J. v. Driesum, Lange Mare 76.
"	Herdingh & Blanken, Hoogewoerd.
Meppel	J. Knoppers.
Middelburg	J. W. v. d. Garde.
Nijmegen	W. Krauss, Burchtstraat 13.
Rotterdam	Beker & Berghuis, Mathenesserlaan 400.
"	Erasmus Apotheek, Grootte Markt 17.
"	Jurjewitz & Co., Schiedamsche singel 1.
"	Dr. W. van Rijn, Provenierssingel 85a.
"	K. M. Brussaard, Oostzeedijk 211.
Scheveningen	M. den Heyer, Keizerstraat.
Ter Neuzen	E. H. T. van Borssum Waalkes.
Utrecht	J. Ruys, oude Gracht.
"	Viel & Van Dijk, Korte Jansstraat.
Velp	Firma C. Koek.
Vlaardingen	J. Backer.
Zwolle	G. B. J. de Barbanson.
"	Campagne van Oort.
"	P. J. A. J. Meulemeester.

(125)

MERK MÜHLRAD, Yoghurt-tabletten en Maya-mout worden gebruikt in plaats van Yoghurt; niet, om Yoghurt van te maken. — **werking uitstekend.** — Met Maya-Mühlrad bereidt men thuis Yoghurt met gebruik van huishoudelijke voorwerpen (en thermometer). (10)
ANSKE L. BOOMSMA, Berlikum (Fr.) Fabr. Zuigelingen-Karnemelk.

Fleschjes

voor Homoeopathische MIDDELEN
in iedere grootte en vorm, wit of geel glas, fijn uitgevoerd en op wensch zuiver gereinigd, worden geleverd door de fabriek van (15)

E. P. HAHMANN, BARMEN (Rheinland).

Centrale Homoeopathische Apotheek

van Dr. WILLMAR SCHWABE, LEIPZIG.

(De grootste en meest beroemde homoeopathische Apotheek der wereld.)

Levering van alle Homoeopathische geneesmiddelen, Moedertincturen, vloeibare verdunningen, korrels en gecompriëerde tabletten, IN ORIGINEELE VERPAKKINGEN, voorzien van nevensstaande fabrieksmerken, huisapotheken, boeken, enz. enz.

Gevestigd voor Holland in de Herten-Apotheek te Zaandam,

Eigenaar F. VAN DIJK Jzn., Pharm. Doct.^a Apoth.

Verder verkrijgbaar in de volgende apotheken te:

Amsterdam	apothek van J. Warmolts, Vijzelstraat 130.
"	G. Schipper, Weesperzijde.
Alkmaar	J. Sol, Rozegracht, Volksapotheek.
Apeldoorn	Firma Schouten & Co.
"	J. A. Roelse.
Arnhem	G. J. Romijn & Zn.
Assen	Oranjeapotheek, Bakkerstr. 68A (B. Cohen).
"	apothek van R. Karsten.
"	E. Lambers.
Baarn	R. v. d. Klip Rz.
"	D. Bierhaalder, Nieuwstraat.
Beverwijk	Dr. J. P. Land.
"	A. A. Donker.
"	Mej. A. Sepp.
Breda	apothek van J. Feteris.
Delft	C. Sonnega, Tweebakmarkt 28/30.
"	S. Tromp Visser.
Doetinchem	Uffelle.
Dordrecht	C. J. de Vogel, firma T. W. v. d.
Enschede	Meulen, Nieuwstad K 69.
"	Verzoeken U direct te wenden tot het Hoofd-
Franeke	depot „Herten-Apotheek te Zaandam.”
Goes	apothek van H. Bogtstra.
Gorinchem	J. Dienske.
"	Heckman.
Gouda	L. Knoppers.
"	J. W. v. d. Garde.
"	Firma Moeys & Co.
Groningen	Beker & Co., Zomerhofstraat 4.
Den Haag	C. de Groot, Goudsche straat 38.
"	G. A. Kal, Goudsche singel.
"	C. M. Meerburg, Pomp b. sing. 31.
"	Dr. P. J. Schieveen Borgman,
"	Mosseltrap 2.
Haarlem	J. H. Zindler Jr., 's Gravend. w. 288.
"	L. E. Steenhuisen.
"	J. Ruys.
"	Viel & Van Dijk.
"	C. Koek.
"	J. Bakker.
"	P. Walrave, firma J. M. Zembsch.
"	C. G. Baert, Rittbemsche Markt F 189.
"	T. S. v. d. Ley.
"	N. A. Ballintijn.
"	J. H. van Graafhorst.
"	Berents & Co., Slotlaan 24.
"	H. W. A. Behrens, Houtmarkt 73.
"	Dr. J. Oudenampsen, Overw. v.
"	G. B. J. de Barbanson.
"	L. J. v. d. Veen, fa. Camp. v. Oort.
"	fa. Wed. Rave.
Leeuwarden	

(250)

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. N° 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Het Ziekenhuis in onzen tijd. — Pijn - een vriend der menschheid. — Internationaal adres. — Homoeopathische Planten. — De Platvoet. — Serum. — Hahnemann en de Homoeopathie.

Het Ziekenhuis in onzen tijd.

Zooals onze lezeressen en lezers reeds lang weten, was het benodigde kapitaal voor de oprichting van een eigen homoeopathisch ziekenhuis aanwezig op den tijd, door de drie welwillende voorstanders als voorwaarde gesteld voor de groote toezegging. De tijd na 1 Mei 1911 is gebruikt, om de vroeger gemaakte bouwplannen nauwkeuriger uit te werken en verder voor het verrichten van allerlei voorbereidend werk voor den bouw. Het is niet de bedoeling in dit artikel een opsomming van al die werkzaamheden te geven, wat ook haast niet doenlijk zoude zijn. Hoofdzak is het te weten, dat wij voortdurend nader tot ons doel geraken. Een nadere uiteenzetting van de eischen, die men aan een modern ziekenhuis mag stellen, alsook van wat tot het werkingsgebied van zulk een inrichting behoort, zal dus thans velen zeker niet onwelgevallig zijn, daar allen, die hunne penningen hebben geofferd, hetzij die groot in getal waren of klein, getoond hebben zich voor de zaak te interesseeren.

Met het oog hierop stellen wij ons voor, in een reeks artikelen het doel en den werkkring te bespreken van een ziekenhuis, daarna ook iets over den bouw en de inrichting er van te zeggen.

In de eerste plaats derhalve iets over het *doel* en het *werkingsgebied*. Zeer kernachtig is dit reeds in 1777 door

Leroy aangegeven. Deze zeide: „Une salle d' hôpital est une véritable machine à traiter les malades.” (Een ziekenhuiszaal is een ware machine voor het behandelen van zieken.) Het is niet onaardig zooiets te lezen uit een tijd, dat de ziekenhuizen, volgens onze tegenwoordige begrippen, nog allerdroevigst waren ingericht; nog stichtingen waren, waar aan de tegenwoordige begrippen van hygiëne zeer slecht werd voldaan, waar van oordeelkundig desinfecteeren van eventueel besmette voorwerpen nog geen sprake was, kortom nog inrichtingen waren, die men daarom veelal angstvallig ontweek. En toch hebben de toenmalige geneesheeren het nut van een ziekenhuis reeds leeren waardeeren, getuige die definitie van Leroy.

De tijden zijn veranderd en wij met hen. De wetenschap heeft hogere eischen gesteld voor de opleiding der artsen, hogere eischen voor de verzorging en verpleging der patiënten, hogere eischen voor de hygiënische inrichting van ziekenhuizen. Leroy's uitspraak is dus nu eerst recht van kracht geworden. Alleen moet men dat woord „zaal” weer niet al te exclusief gebruiken, doch daaronder „ziekeninrichting in den ruimsten zin van het woord” verstaan. De kracht van het moderne ziekenhuis zit toch mede in het specialiseeren en het scheiden van wat niet bij elkaar behoort. Zoo zal men om een voorbeeld te noemen in iedere goede inrichting er wel degelijk op bedacht zijn, patiënten, die gevaar voor anderen op kunnen leveren, te isoleeren, hetzij dat dit gevaar bestaat in besmetting, hetzij door groote onrust of door welke oorzaak dan ook. Wat het specialiseeren betreft, moet men er op ingericht zijn, om bij hen, die een bijzonder onderzoek of behandeling noodig hebben met behulp van speciale instrumenten, te stellen of speciaal geschoolde personen, dat bijzondere

onderzoek en die bijzondere behandeling ook te kunnen verrichten. Om eenige populaire voorbeelden te noemen, zou ik willen wijzen op het onderzoek met Röntgenstralen, het belichten en bekijken van inwendige organen en ten slotte de groote rubriek der chirurgische behandeling. Bij de beschrijving van de inrichting van een goed ziekenhuis, komen wij hierop nog uitvoeriger terug. Uit het zooeven genoemde kunnen wij nagaan wat tot het werkingsgebied van een ziekenhuis behoort. Voor de opname in een ziekenhuis komen dus diegenen in aanmerking, die eene dergelijke isolatie of speciale behandeling noodig hebben.

Het kan van het grootste belang zijn, patiënten, lijdende aan besmettelijke ziekten, uit hunne omgeving te verwijderen en in een speciale afdeling van een ziekenhuis, daarvoor ingericht en gewoonlijk „barak” genoemd, onder te brengen. Indien zulks bij tijds gebeurt, kan men in sommige gevallen het uitbreken van een epidemie voorkomen. Tot de dagelijksche gasten van een ziekenhuis behooren de patiënten van deze categorie doorgaans niet, althans hier te lande niet.

Een andere categorie van patiënten, voor wie opname in een ziekenhuis gewenscht kan zijn, is de groote rubriek van lijdens aan diverse zenuwziekten, hetzij ontstaan na geestelijk overwerken, na hersenoverspanning, zooals in onzen gejaagden tijd nog al eens voorkomt, hetzij ontstaan na vele emoties, hetzij op een andere wijze. Voor hen kan een tijdlang behandelen en verplegen in een ziekenhuis, ver van den vermoeienden werkring of van de dagelijksche zorgen of van telkens terugkeerende emoties, somwijlen haast wonderen doen. Deze categorie van patiënten is belangrijk grooter dan de voorafgaande. Het moderne leven leidt er dikwijls toe, dat van het centraal zenuwstelsel het uiterste gevegd wordt. Een goed ziekenhuis moet er op ingericht zijn, dergelijke patiënten lichamelijk en zooveel mogelijk ook geestelijk, rust te geven. Ook de zintuigen hebben veelal rust noodig, vooral het gehoororgaan. Hoe weldadig doet het menschen, die vermoeid zijn van het drukke rumoerige stadsleven, veelal reeds niet aan, wanneer zij geheel in de vrije natuur zijn en daar dan eens zoo goed als niets hooren. Niet ongewoon is het, van dezulken de komische uitdrukking te hooren: „men hoort hier de stilte.” Hoeveel te meer hebben dus menschen, ziek geworden door overmatige drukte in een gejaagde, rumoerige omgeving en die verpleging noodig hebben, behoefte aan stilte en rust. Een ideaal ziekenhuis zal dus op een rustige plaats moeten staan, ver van gilende spoorfluiten, brommende fluiten van stoombooten, dreunende machines, enz. enz. Doch ook de werkzaamheden in het gebouw zelf mogen zulke patiënten hun rust niet benemen. Daarover later iets bij de bespreking van de inrichting.

Een derde categorie van patiënten, wier opname gewenscht kan zijn, zou ik met een verzameluitdrukking noemen: alle acute patiënten, wier verpleging of behandeling thuis op bezwaren stuit. Deze bezwaren kunnen van heel verschillenden aard zijn. Hetzij dat een hoog koortsende patiënt last ondervindt van rumoer veroorzakende bedrijven in de buurt, hetzij dat de woning onhygiënisch gebouwd is of direct verbonden met een werkplaats of winkelzaak of iets dergelijks. Ook kan het zijn, dat ziekelijke familieleden niet bij machte zijn den lijder te helpen, terwijl wijkzusters niet overal zijn te verkrijgen. Kortom, de bezwaren, die zich *kunnen* voordoen, zijn van

zoo velerlei aard, dat ze hier niet alle genoemd kunnen worden. In zulke gevallen kan een goed ziekenhuis uitkomst geven.

Een vierde categorie van patiënten zou ik willen noemen, de groote rubriek van tuberculose-lijdens, onverschillig in welke organen die tuberculose huist. Dit lezende denkt menigeen allicht: „die behooren in een sanatorium.” Zeker, daar kunnen ze op hun plaats zijn, indien de tuberculose in longen of keel zit, doch patiënten met tuberculose van andere organen worden daar niet opgenomen. Bovendien kunnen de sanatoria slechts een heel klein deel opnemen van alle tuberculose-patiënten, die opname wenschen. Het is dan ook een feit, dat velen een toevlucht tot de ziekenhuizen moeten nemen. Daartegen is ook geen enkel bezwaar. Een goed ziekenhuis moet daarop ingericht zijn, evengoed als een sanatorium. Voor de andere patiënten is hiertegen ook geen bezwaar. Als de verpleging goed is en er gezorgd wordt, dat zulke patiënten expectoreeren in de daarvoor bestemde glazen, kan er nooit eenige infectie worden overgebracht. Bovendien kan men zulke patiënten ook wel in een afzonderlijk vertrek of zaal leggen.

Patiënten met tuberculose aan beenderen of gewrichten hebben veelal ook een plaatselijke behandeling noodig, waarvoor ziekenhuis-verpleging en -behandeling uiterst gewenscht kan zijn.

Een vijfde categorie van patiënten zijn zij, die nierziekten hebben. Daarbij kunnen toestanden voorkomen, dat ziekenhuis-verzorging levensreddend kan zijn door de hulpmiddelen, zooals b.v. goed toegepaste warme baden (om nu maar eens iets te noemen), die soms nieren, welke bijna niet meer functioneeren, weer prachtig aan het werk kunnen brengen.

Zoo voortgaande zou er nog een heele reeks van patiënten te noemen zijn, waarbij ik echter te veel in details zou moeten afdalen, wat hier niet het doel is.

Slechts nog één groote rubriek, nl. de groote groep van *chirurgische patiënten*, mag niet vergeten worden en zullen wij in 't volgende nummer nog kort bespreken.

(Wordt vervolgd.)

J. I. A. B. v. R.

Pijn — een vriend der menschheid.

Pijn is een middending tusschen waarneming en gevoel. Terwijl de waarneming in betrekking staat tot een prikkel, die ons uit de buitenwereld treft, en het gevoel verband houdt met een toestand, die in ons inwendig organisme bestaat, is de pijn zoo te zeggen een gevoel, dat met de waarneming onzer zintuigen hand in hand gaat. Evenals een indruk op het tastgevoel beantwoorden wij een gevoel van pijn door het verleggen van het inwendig waargenomene naar de plek, waar die indruk of prikkel plaats heeft. Dit geschiedt tengevolge der ervaring met vrij groote zekerheid. Dat echter de zetel van het gevoel van pijn toch in de hersenen gelegen is, bewijst het bekende feit, dat menschen, wier ledematen geamputeerd werden, soms nog na jaren aan de in 't geheel niet meer voorhanden lichaamsdeelen pijn gevoelen.

Onder den naam pijn verstaat men echter ook algemeene onlustgevoelens, ja, niet zelden spreekt men van zielspijn, die, als zij hevig wordt, zelfs werkelijke lichamelijke pijn kan veroorzaken. Natuurlijk is het individueel zeer verschillend, wanneer deze overgang plaats heeft,

evenals het individueel zeer verschillend is, wanneer uit een zinnelijke waarneming pijn ontstaat. De een kan ongestraft in de zon kijken, waar de ander half verblind de oogen moet sluiten.

Welke bedoeling heeft nu de natuur met het te voorschijn roepen van pijn? De begrippen omtrent gezondheid en ziekte hebben in den loop der tijden, naar gelang van de kennis der menschen omtrent de natuur en de levensverschijnselen en ook naar gelang van het standpunt der kultuur, veelvuldige veranderingen ondergaan. Nog niet lang geleden gold pijn als een ziekte-verschijnsel, dat in elk geval moest onderdrukt worden. Onze tegenwoordige opvatting is, dat, daar het leven een voortdurende ontwikkeling, een doelmatig aanpassen aan de omgeving, in welke wij leven, is, zoo ook de pijn een uitdrukking van het doelmatigheidsbeginsel, van de aanpassing is, en nu eens als de beste vriend der gezondheid, dan weer als het eerste en meest voorkomende teeken eener ziekte te beschouwen is. De pijn maakt er ons opmerkzaam op, dat er in het een of andere deel van ons organisme iets niet in orde is; zonder pijn zou menige sluimerende en onbemerkt voortschrijdende kwaal niet tijdig genoeg herkend en genezen kunnen worden. Menschen, die met hun gezondheid onverschillig omgaan, worden niet zelden pas door de pijn er toe gebracht, de noodige hygiënische maatregelen te nemen. De pijn, die door lichamelijke of geestelijke overspanning veroorzaakt wordt, dwingt ons tot rust en uitspanning. Reeds bij Schiller, die tengevolge van zijn studies geen vreemdeling op geneeskundig gebied was, vinden wij de uitspraak: „Is niet de pijn, die elke onmatigheid begeleidt, als een waarschuwend, een goddelijke ingeving te beschouwen?” De pijn, die in een ziek lichaamsdeel woedt, eischt gebiedend het aangedane orgaan rust te laten houden. Door de pijn gebiedt de natuur den levendigste kalm te worden, dwingt den werkdagste tot rust en kan ook den eigenzinnigste er toe brengen, zich onder de voor een ziek organisme noodzakelijke levensvoorwaarden te buigen.

Op treffende wijze geeft H. Dekker in het tijdschrift Kosmos een voorbeeld van deze weldadige inrichting der natuur. „Een man gaat evenals in oude tijden blootvoets. Hij treedt in een doorn. Snel als de bliksem geeft de pijn hiervan melding, en even snel wordt de voet teruggetrokken. Dit is het eerste voordeel, namelijk dat de man zich zoo spoedig mogelijk aan den schadelijken invloed onttrekt. Ware de pijn er niet geweest, dan zou hij rustig zijn weg voortgezet, en nog vele doornen in zijn voeten gekregen hebben. Nu wordt echter — het tweede voordeel — de wandelaar gedwongen, den doorn uit te trekken om de oorzaak van de pijn te verwijderen. En dan nog een voordeel: hij treedt niet op den gekwetsten voet, hij neemt hem in acht en zoo is de beste waarborg voor een snelle en zekere genezing gegeven. Zou niet-tegenstaande dit toch een ettering volgen, dan dwingen hem de nu in bijzonder hevige mate optredende pijnen den voet volkomen rustig te houden, wat de eerste voorwaarde is voor een gelukkige genezing. En eindelijk nog een voordeel van de pijn: de man, die zoo even in den doorn getreden had, neemt zich in het vervolg beter in acht, hij is door schade wijzer geworden.” Zoo wordt de pijn ons een waarschuwing en raadgever, een leermeester en opvoeder. Niet ten onrechte noemt dan ook Shakespeare de pijn een „vriend der menscheid.”

D^r. J. V.

Internationaal adres.

Door Dr. Burford, voorzitter van het Internationale homoeopathische Congres, in 1911 te Londen gehouden, werd ons verzocht het volgende adres, gericht aan alle homoeopathische artsen ter wereld, in ons blad op te nemen:

Aan de leden van het internationale Congres van 1911 en aan alle practiseerende homoeopathen.

Geachte collega's.

De geheele wereld is het gebied der homoeopathie. Door deze gedachte werd ons Internationale Congres beheerscht. Geen zaak heeft duurzaam gevolg gehad, waarbij de kunstmatige slagboomen van ras of land niet uit den weg germalmd waren. Een Wereld-Politiek in 't belang der Groot-Homoeopathie werd daarom op het Congres ingeluid.

Het vroegere stelsel, dat de verschillende landen als door waterdichte schotten van elkaar scheidde, liet de homoeopathie, wat ze was: een reeks scherp begrensde vereenigingen. Alle beschaaftde landen reageeren niet gelijk op de wet der gelijksoortigheid. Hier verheft ze zich als met adelaarsvleugelen, dáár maakt ze slechts stap voor stap, schoorvoetend vorderingen. In elken staat of in elk land, waar de homoeopathie tegen de overmacht te strijden heeft, behoeft ze den steun der sterkere vereenigingen.

Het systeem van de verbinding en bevordering van de homoeopathische belangen over de geheele wereld is reeds ingevoerd. Maar de machine moet met vollen stoom werken. Een internationale raad zal in dit jaar vergaderen. Elk land heeft zijn eigen vertegenwoordiging in dezen raad. Iedere homoeopathische vereeniging, ieder homoeopathisch tijdschrift, ieder homoeopathisch geneeskundige over de geheele wereld kan en moet er over na denken, welke instructies zij of hij haren internationalen vertegenwoordiger moet meegeven, die den groei der homoeopathie het best kunnen bevorderen.

Wij moeten de zwakke plaatsten sterk maken, de ruwe paden effen. De leus van deze wereldbeweging, die voorhoede, flanken en achterhoede vereenigd doet optrekken, is: „Eén voor allen en allen voor één.”

Homoeopathie is geen historische term, geen geographische naam. Nog eens, de geheele wereld is haar gebied.

De vertegenwoordigers in den internationalen raad zijn degenen, aan wie de leiding der homoeopathische belangen het best is toevertrouwd.

Wij vragen voor hen hulp en steun aan allen, die het wel meenen met de bevordering der homoeopathie.

Collegialiter: GEORGE BURFORD,
Voorzitter Internationaal Congres 1911.

J. P. SUTHERLAND,
Permanent Secretaris van het Congres.

CH. E. WHEELER,
Ass. Secretaris van het Congres.

Homoeopathische Planten.

I.

Tot nog toe hebben wij gesproken over de geneesmiddelen van *anorganischen* oorsprong, nu zullen wij overgaan tot de van het plantenrijk afkomstige.

Reeds eeuwen en eeuwen lang heeft de menschheid verschillende planten of plantendeelen voor geneeskundige doeleinden aangewend. En hoewel de meeste dier planten tegenwoordig in onbruik geraakt zijn en door de hedendaagsche medici met minachting worden aangezien, zijn er toch enkele, die tot den huidige dag zich in de waardeering der artsen mogen verheugen. Vooral de homoeopathie maakt gebruik van een groot aantal planten, in de vorige eeuwen algemeen als geneeskrachtig beschouwd, maar door de officiële geneeskunde sinds lang als onnut verworpen, waarschijnlijk omdat zij ze niet in de passende gevallen wist aan te wenden, daar zij het leidende Similebeginsel niet kende. Maar ook bij het volk zijn vele dezer planten blijven voortleven, van vader op zoon werd hun gunstige werking overgeleverd, zoodat wij bij de landsbevolking, vooral in weinig bezochte landstreken nog een groot aantal „huismiddeltjes” aantreffen, wier werking door oude moedertjes boven „al het nieuwerwetsche gedoe, dat de dokters tegenwoordig voorschrijven”, wordt gesteld.

Zelfs zijn er planten, die aan de hun toegekende geneeskraft hun volksnaam ontleenen, zooals de oogentroost (Euphrasia), een plantje, dat in Duitschland veelvuldig voorkomt. Wie kent verder niet de kamillenthee of lindebloesemthee? Onze voorvaders hielden zulke middeltjes in hooge eere, nu zijn ze, vooral bij de stadsbevolking, op zij gedrongen door allerhand chemische praeparaten, zooals antipyrine, phenacitine, salypirine, veronal, en wat voor ine's en al's al niet meer! Gaan wij de *geschiedenis* der geneeskunde na, dan zien wij overal het streven naar een steeds meer concentreren der werkzame bestanddeelen uit een plant. Vroeger had men hier geen begrip van, men beschouwde de plant als zoodanig als het genezend principe en gebruikte deze, hetzij versch of gedroogd in haar geheel. Bij een versche plant nam men dan gewoonlijk het sap, van een gedroogde maakte men een waterig aftreksel of afkooksel. Het laatste komt overeen met de hedendaagsche geneeskrachtige „thee.” Wat er van oude tijden tot ons gekomen is, handelt vaak over onbekende planten, tenminste men weet de naam, die genoemd worden niet meer thuis te brengen. Vaak echter gelukt het uit de beschrijving op te maken welke plant bedoeld wordt. Zoo staat vast, dat het gebruik van opium reeds duizenden jaren oud is. Bij het Hebreeuwsche volk is zelfs de naam voor vergift naar alle waarschijnlijkheid identiek met dien voor de papaverplant (die de opium levert.) Wel een bewijs hoezeer de vergiftige werking dier plant bekend was. Dat men in den Romeinschen tijd reeds wist, dat de door den geneesheer voorgeschreven „drankjes” vaak vergiftig waren, bewijst het romeinsche woord voor vergif! Venenum beteekent nl. eigenlijk „drankje”!

Ook in den Oud-Babylonischen tijd kende men artsenijplanten, een bewijs hiervan is de geschiedenis van den

zondvloed, in het Sanskriet geschreven, die men bij opgravingen gevonden heeft. Hierin zegt Rhovog (de godheid): „Dan zult gij alle artsenijgewassen nemen, alle versche zaden en, begeleid door zeven heiligen, omgeven door de paren van alle dierlijke schepsels, zult gij in de groote ark treden en daarin zeker wonen gedurende den zondvloed op een reusachtige wereldzee zonder licht buiten de stralen van uwe heilige metgezellen.” Ook de papyrus-rollen, gevonden in de Egyptische koningsgraven en de Homerische gedichten bewijzen ons, dat men reeds in overoude tijden planten gebruikte als geneeskrachtig kruid of verderfbrengend vergift.

Langzamerhand begon men zelfs verschillende kruiden ondereen te mengen en hechte aan bepaalde mengsels, veelal met groote plechtigheid bereid, groote waarde. Vooral één brouwsel verkreeg in de Middeleeuwen een groote beroemdheid, dat was het *Theriacum of Mithridatum*, genoemd naar Mithridatus, koning van Pontus. Deze vorst was zóó bevreesd voor vergiftiging, dat hij van alle toen bekende vergiften steeds grootere hoeveelheden innam en zoodoende aan alles wende. Men verhaalt van hem, dat hij, toen hij door Pompejus verslagen was, zich door vergift van het leven wilde berooven, maar dat hem dit niet meer mocht gelukken.

Dit Theriacum was een mengsel van een groot aantal, meest plantaardige stoffen. Er waren een legio recepten van. Elke stad meende in haar recept het „ware” Theriacum te hebben en groote steden uit den tijd der Middeleeuwen betwistten elkaar de eer, wie het „beste” Theriacum bezat. Zulk een Theriacum werd eens per jaar met groote plechtigheid, in tegenwoordigheid der vroede vaders, op de markt bereid. Alle apothekers ter plaatse ontvingen dan een weinig ervan en mochten de burgerij gedurende een jaar van dit kostbare medicijn voorzien. Zelfs is in de oudste Duitsche Pharmacopee, in de 16e eeuw uitgekomen, een officieel voorschrift voor het Theriacum opgenomen. De beroemde en tevens beruchte arts *Theophrastus Bombastus Paracelsus*, geboren in 1490 trad tegen deze veelmengerij op en voerde de geneeskunde in nieuwe banen. Hij was in dien zin een voorlooper van Hahnemann. Vele nieuwe geneesmiddelen voerde hij in, trachtte zich deze zoo zuiver mogelijk te verschaffen en gebruikte veelal de chemische stoffen als geneesmiddel. Zijn grootste beroemdheid waren echter de „*Quinta essentia*” *) aftreksels van „planten met spiritus, die hij reeds tot *extracten* indikte. Zulk een spiritueus aftreksel van een plant noemt men *tinktuur*. Hier is dus reeds scheiding gemaakt tusschen *werkzame* en *onwerkzame* bestanddeelen. Men stampet de gedroogde plant fijn, laat ze op spiritus trekken en perst na eenigen tijd de vloeistof van de uitgetrokken plantendeelen af. Deze uitgetrokken deelen werpt men dan als onwerkzaam weg. Ook gebruikte men veelal de plant versch, perste ze uit en voegde bij het sap voldoende spiritus om het te conserveeren.

Deze laatste methode is meer en meer in onbruik geraakt, alleen de homoeopathie heeft het bereiden uit versche planten in eere gehouden. En terecht, want bij het drogen der planten verliezen deze vaak aan werkzaamheid. Bij beide vormen (*tinkturen* en *essenzen*) maakt men zich de conserveerende kracht van alcohol ten nutte. Een plant als organisch lichaam toch is steeds aan bederf door schimmels of bacteriën onderhevig. Deze worden echter door spiritus onmiddellijk gedood.

*) Vandaar de uitdrukking: kwintessens.

Daarom is het ook af te raden organische stoffen in *verwrijving* te gebruiken. Zulke verwrijvingen van planten met melksuiker bederven gewoonlijk spoedig en worden dan ook minder en minder gebruikt. Weliswaar zijn er nog enkele artsen, die op het voetspoor van Hahnemann sommige plantenstoffen bv. Nux vomica als verwrijving voorschrijven, bewerende, dat men volgens de zinspreuk van H. „Macht's nach, aber macht's genau nach” moet handelen, maar toch wint steeds meer de meening veld, dat een homoeopaath in de *eerste* plaats wetenschappelijk man en pas in de tweede plaats volgeling van Hahnemann behoort te zijn.

Zooals wij reeds bij Paracelsus zagen, was de allopathie niet tevreden met de tinkturen en essensen. Deze waren niet sterk genoeg en men dampte ze tot dikvloeibare of vaste extracten in. In de negentiende eeuw echter ging men nog verder. Het extract bevat de werkzame bestanddeelen der plant, maar daarnaast toch nog vele andere minder werkzame extractiefstoffen. Daarom begon men meer en meer uit de planten de zuivere vergiften af te scheiden, zoo bv. uit de Belladonna-bladeren het atropine, uit Chinabast chinine, uit Opium, morphine.

De Homoeopathie daartegenover is aan de tinkturen en essensen getrouw gebleven. Inplaats van deze in te dikken, *verdunt* zij ze juist!

Voor wij overgaan tot de behandeling der afzonderlijke planten, willen wij nog iets meedeelen over het verschil van *gevoeligheid voor vergiften*. Er bestaat bij verschillende diersoorten en ook bij menschen individueel een groot verschil in gevoeligheid voor een bepaald vergift.

Opium is een zwaar vergift, maar konijnen kunnen er goed tegen. Geiten verdragen lood goed. Egels eten zonder bezwaar Spaansche vliegen (Cantharis.)

Een kikvorsch is zeer gevoelig voor Digitalis, maar een pad juist niet. Een slak verdraagt strychnine (voor ons menschen zulk een uiterst zwaar vergift) en eet zelfs in strychnine gedrenkte bladeren met smaak op. Ze proeft dus niets van den voor ons zoo uiterst bitteren smaak!

Ook bestaat er bij menschen van verschillende leeftijd verschil van gevoeligheid. Zuigelingen zijn voor sommige vergiften minder gevoelig (per K.G. lichaamsgewicht) dan volwassenen; voor andere, zooals opium, juist weer uiterst gevoelig.

Zoo nu en dan treft men verder bij sommige menschen *overgevoeligheid* aan voor enkele stoffen. Men noemt dit verschijnsel: *idiosyncrasie*. Uit het uit 't Grieksch afgeleide woord blijkt, dat men vroeger deze eigenschap terugvoerde op een verkeerde menging der levenssappen. Er zijn menschen, die van aardbeien uitslag krijgen, of bezwijmen bij het inademen der geuren van roos, lelie, viooltje en andere bloemen!

Behalve dit aangeboren verschil in gevoeligheid kennen wij nog een, we zouden haast zeggen „aangeleerde” *on-gevoeligheid*. Een mensch kan haast aan alles wennen. We spraken reeds vroeger over de „arsenik-eters”, maar behalve deze kennen we nog morphinisten, cocainisten, opiumschiivers, alcoholisten, e. a.; allen menschen, wier lichaam door jarenlang voortgezet gebruik aan een bepaald vergift gewend is. Men vertelt van een gastmaal in China, waarbij Europeanen werden uitgenoodigd. Alle Europeanen werden ziek, de Chineezen niet. Aanvankelijk kon men dit verschijnsel niet verklaren, maar bij nader onderzoek bleek, dat de spijzen met Ricinus-olie (wonder-

olie) gebakken waren! Dit is een gewoonte bij de Chineezen, zoodat ze het heel goed verdragen, maar de Europeaan bemerkt spoedig, dat hij er niet tegen kan.

De voornaamste homoeop. geneesmiddelen, uit het plantenrijk afkomstig, zullen wij niet, zooals de chemische stoffen, alphabetisch bespreken, maar in verband met de plantengroepen, waartoe zij behooren. Zoo doende komt, wat bijeen hoort, beter bij elkaar, en kunnen wij de planten meer in onderling verband beschouwen, waarbij wij steeds het merkwaardige feit zullen ontmoeten, dat een groep planten tot een bepaalde familie behoorende, dus wier botanische kenmerken met elkaar overeenstemmen, ook in andere opzichten overeenkomen. Zoo heeft men groepen, die zich kenmerken door een sterken reuk (b.v. thijm, pepermunt, kruisemunt) andere weer hebben bepaalde vergiften gemeen (b.v. belladonna, hyoscyamus en stramonium).

Bij de verdere behandeling zullen wij telkens gelegenheid hebben op dit verschijnsel te wijzen.

Voor het goed begrip van hetgeen volgt is het noodig in 't kort de verdeling der planten in groepen en familiën te bespreken.

De eerste of hoofdverdeling, die men in het plantenrijk aanbrengt, is die in *Cryptogamen* en *Phanerogamen*. De Cryptogamen of sporeplanten, onderscheiden zich van de Phanerogamen of zaadplanten door het feit, dat de eerste zich voortplanten door middel van *eencellige* wezens, de *sporen*, terwijl de laatste hiervoor *meercellige*, samengestelde wezens gebruiken, de *zaden*. De sporen zijn dan ook steeds uiterst kleine, met het bloote oog bijna onzichtbare lichaampjes, terwijl de zaden een betrekkelijke grootte kunnen bereiken. Wij kunnen dit het best met een voorbeeld verduidelijken. Een cocospalm is een zaadplant. De cocosnoot, het zaad, is ons allen bekend. Een paddestoel is een sporeplant. Ieder heeft wel eens in 't bosch een paddestoel opgeraapt en gezien, dat aan den onderkant van den „hoed” zich een groot aantal witte bladen bevinden of ook wel duizenden kleine buisjes. In deze buisjes of aan deze bladen bevinden zich nu miljoenen sporen, zóó klein, dat ze voor ons onzichtbaar zijn.

De Cryptogamen als de botanisch het laagst staande planten zullen wij het eerst behandelen.

C. TH. V.

DE PLATVOET.

Naar het Duitsch van Dr. Breyer, Freudenstadt.

Oppervlakkig zou men zoo denken, dat een verhandeling over den platvoet niet in een blad als het onze thuishoort, daar het immers een chirurgisch, tenminste een orthopaedisch lijden is. Toch heeft de platvoet ook voor ons homoeopathen groote beteekenis, want in de eerste plaats komt hij zoo ontzettend vaak voor, dat men zou durven onderstellen, dat van de lezers van het Maandblad bijna het tiende deel er mee belast is of tenminste te eeniger tijd er onbewust onder geleden heeft. En in de tweede plaats wordt het lijden zoowel door de patiënten als door de artsen nog dikwijls genoeg miskend. Zeker heeft reeds menig lezer langen tijd tegen zijn vermeend rheumatische voetpijnen zorgvuldig gekozen homoeopathische middelen

gekregen en genomen, zonder baat. Dat brengt dan de homoeopathie in miskrediet.

Wat is een platvoet? Zooals het woord het reeds uitdrukt, is het een voet, die plat is. Als men een gezonden, goed gevormden voet van een zittend volwassen persoon beziet en met name den vorm van de zoolvlakte onderzoekt, dan merkt men dat de zool niet vlak is als een plank, doch dat ze gewelfd en wel hol gewelfd is. Ook als men den voet op den grond laat zetten, zoodat het lichaamsgewicht er op rust, ziet men, dat alleen de buitenste voetrand, de hiel en de teenen, vooral de groote teen, den bodem raken; de binnenste voetrand onder den binnenenkel staat af en vormt, wat men het voetgewelf noemt. Als men zoo'n normalen voet van onder zwart maakt en dan op wit papier laat staan, krijgt men ongeveer fig. 1.

Heel anders bij den volkomen platvoet. Daar is reeds bij den zittenden mensch de welving van de zool verdwenen en, staat de voet onder het volle lichaamsgewicht op den bodem, dan raakt de heele zool den grond als de ondervlakte van een strijkijzer. Hier zou de zwartgemaakte zool op wit papier fig. 2 opleveren. Er zijn nog een paar andere ziekelijke vormen van den voet, waarop hier zeer kort kan worden gewezen en die in zekeren zin juist het tegenovergestelde van den platvoet zijn; nl.

Fig. 1.

Fig. 3.

1°. de *spitsvoet*, waarbij alleen de teenen, in erge gevallen zelfs de bovenkant van de teenen den grond raken;

2°. de *hielvoet*, waarbij slechts de hiel als een stelt op den grond komt, terwijl voet en teenen omhoog gericht zijn;

3°. de *klomp- of horrelvoet*, waarbij slechts het voorste deel van den buitensten voetrand, dus de streek van den kleinen teen, op den grond komt. — Deze drie vormen zijn echter practisch ver in de minderheid tegenover den vaak voorkomenden platvoet.

Men zou zoo zeggen, dat het steunen op de heele zool, dus met een platvoet, toch eigenlijk het meest natuurlijke was, omdat men daarop vaster stond. Dat is ook werkelijk zoo voor het staan, en als wij menschen alleen maar hoefden te staan, hadden we zeker allen platvoeten; maar wij moeten hoofdzakelijk gaan, en voor de lichtheid van den gang is het noodig, dat onze voet niet als een stijve plaat zich voortschuift, doch zóó als een deel van een elastischen boog zich op den bodem afwikkelt, afrolt. Hoe onze gang zou zijn als we van nature platvoeten hadden, daarvan krijgt men een idee, als men schoenen

aantrekt, die uit één stuk hout bestaan. In zulke schoenen kan men niet zóó gaan, als men 't gewend is; men moet daarin de voeten als 't ware langs den grond voortschuiven. Daarom bestaan onze schoenen dan ook niet van hak tot teen uit één stijf stuk leer, doch is buiging mogelijk,

Daarom heeft dan ook de natuur ons voorzien van een bewegelijk, afrollend voetgewelf, en den voet niet uit één enkel stuk been gemaakt, maar hem zeer ingenieus uit 26 kleine beenderen samengesteld, die in elkaar grijpen als de steenen van een gemetseld gewelf. Dat toont fig. 3.

Opdat nu dit gewelf, dat bij 'tgaan het volle gewicht van het lichaam te dragen heeft, daar bij elke schrede het eene been een tijdlang vrij in de lucht zweeft, opdat dit gewelf niet in elkaar zakt, doch den druk weerstaat, zijn nog twee inrichtingen getroffen, die afplatting en inzinking van het gewelf tegenwerken. In de eerste plaats zijn er verschillende zeer sterke banden, die de voorste en de achterste beenderen met elkaar verbinden, en die gespannen worden als men staat. In de tweede plaats komt de pees van een krachtige spier, de *Tibialis posticus*, die van boven af zich achter den binnenenkel ombuigt, zich aan de voornaamste beenderen van 't voetgewelf vasthecht en ze naar boven tracht te trekken.

Toch kan, niettegenstaande al deze voorzorgen, het voetgewelf inzinken en een platvoet ontstaan. Wat zijn daarvan de oorzaken? Nogal vaak is een lichte graad van platvoet aangeboren; men heeft ongeveer bij een twaalfde deel van alle pasgeborenen lichte platvoeten gevonden, die gewoonlijk gedurende het eerste levensjaar van zelf in normale vormen veranderen. De verklaring hiervoor wordt gezocht in een abnormale houding van de voetjes vóór de geboorte. Zulk een aangeboren lichte platvoet kan in 't eerste levensjaar nog vergroeien; toch komt het ook vaak voor, dat hij van de eerste pogingen tot staan en loopen, die het kind doet, af, erger wordt. Het voetje, dat tot dien tijd toe volkomen onbelast was en zijn eigenaar slechts als speelgoed diende, moet nu beginnen het lichaam te dragen. De beenderen zijn nog week, de banden teer, de spieren zwak en ongeoeffend. Is het een wonder, dat de kracht van het voetgewelf te zwak blijkt, en de afplatting meer en meer voortschrijdt?

In bijzondere mate zijn aan dit ongeluk die kinderen blootgesteld, wier beenderen abnormaal zijn ontwikkeld, en die zelf nogal dik, zwaar en spierzwak zijn, dat zijn dus zij, die min of meer aan Engelsche ziekte lijden. Zooals zich bij deze ziekte dikwijls de onderbeenen krommen, de knieën tot O-beenen ombuigen, zoo kunnen ook de kleine sluitsteenen van het voetgewelf den druk niet weerstaan en zakken naar omlaag.

Dat deze voetverminking bij onze rhachitische kinderen niet nog veel vaker voorkomt, dan het geval is, heeft twee redenen. Vooreerst komen ze, zooals ge weet, veel later op hun voetjes te staan dan andere kinderen, zoodat de beenderen gedurende de genezing der ziekte den tijd hebben, weer harder en sterker te worden, en ten slotte toch tegen de eischen opgewassen zijn. En ten tweede heeft de natuur pasgeborenen kinderen in 't algemeen uitgerust met het tegenovergestelde van den platvoet, met een zekere overmaat van voetwelving; zij heeft dus uit voorzorg ruimte gegeven voor een lichte verandering van den voet in de richting van den platvoet.

(Wordt vervolgd.)

A. B.

Over de waarde van geneeskrachtig serum wordt door de homoeopathische artsen nogal verschillend geoordeeld. Sommigen verwerpen de serum-behandeling geheel, anderen kennen haar een beperkte waarde toe, hoewel zij bij een oordeelkundige, homoeopathische behandeling het serum meestal meenen te kunnen vermijden.

In verband hiermee is het van belang de scherpe afkeuring van een klinisch arts te vernemen. Dr. Bourget, geneesheer uit het ziekenhuis te Lausanne (Zwitserland), hield op het geneeskundig Congres te Budapest in het begin van dit jaar een voordracht over de klinische resultaten der serumtherapie, welke voordracht eindigde met de algeheele verwerping der serumbehandeling.

Bourget grondt zijn oordeel op een 15-jarig onafgebroken onderzoek betreffende de serum-toepassing aan het ziekbed en zeide in 't kort het volgende:

De bacteriologen hebben van hun streven, tegen infectieziekten specifieke geneeskrachtige serums te ontdekken, alleen in hun laboratorium, dus voor zoover het dierproeven betreft, goede resultaten verkregen. Het bewijs echter, dat deze middelen ook bij de menselijke, epidemisch optredende, en *niet* kunstmatig veroorzaakte ziekten, werkzaam zijn, kunnen dierproeven nooit leveren, en kan alleen de ervaren klinikus, na een veeljarige toepassing en nauwkeurige waarneming aan het ziekbed, aanbrengen. De scheiding der werkzaamheid van den geneesserums-bereidenden laboratorium-onderzoeker en den praktischen arts, die ze bij de patiënten aanwendt, is een eerste vereischte. En toch ziet men maar al te vaak, dat de bacterioloog, die naar aanleiding van proeven op konijntjes of honden een specifiek serum tegen de eene of andere kwaal meent gevonden te hebben, nu tevens over de werking op den mensch een oordeel meent te kunnen vellen. Dikwijls stelt men zich tevreden met een paar vluchtige proeven op zieken en beweert naar aanleiding daarvan, dat het nieuwe serum deze of gene infectieziekte „zeker” geneest.

B. maakte jaarlijks lijsten op van de bijzonderheden in het verloop der ziekten, van met of zonder serum behandelde lijders en is tot de volgende resultaten gekomen:

„Geenerlei invloed van de bacteriologische behandeling vond hij bij typhus, longontsteking en tuberculose. Het anti-streptococcenserum (streptococci zijn een soort kwaadaardige bacteriën) werkte noch bij roodvonk, noch bij kraamvrouwenkoorts. Geheel negatief was het resultaat van het veel geprezen tetanus-serum.” (de tetanus-bacil veroorzaakt stijfkramp.)

Ook het feit, dat de dosis van dit serum, die eerst op 20—30 cM³ was vastgesteld, gaandeweg verhoogd is tot 600 à 1200 cM³, bewijst wel, dat de werking van het tetanus-serum zeer twijfelachtig is.

Hetzelfde was het geval met het diphteritis-serum, waarvan de dosis langzamerhand van 1000 tot op 8000 z.g. „eenheden” werd gebracht, hoewel bij de proeven, die de werkzaamheid bewezen hadden, slechts giften van 1000—2000 eenheden waren aangewend. De voorbehoedende werking is bestreden, op de naziekten van diphteritis werkt het in 't geheel niet.

Zulke feiten schokken het vertrouwen in de werkzaamheid. Van 693 gevallen van echte diphteritis, die Bourget in het ziekenhuis behandelde, werden er 186 ingespoten met serum, hiervan stierven er 16; 507 werden niet ingespoten, daarvan stierven er slechts 4 en deze waren reeds stervend, toen ze in het hospitaal gebracht werden. Sinds 5 jaren wordt er in de kliniek van B. niet meer met serum ingespoten en van 266 zieken stierven er slechts 4.

B. komt naar aanleiding van deze feiten tot het volgende eindoordeel: „De geheele pseudo-wetenschappelijke literatuur over serum-behandeling is slechts een verzameling van theorieën zonder vaste basis. Haar bedriegelijke beweringen hebben de hedendaagsche medische wereld zoodanig verward, dat men tot aan de Middeleeuwen moet teruggaan om een dergelijk beeld van wetenschappelijken waan te vinden. Deze mededeeling is het protest van een klinikus, die 15 jaren lang door de beloften der serologen om den tuin geleid is.”

Tot zoover Dr. Bourget.

Ook in de wetenschappelijk hoogstaande Hamburgsche artsenvereniging heeft men over de waarde der serumtherapie gestreden. Tegen de serum-bewierooking van Dr. M. traden twee artsen op met scherpe kritiek.

Dr. G. beweerde, dat hij gedurende 20 jaren zonder een enkele serum-inspuiting buitengewoon gunstige resultaten bij diphteritis had bereikt. Dr. B. toonde aan, dat de serum-inspuiting wegens de, hoewel slechts zelden voorkomende, toch vaststaande sterfgevallen en de evenzoo vaststaande veelvuldige nevenwerkingen: netelroos, gewrichtszwelling, nierontsteking, zeker niet tot de „onschuldige” operaties mag gerekend worden. Tot nog toe heeft men de werkzaamheid van het serum, volgens B., nog niet voldoende statistisch bewezen.

De zware Hamburgsche epidemie in 1880 bracht een sterftecijfer van 16.9 %, terwijl bij de laatste epidemie 12.3 % was geconstateerd. Daarbij moet men echter niet vergeten, dat door de verbeterde diagnose tegenwoordig meer lichte gevallen worden meegerekend. In het ziekenhuis kwamen vroeger slechts zware gevallen, waarbij tracheotomie (insnede in de luchtpijp) moest worden gedaan, en de sterfte was zeer hoog. Tegenwoordig komen ook vele lichte, zelfs slechts verdachte gevallen in het ziekenhuis, om daar ingespoten te worden en bijgevolg is de sterfte nu veel geringer. Zulk een statistiek bewijst dus, volgens B., nog niets.

In het bericht over dezen strijd maakt Dr. Esch er nog opmerkzaam op, dat in Keulen bij de zware epidemie van 1908 met 30 % sterftecijfer de serumbehandeling geheel zonder uitwerking bleef, hoewel men tenslotte de dosis van 2000 tot 8000 „eenheden” deed stijgen.

Deze feiten geven aan den arts in het algemeen, maar den homoeopaath, die zulke uitstekende diphteritis-middelen bezit, in het bijzonder, veel te denken. Het is volstrekt niet onmogelijk, dat de nu zoo hoog geroemde serumtherapie na een eeuw geheel vergeten is en het komende geslacht met de serums spot, zooals wij nu spotten met het „aderlaten” uit Hahnemann's tijd.

(Hom. Monatsblätter.)

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Onder bovenstaanden titel hopen wij in een reeks artikelen verschillende gedeelten uit het interessante werk van Dr. Ameke:

„*Die Entstehung und Bekämpfung der Homöopathie*”, vrij vertaald; over te nemen. De lezers van dit Maandblad hebben waarschijnlijk meerendeels de homoeopathie als geneeswijze leeren kennen en waardeeren, maar hoe ze ontstaan is en welke bestrijding ze ondervonden heeft, is hun wellicht geheel of gedeeltelijk onbekend.

Dr. Ameke heeft met het schrijven van deze, van grondige studie getuigende, verhandeling, een hoogst verdienstelijk werk verricht, dat naar onze meening nog te weinig bekend is. De voorrede, die Dr. A. in 1884 aan zijn werk vooraf liet gaan, is belangrijk genoeg om ze hier verkort te laten volgen:

VOORWOORD.

„Het onderwerp (de homoeopathie) is des te gewichtiger, zegt Hufeland ¹⁾ in 1826, als de schepper ervan een man is, aan wien wij onze achting niet onthouden kunnen. En dat dit bij Hahnemann het geval is, zal wel niemand kunnen loochenen, en wel het allerminst hij, die hem niet van gisteren af kent, zooals dit het geval bij den schrijver van dit opstel is, die met hem al voor langer dan 30 jaren door vriendschappelijke en litteraire banden verbonden is, hem ten allen tijde als een onzer uitstekendste, geestrijkste en origineelste artsen heeft hooggeschat.”

Vier jaren later schrijft dezelfde auteur: „Het eerste, dat mij voor de zaak innam, was, dat ik het een onrecht en der wetenschap onwaardig vond, de nieuwe leer met spot en verachting te behandelen 't Allermeest echter staat mij in de wetenschap onderdrukking en despotisme tegen, hier moesten slechts vrijheid van geest, grondige proefneming en wederzijdsche achting heerschen”

„Daarbij kwam de achting, die ik van vroeger voor den uitvinder gevoelde, en die ik aan zijn vroegere geschriften, zijn werkelijke verdiensten voor de geneeskunde schuldig was.”

„Vervolgens had ik zelf gelegenheid vele gelukkige ervaringen bij de aanwending van homoeopathische geneesmiddelen te hebben, die noodzakelijk mijne aandacht op dit onderwerp vestigen en mij overtuigen moesten, dat de Homoeopathie geenszins verachtelijk op zijde geschoven mocht worden, maar een nauwkeurige proefneming waardig was.”

Dit oordeel van den onpartijdigen Hufeland staat in een schel contract met de uitspraken van de meerderheid der allopathische artsen, die in talloze uitingen de homoeopathie „zwendel”, „bedriegerij” noemden en zich niet ontzagen Hahnemann, den grondvester ervan, als den „groot-

sten kwakzalzer” en de homoeopathische artsen als „bedriegers” of „bedrogen bedriegers” voor te stellen en tot op den heudigen dag ¹⁾ zich niet ontzien hetzelfde te doen.

In talrijke geschriften heeft men van homoeopathischen kant geantwoord en bewezen, dat ernst, studie en waarheid in de zaak stak. Opvallend is het echter, dat tot nu toe nog geen enkele aanhanger van H. het ondernomen heeft, diens vóór-homoeopathischen arbeid, zijn studiën en werken, zijn streven naar waarheid te schilderen. Welke plaats nam hij onder zijn mede-artsen voor het ontstaan zijner leer in? Welken ontwikkelingsgang maakte hij door, tot hij zijn geneesbeginselen opstelde?

Al deze vragen zijn voor de beoordeeling van den stichter der homoeopathie van gewicht. Een groot gedeelte der tegenstanders heeft zich daarom gehaast, dezelve te beantwoorden en wel in geheel afkeurenden zin. Dr. Simon b.v. schrijft in het „Antihomöopathische Archiv”: „Hahnemann is overal, als geleerde en als arts dezelfde onbetrouwbare ignorant”.

Of ook: „Scherpzinnigheid ontbreekt bij hem geheel en al. De onbekwaamheid, een gedachte helder op te vatten en te vervolgen, komt uit alles, wat hij ooit geschreven heeft, weerszinwekkend genoeg te voorschijn.”

Een ander tegenstander, professor Sachs, die door den Hannoverschen lijfarts Stieglitz „een schrijver van groote talenten” genoemd wordt, en wel in betrekking tot zijn anti-homoeopathische geschriften, heeft de volgende meening:

„Op het gebied van het zuivere denken heeft Hahnemann zich steeds als zeer zwak laten kennen. Hij is niet in staat, de een of andere eenvoudige gedachte bij den wortel aan te grijpen en met gestadigheid haar voor- of achterwaarts door te denken.”

Als de drijfveeren voor zijn openlijk optreden — daarin schijnen alle tegenstanders het eens te zijn — beschouwen zij ijdelheid en gewinzucht, evenzoo als tegenwoordig wel alle overeenstemmen in de bewering dat zijn bekwaamheid als arts en zijn wetenschappelijke kennis slechts zeer gebrekkig waren.

In de volgende beschouwingen zal nu van het standpunt eens aanhangers uit de werkzaamheid van Hahnemann worden nagegaan. Na een bezoek in zijn chemisch laboratorium en een kort overzicht over zijn werkzaamheid tot volmaking der apothekerskunst, zullen wij hem op zijn ontwikkelingsgang als arts begeleiden, terwijl wij daarna Hahnemann als mensch hopen te schilderen.

Vervolgens hopen wij den lezer een begrip te geven van de wijze van bestrijding der nieuwe leer, waarmee wij tegelijkertijd de in dit opzicht bestaande leemte in de litteratuur hopen aan te vullen.

¹⁾ Men bedenke, dat de voorrede in 1884 geschreven werd!

¹⁾ Een beroemd arts uit het begin der 18e eeuw.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. N° 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Het Ziekenhuis in onzen tijd. — Het aantal geneesheeren in Europa. — Similia Similibus Curentur. — Het Londensche homoeopathische Ziekenhuis. — Homoeopathische Planten II. (met afbeeldingen.) — De Platvoet en Erratum. (met afbeeldingen.) — Haargroei en Haarverzorging. — Hahnemann en de Homoeopathie.

Het Ziekenhuis in onzen tijd.

(VERVOLG.)

Bij de laatste rubriek, de groote groep van *chirurgische* patiënten, is het onverschillig, of wij te doen hebben met belangrijke verwondingen en kwetsuren, of wel met gewone operaties. In de groote meerderheid van de gevallen is daarbij opname in een ziekenhuis niet alleen gewenscht, doch meestal zelfs noodig om den patiënt niet noodeloos in gevaar te brengen. De tijd, dat chirurgen groote operaties in particuliere woningen verrichtten, ook dan als er mogelijkheid was voor opname in een ziekenhuis, is gelukkig wel zoo ongeveer voorbij.

In gedachten hoor ik enkele lezers en lezeressen van dit blad reeds zeggen: „Homoeopathen opereeren toch niet, en dit artikel is toch naar aanleiding van het te bouwen Homoeopathisch ziekenhuis, dus die rubriek vervalt in dezen.” Als zij zoo denken, denken zij toch verkeerd. De waarheid is, dat er verschillende ziektoestanden zijn, waarbij de niet-homoeopathische arts wel opereert (of laat opereeren) en de homoeopathische arts niet. Om het met een vakterm uit te drukken, zou ik willen zeggen: „Voor den homoeopaath liggen er op het grensgebied meer ziekten, die wij naar ons toehalen, dan voor den allopaath.” Evenwel, er blijft toch nog een heel groote groep van toestanden over, waar ook de homoeopaath helaas

moet laten opereeren. Om maar eens iets te noemen: Men zal een beklemd breuk, die na toediening van een medicament zich niet spoedig laat reponeeren, wel direct *moeten* opereeren; men zal een diphteritiskind, dat ondanks de medicamenten in croup dreigt te stikken, wel *moeten* helpen; men zal iemand met darmafsluiting (kronkel in den darm) spoedig moeten opereeren. Ook zou het niet verantwoord zijn, wanneer zich op bereikbare plaatsen acuut etter heeft opgehoopt (zooals b.v. bij een etterige pleuritis), deze niet langs operatieven weg te ontlasten. Zoo zouden er honderden gevallen te noemen zijn. Dit ten bewijze, dat een goed homoeopathisch ziekenhuis ook er op ingericht moet zijn, chirurgische hulp te verleen en deze dan natuurlijk ook *goed* moet verleen; dus moeten de daarvoor benoodigde hulpmiddelen ook in goeden staat zijn. Daarover nader in een volgend nummer van dit blad, als wij over den bouw en de inrichting zullen spreken.

Met de bovenstaande beschrijving van den werkkring van een ziekenhuis is tevens, in het algemeen, het doel omschreven. Wij, vóórstanders der Homoeopathie in Nederland, hebben met *ons* ziekenhuis ook nog nevenbedoelingen. Nog altijd toch wordt hier te lande door de Regeering, juist als in andere Europeesche staten, niet voorzien in het onderwijs in de Homoeopathie. Artsen, die dezen tak van wetenschap wenschen te bestudeeren, moeten daarvoor of naar Amerika, of moeten, wat als regel gebeurt, hun heil zoeken bij welwillende collega's die hen, hetzij op poliklinieken, hetzij in de particuliere practijk, wegwijzen maken voor de behandeling van zieken volgens Hahnemann's methode. Wij richten ons ziekenhuis op met de bedoeling, het dienstbaar te maken aan het onderwijs in de Homoeopathie. Den geneesheer-directeur

is opgedragen, dit onderwijs te geven aan belangstellende artsen, gelijk tot dusverre in de laatste achter ons liggende jaren ook is geschied in de Homoeopathische Afdeling van het Utrechtsche Diaconessenhuis. Ons ziekenhuis moet dus een centrum worden voor de Homoeopathie; een middelpunt, van waaruit een krachtige verderontwikkeling moet plaats hebben.

Hebben wij in het voorgaande gesproken over doel en werkring, thans wenschen wij iets mede te deelen over *bouw en inrichting* van een ziekenhuis.

Wanneer wij oude ziekenhuizen bekijken, dan komt ons onwillekeurig de vraag op de lippen: „Is hier wel een leidende gedachte geweest bij den bouw?” Natuurlijk is dat wel het geval geweest, doch de eischen van hygiene en verpleging hebben zich in den loop der jaren zóó gewijzigd en zijn zóó verzwaaard, dat opvolgende Besturen wel altijd genoodzaakt geweest zullen zijn, veranderingen en veelal verbeteringen aan te brengen. Men heeft dan echter altijd moeten roeien met de riemen, die men had. Iets goeds ontstond dan doorgaans niet. Nog vroolijker allegaartje verkreeg men, als ziekenhuizen ontstonden uit gebouwen, die voorheen een geheel andere bestemming hadden, of waar het doel zich wijzigde. Dit laatste ziet men nog al eens bij Diaconessen-inrichtingen. Terwijl ziekenverpleging hier oorspronkelijk slechts bijzaak was, heeft deze zich de laatste tientallen van jaren sterk op den voorgrond gedrongen en die inrichtingen successievelijk tot verbouwing en aanbouwing gedwongen, totdat men, niet meer daarmee tevreden, thans veelal tot geheel nieuwen bouw overgaat, wat natuurlijk veel radicaler is. Een woord van bewondering voor het krachtige streven, zich aan de nieuwe toestanden aan te passen, ten koste van veelal groote offers, kunnen wij velen dier inrichtingen niet onthouden.

Meer systeem vindt men natuurlijk in ziekenhuizen, die direct *als zoodanig* door regeeringslichamen, meestal stadsbesturen, zijn gebouwd. Een van de beste, oudere systemen, dat lang zijn roem gehandhaafd heeft en nu nog zelfs niet geheel heeft verloren, is het zoogenaamde *corridor-systeem*, waarbij men bouwde hetzij in den vorm van een \square , zooals bijv. bij het oude Academische Ziekenhuis te Groningen, hetzij in den vorm van een — zooals bijv. bij het oude, nog bestaande Stedelijk Ziekenhuis te Utrecht. Ook nieuwere ziekenhuizen worden nog wel eens op die wijze gebouwd, zooals b.v. het Berliner homöopathische Krankenhaus te Gross-Lichterfelde. Het bezwaar van dit systeem is, dat men op die wijze, behalve bij een hoekvertrek, nooit de ziekenzalen van meer dan ééne zijde licht en ventilatie kan verschaffen. Het tweede bezwaar is, dat het zeer moeilijk wordt te scheiden, wat niet bijeen behoort. Feitelijk zijn die bezwaren bij de oude ziekenhuizen nog veel grooter dan zij volgens dat systeem zouden behoeven te zijn. Men heeft toenmaals klaarblijkelijk die eischen niet gevoeld. Wordt er op gelet, dan is volgens die bouwwijze ook wel veel goeds te bereiken. Dat bewijst het Berliner homöopathische Krankenhaus, al is het ook niet ideaal.

Het is een menschelijke eigenschap, dat men, wanneer men lang een bepaalden last heeft ondervonden, bij het verbeteren wel eens tot een ander uiterste vervalt.

Die fout heeft men begaan bij het nieuwe systeem, het z.g. *paviljoen-systeem*. Dat zou nu eens het neusje van

den zalm worden! Door het afzonderlijk bouwen van de diverse afdelingen kan men voldoen aan alle eischen van isolatie, ventilatie, ruime doorlichting, enz. Prachtig! Het groote bezwaar was echter de hooge kosten. De bouwkosten werden enorm hoog en de exploitatie-kosten niet minder. Consequent wordt dit systeem dan eigenlijk ook slechts zelden toegepast. Voor een 20-tal jaren reeds in Budapest, voor een 10-tal jaren in Groningen, voor drie jaren in Düsseldorf en wellicht nog een enkele maal meer in Europa. Al die ziekenhuizen (of liever zieken-„dorpen”) gingen uit van regeeringslichamen, die groote inrichtingen van noode hadden. Daarvoor toch alleen leent zich dat stelsel. Practisch komt het hierop neer, dat men heeft een complex van ziekenhuizen, wat bij universiteits-inrichtingen zijn voordeel kan hebben. Men vindt dan een paviljoen (of liever ziekenhuis) voor interne ziekten, een paviljoen voor chirurgische ziekten, een paviljoen voor verloskunde en vrouwenziekten, een dito voor besmettelijke ziekten, een dito voor zenuwziekten, enz. enz. Daarbij komt dan een afzonderlijk keukengebouw, een gebouw voor baden en een administratie- of hoofdgebouw. Het voordeel van dit systeem voor academische inrichtingen is, dat men zoo noodig ook nog andere gebouwen daar in de buurt bij kan bouwen, zooals b.v. voor oogheelkunde, voor pathologische anatomie, voor physiologie (te Groningen) en wat men verder wel erbij wenscht. De medische student vindt dan alle leermiddelen dicht bij elkaar. O, het is prachtig op die wijze, al is het een duur systeem. Evenwel, de medaille heeft toch ook haar keerzijde, zooals altijd. Het kan niet uitblijven, dat patiënten wel eens van het eene paviljoen naar het andere moeten, doordat zij blijken verkeerd te liggen, en b.v. van de interne afdeling moeten verhuizen naar de chirurgische of naar het paviljoen voor zenuwziekten of waarheen dan ook. Zij moeten dan door de open lucht. Zeker, dat kan per brancard, doch in den winter is toch ook dat minder aangenaam voor ernstige patiënten. Bij het transport van het woonhuis naar het ziekenhuis is het altijd onvermijdelijk, doch als het in het ziekenhuis moet gebeuren, is het minder aangenaam. Nog sterker geldt dat bezwaar, als er een afzonderlijk badhuis is (zooals b.v. te Düsseldorf.) Daarbij moet ik dan altijd denken aan de woorden van wijlen den genialen professor Bakody: „Sie können nicht glauben, wie viel Verkühlungen vorkommen nach einem warmen Bad.” (U kunt niet gelooven, hoe dikwijls er kou gevat wordt na een warm bad.) Ik heb dat als jong medicus goed in het oor geknoopt en in de praktijk bevestigd gezien. In de Homoeop. Afdeling van het Utrechtsche Diaconessenhuis is dan ook het vaste voorschrift, dat ieder patiënt, ook zelfs als hij anders het grootste deel van den dag op mag zijn, na het wekelijksche reinigingsbad een paar uren in bed moet blijven.

Doch niet alleen voor de patiënten geldt dit bezwaar van het paviljoen-systeem, ook voor het personeel van het ziekenhuis. Het kan niet uitblijven, dat men van het eene paviljoen naar het andere loopt. Het is één groot organisme, dat samen moet werken. Met slechte weersgesteldheid kan dit zeer onaangenaam zijn. Ook dat het keukengebouw afzonderlijk staat, is een last. Men heeft wel toestellen om eten warm over te brengen, doch afdoende is dat niet. Zoo is mij een nieuw ziekenhuis bekend, waar het uiterste paviljoen 20 minuten gaans van het keukengebouw ligt.

Al deze bezwaren heeft men, door de practijk geleerd,

trachten te overwinnen. Sommige ziekenhuizen gingen onderaardsche gangen aanleggen van het ééne paviljoen naar het andere. Tot zekere hoogte was dit een schrede terug, doch feitelijk, omdat men overdreven had, een schrede in de goede richting. Anderen hebben zich aan die voorbeelden gespiegeld en hebben voortgebouwd op het idee, de paviljoenen door gangen onderling te verbinden en zodoende kwam men als vanzelf tot de combinatie van het oude met het nieuwe, het *paviljoen-corridor-systeem*, wat tegenwoordig, vooral voor middelmatig-groote ziekenhuizen, als de meest ideale vorm wordt aangegeven. Hierbij vervalt men niet zoo in het uiterste als bij het consequente paviljoen-systeem, men vervalt niet in die enorme kosten, noch bij den bouw, noch bij de exploitatie, men vermijdt de practische bezwaren, zonder in de bezwaren van het oude corridor-systeem te vervallen. Men bewandelt den gulden middenweg. Door goed te bouwen kan men aan dezelfde medische eischen voldoen als bij het paviljoen-systeem, men kan ook van elkaar verwijderen wat niet bij elkaar behoort, zonder den last en het omslachtige van dat systeem.

Ons „Homoeopathisch Ziekenhuis” wordt daarom ook volgens dit systeem gebouwd. Een korte beschrijving van dat gebouw is dus hier op haar plaats. Deze hopen wij in 't volgend nummer te geven.

(Wordt vervolgd.)

J. I. A. B. v. R.

Het aantal geneesheeren in Europa.

Het Medisch en Pharmaceutisch Nieuws geeft hiervoor de volgende cijfers op.

Het maximum artsen vindt men in sommige gedeelten van groote steden, nl. 25 op 1000 inwoners, of 1 op 40 inwoners. Het wordt inderdaad een goudmijn! Van de 160000 medici van Europa leven er meer dan drie vierde deel in de groote steden. Op 10000 inwoners vindt men te Amsterdam 7,1; te Athene 12,3; te Berlijn 13,2; te Brussel 24,1; te Christiania 18,1; te Kopenhagen 9; te Lissabon 11; te Londen 12,8; te Madrid 20,9; te Parijs 11,1; te St. Petersburg 12; te Rome 14,8; te Stockholm 7,7 en te Weenen 14 artsen. Voor de landen, waarvan dit de hoofdsteden zijn, heeft men de volgende cijfers:

	Aantal inwoners.	Aantal artsen.	Aantal artsen per 10000 inwoners.
België	6,500,000	3,800	5,9
Bulgarije	3,300,000	156	0,47
Denemarken	2,300,000	860	3,7
Duitschland	52,000,000	22,500	4,3
Engeland	38,000,000	29,800	7,8
Frankrijk	38,000,000	19,800	5,1
Griekenland	2,400,000	300	1,3
Italië	32,500,000	18,240	5,6
Nederland	5,100,000	1,970	3,8
Noorwegen	2,240,000	1,080	4,8
Portugal	5,000,000	1,960	3,8
Rumenië	6,250,000	1,000	1,81
Rusland	105,000,000	21,400	2,0
Spanje	18,000,000	13,700	7,5
Zweden	5,200,000	1,330	2,6
Zwitserland	3,300,000	1,720	5,1
Te zamen	257,790,300	109,916	4,26

Merkwaardig is in dit verband het feit, dat Bulgarije, het land met de minste geneesheeren, tevens het land is, dat verreweg het grootste aantal honderdjarigen per duizend inwoners telt!

SIMILIA SIMILIBUS CURENTUR.

Onder 't overzicht van Weekbladen, voorkomende in 't Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde, d.d. 2 December l.l. wordt ook de verkorte inhoud gegeven van The British medical Journal no. 2655, 18 November 1911, natuurlijk een onverdacht allopathisch tijdschrift, anders zouden de heeren Pinkhof c. s. het daar niet dulden. In dat Engelsche tijdschrift dan vinden we een opstel van Frederick H. Parker, getiteld: Rheumatoid arthritis: a personal experience of the disease. In 't verloop van deze zelfgeschiedenis vertelt de schrijver, dat uit den neus een staphylo-coccus gekweekt werd, die diende voor de bereiding van een vaccin. Dat is dus een geval van iso-therapie, een geneeswijze, die in menig opzicht overeenkomst vertoont met de homoeopathie.

Te groote giften van dit vaccin verwekten hevige gewrichtspijnen en krampen. Onder behandeling met kleine giften werd aanmerkelijke verbetering verkregen. Het doet goed, nietwaar, onder zoo'n berg kaf een enkelen korrel graan te vinden. Groote giften gaven verergering; kleine giften verbetering, geheel in overeenstemming met de wet van Ritter-Valli, door Schulz in Greifswald ook op de geneesmiddelen toegepast, dat sterke prikkels en zwakke prikkels in tegengestelden zin werken. Doch de ervaring van Fred. H. Parker is ook geheel in overeenstemming met het S. S. C., al zullen de heeren dat niet toegeven, die immers in 't S. S. C. niets zien dan een geloofsdogma of een bedriegersleus. —

A. B.

Het Londensche homoeopathische Ziekenhuis.

Het homoeopathische ziekenhuis in Londen, dat reeds 60 jaren bestaat, is verleden zomer belangrijk vergroot. Deze aanbouw kostte niet minder dan 30.000 £, welke som geheel door vrijwillige bijdragen bijeengekomen is.

Het nieuwere gebouw is voortreffelijk ingericht naar de meest moderne eischen der wetenschap. Zoo bevat het o.a. een groot laboratorium met een speciale afdeling voor pathologische onderzoekingen, waarvoor de uitgebreide kliniek het materiaal verschaft.

Het geheele ziekenhuis bevat nu 166 bedden, tegen 100 vroeger. Het onderhuis dient voor het houden der polikliniek, terwijl zich gelijkvloersch de verschillende werk-kamers bevinden, benoodigd voor dit groote huishouden. De verdere zes verdiepingen bestaan slechts uit zieken-zalen of ziekenkamers. Op de vierde verdieping vindt men kamers voor betalende patiënten, iets nieuws in het Londensche ziekenhuis, daar tot nu toe volgens de statuten slechts armen mochten opgenomen worden.

Op het groote, platte dak is een tuin met lighallen voor open-luchtkuren, tevens een plaats waar de herstellenden frissche lucht en lichaamsbeweging kunnen vinden.

(Homöop. Monatsblätter.)

Original from

UNIVERSITY OF MICHIGAN

II.

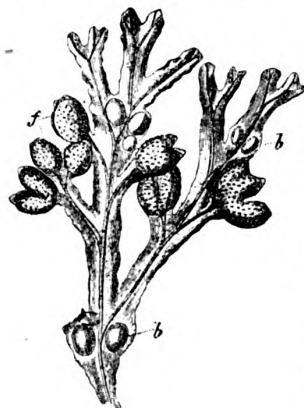
CRYPTOGAMEN.

In verhouding tot de zaadplanten leveren ons de cryptogamen slechts weinig geneeskrachtige planten, al bevat deze groep ook plantensoorten van de meest uiteenlopende grootte en hoedanigheid. Zoowel de bacteriën, deze uiterst kleine wezens, als de tropische boomvarens, in grootte niet veel met palmen verschillend, behooren er toe. Het zal menigeen verwonderen, dat **bacteriën** tot de planten gerekend worden, en toch beschouwd de wetenschap deze geheimzinnige wezentjes tegenwoordig bijna algemeen als plantaardig. Eigenlijk staan ze tusschen het planten- en dierenrijk in. Ze hebben *eigen beweging*, wat de planten in 't algemeen missen.

Deze bacteriën zijn zóó eenvoudig gebouwd, dat ze niet eens sporen tot hunne voortplanting noodig hebben. Zij vermenigvuldigen zich eenvoudig door *deeling*, wel de meest primitieve wijze van voortplanting, die denkbaar is!

Hoewel bacteriën als zoodanig niet tot bereiding van een tinktuur of essens kunnen dienen, is er toch een praeparaat, door de homoeopathie gebruikt, van deze groep afkomstig, n.l. de **tuberculine**, bereid uit het vergift, dat de **tuberkelbacillen** afscheiden. Zóóals ieder weet, zijn de tuberkelbacillen de oorzaak der zoo gevreesde toring. In het lichaam van den lijder scheiden zij hun verderfelijke stofwisselingsproducten af, die hem ten slotte geheel te gronde richten. Tegelijkertijd heeft er ook ontarding der aangetaste organen plaats. In hooge verdunning wordt nu dit vergift bij tuberculose-lijders ter genezing aangewend.

Een reeds hooger staande groep dan die der eencellige bacteriën is die der **algen**. Algen bevolken voornamelijk de oceanen en vormen hier op geschikte plaatsen soms zulke opeenhoopingen, dat groote schepen er zelfs blemmering door kunnen ondervinden. Vooral de bruin-algen, die veel in koude streken voorkomen, brengen het tot reusachtige afmetingen. Er zijn daar algen van 200—300 M.

Afb. No. 1.

aan bijna elk stukje aantreft (zie de afbeelding No. 1.)

De **Zwammen** of **paddestoelen** zijn weer van samengestelder bouw dan de algen. Zijn de algen waterbewoners,

de zwammen zijn voornamelijk landbewoners. Ze treden in de natuur in een groote verscheidenheid van soorten op en verheugen zich in 't algemeen niet in de waardeering der menschen. Als schimmels bederven zij de ingemaakte vruchten der huisvrouw en als paddestoelen zijn zij een steeds dreigend gevaar voor den onvoorzichtigen verzamelaar. Toch is men tegenover de laatste wel eenigszins partijdig. Men meent veelal, dat het overgrote deel der paddestoelen vergiftig is en er slechts enkele eetbaar zijn. Dit is onjuist, het aantal der eetbare overtreft waarschijnlijk dat der niet-eetbare, terwijl men ook bij alle hogere planten vergiftige soorten aantreft. De aanleiding tot deze ongunstige meening moet men zoeken in het moeilijk onderscheiden van eetbare en vergiftige paddestoelen, zoodat vergiftigingen niet tot de zeldzaamheden behooren. De goede soorten zijn zeer voedzaam en leveren, mits op juiste wijze bereid, een uitstekend en smakelijk voedsel. In ons land wordt er weinig gebruik van gemaakt, maar in Frankrijk behoort het eten van paddestoelen, voornamelijk *champignons* tot de alledaagsche dingen. Ook de bekende *truffels*, een soort onderaardsche paddestoel, komen uit Zuid-Frankrijk.

Voor de Homoeopathie zijn slechts twee planten uit de groep der zwammen van belang, n.l. *Secale cornutum* en *Agaricus muscarius*.

SECALE CORNUTUM — MOEDERKOORN.

Afb. No. 2.

Het moederkoorn dankt zijn naam aan het voorkomen op koren, voornamelijk op rogge. Als men in Augustus de roggevelDEN doorwandelt, ziet men, dat verscheidene aren groote, langwerpige, zwartvioletten korrels dragen, die gemakkelijk loslaten en bij het doorbreken uit een glad, hoornachtig weefsel blijken

te bestaan. (Zie afbeelding no. 2.)

Dit moederkoorn valt in den herfst af, blijft gedurende den winter in de aarde liggen en begint tegen den zomer te kiemen, daarbij sporen voortbrengende, die de jonge, bloeiende rogge-aren infecteeren. Op de afbeelding ziet men bij B duidelijk de donkere secale-korrels. C geeft een vergrootte, kiemende korrel te zien.

Het is nog niet lang geleden, dat men de ware natuur van het moederkoorn ontdekt heeft. Men beschouwde het vroeger als een soort ontaard koren. Als zoodanig werd het reeds door de Hebreërs gevreesd. Ook hoort men tegenwoordig weinig meer van vergiftigingen met deze plant, alleen in Rusland en Spanje komt de vroeger zoo gevreesde en epidemisch optredende „*kriebelziekte*” nog wel eens voor. Dit ligt voornamelijk aan het feit, dat men vroeger de oorzaak dezer ziekte niet wist te doorgronden en ze derhalve niet met de juiste middelen bestreed. Tegenwoordig is dit duidelijk genoeg. Het in de rogge-aar aanwezige moederkoorn is n.l. in verschen toestand een zeer vergiftige stof. Wordt nu het koren niet met de vereischte zorg verzameld en het moederkoorn

meegemalen, dan is het zoo ontstane meel in verschen toestand vergiftig. Kort na het malen van het meel en het eten van het daaruit gebakken brood treden er dus talrijke vergiftigingen op, die zich als een epidemie voordoen. De verschijnselen zijn voornamelijk een doof gevoel in handen en voeten en onaangenaam kriebelen in de ledematen; bij sterker vergiftiging heftige krampen, die tot lichaamsverkrummingen kunnen voeren (vooral kromtrekken van teenen en vingers). Een ander verschijnsel, bij langdurig gebruik van *Secale-cornutum*-houdend brood is het afsterven der uiterste ledematen. De huid wordt zwart en schilfert af, zelfs kan een stuk van arm of been op dergelijke wijze afsterven en zonder bloeding droog worden afgestooten. Bij hanen (die rogge met moederkoorn eten) treedt dit verkleuren en versterven het eerst bij de kam op.

Tegenwoordig wordt het koren vóór het malen voldoende gezuiverd van vreemde lichamen, zoodat het moederkoorn achterblijft. In de velden teelt deze schimmelpiant echter nog steeds welig. Zij brengt den boer veel schade toe en het eenige, wat hij er tegen doen kan, is de rogge voor den tijd af te maaien en te verbranden. Veelal wordt ook de rijpe *secale conutum* verzameld en in den handel gebracht, waar zij gedroogd \pm f 5.— per K.G. opbrengt. Deze drogerij wordt nl. in de allopathie veelvuldig toegepast, veelal in den vorm van het extract. Het is een gevaarlijke stof, die vooral wegens hare werking op de vrouwelijke geslachtsorganen van beteekenis is. Deze speciale betrekking van *secale cornutum* tot de vrouwelijke voortplantingsorganen is voor de homoeopathie een belangrijke aanwijzing voor hare toepassing bij bevallingen en vrouwenziekten.

C. Th. V.

DE PLATVOET.

Naar het Duitsch van Dr. Breyer, Freudenstadt.

(VERVOLG.)

Veel vaker echter dan de platvoet in den kinderleeftijd komt de platvoet in de latere groeiperiode voor. De tijd, waarop men de school verlaat, is ook in lichamelijk opzicht van groot belang voor de opgroeiende jeugd. De kinderen groeien in dezen tijd meer of minder in lengte, breedte en dikte, het gewicht van het lichaam wordt betrekkelijk snel vergroot, terwijl daarmee de spierkracht lang niet altijd parallel gaat. Bovendien is er in deze periode in het beenderensysteem een streven naar vervorming en vergroeiing in menigerlei richting.

Hier strekken zich beenderen in de lengte, daar groeien ze in breedte en dikte. Zoo komen er allerlei verschuivingen in 't skelet tot stand, waarbij de natuur ook menigmaal haar doel voorbijstoot. En in dezen tijd moeten de meeste kinderen met een ambacht beginnen. Hebben ze tot nu toe, buiten het spel met zijn bonte afwisseling van lichaamsbewegingen, op de schoolbanken gezeten, thans moeten ze als leerling, loopjongen, dienstmeisje, in bureau of fabriek voortdurend op de beenen zijn. Dat is voor de beenderen vaak te veel, en ze moeten buigen, vaak in de knieën tot X- of O-beenen, vaak in den voet tot platvoeten.

Zoo krijgt een groot deel onzer jongelui op dezen leeftijd pijn en bezwaren in den voet, in de beenen in

't algemeen, die met de vorming van platvoeten samenhangen. Dikwijls worden de klachten noch door de familie, noch door den patroon op de juiste wijze geschat, en zoo moeten zich de jongens of meisjes met hun kuitpijnen en hun „zeergeloopten” voeten maar redden tot de zaak langzamerhand vanzelf ophoudt, of ten slotte zóó erg wordt, dat het werkelijk niet meer volgehouden kan worden.

Het is werkelijk niet overdreven, als men aanneemt, dat ongeveer de helft van alle leerlingen, dienstmeisjes en fabrieksarbeiders (als deze laatsten geen zittende bezigheden hebben) korter of langer, voorbijgaand of jaren achtereen, meer of minder heftige platvoetbezwaren verdraagt. Slechts een minderheid daarvan zoekt medische hulp.

Ook op lateren leeftijd kan onder bijzondere omstandigheden in zeer enkele gevallen nog een platvoet tot stand komen, b.v. na beenbreuken en verstuikingen, maar ook na lichte verwondingen en soortgelijke beschadigingen der onderste ledematen, vooral als ze den voet zelf getroffen hebben. Gedurende de genezing moet het been immers gespaard worden, en onder deze rust verliezen de spieren een deel harer krachten; door een verstuiking kan ook het bandapparaat zelf verzwakt zijn, en als dan de patiënten weer trachten te loopen, krijgen ze opnieuw bezwaren, die nu evenwel een ander karakter dragen dan die tengevolge der verwonding, en berusten op de pijn tengevolge van den druk op het zwak geworden voetgewelf. Meestal zijn ze dubbelzijdig, dus niet beperkt tot het oorspronkelijke been. Vooral groote, forsche, zware mannen hebben er onder te lijden, dikwijls na een onbeteekenende verzwikking van den voet.

Precies dezelfde bezwaren kunnen optreden na elke verzwakkende inwendige ziekte, na influenza, typhus, pleuritis, aderontsteking, na elke operatie met de daarna noodzakelijke lange bedrust, vooral echter na gewrichts-rheumatiek, die het voornamelijk op banden en gewrichtskapsels voorzien heeft. Weliswaar gaan deze bezwaren bijna altijd gauw weer over, als de herstellenden dagelijks sterker worden; als echter de aansterking lang op zich laat wachten, kan het noodig zijn, tegen het tot stand komen van een echten platvoet bijtijds zijn maatregelen te nemen.

Ten slotte ontstaan platvoeten tengevolge van verlammingen, en niet zelden ook dan, als vrouwen in de overgangsjaren vrij snel in gewicht gaan toenemen.

De bezwaren, die de platvoet meebrengt, zijn buitengewoon verschillend. Een deel van hen, die wij met volkomen platvoeten ontmoeten, weet heelemaal niet, sedert wanneer ze dien platvoet hebben; ze hebben hem eigenlijk altijd gehad en weten niet anders. Ze hebben ook eigenlijk geen bezwaren, en krijgen alleen na groote wandelingen een paar dagen pijn. Bij hun is het voetgewelf geheel verstreken, de zool is plat geworden als een vlakke plank, en beenderen en banden zijn in dezen stand tot rust gekomen. Het sprongbeen en het scheepvormig beentje, die normaal zich 3 cm. boven den grond bevinden, zijn in 't ondersteuningsvlak opgenomen, en een afdruk van den voet ziet er uit als fig. 2 aangeeft; de leegte ruimte, die de plaats van het gewelf aanduidt, is niet alleen opgevuld, maar er is daarvoor zelfs een uitbocht in de plaats gekomen, die van het sprongbeen, in zeer zware gevallen zelfs van den binnenkel, uitgaat. Wij noemen zulk een toestand een kompletten, dus volkomen platvoet, en we vinden hem dan, als een aange-

boren of in de vroege jeugd bv. door een verlamming ontstane platvoet niet behandeld, doch verwaarloosd werd, en dus de geheele vergroeiing ongehinderd kon plaats hebben.

Gansch anders is het bij den platvoet der jongelieden en bij ouderen. Als een te voren gezonde of slechts heel weinig platte voet tengevolge van overbelasting naar beneden gedrukt wordt, veroorzaakt dat bijna altijd gevoelige bezwaren, ja vaak zoo heftige pijnen, dat de patiënten niet alleen ongeschikt tot werken, doch zelfs het leven moe worden.

Deze pijnen zetelen volstrekt niet altijd in den voet zelf. Aanvankelijk zijn er heelemaal geen pijnen, doch alleen spoedige vermoeidheid, die men meer in de kuit of in 't heele onderbeen, in enkele gevallen zelfs alleen boven in de heup voelt.

Daar zetelt spanning en onbehagelijkheid, die tot tegenzin in gaan en staan voeren. Men grijpt vaker naar een stoel, om te zitten, dan men gewoon was. Ook in de knie kunnen zich dergelijke onbepaalde gevoeligheden, half pijn, half moeheid, kenbaar maken. Als men daarbij niet aan de mogelijkheid van een platvoet denkt, kan men lang op een valsch spoor doorgaan. Vaak worden er allerlei dingen tegen de gewaande reumatiek gedaan, natuurlijk tevergeefs. Daar de zieken bijna zonder uitzondering in rust vrij zijn van hun bezwaren, laat men ze niet zelden maandenlang in bed blijven, waarin ze zich zelf voor volmaakt gezond houden. Zoodra ze echter weer eens zullen probeeren op te staan, begint het lijden opnieuw. De juiste platvoetbehandeling zou hun veel zorg en verdriet bespaard hebben.

Zoo kent de schrijver een jonge dame, die wegens pijnlijke gewaarwordingen in beide knieën wekenlang in 't bed gehouden werd onder de diagnose: „Wasdomspijn en lichte vochtuitstorting in 't kniegewricht.” Een andere arts dacht aan een echte kniegewrichtsontsteking, en een derde, een chirurg, sprak zelfs van chronische slijmbeursontsteking en wilde opereeren. Toch berustte 't heele geval enkel op platvoeten, die weliswaar nog niet geheel tot stand gekomen waren, doch zich begonnen te vormen toen het 16-jarig meisje in korten tijd geweldig ging groeien en de nog teere voet tegen die last niet bestand bleek. Een paar goede platvoetzolen maakten aan de „kniegewrichtsontsteking” een spoedig eind.

Niet zelden echter doen van 't begin af pijnen in den voet zelf aan den waren zetel der ziekte denken. Er treedt spanning op in de voetzool, de zool wordt gevoelig, elke oneffenheid van den bodem wordt angstvallig vermeden, daar de patiënten eigenlijk alleen op den vlakken vloer van kamer of trottoir eenigermate dragelijk gaan kunnen. Van de hiel uit gaan trekkende pijnen naar boven, naar de knie, ja tot in 't bovenbeen en zelfs tot in de heup. Elken morgen worden de zieken vrij van pijn wakker, en na een paar passen, als ze een paar treden geloopt of gestegen hebben, is al de oude misère weer aanwezig, vooral 's avonds kunnen de voeten hen haast niet meer dragen. Men kan zich voorstellen, hoe zoo'n ellende ten slotte op stemming en gemoed gaat inwerken.

Dikwijls zijn bepaalde punten in den voet bijzonder pijnlijk, zoowel op druk als ook bij 't gaan in den schoen; men vindt ze op den hiel, onder den binnenkel, en op de plaats, waar zich de kopjes van de middelvoetsbeenderen bevinden, of ook over het heele midden van de

zool, waar de breede band loopt, die tot versterking van het voetgewelf dient, de zgn. aponeurosis plantaris.

Allengs komt bij de pijnen nog de zwelling. 's Morgens na de bedrust is de voet normaal, in den loop van het dagelijksch werk komt deze zwelling altijd weer opzetten, de voet zwelt op aan beide enkels en daarachter, maar ook op den voetrug, de wreef. Dat versterkt de zieken en hun familie in de valsche meening, dat het gewrichts-rheuma is. Worden nu deze bezwaren niet tijdig verholpen, moeten dus de meisjes of jongens hun werk voortzetten, de huisvrouw haar huishouding verzorgen als voorheen, dan komt over korten tijd een lijden tot stand, dat men ontstoken of kontrakte platvoet noemt.

Daarbij treedt heel spoedig een zeer heftige pijnlijkheid van den voet op, elke beweging in de voetgewrichten is pijnlijk, ja, eigenlijk staat de voet in al zijn gewrichten volkomen vast, is hij onbeweeglijk; het is, alsof de heele voet door kramp overvallen en verstijfd was. Bij 't gaan wordt zoo'n voet sterk naar buiten gedraaid neergezet en dan weer nagesleept; normaal neerzetten en afwikkelen van de zool is totaal onmogelijk geworden en zou den patiënt vreeselijk pijn doen. Inplaats van den buitensten voetrand en de streek der kleine teenen, worden de hiel en de groote teenen op den grond gedrukt. De gang is zeer slecht. Elken dag vormen zich sterkere zwellingen aan den voet, die eerst nog gedurende den nacht wegtrekken, later ook 's morgens niet meer heelemaal verdwenen zijn. De heele voet kan rood en heet, dus ontstoken zijn. Zulk een kontrakte platvoet is dus wel een zwaar lijden, en de patienten zijn er allesbehalve prettig aan toe, als de ziekte niet herkend en goed behandeld wordt.

(Wordt vervolgd.)

ERRATUM.

Tot ons leedwezen werd in het vorige nummer bij het stuk, getiteld: „De platvoet” een verkeerde afbeelding geplaatst. De juiste figuren laten wij hier volgen.

Fig. 1. Fig. 2.

Men ziet hierbij duidelijk het verschil tusschen den afdruk van een normalen en een abnormalen voet. De normale voet (fig. 1) raakt den grond slechts ten deele, de echte platvoet (fig. 2) bijna geheel.

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

Haargroei en Haarverzorging.

Naar aanleiding van eenige aan de Redactie ingezonden vragen, op dit onderwerp betrekking hebbende, willen wij in dit artikel eenige aanwijzingen geven voor een doelmatige verzorging van het hoofdhaar. Wij zullen ons daarbij moeten bepalen tot de verzorging van het haar bij een gezonde huid, dus niet kunnen spreken over de behandeling van huidziekten, die invloed hebben op den haargroei of oorzaak zijn kunnen van het uitvallen van het haar. Daarbij zouden wij te zeer in bijzonderheden moeten afdalen, die voor een bespreking in dit blad niet geschikt zijn.

Vooraf echter eenige regelen over den groei en over de oorzaken van het ophouden van den groei van het haar.

De haren komen op de huid te voorschijn uit kleine buisvormige inzinkingen in de huid, die zich in min of meer schuine richting door de geheele dikte van de huid uitstrekken. De richting van een haar vormt dan ook meestal een scherp hoek met de oppervlakte van de huid, welke richting echter door de samentrekking van kleine spiertjes in de huid, die op het bovengenoemde buisje, het *haarzakje* genaamd, werken, kan veranderd worden, zóó dat de richting van het haar ten opzichte van de huidoppervlakte meer naar het loodrechte nadert, waardoor het zich oprichten van de haren ontstaat, en deze tevens iets meer naar buiten getrokken worden, wanneer men „kippevel” krijgt of „de haren te berge rijzen” door invloed van koude of hitte of van schrik.

Op den bodem van het haarzakje bevindt zich de *haarpapil*, waaruit zich het haar ontwikkelt, dat door het aan de oppervlakte van de huid uitmondende haarzakje naar buiten groeit en verschillende lengte kan bereiken. Van ter zijde monden in het haarzakje kleine vetkliertjes uit, die een vette substantie afscheiden, die nevens het haar aan de huidoppervlakte komt en deze min of meer fettig maakt. Het haar zit dus niet zijn onderste eenigszins verdikte einde op de haarpapil vast. Daar heeft de vorming van nieuw haarweefsel en dus de groei plaats.

De haren behoren evenals de nagels tot het hoornweefsel. Een haar bestaat, van binnen naar buiten gerekend, uit de *mergsubstantie*, daaromheen een dikke laag van verhoord weefsel, de *bastlaag*, waarin pigmentkorrels liggen (kleurstof), die de kleur aan het haar geven, en een zeer dun huidje dat verder het haar omhult.

Wanneer het haar een zekere lengte bereikt heeft, laat het los van de papil en valt uit. Op de papil ontwikkelt zich daarna weder een nieuw haar. Dit heeft betrekkelijk onmerkbaar plaats, omdat nu eens 't een haar, dan weder een ander het tijdstip bereikt, waarop het uitvalt en dus ook steeds nieuwe haren aan 't groeien zijn. Zoolang dus maar het haarzakje en de papil in goede levensconditie verkeren, wordt een uitgevallen haar steeds door een nieuw vervangen. Het *grijsworden* is een gevolg van het verdwijnen en niet meer gevormd worden van de kleurstof, het pigment, en de zilverglans van witte haren wordt nog verhoogd door kleine luchtblaasjes, die zich ontwikkelen in de mergsubstantie en ook in de bast.

Het plotseling grijsworden, bijv. in één nacht, door heftige gemoedsbeweging, schijnt niet geheel en al onmogelijk te zijn er wordt door sommige waarnemers daaraan toegeschreven, dat zich deze luchtblaasjes plotseling ontwikkelen en daardoor, althans bij blonde haren, een grijze tint kan optreden, ook al is het pigment, dat niet plotseling verdwijnen kan, nog aanwezig.

Het *verdwijnen der haren*, 1° op gevorderden leeftijd, bij den een vroeger, bij den ander later, bij zeer weinig menschen tot in hoogen ouderdom niet, wordt veroorzaakt door het afsterven der haarzakjes, zoodat geen nieuwe haren meer gevormd worden. Dit geschiedt langzamerhand, zoodat het niet onmogelijk is, door bepaalde middelen, die op de huid werken, den bloedsomloop en dus de voeding van de huid verbeteren, dit proces tegen te houden.

2°. Een andere niet met den leeftijd in verband staande en meer als een ziekelijke afwijking te beschouwen oorzaak van haaruitval is te sterke vetafscheiding aan de oppervlakte van de huid door de vetkliertjes, die op het behaarde hoofd gepaard gaat met jeuk, overvloedige afschilfering („roos”) en haaruitval, zoodat het haar „dun” wordt.

3°. Soms komt ook een totale haaruitval op omschreven plekken voor, waarbij de huid er volkomen normaal uitziet. De kale plekken ontstaan vaak op verschillende plaatsen van 't hoofd en nemen in grootte toe. Na eenige maanden komt het haar gewoonlijk vanzelf terug, in enkele gevallen breiden de plekken zich steeds uit en blijft de kaalheid permanent. De oorzaak wordt gezocht in bloedarmoede, slechte spijsvertering of zenuwstoornissen.

4°. Verder zijn er verschillende huidziekten, die in 't bijzonder in de haarzakjes zetelen en meestal van besmettelijken aard zijn, die uitvallen der haren veroorzaken en tot kaalheid kunnen voeren. Deze kunnen wij hier niet verder bespreken. Wie reden heeft, het bestaan van zulke ziekten te vermoeden, die met verschillende vormen van „uitslag” gepaard gaan, stelle zich onverwijld onder geneeskundige behandeling. Verwaarloozing kan hier onherstelbaar nadeel tengevolge hebben.

5°. Eindelijk komt uitvallen der haren voor na verschillende infectieziekten, na geestelijke overspanning en door verschillende invloeden, die het gestel verzwakken, waarbij in den regel door doelmatige behandeling verbetering te verkrijgen is.

Wat nu de verzorging van het haar betreft, willen wij in 't kort bespreken, wat men kan doen om een krachtigen haargroei te bevorderen en de huid in gezonden toestand te houden. Dit komt dan tevens in aanmerking in de gevallen 1, 2, 3 en 5, die wij genoemd hebben, terwijl vooral in 't laatste geval de noodige behandeling van het gestel natuurlijk mede is aangewezen. Vooreerst is reinheid een noodzakelijke eisch. Daarom wassche men minstens eenmaal in de 14 dagen of per week, naar gelang van de meerdere of mindere fettigheid van de huid, het hoofd goed met warm water en een zachte zeep, waarna men goed met schoon water moet afspoelen om alle zeep te verwijderen en nog eens met koud water moet nawschelen. Daarna moet men goed afdrogen met droge doeken en verder bij lang haar liefst in de zon laten drogen. Vervolgens moet men de huid met wat vet, pommade of haarolie, inwrijven, het best met de vingertoppen. Men kan hiervoor de bekende arnica-haarolie gebruiken. Naar omstandigheden kan men dit inwrijven met vet, behalve na 't wasschen, ook dagelijks of een paar maal per week doen, al naar gelang de huid vanzelf min of meer fettig is. Is dit in vrij sterke mate 't geval, dan neme men, behalve na 't wasschen, liever een spiritueus wrijfmiddel, bijv. rhum, met op 100 deelen één deel arnica-tinctuur vermengd. Is het haar zelf zeer droog, dan wrijf men het in met een weinig brillantine.

Tegen het machinale drogen van het haar, waarbij warme, droge lucht op 't haar geblazen wordt, is geen bezwaar. Alleen wordt volgens sommigen het haar mooier bij drogen in de zon.

Bij overvloedige schilfervorming wassche men, wanneer huid en haar zeer vet zijn, een- of tweemaal per week met een warme 1 % oplossing van soda in water, daarna met koud water goed afspoelen en drogen. Daarna wrijf men de huid in met een weinig van het volgende mengsel: op 100 deelen spiritus 1 deel salicylzuur en 3 deelen ricinus-olie, dat in elke apotheek verkrijgbaar is. Het inwrijven van de huid met deze oplossing herhale men dagelijks. In plaats van deze laatste oplossing kan men ook het in den handel verkrijgbare Captohaarwater nemen.

Daar het te veel uitvallen van het haar een gevolg is van de roos, is deze behandeling tevens daartegen gericht.

Eindelijk is het dagelijks flink borstelen van het haar en het goed rein houden van kammen en borstels zeer aan te bevelen.

Dr D. K. M.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als chemicus en pharmaceut.

De toestand der *chemische wetenschap* ten tijde van Hahnemann's optreden (hij werd in 1755 geboren), was in korte trekken als volgt:

Tot aan Lavoisier's ontdekkingen (einde 18^e eeuw) stonden de chemische opvattingen geheel in het teken der leer van het *phlogiston*. In zijn boek over medische chemie (1756) schrijft Prof. Neumann uit Berlijn, een ijverig aanhanger dier leer: „Dat de *aarde* de grondstof is, waaruit alle dingen ontstaan zijn, blijkt ook uit de beschrijving der schepping in den bijbel, waar staat: „In den beginne schiep God hemel en aarde”, en van het water in 't geheel niet gesproken wordt.” Volgens de opvatting dier tijden was water niets anders dan een door warmte vloeibaar gemaakte, doorzichtige aardsoort, ook ijs genoemd.

Er bestaan drie soorten van aarde: een *terra vitrescens*, (deze geeft met water de zuren en zouten) een *terra mercurialis* (mercuur = kwik) en een *terra sulfurea*. Deze laatste aardsoort was ontvlambaar door een zeker vluchtig principe, het *principium inflammabilis* of ook wel *phlogiston* genoemd. Zonder phlogiston kan niets branden. Daar zwavel verbrandt tot zwavelzuur, bestond zwavel uit zwavelzuur + phlogiston. Evenzoo phosphorus uit phosphorzuur + phlogiston.

Deze opvatting staat in lijnrechten tegenspraak met de huidige, waarbij juist het zwavelzuur bestaat uit zwavel + de door de verbranding toegevoegde zuurstof.

Zelfs alchimisten (goudmakers) waren er nog. In 1784 spreekt men nog van „de hoop onzer alchimisten.”

De groote moeilijkheid bij de chemische onderzoekingen bestond daarin, dat men zich de stoffen nog niet als samengesteld uit *elementen* (eenvoudige stoffen) dacht. Tegenwoordig vraagt de chemicus: uit welke *bekende elementen* is deze stof samengesteld; in dien tijd zocht men naar het „wezen” der lichamen, het *onbekende iets*, dat er in stak. Eenige voorbeelden mogen de groote verwarring op chemisch gebied van dien tijd verduidelijken.

De beroemde Zweedsche apotheker Scheele (van hem is afkomstig het Scheele's groen, een bekende verfstof) zocht in 1787 naar de kleurstof in Berlijnsch blauw, terwijl wij nu weten, dat dit Berlijnsch blauw *zelf* een kleurstof is.

Een ander spreekt van de „lichtende stof” in Phosphor. Phosphor licht, doordat het aan de lucht verbrandt.

In 1789 „ontdekt” een chemicus, dat azijnzuur de grondstof vormt voor alle plantenzuren, en in 1790 zelfs, dat phosphorzuur het laatste product is bij de ontleding der plantenzuren, terwijl hij vraagt: „Zou phosphorzuur niet in salpeterzuur verborgen kunnen liggen?”

Inderdaad bestaat er volstrekt geen verband tusschen deze drie groepen: de grondstof van de plantenzuren is *koolstof*, die van phosphorzuur is *phosphorus* en die van salpeterzuur is *stikstof*.

Een professor Winterl maakte in dien tijd zijn onderzoekingen over koper bekend, dat volgens hem bestond uit „nikkel, lood en kiezelarde en een door koken ontwijkende stof.” Dit lijkt al aardig op alchimisme, dat goud

uit andere, minder edele metalen wilde bereiden. Deze professor verstond ook de kunst om zoutzuur in salpeterzuur te veranderen, iets wat wij tegenwoordig niet meer kunnen!

Aan deze verwarring maakte de groote *Lavoisier* een einde, al was het na heftige oppositie en langen tegenstand der aanhangers van het phlogiston.

De *strijd om het phlogiston* valt in den tijd van Hahnemann's chemische werken. In 1770 toonde Lavoisier aan, dat water niet uit aarde bestond, maar uit waterstof en zuurstof samengesteld was. In 1774 bewees hij, dat het oxydeeren of roesten der metalen aan de lucht, kwam door het „opsorpen” van zuurstof.

Van 1777 tot 1783 maakte hij zijn onderzoekingen van phosphorus en zwavel bekend en bewees, dat deze bij verbranden in een afgesloten ruimte juist evenveel aan gewicht toenemen, als de omgevende lucht afneemt.

Hij nam aan, dat het bestanddeel der lucht, dat door de verbrande stoffen werd opgenomen, tegelijk het aan alle zuren gemeenzame bestanddeel was en noemt het daarom „oxygène”, door de Duitschers als „Sauerstoff” (zuurstof) vertaald.

In de Annalen van Crell kwamen de voor- en tegenstanders der leer van het phlogiston aan het woord.

In 1786 ziet men den beroemden Scheele vóór het phlogiston en tegen Lavoisier optreden.

In 1787 schrijft de academie van Orleans de volgende prijsvraag uit: Is water een samengestelde stof of een element?

Verschillende geleerde heeren traden in dien tijd tegen Lavoisier op, en een er van spreekt van „de meesterlijke verdediging van het phlogiston door een chemicus tegen de reeds tot „mode” geworden theorieën van Lavoisier.”

Toch had hij ook vele aanhangers, die met hem in Parijs samenkwamen om nieuwe kunstwoorden en teekens, passend voor de nieuwe leer, vast te stellen.

In 1788 echter schrijft een ander, dat „de nieuwe nomenclatuur (die L. met de zijnen had vastgesteld) *algemeen verworpen werd*.”

In 1789 beschrijft prof. Klaproth een proef, waarbij hij *duidelijk het phlogiston geroken had!*

In 1790 stelde Hahnemann voor, den strijd door onderzoekingen te beslechten.

In 1791 beweert prof. Gren, dat hij tegen Lavoisier's systeem is, aangezien het den vooruitgang der natuurwetenschap belemmert!

In 1792 komt er langzamerhand verandering, ten minste in Crell's Annalen staat, dat de leer van het phlogiston de chemici in twee partijen gescheiden houdt. Klaproth gaat over tot het kamp van Lavoisier.

In 1793 een prijsvraag van de academie te Göttingen „over de samenstelling van het water.” Dat het samengesteld was, wist men dus toen reeds, en beschouwde het niet meer (als in 1787) als een element.

Prof. Gren is nog halsstarrig; hij verklaart, dat als men uit kwikoxyde zuurstof maken kon, hij gelooven zou, dat hij als chemicus niets waard was. Toch nam hij na eenigen tijd het nieuwe systeem aan.

In 1794 viel Lavoisier als een offer der guillotine, door de bloeddorst van Robespierre, maar zijn geest, de nieuwe geest in de chemie, bleef voortleven en in 1800 was de „oude chemie” een overwonnen standpunt.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. No 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Het Ziekenhuis in onzen tijd. (met tekening.) — Genezing van Longtuberculose. — Homoeopathische Planten III. (met afbeeldingen.) — De Platvoet. (met afbeeldingen.) — Hahnemann en de Homoeopathie.

Het Ziekenhuis in onzen tijd.

(VERVOLG.)

Men is bij het ontwerpen van ons ziekenhuis van de volgende overwegingen uitgegaan: „Wij moeten hebben een middelmatig groot ziekenhuis, dat als klein ziekenhuis kan worden begonnen. Er moet zooveel mogelijk van zonlicht (hier te lande meer te weinig dan te veel voorhanden) en lucht geprofitteerd kunnen worden; het huishoudelijk gedeelte moet gescheiden zijn van de patiëntenafdeelingen, zoodat deze daarvan geen last ondervinden; het chirurgisch gedeelte moet afzonderlijk zijn, de diverse klassen moeten gescheiden zijn.” (Men zie nevenstaande tekening.)

Zoo is dan ontworpen een hoofdgebouw, met het front op het Noorden. In het midden een vestibule of hal. Links daarvan al wat niet voor patiënten bestemd is; rechts eerste en tweede klasse en recht vooruit een gang naar het paviljoen derde klasse. In de hal vindt men hoofdtrap en lift. Om de hal heen bevinden zich: wachtkamer voor bezoekers, administratiekamer, portierskamer. Deze vormen het centrum van het gebouw. Naar links vindt men een tochtdeur, die toegang geeft tot een gang, waarop uitkomen: directeurskamer, onderzoekkamer, bibliotheek en laboratorium. In één groep dus bij elkaar alles voor het medische onderzoek. Aan het einde van den gang:

keuken, bijkeuken, ruimte voor afgifte der spijzen, eetkamer voor de zusters, eetkamer voor het keukenpersoneel en provisiekamers. Hier dus al het huishoudelijke bijeen en weer met deuren afgesloten van het vóórliggende gedeelte, dat voor medisch onderzoek is bestemd. In dezen zelfden vleugel vindt men *boven* (dus eerste étage): Bestuurskamer (voor den Raad v. Beheer der N. V. „Homoeop. Ziekenhuis”), kamers voor de directrice, strijk- en mangelkamer, schoon-linnenkamer, enz. In het midden van het gebouw, boven den ingang, twee vertrekken voor de apotheek, op de boven-hal uitkomend.

De vleugel (of het paviljoen) rechts van de hal is geheel voor patiënten bestemd, beneden voor de 1ste klasse, boven voor de 2de klasse. Al deze kamers zien op het Zuiden uit, terwijl de neven-vertrekken zooals badkamers, theekeukens etc. op het Noorden zien.

In het midden van de benedenhal leidt, zooals gezegd, een deur op het Zuiden naar een gang in die richting, die naar een geheel afzonderlijk paviljoen voert, waarin 6 zalen voor 3de-klasse-patiënten. Iedere zaal ontvangt van 3 zijden licht. *Voorloopig* wordt dit paviljoen *niet* gebouwd en daarom *tijdelijk* in het paviljoen voor 1ste en 2de klasse telkens de ruimte van 3 kamers tot ééne zaal gemaakt, tot tijd en wijle, dat men overgaat tot het bouwen van het derde-klasse-paviljoen, als wanneer die zalen weer in drieën gedeeld en tot kamers gemaakt worden.

Halfweg den gang van de hal tot het 3de-klasse-paviljoen is links een zijgang. Deze leidt naar een klein, *afzonderlijk gebouwtje* voor *chirurgische behandeling*. Men vindt daarin een groote operatiekamer, een kleine operatiekamer, doktorenkamer, verbandkamer, steriliseervtrekje, narcosekamer en verder nog een kleine ruimte voor het uit-

J. I. A. B. v. R.

Genezing van Longtuberculose.

De ziekte, welker naam boven deze regelen staat, reeds in oude tijden bekend (door Hippokrates, omstreeks 't jaar 400 v. Chr. beschreven) en over 't grootste gedeelte van den aardbodem verbreed, heeft steeds op bijzondere wijze de aandacht der geneeskundigen getrokken. Geen wonder, daar toch nog niet zoo lang geleden bij $\frac{1}{3}$ van alle sterfgevallen als oorzaak van den dood longtuberculose gevonden werd. De belangstelling in de studie van deze ziekte nam echter nog sterk toe na de ontdekking van den tuberkelbacil door Prof. R. Koch, den beroemden bacterioloog, in 't jaar 1881. Daarmede scheen de oorzaak van de ziekte gevonden te zijn en, naar men meende, was de weg aangewezen om tot een vruchtbare behandeling dezer ziekte te geraken.

De tuberkelbacil, gelijk alle bacteriën, tot de allerkleinste plantaardige wezens behoorende en slechts bij sterke vergroting in 't mikroskoop zichtbaar, heeft den vorm van een staafje, soms recht, soms licht gekromd, een lengte van 2—4 en een breedte van 0.3—0.5 duizendste deelen van een millimeter. Zooals uit talrijke onderzoekingen gebleken is, wordt deze bacil gevonden in alle organen en weefsels, die door tuberculose zijn aangetast en ook steeds in tuberculeuze longen.

Men kan den bacil ook afzonderlijk, buiten het mensche-lijk of dierlijk lichaam, kweeken, en bij gezonde dieren, door een zekere hoeveelheid ervan ergens in het lichaam in te spuiten, tuberculeuze ziektehaarden te voorschijn roepen. Dat de tuberkelbacillen bij 't ontstaan en het voortschrijden der ziekte een zekere rol spelen, is daarmede wel bewezen, al volgt er niet uit, dat zij zonder meer de eenige oorzaak zijn van haar ontstaan.

Daar de gevolgen van het indringen van tuberkelbacillen in ons lichaam van zeer verschillenden aard zijn en dit vaak ook geheel zonder gevolgen blijft, moeten er stellig ook inwendige oorzaken in 't gestel medewerken tot het totstandkomen van tuberculeuze aandoeningen in de longen of andere organen.

Ook in de longen openbaart zich de ziekte op zeer uiteenlopende wijzen en biedt haar verloop zoo vele verschillen als wel bij geen andere ziekte het geval is.

In 't algemeen onderscheidt men acute, snel en onder hevige verschijnselen optredende vormen van longtuberculose en chronische, langzaam en met minder hevige verschijnselen gepaard gaande vormen, welke beide ook weer in elkaar kunnen overgaan, zoodat, wat aanvankelijk acuut optrad, chronisch worden kan en omgekeerd. Talrijke variaties en tusschenvormen worden daardoor waargenomen.

Meestal verlopen de acute vormen ongunstig.

Onder de chronische vormen zijn er weder, die bijzondere neiging tot genezing vertoonen, en andere, die meer neiging hebben steeds verder voort te gaan, waarbij de ziekte zich langzaam over de geheele long uitbreidt, al is het vaak met tusschenpoozen van stilstand in het ziekteproces. Bij de eerstgenoemde ontstaan kleine omschreven ontstekingshaarden in de long, die na eenigen tijd in genezing overgaan onder achterlating van een litteken en

verder geen blijvende nadeelen voor den patiënt hebben. Onder de vormen, waarbij neiging bestaat tot steeds verdere uitbreiding, zijn er die de geheele long langzamerhand in een soort littekenweefsel doen veranderen, zoodat 't eigenlijke longweefsel verwoest wordt, en andere, waarbij meer verettering van 't longweefsel optreedt en daardoor holten (cavernen) gevormd worden.

In de meeste gevallen van chronische longtuberculose komen de beide genoemde vormen gemengd voor, zoodat in het verloop van de ziekte nu eens meer neiging tot vorming van littekenweefsel, en beperking van de ziekte, dan weer meer tot verettering op den voorgrond treedt, waardoor soms lange perioden van stilstand afwisselen met perioden van uitbreiding van de ziekte.

Behalve deze hoofdvormen komen nog verschillende afwijkingen voor, waarop wij nu niet verder zullen ingaan. Slechts willen wij er nog met nadruk op wijzen, dat het ziekteproces veelal een zekere neiging tot genezing bezit.

Na deze, natuurlijk zeer beknopte aanduidingen omtrent den aard der ziekte, laten wij eenige regelen volgen over de voornaamste verschijnselen, die er bij optreden.

Pijn in de borst is een verschijnsel, dat vaak voorkomt, maar volstrekt niet altijd en dat zoovele andere oorzaken kan hebben, dat het niet kan beschouwd worden als een symptoom, dat bijzonder op deze ziekte wijst.

Hoest is een veel belangrijker verschijnsel, dat wel meestal voorkomt, maar toch ook ontbreken kan en al of niet gepaard gaat met opgeven van slijm (sputum.) Vaak is hoest in 't begin der ziekte aanwezig, voordat zich nog andere verschijnselen vertoonen, die op de ziekte wijzen. Het is dan meest een droge hoest of kuch, vooral 's morgens vroeg of na eenigen tijd aanhoudend spreken optredend. Geruimen tijd kan dit zoo gaan zonder dat er iets bij opgegeven wordt, totdat op zekeren dag voor 't eerst eenig helder slijm opgehooft wordt. Langzamerhand neemt dit opgeven toe en verandert het voorkomen van de opgehoopte slijm. In het verder verloop van de ziekte kan 'de hoest zoo verschillend van aard zijn, ook de klank wisselt zoo zeer af, dat daaruit weinig op te maken is omtrent 't verloop en de hevigheid der ziekte. Zenuwachtige, prikkelbare patiënten hoesten vaak veel meer en lijden er ook meer onder dan die, welke kalm van aard en weinig prikkelbaar zijn. Zooals gezegd kan de hoest ook geheel ontbreken.

Dit is ook 't geval met het opgeven, doch meestal gaan hoest en opgeven samen. Uit den aard van het sputum, n.m.l. of het alleen uit doorzichtig slijm bestaat, of dat het geel of groenachtig van kleur is, doordat het met etter gemengd is, en nog andere kenmerken, kan men, meer dan uit den aard van den hoest, opmaken in welke periode de ziekte verkeert. Hoest en opgeven komen natuurlijk ook voor bij andere ziekten van de longen en luchtpijpen.

Het *bloedopgeven*, wel het meest gevreesde en veront- rustende verschijnsel, dat bij longtuberculose voorkomt, kan op zichzelf van geringe betekenis zijn maar ook in die mate optreden, dat het direkt levensgevaarlijk is.

't Opgeven van bloed is ook alweer niet altijd een bewijs van de aanwezigheid van longtuberculose, maar is in verband met de andere verschijnselen van groot gewicht. Soms is 'teen der eerste verschijnselen, die de ziekte verraden.

In twijfelachtige gevallen is het aantoonen van de aanwezigheid van tuberkelbacillen in het sputum van

gewicht. Dit kan echter niet altijd het beslissende verschijnsel zijn, omdat de bacillen natuurlijk niet gevonden kunnen worden, wanneer er niet opgegeven wordt en omdat zij ook, al is dit wel zoo, niet altijd gevonden worden, wanneer de ziekte toch inderdaad bestaat. Worden zij gevonden, dan is dit een zeker bewijs voor haar aanwezigheid. Het leert ons echter niets omtrent den aard van de ziekte in een bepaald geval of omtrent haar uitbreiding.

De overige verschijnselen, die bij het geneeskundig onderzoek worden waargenomen, kunnen wij hier niet verder bespreken.

Hiertoe behoort hetgeen bij nauwkeurige beschouwing van de borst, waarneming van de ademhalingsbewegingen, bij 't betasten, meten, bekloppen en beluisteren wordt ontdekt. En dit is juist hetgeen in verband met de genoemde verschijnselen den arts de middelen aan de hand doet, waardoor hij zich een oordeel kan vormen omtrent den aard, het verloop en de uitbreiding van de ziekte in een bepaald geval en de tastbare veranderingen, die in de ziekte long gevonden worden.

Wanneer de zieke plek in de long nog maar zeer klein is, dan zijn de abnormale verschijnselen, die men bij dit onderzoek vindt, zeer gering, nauwelijks waarneembaar. Hoe grooter het zieke gedeelte wordt, des te duidelijker worden die verschijnselen. In 't begin der ziekte kan het dus zeer moeilijk zijn te constateeren, of er werkelijk een zieke plek is.

Van groot belang voor de beoordeeling der ziekte is 't al of niet aanwezig zijn van koorts. Is er koorts, dan zijn de hoogte, waartoe die dagelijks stijgt, de schommelingen in de temperatuur en de wijze waarop die plaats hebben, van gewicht. De aanwezigheid van koorts wijst meestal op een voortschrijden van de ziekte, de afwezigheid op een stilstand.

Uit hetgeen wij over den aard en het optreden der verschijnselen bij longtuberculose gezegd hebben, is het voor den lezer zeker wel duidelijk geworden, dat het, vooral in gevallen, waarbij de ziekte zeer langzaam, sleepend verloopt, zeer moeilijk kan zijn haar in den aanvang te herkennen. Zeer dikwijls duurt het eenigen tijd, eer men haar aanwezigheid met zekerheid kan vaststellen.

Maar evenzeer kan het zeer moeilijk zijn, met zekerheid vast te stellen, dat de ziekte genezen is.

Het is onmogelijk enkele eenvoudige kenmerken aan te geven, waardoor men tot het besluit kan komen, dat dit het geval is.

Het kan zeer goed zijn, dat de patiënt meent genezen te zijn, terwijl de arts toch reden heeft om met een bevestigende verklaring nog eenigen tijd te wachten, waardoor misschien wel het geduld van den patiënt op de proef gesteld wordt, maar zijn belangen juist 't best behartigd worden. 't Is zoo licht mogelijk, dat alle verschijnselen ongeveer verdwenen zijn en vooral die, welke de patiënt zelf waarneemt, terwijl toch een kleine rest bestaat, die oorzaak kan zijn, dat de ziekte weer opnieuw tot uitbarsting komt.

Geduld is dus bij arts en patiënt beiden een noodzakelijk vereischte voor een goede behandeling en waar de patiënt meent nu wel genezen te zijn, dient hij zich toch onvoorwaardelijk te onderwerpen aan de uitspraak van zijn arts, indien deze reden heeft hem nog niet voor genezen te verklaren.

D^r. D. K. M.

III.

AGARICUS — Vliegenschwam.

De vliegenschwam (*Agaricus muscarius*) is een echte paddestoel, voor elken leek als zoodanig duidelijk kenbaar. Zij groeit gaarne in droge, zandige dennebosschen en veenstreken. Wij vinden haar in ons land voornamelijk in de dennebosschen der Veluwe. De prachtig-roode, wit gevlekte hoedjes komen in den herfst tusschen de boschbessenstruiken te voorschijn en geven aan het eentonige, eenigszins sombere dennebosch een eigenaardige bekooring. Ziet men van de kleur af, dan gelijkt zij zeer veel op de veel gegeten veld-champignon (*Agaricus campestris*) of bosch-champignon (*A. sylvaticus*). Echter de roode met witte wratjes bezette hoed maakt alle verwisseling onmogelijk. Keert men dezen hoed om, dan ziet men de witte bladeren of lamellen, die de sporen bevatten. Het is een der fraaiste paddestoelen, die er bestaan en haar eenige fout is, dat zij vergiftig is. Zij bevat nl. een hartvergift, de *muscarine*, die hartstilstand veroorzaakt, niet door hartverlamming maar door prikkeling van den Nervus vagus, de hartzenuw, die het hart belet te snel te werken. Wordt deze nu overprikkeld, dan remt zij zoo sterk, dat het hart stilstaat. Bij den mensch volgt dan spoedig de dood door stilstand der bloedcirculatie.

Bij een kikvorsch is dit echter anders, hij kan nog eenigen tijd leven, ook nadat zijn hart stilstaat. Spuit men dus een kikvorsch in met een muscarine-oplossing, dan springt hij nog rond, terwijl zijn hart reeds stilstaat! Op deze werking berust ook het gebruik der zwammen als *vliegenvergift*, (vandaar de naam vliegenschwam.)

Verdere symptomen zijn polsverlangzaming, rood gezicht, angst, gezichtsstoringsen, bevingen en trekkingen. De werking heeft wel iets van alcohol, alleen treedt het delirium meer op den voorgrond. Vooral is dit het geval bij Oost-Siberische volksstammen, waar men de veelvuldig voorkomende vliegenschwam gebruikt tot het bereiden van een bedwelmenden drank. Bij deze volkeren komt het tot de wildste feestgelagen, waarbij de deelnemers in een aan razernij grenzende opgewondenheid verkeerden. De verschijnselen zijn hier in 't algemeen meer Belladonna-achtig. Inderdaad komt er in vliegenschwam een spoor atropine voor (het vergift der Belladonna-plant), en het is mogelijk, dat het gehalte aan atropine bij de N. Aziatische paddestoelen grooter is. In verband hiermee is het eigenaardig, in oude Noorsche sagen te lezen over een razernij, die zich van de feestvierende strijders meester maakte (z.g. „Berserkerwoede”) en waarschijnlijk terug te voeren is op het gebruik dezer fraaie, maar schadelijke zwammen.

Wij komen nu tot de hoogste groep der cryptogamen, tot de **varenplanten**. Zij vormen als het ware reeds een toenadering tot de zaadplanten. De boomvarens van Ceylon doen op het eerste gezicht geheel denken aan de tot de zaadplanten behorende palmen. Bij nader onderzoek blijken ze evenwel geen bloemen te dragen, maar

slechts sporen vormende organen aan den onderkant der bladeren te bezitten.

Varens komen hier te lande minder veelvuldig voor dan in Duitschland, toch zullen de meeste onzer lezers ze wel kennen, al is het ook slechts door de uitstalling in bloemenwinkels. Een bekende, ongeveer 1 M. hoog wordende varen, is de *Aspidium Filix Mas*, wier wortel als lintwormverdrijvend middel zeer geschat wordt. Het door homoeopathen nogal eens aangewende Panna is eveneens de gemalen wortel van een tropische varenplant.

Met de gewone varens verwant zijn de „paardestaarten,” rietvormige planten, die men in vijvers of moerassen aantreft. Zij behooren alle tot het geslacht *Equisetum*, waarvan de soort *Equisetum arvense* wel eens door homoeopathen wordt aangewend.

Van grooter belang voor ons is echter een plant, die tot de hoogste klasse der varenplanten behoort, n.l.

LYCOPODIUM CLAVATUM.

In de gematigde luchtstreek der oude wereld is *Lycopodium* algemeen verbreid. Meer noordelijk vinden wij het in 't laagland, in zuidelijker streken treffen we het ook op berghellingen aan. Het is een laag, voortkruipend, mosachtig plantje, dat talrijke vertikaalstaande sporenlichamen draagt. Ook in 't Oosten van ons land kan men het op zandgrond vinden. Rusland is echter het ware land van de *Lycopodium*. Van hieruit wordt het meeste naar andere landen uitgevoerd. Hoewel de plant daar buitengewoon veelvuldig voorkomt, is toch de *Lycopodium* zelf niet goedkoop, daar de winning zoo tijdroovend is. Men verzamelt te dien einde de sporendragende stukjes, droogt ze en klopt ze uit. Er komt dan een geelwit, uiterst fijn en licht poeder uit, het eigenlijke *Lycopodium* of *heksenmeel*. Men begrijpt, dat er een enorm aantal plantjes noodig is voor 1 K.G. van dit meel. Bovendien is het zoo gewonnen meel erg onzuiver en moet nog enkele malen gezeefd worden.

In de afbeelding geeft 1 de geheele plant weer. Bovenaan ziet men de sporendragende pluimen. Deze pluimen bevatten talrijke schubben, zooals 2 er een, vergroot, weergeeft. Het niervormige lichaam onder de schub bevat de sporen.

Het zuivere *Lycopodium* vertoont onder het microscoop rond-driehoekige korreltjes, die ontstaan, doordat telkens vier sporen aan elkaar gegroeid zijn. De inhoud dezer sporen bestaat grootendeels uit een vloeibaar vet, waarvan men echter niets bemerkt, daar de huidjes het vet geheel omsluiten. Op dit vet berusten echter eenige eigenaardige eigenschappen van *Lycopodium*. Houdt men het poeder in de vlam, dan verbrandt het met een fel licht. Daarom gaf men het zeker den naam heksenmeel of ook wel bliksempoeder.

Dat men *lycopodium* vroeger met heksen in verband bracht, bewijst wel het nagelen van de plantjes op de huisdeur als voorbehoedmiddel tegen deze dames. Ook droeg men wel een gordel van zulke plantjes om het lichaam om dezelfde reden.

Wrijft men het droge, met water niet mengbare poeder, krachtig in een mortier, dan barsten de sporen, de olie treedt uit en de massa wordt deegachtig kneedbaar.

Van deze eigenschap maakt de Homoeopathie gebruik bij het bereiden der tinctuur uit *lycopodium*. Eerst wanneer de stof vooraf lang en krachtig gewreven is, kan een goede tinctuur ontstaan. Uit deze tinctuur worden dan de verdere verdunningen bereid. Verwrijvingen van lycopodium worden tegenwoordig weinig meer gebruikt en indien ze al worden voorgeschreven, toch uit een lagere vloeibare verdunning gemaakt. Dit ligt aan het feit, dat de *lycopodium*, op zichzelf een zeer bestendig poeder, zoodra ze is stuk gewreven, zeer onbestendig wordt. De uittredende olie wordt nl. zeer spoedig rans en de verwrijving krijgt een onaangename reuk. Hahnemann dacht

er indertijd anders over; hij geloofde, dat juist door het verwrijven geheimzinnige, sluimerende krachten in *lycopodium* ontwaakten en van een oogenschijnlijk indifferente stof een machtig geneesmiddel maakten. En het is merkwaardig genoeg, dat hetzelfde *lycopodium*, dat bij allopathen slechts dient tot strooipoeder of tot het inrollen van pillen, bij de homoeopathen, liefst nog in vrij sterke verdunning, een geliefdkoosd middel is. Gaat men echter het beginsel na, volgens hetwelk de Homoeopathie werkt, dan moet *lycopodium* een stof bevatten, die in groote hoeveelheid toegediend, dezelfde of overeenkomstige ziekteverschijnselen veroorzaakt, als waarvoor het, voldoende verdund, wordt aangewend.

Lycopodium kan dus slechts *schijnbaar*, niet *werkelijk* een onwerkzame stof zijn.

C. TH. V.

TER OVERDENKING.

Velen jagen naar schoonheid der huid; zalven, poederen en blanketten zich en versmiden ook inwendige middelen niet. De dwazen weten niet, dat zij hunne gezondheid ondermijnen en tevens hun schoonheid.

Daarom streeft eerst naar gezondheid, dan komt de schoonheid tevens.

DE PLATVOET.

Naar het Duitsch van Dr. Breyer, Freudenstadt.

(VERVOLG.)

Nu is de herkenning van een platvoet niet altijd gemakkelijk. Elke ziekte heeft een beginperiode, gedurende welke nog geen grove veranderingen tot stand komen; deze komen eerst na zekeren duur op 't tapijt. Zoo ontbreken ook in 't begin van een platvoet vaak alle zichtbare teekenen, zoodat men het lijden alleen uit de bezwaren en de klachten der patienten moet afleiden. Na het voorgaande is het intusschen niet zoo moeilijk te weten, wanneer men aan platvoet denken moet. De groote fout is vaak, dat men aan de mogelijkheid van platvoet in 't geheel niet denkt, en tengevolge daarvan de voeten ook niet in die richting onderzoekt. De schrijver kent een jongen man, die van tijd tot tijd erg onder neurasthenische toestanden leed, en die ook van tijd tot tijd, niet altijd echter, over neuralgische pijnen in de kuiten klaagde, veel gelijkend op kuitkramp. Een zenuwspecialist vatte deze krampen ook als tamelijk onbeteekenende neurasthenische stoornissen op en gaf zijn diaetetisch-hygienische voorschriften. De patient zelf noemde dientengevolge zijn pijn direct „voetmigraine” (omdat ze optrad schijnbaar tegelijk of afwisselend met echte migraine-aanvallen), spotte met zijn familie over deze eigenaardige geschiedenis en had er lang veel last van. Ook ik als goede kennis trachtte, op zijn mededeeling afgaande, het Simile-middel te vinden en gaf hem Iris versicolor, zonder veel succes, tot ik er op aandrang, zijn voeten te zien, en toen kwamen er een paar typische platvoeten voor den dag. De passende zooltjes kwamen er aan te pas, en in een of twee weken, nadat de jonge man daaraan gewend was, was de interessante „voetmigraine” van de baan.

Gemakkelijk te herkennen is de volkomen of complete platvoet. Zoo'n platvoet herkent men reeds uit de verte aan zijn waggelenden gang, waarmee vaak lichte X-beenen gepaard gaan, aan de buitenwaartsdraaiing der voeten, aan de ingezakte knieën. De voeten wikkelen zich niet als bij den elastischen gang van den bodem af, de zool wordt niet als een elastische boog gestrekt en gebogen, doch de voeten worden eenvoudig plat en plomp van den grond weggetrokken en met de heele zool weer neergezet. Ja, zelfs aan de schoenen kan men de diagnose maken. De schoenzool, die immers anders tusschen hak en voorvoet mooi naar boven gewelfd is, is doorgebogen, precies als die van een pantoffel zonder hak; ze is evenzoo als de hak aan den binnenrand veel sterker gesleten dan aan den buitenrand, onder den buitenenkel heeft het bovenleer daardoor horizontale dwarsplooien. Maar deze complete platvoeten hebben voor den medicus weinig beteekenis. Een verhooging wordt gewoonlijk niet meer gewenscht, en zou ook moeilijk te maken zijn.

Bij de meeste platvoeten moeten we beenen en voeten zorgvuldiger onderzoeken, vóór alles echter door de zieken nauwkeurig laten vertellen, hoe de bezwaren eigenlijk tot stand komen, en onder welke omstandigheden. Wordt ons meegedeeld, dat de pijnen in den loop van den dagelijkschen arbeid optreden, dat ze te bed, d. w. z. in rust spoedig weer ophouden, dat ze 's morgens bij 't opstaan totaal ontbreken of slechts gering zijn, dat ze echter vooral bij 't staan erg worden, dan laten we alle gedachte aan Rhus

tox., of aan Bryonia varen, en denken aan — platvoet. Ook als de pijnen niet in den voet, maar in de knie, in de kuit, zelfs in de heup 't ergst worden gevoeld, dan houden we toch ons vermoeden vast.

Is nu ons vermoeden op platvoet gericht, dan is onze taak, de objectieve bewijzen daarvoor te vinden.

We laten den patiënt loopen: houdt hij de punten van de voeten ver naar buiten gedraaid, dan is dat een grond te meer voor ons vermoeden, want deze manier van loopen begunstigt het ontstaan van den platvoet buiten mate, terwijl de gang met evenwijdige, of zelfs met naar binnen gedraaide voeten, zooals de Indianen loopen, den platvoet tegengaet.

Aan den naakten voet nemen we, zoolang de patiënt zit, vaak niets bijzonders waar; het voetgewelf schijnt heelemaal in orde te zijn. Laten we hem echter opstaan, dan merken we, dat het gewelf onder den last in elkaar zakt, dat het been beneden den binnenenkel, het sprongen het scheepvormig beentje, naar voren springt, terwijl daarentegen onder den buitenenkel een horizontale huidplooi loopt. Van achteren gezien, valt ons op, dat de hiel niet rechtovereind staat, maar naar buiten afknikt, dus als bij een X-been.

Eindelijk kunnen we nog een zichtbaar bewijs voor den platvoet krijgen in den afdruk van den voet. Zoo'n afdruk kan men krijgen langs zeer verschillende wegen. Men kan b.v. de voetzool in 't krijt zetten en dan laten plaatsnemen op een zwart papier. Dat is vaak voldoende en zindelijk. De mooiste afdrukken, die ook bewaard kunnen worden, krijgt men echter als volgt: men bedekt een sterke glasplaat zoo gelijkmatig mogelijk met drukinkt en laat den patiënt met bloote voeten daar een oogenblik op staan; dan moet hij op een stoel gaan zitten met de voeten vrij van den grond, tot een blad wit, glad papier in plaats van de glasplaat geschoven is. Gaat de patiënt daar nu op staan, dan drukt hij op het papier zijn voetzolen in dien vorm af, waarin ze onder lichaamsgewicht den bodem raken.

Op deze wijze zijn bijgaande afdrukken verkregen. De eerste, fig. 4, is van een vlug, normaal gebouwd 12-jarig meisje afkomstig. Zooals men ziet, roert vooral links de buitenste voetrand nauwelijks den grond, het midden van den voet is heelemaal vrij van den grond gebleven. Rechts heeft de buitenste voetrand weliswaar sterker gedrukt, maar de rechtervoet heeft, bij nauwkeurige vergelijking, heelemaal een anderen vorm en is zelfs bijna $\frac{1}{4}$ cM. langer dan de linker. Ook de rechtsche afdruk is nog als volkomen normaal te beschouwen.

Fig. 5 is de afdruk van groote, krachtig gebouwde voeten, waarvan de linker geheel normaal genoemd moet worden. Aan den rechtervoet echter vindt men duidelijke platvoetteekenen: de afdruk van den buitensten voetrand is rechts veel breeder, veel zwaarder dan links, en de gebogen binnenrand gaat niet als links, in een ononderbroken curve in de grooten teen over, maar wordt onderbroken door een vooruitspringenden hoek (de beide pijltjes!) De bal van den grooten teen is rechts grooter, breder afgedrukt dan links, de afstand tusschen de aangeduide hoek en de punt van den grooten teen is rechts 11 mM. langer, terwijl toch de rechtervoet in zijn geheel evenlang is als de linker. De vóórgeschiedenis van deze voeten luidt als volgt: de bezitster kreeg 8—10 jaar geleden, toen ze 22 jaar oud was, na een nacht, dat ze tengevolge van een brand veel kou en opwinding doorstaan had, en veel had moeten loopen en staan, pijn bij 't gaan in de rechter-

Fig. 4.

Fig. 5.

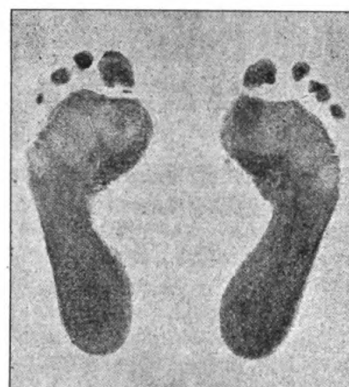

Fig. 6.

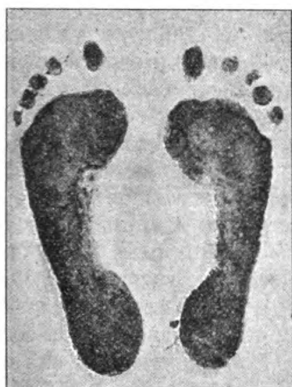

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 10.

knie; te bed had ze absoluut geen pijn, maar wel zoodra ze opstaan en wandelen zou. De dokter sprak van een aandoening van 't kniegewricht, dat beslist gezwollen was, en adviseerde bedrust, joodtinctuur, omslagen, enz.; maar desnietteenstaande kwamen bij de poging, om op te staan de oude pijnen terug. Zoo ging 't een maand of drie; toen werd een kuur in Wildbad doorgemaakt, die dan ook 't gevolg had, dat de pijn wegbleef. Toch bleef de rechterknie nog tot kort geleden een gevoelige plek; hij kon niet volkomen worden gebogen, was nog steeds wat dikker dan de linker, deed pijn na een flinke wandeling, moest dus altijd worden gespaard. Nu draagt de patiënte sedert een jaar platvoetzolen, en alle bezwaren zijn sindsdien langzaam, doch voortdurend beter geworden. De afdruk stamt uit den allerlaatsten tijd; voor een jaar was het onderscheid tusschen rechts en links zonder twiifel nog veel grooter.

Op fig. 6 zien we den lompden afdruk van twee korte, vleezige voeten van een 16-jarig dienstmeisje. Ze kwam op 't spreekuur voor de echte typische platvoetbezwaren; men ziet direct, dat verreweg het grootste gedeelte van de zool den bodem raakt; slechts een klein driehoekje is wit gebleven.

Ook fig. 7 is van een 16-jarig dienstmeisje afkomstig, dat voor haar leeftijd buitengewoon groot en breed is. Ook de lengte van den afdruk wijst op een forsche gestalte (de linkervoet is nog een vollen cM. langer dan de rechter). De platvoet is nog duidelijker dan op fig. 6. De

rechervoet toont heel mooi den vooruitspringenden hoek bij den grooten teen.

Fig. 8 is genomen van een 12-jarigen knaap, die den platvoet met allerlei andere misvormingen aangeboren bezit. Ook in geestelijk opzicht toont hij defecten. Bijzondere bezwaren geeft hij niet op.

Fig. 9 toont den kompletten platvoet van een 30-jarigen voerman. Hij weet niet, waardoor hij zijn platvoeten gekregen heeft; d.w.z. hij heeft ze van zijn jeugd af; hoofdzakelijk zullen ze wel aangeboren zijn. Hij kwam in behandeling nadat hij daags te voren in stortbuien, een weg van meer dan 36 KM., bergop, bergaf, *naast* zijn wagen had afgelegd (er op gaan zitten wou hij niet, omdat hij doornat was). Dat was voor de beenderen in den voet een te zware taak, en er waren eenige rustdagen noodig, voor ze weer dienst konden doen. Daaruit blijkt echter hoeveel zoo'n complete platvoet ondanks zijn misvorming nog doen kan.

Fig. 10 toont de kinderlijke platvoeten van een kind van nog geen 3 jaar, waarbij zich ook reeds X-beenen gevormd hebben. Bij dezen jongen was van achteren bekeken, duidelijk te zien, hoe de voeten buitenwaarts gedraaid werden neergezet, en hoe hij niet zelden bij 't loopen en springen struikelde. Sedert de platvoeten verholpen zijn, worden ook de verkrommingen in de knieën langzamerhand geringer. De rechtsche afdruk toont weer heel duidelijk den vooruitspringenden hoek.

(Wordt vervolgd.)

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als chemicus en pharmaceut.

De in het vorige nummer opgenomen geschiedkundige beschouwing was noodig om onzen lezers een denkbeeld te geven van de gedachtenwereld dier dagen. Tevens doet ze ons zien hoe moeilijk eenmaal ingewortelde beschouwingen, al wordt hun onhoudbaarheid ook nog zoo duidelijk aangetoond, uitgeroeid kunnen worden.

Van Lavoisier's optreden af dagteekent echter de reusachtige vlucht, die de chemie in één eeuw genomen heeft, terwijl ze vóór dien tijd eeuwenlang ongeveer op dezelfde hoogte bleef.

Voor we over Hahnemann's chemische werken nader spreken, moeten we er op wijzen, dat hij als chemicus optrad, zonder vooraf bijzonder onderwijs, meer dan elke andere arts, ontvangen te hebben, of assistent in een chemisch laboratorium geweest te zijn.

Hij was dus *autodidakt*!

In 1784 vertaalde hij een boek van Demachy, getiteld: „*Laborant in 't groot, of de kunst de chemische producten fabriekmatig te bereiden.*”

Demachy was een bekend chemicus, wiens werk op verzoek der Fransche Academie was uitgegeven, daar de fabriekmatige bereidingen van chemische producten zoo vaak, vooral door Hollanders, geheim werden gehouden.

Vlak voor de vertaling van Hahnemann, verscheen in Bern reeds een Duitsche uitgave van Dr. Struve.

Hahnemann nam de aanmerkingen van dezen scheikundige over en verrijkte de tekst tevens met talrijke opmerkingen en bijschriften.

Uit dit boek blijkt de verwarring op chemisch gebied weer duidelijk. Dr. Struve schrijft bij zijn vertaling, dat hij *goud* uit een *zilver*oplossing zich heeft zien afscheiden (Hahnemann noemt dit terecht „alchemistische grillen.”)

Melksuiker bestond volgens de toenmalige opvattingen uit 1 deel kalkaarde en 3 deelen suikerzuur; wij weten tegenwoordig, dat melksuiker, evenals rietsuiker en druivensuiker, een *enkelvoudige* stof is, en met een zuur niets te maken heeft. Ook verkocht men nog: alsemzout, gentiaanzout, duizendguldenkruidzout, enz. d. i. de asch door verbranding dezer planten verkregen, en meende, dat elk zout heel bijzondere eigenschappen bezat.

Bij dit alles kwam nog verregaande vervalsching en geheimhouding. Vooral de Hollanders stonden in dien tijd zeer slecht bekend. Menie, een roode loodverbinding b.v. vervalschte men met rood steenmeel. Het Hollandsche loodwit was 1 deel zuiver loodwit op 1 tot 3 deelen krijt, naar gelang van de kwaliteit! Loodwitbereiding, azijnbrouwerij, groenspaanbereiding waren alle met geheimen doorweven. Demachy zegt: „Sinds ondenkbare tijden is het een en dezelfde Hollandsche familie, die de borax verfijnt.” Deze hield dus de borax-zuivering volkomen geheim.

Hahnemann toont in zijn aanmerkingen een bewonderenswaardige kennis in alle chemische vragen. Vooral zijn literatuorkennis is veelomvattend. Demachy zegt b.v. in zijn boek, dat hem geen werk over Veenverkoling bekend is, en Hahnemann geeft er niet minder dan 6 op. Op talrijke plaatsen geeft hij betere inlichtingen, ophelderende

bijschriften of verklaringen van chemische verschijnselen.

Groot is ook het getal der aanmerkingen, waarin Hahnemann fouten en onjuistheden verbetert. Men moet haast zijn toevoegingen een eigen werk noemen.

Zoo spreekt hij zeer uitvoerig over *steenkolen* en *cokes*. Hij beveelt het gebruik ervan zeer aan en wijst op het toenemende gebrek aan hout. Tegen dit gebruik van kolen bestond toen ter tijd nog algemeen een vooroordeel. In 1878 schreef Hahnemann zelfs een: „Verhandeling over de vooroordeelen tegen het stoken met steenkolen.”

Verder voert hij twee vernuftig gevonden reagentia in, een op zoutzuur en een op zwavelzuur, die echter meer speciaal voor chemici van belang zijn en die wij hier dus niet verder zullen bespreken.

Diepgaande onderzoekingen blijkt hij gedaan te hebben over de kristallisatie en de oplosbaarheid der zouten bij verschillende temperaturen en over de mogelijkheid van scheiding en zuivering door kristallisatie.

Hoe nauwkeurig hij werkte blijkt uit zijn opgave voor de bereiding van *glauberzout* uit aluin en keukenzout. Over de juiste verhouding van beide grondstoffen liepen bij de chemici de meeningen zeer uiteen. Men noemde de volgende getallen: 7 en 12, 1 en 2, 2 en 1. Hahnemann vond de getallen 17 en 6, en nu blijkt uit de tegenwoordige, nauwkeurige berekening, dat de juiste verhouding is 17 en 6½. Men bedenke hierbij, dat Hahnemann de verhoudingsgetallen niet *theoretisch berekenen* kon, maar ze door nauwkeurige proeven moest vinden. Eerst bereidde hij uit keukenzout zuivere soda, en deze zuivere soda liet hij op aluin inwerken, waardoor het glauberzout ontstond en gewogen kon worden. De door Hahnemann gevonden getallen werden indertijd de *meest onjuiste* genoemd, maar de toekomst bewees, dat hij de eenige was, die goed berekend en zuiver 'gewerkt had. Wel een bewijs, dat hij als chemicus een eerste plaats innam!

In Crell's Annalen kon men in 1785 de volgende recensie over de vertaling lezen:

„Is ooit een werk de vertaling waard geweest, dan is het zeker het voor ons liggende dat tot *geluk voor alle lezers in zulke handen is gekomen*, waardoor het tot nog hooger volmaking is gebracht.

.... Dr. Hahnemann voegde zelf nog zeer vele uitvoerige aanmerkingen toe, die gedeeltelijk tot verbetering, gedeeltelijk tot aanvulling van het geschrevene dienen. ... Met grond kan daarom beweerd worden, dat over de chemische fabrieksproducten tot nu toe geen volkomener en beter werk dan het hier besprokene voorhanden is.... In het hoofdstuk over de bereiding van geest van zout zijn de aanmerkingen *belangrijker dan de tekst zelf.*”

Een mensch is zeer bezorgd voor zijn kleding, want het spreekwoord zegt: „De kleeren maken den man.” Daarom zijn de menschen trots op mooie kleederen. Maar wat schoon is, moet ook gezond zijn, kleederen, die niet gezond zijn, kunnen niet waarlijk schoon zijn.

* * *

De menschen drinken ter „versterking” of „verkwikking” koffie, bier, wijn en brandewijn en toch bevatten al deze dranken gevaarlijke vergiften, die de gezondheid ondermijnen.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. N° 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Het Ziekenhuis in onzen tijd. — Arts H. van Roijen. — Röntgenstralen — moderne hulpmiddelen der geneeskunde (met afbeeldingen). — Homoeopathische planten IV (met afbeeldingen). — De Platvoet. — Hahnemann en de Homoeopathie.

Het Ziekenhuis in onzen tijd.

(VERVOLG.)

Hetgeen wij in onze vorige artikelen bespraken, betreft de indeeling van het gebouw, met een vakterm: de distributie.

Thans willen wij de kleinere bijzonderheden, de afwerking en inrichting, nagaan.

Onder de hal, in een kelderruimte, staan de machines voor de centrale verwarming en het toestel voor de verwarming van het water voor de warm-waterleiding door het geheele huis.

De ziekenkamers zijn alle (zooals men op de tekening kan zien) op het Zuiden gebouwd, met een dagverblijf of serre. Overtollige zon kan altijd afgeschut worden. De gang ontvangt in hoofdzaak licht uit het Noorden. Op bepaalde afstanden is de gang door deuren afgesloten. Dit heeft een dubbel doel, n.l. 1°. voorkoming van tocht 2°. geluid-demping. Beide bedoelingen eischen een nadere toelichting. Ziekenkamers moeten ruim geventileerd worden, wat men bij voorkeur door ramen doet, doch niet door deuren. Als een deur opengaat, is het zeer onbehaaglijk voor een patiënt opeens een sterken tocht te voelen. Dit is een onnoodige en onaangename ventilatie. In vele groote gebouwen waait het soms door de gangen. In het winterhalfjaar is dat alleronbehaaglijkst, zoowel voor de patiënten als voor het personeel. Dit wordt door

dergelijke deuren voorkomen. Dientengevolge kan men rustiger meer ramen openen dan onder andere omstandigheden.

Het tweede doel van de deuren is: geluid te dempen. Dat klinkt eerst vreemd, doch is in werkelijkheid van het grootste belang. Wat toch is het geval? Een modern ziekenhuis heeft overal gladde muren, die liefst glad geverfd worden. De hoeken worden overal afgerond, alles met het doel, ophooping van stof te voorkomen, het reinigen te vergemakkelijken, alles om de lucht in het ziekenhuis zuiver en stofvrij te houden. Een eerste eisch van de tegenwoordige gezondheidsleer. Evenwel, het voldoen aan dien strengen eisch brengt een alleronaanstaand bezwaar mee. Al die steenen gangen en kamers met gladde wanden weerkaatsen ieder geluid. Er kan geen geluid komen, of dat vindt wel een wand, die bij aanslaan in toonhoogte daarmee overeenkomt. Al die geluiden weergalmen door de gladde ruimten en de gangen brengen ze, als spreekbuizen, tot in de uiterste hoekjes van het gebouw. Mij is een prachtig ziekenhuis bekend, een modelinrichting, waaraan kosten noch moeite zijn gespaard, doch waar de patiënten dag noch nacht rust hebben. Als het 's avonds z.g. rustig is, kan de medicus in zijn kamer verstaan, wat er aan het andere eind van het gebouw in den gang wordt gesproken. De bouwmeester moet met dergelijke factoren rekening houden en moet maatregelen nemen zoo iets te voorkomen. Het is hier niet de plaats daarover een wetenschappelijk betoog te houden. Een afdoend middel echter om te voorkomen, dat de gangen spreekbuizen zijn en om het geluid te dempen, is het op diverse afstanden aanbrengen van deuren, die de geluidgolven tegenhouden. Behalve de

gangen kunnen buizen voor de centrale verwarming ook als ongewenste spreekbuizen dienst doen, zoo men het systeem toepast van warme lucht in de vertrekken te blazen. Hoe logisch en goed dat systeem ook is met het oog op tochtvrije, krachtige luchtversiering, om bovengenoemde reden verdient dit systeem voor ziekenhuizen toch afkeuring. In ons Homoeopathisch Ziekenhuis passen wij dit systeem dan ook *niet* toe. De rust van het gehoororgaan is evengoed een hygienische eisch als de reinheid van lucht. Nu wij toch spreken over de rust voor het oor, moeten wij even één kamertje in het ziekenhuis noemen en beschrijven, n.l. de *geruischlooze* kamer. In overleg met den Utrechtschen hoogleeraar Dr. Zwaardemaker zullen wij in ons ziekenhuis één kamer zoodanig inrichten, dat die zoo goed als zonder eenig geluid zal zijn. Velen der lezers zal dit op het eerste gezicht niet zoo vreemd lijken. Toch is dit *wel* iets ongewoons. Wie der lezers heeft in zijn woning een geruischloos vertrek? Ik durf gerust zeggen: „niemand”. Toch kan dat voor sommige zenuwpatiënten, zooals ik in het eerste artikel reeds opmerkte, een heerlijk hulpmiddel voor geneezing wezen. Wij gaan dus één kamer geruischloos maken.

De muren worden opgetrokken van steenen, die het geluid niet geleiden. De ramen worden dubbel en van zwaar glas, de deur ook dubbel. Een electrische ventilator zuigt de lucht geruischloos naar buiten, zoodat deze langs de natuurlijke wegen, zooals reten en poriën, wordt versierd. De vloeren, de wanden en de zolder worden dubbel en met geluid-dempende stoffen bekleed om ieder geluid, dat nog door mocht dringen, te smoren. Voor zoover mij bekend, is een dergelijk vertrek nog in geen enkel ziekenhuis aanwezig. Ook in dit opzicht zal ons ziekenhuis weer *eenig* zijn.

Als verdere bijzonderheid van ons ziekenhuis wil ik nog noemen de vertrekken aan het uiteinde van den westervleugel. Dit zijn dagverblijven, conversatiekamers voor herstellende 1ste- en 2de-klasse-patiënten. In de meeste ziekenhuizen ziet men deze reconvallescenten, als ze beginnen zich te vertreden, over de gangen heen en weer exerceeren. Dit is echter hinderlijk voor den dienst en ook minder aangenaam voor de patiënten zelve. Herstellende 1ste- en 2de-klasse-patiënten hebben evengoed behoefte aan conversatie als 3de-klasse-patiënten, en in dit opzicht zijn ze in de meeste ziekenhuizen er slechter aan toe dan de 3de-klasse-patiënten. Al zijn zulke conversatiekamers geen absoluut noodzakelijke dingen, wij hebben gemeend goed te doen ze aan te brengen. Het maakt het leven in een inrichting, waarheen men toch al niet voor zijn plezier gaat, zooveel aangenaamer, als men eens om een gezellige theetafel kan zitten of zijn brieven kan schrijven buiten de ziekenkamer, een leestafel heeft enz., enz., zoodat men dan meer het gevoel heeft van in een groot pension, dan in een ziekenhuis te zijn. Een opwekkende omgeving is voor herstellenden goud waard.

De verdere vertrekken in het gebouw geven hunne bestemming reeds voldoende aan door hunne benaming en men kan die bij aandachtig bekijken van het plan gemakkelijk nagaan. Een enkel woord echter voor hen, wien sommige namen niet duidelijk mochten zijn. Hier en daar ziet men vertrekken met den naam „theekeuken.” Hiermee is niet gezegd, dat daar alleen thee wordt gezet, doch daar wordt alles wat uit de keuken komt voor de zieken pasklaar gemaakt, worden de spijzen verdeeld en kunnen kleinigheden klaargemaakt worden.

Wellicht zal het iemand verbazen, dat er een „krankzinnigenkamer” is. Men schrikke niet. Wij zullen geen krankzinnigen opnemen; *mogen* dat wellicht niet eens. Doch wanneer er onverwacht iemand eens een manieaanval mocht krijgen (wat nog wel eens gebeurt bij dronkaards, als zij bedlegerig worden) moet men kunnen zorgen, dat zoo iemand noch anderen, noch zich zelf schade kan berokkenen; zulk een patiënt moet onmiddellijk afgezonderd worden in een vertrek, waar hem geen kwaad kan overkomen en waar hij anderen niet hindert.

Men vindt op de teekening een Röntgen-kamer. Dat men voor het doorlichten met X-stralen en voor het maken van X-photo's een vertrek noodig heeft, geheel daarvoor ingericht, zal tegenwoordig bijna iedereen wel weten.

Een nog niet goed opgelost vraagstuk voor ziekenhuizen betreft de inrichting van zoldering en vloerbekleding. Het tijdperk der proefnemingen is op dit punt nog niet ten einde en een ideale, geheel bevredigende oplossing is feitelijk nog niet gevonden, getuige o.a. de dezer dagen ingestelde enquête van het tijdschrift „Het Ziekenhuis,” naar de vloeren in de Nederlandsche ziekenhuizen met hunne voor- en nadeelen.

Het is hier niet de plaats die questie in finesses na te gaan. Daarover zou een boekdeel te schrijven zijn. Hier zij alleen gezegd, dat het doel, dat men tracht te bereiken is: een stevige afscheiding tusschen de diverse etages, die brandvrij moet zijn, weinig of geen geluid mag geleiden en die aan de bovenzijde, dus daar waar zij als vloer dienst doet, bekleed moet zijn met een substantie zonder naden, waarin zich stof kan ophoopen; die gemakkelijk nat gereinigt kan worden, niet koud is voor de voeten, niet zoo glad, dat het gaan erg vermoeiend is, en liefst niet zóó hard, dat ieder voorwerp, hetwelk een patiënt laat vallen, breekt. Een moeilijke combinatie van eischen. Na lang wikkelen en wegen en bestudeering van boeken en bestaande ziekenhuizen zullen wij de zoldering en de vloeren als volgt maken. De vertrekken worden van boven afgesloten door een aaneensluitende rij van holle betonbalken, zooals hierbij op doorsnede wordt geteekend.

Deze afdekking is sterk, is brandvrij en geleidt weinig geluid. In de gangen komt, na een verbindende laag van cementspecie enz., hierop een terrasso-vloer. In de kamers en zalen wordt de vloer echter bekleed met *doloment*, natuurlijk op een tusschenliggende, verbindende en hechtende onderlaag. Doloment is een vaste, gelijkmatige massa, eenigszins gelijkend op, doch beter en mooier dan het z.g. houtcement, die zich mooi laat uitstrijken, goed vast en effen wordt, zich goed laat reinigen, niet koud is voor de voeten, geluid dempt, niet steenhard en niet buitengewoon glad is. Wij meenen zodoende het ideale al zeer nabij te komen, althans wordt het beste verkregen van wat thans bekend is.

Het ziekenhuis wordt verder geheel voorzien van een warm- en koud-waterleiding, van electrisch licht, huistelefoon, etc., zooals de nieuwe tijd dat eischt.

Hiermede zijn wij aan het eind van de beschrijving van het ziekenhuis. Ons rest nog een korte mededeeling over de keuze van het terrein, waarop het huis gebouwd wordt en over den aanleg van den tuin, daar dit ook niet van belang ontbloomt is. Daarover echter in een volgend artikel.

J. I. A. B. v. R.

Arts H. VAN ROIJEN.

Op 26 Maart vierde bovengenoemde homoeopathische geneesheer onder talloze blijken van belangstelling zijn zilveren arts-jubileum, van welk feest wij in de Rotterdamsche dagbladen het volgende verslag vinden:

„Vandaag herdacht arts H. van Roijen, de bekende homoeopaath, den dag, waarop hij vóór 25 jaar zijn artsdiploma verkreeg. Deze dag is den dokter tot een feestdag gemaakt.

Om tien uur vanmorgen verscheen een commissie, bestaande uit de heeren Dr. E. C. Tuinzing, voorzitter; L. Barendregt, secretaris-penningmeester; A. H. de Jonge A.Hzn., C. G. Vervloet en A. Zwenk, ten huize van den jubilaris.

Dr. Tuinzing sprak een welsprekend woord van hulde en waardeering namens patiënten en verdere leden van de afdeling Rotterdam van de „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland,” waarvan de heer Van Roijen president is.

Het is een overbekend woord, bijna een gemeenplaats, zei dr. Tuinzing, waaraan ik hier herinner: „Nur ein guter Mensch kann ein guter Arzt sein.” Maar juist het herhaalde citeeren van dit gezegde bewijst zeker wel, dat het door menig een als een waarheid gevoeld wordt. En waar per slot van rekening de meeste menschen toch dat worden, waarop hun eigenschappen hun 't recht geven, moeten we constateeren, dat gij, met uw uitgebreiden kring van patiënten, zeker „ein guter Arzt” zijt. Het ware toch niet aan te nemen, dat in de 14 jaren, die gij hier in Rotterdam gepraktiseerd hebt, een steeds toenemend aantal zieken hulp bij u zou komen zoeken, wanneer niet de uitslag van uw behandeling telkens weer bewees, dat ge een goed geneesheer waart.

Ik weet, waarde collega, dat ge bescheiden zijt, en dat ge uw succes als geneesheer zult willen toeschrijven aan Hahnemann, die u het „similia similibus curantur” geleerd heeft. Maar wij vergeten niet, dat onze grootmeester tevens aan de artsen een zeer hoogen eisch heeft gesteld, waar hij in § 2 van zijn „Organon” schreef: „Aufgabe des Arztes ist kranke Menschen wieder gesund zu machen, was man heilen nennt.” En dit is zeker, dat de speciale wetenschap, die de homoeopathische geneesheer beoefent, bijzondere eischen stelt aan zijn geneigdheid tot zelfop-offering.

Mijn vriend Dr. Clarke te Londen heeft mij eens attent gemaakt op een artikel van een bekend Fransch collega-homoeopaath, Dr. J. Favre te Toulouse, in „Le Propagateur de l'Homoeopathie,” getiteld: „Vers la lumière,” een uitstekend geschreven studie over wat hij als Engelschman kernachtig noemde: „Homoeopathy retrospective perspective and prospective” en veel te mooi, dan dat ik het hier zou willen kleineeren door een noodzakelijkerwijze kort citaat.

Maar één zin uit dit artikel zou ik hier even willen aanhalen, omdat hij zoo toepasselijk is op wat ik u heden te zeggen heb: „que celui qui ne sait pas souffrir ne se fasse pas homoeopathe.”

En wanneer ik dus samenvat, wat ik hier kortelijk heb willen betoogen, dat slechts een goed mensch een goed

geneesheer kan zijn, dat de ervaring bewezen heeft, dat gij aan de zware eischen, dié speciaal aan een homoeopathisch geneesheer gesteld worden, schitterend voldaan hebt, dan meen ik ook de stelling te mogen omkeeren en zeggen: omdat gij zijt een goed homoeopathisch geneesheer, moet gij ook zijn een goed mensch. En is dit ten slotte niet de hoogste lof, dien ik u op dezen dag kan brengen?

Wat is het dat de patiënten in hun dokter hoogachten? Velen meenen, dat het is zijn kennis, zijn ervaring, de wetenschap, die in hem werd gecondenseerd tot praktijk, wat zij eerbiedigen. Maar de besten onder hen beseffen, dat dit zaken zijn, die zich in 't algemeen onttrekken aan hun beoordeeling en dat hetgene, waarom zij zich aan hun geneeskundigen raadsman gebonden achten is: het algemeen-menschelijke, zijn zorg, zijn bereidwilligheid tot helpen, zijn zelfopoffering, die zij uit zijn omgang met hen gewaarworden, en deze algemeen-menschelijke eigenschappen van hun dokter beantwoorden zij met datgene, wat hem het best beloont voor wat hij als een deel van zichzelf aan hen gaf: hun vertrouwen en hun sympathie.

Die sympathie, collega Van Roijen, is het u vergund geweest in rijke mate te verwerven, die sympathie is de reden waardoor wij hier zijn; die sympathie aan u te betuigen namens allen, die u achten als hun dokter en als hun voorganger in den strijd voor het goed recht der homoeopathie, is de vereerende taak, die mij heden is opgedragen; die sympathie heeft hen, wier namen gij in dit album zult vinden, bewogen ons in staat te stellen u de stoffelijke bewijzen hunner gevoelens van hoogachting heden aan te bieden; die sympathie hopen zij, dat u in lengte van dagen zal tegenstralen, wanneer gij uw studeerkamer binnentreedt.

Met de beste wenschen voor Dr. Van Roijen's volgende jaren bood spreker hem, namens vrienden en patiënten, een notenhouten studeerkamerameublement aan. Namens de homoeopathische geneesheeren in Nederland, van wier vereeniging de jubilaris vanaf de oprichting penningmeester is, werd door Dr. Tuinzing een galvanische dospelbatterij met galvanometer en een faradiseertoestel aangeboden.

Dr. Van Roijen dankte hartelijk voor de hem gebrachte hulde en voor den welsprekenden gelukwensch van zijn vriend Tuinzing.

In den namiddag was er een drukbezochte receptie.

Om 6 uur vereenigen zich de familie, de commissieleden en enkele vrienden en collega's aan een feestmaaltijd.”

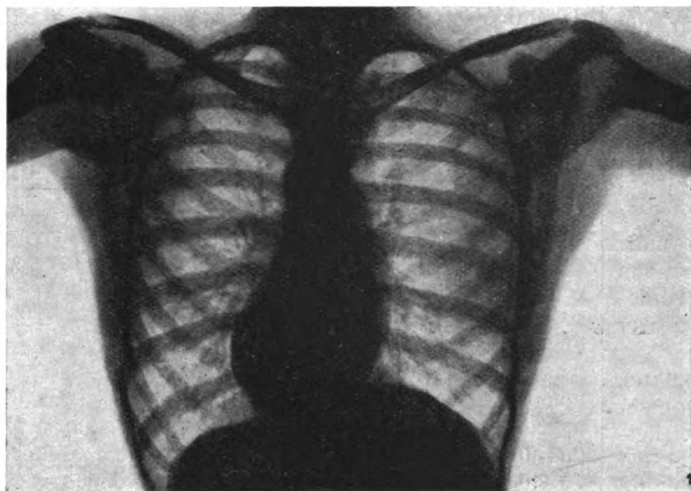
Tot zoover volgen wij het verslag, dat de Rotterdamsche pers van dit jubiléum gaf. Wij kunnen onzen lezers nog mededeelen, dat aan dit feestmaal behalve de familie van den jubilaris en eenige vrienden, ook aanzaten de bovengenoemde leden van het bestuur der Afd. Rotterdam der „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland” en de heeren Dr. N. A. J. Voorhoeve en Dr. D. K. Munting, resp. voorzitter en vice-voorzitter der „Vereeniging van Homoeopathische geneesheeren in Nederland,” namens welke Vereeniging Dr. Voorhoeve in zijn tafelrede hulde bracht aan den jubilaris. Nadat met deze rede de sluisen der welsprekendheid geopend waren, volgden nog vele toespraken, alle vol van lof en goede wenschen voor den feestvierenden geneesheer, terwijl ten slotte een van de aanwezigen in het zuiverst Groningsch dialect den in Groningen geboren en aldaar gestudeerd hebbenden jubilaris een aantal beelden uit zijn studentenleven voorttooverde, waarvoor hij met daverende lachsalvo's werd beloond.

Röntgenstralen — moderne hulpmiddelen der geneeskunde.

DOOR Dr. J. VOORHOEVE.

Het uitgangspunt van de moderne Röntgen-diagnose en Röntgen-therapie, die tegenwoordig een niet onbelangrijk onderdeel der chirurgische geneeskunde uitmaken, was de

beenderen. De schaduw, die op de lichtgevoelige plaat door de bestraling met Röntgenlicht van het belichte voorwerp wordt verkregen, is derhalve des te donkerder, naarmate de deelen voor deze stralen minder doordringbaar zijn. Zoo ontstaan dan, zooals de lezer aan bijgaande illustraties kan zien, afbeeldingen van het menschelijke lichaam, waarbij de beenderen steeds het donkerst en diuidelijkst zichtbaar zijn, terwijl de weke deelen een zwakkere schaduw geven en soms geheel onduidelijk

Borstkas met hart-schaduw.

Kinderhand.

ontdekking der tot op dat oogenblik onbekende stralen, die in het inwendige van een luchtledig gemaakte glaskogel ontstaan, - zoodra een *hooggespannen* electrische stroom door den kogel geleid wordt.

Deze stralen ontstaan aan den negatieven pool en waren reeds sedert langen tijd als kathode-stralen bekend. In het jaar 1895 ontdekte echter de Duitsche professor der natuurkunde aan de universiteit te Würzburg, Prof. Röntgen, door een toeval, dat deze stralen de wonderbare eigenschap bezitten, door voorwerpen, die voor gewone lichtstralen ondoordringbaar zijn, heen te dringen en een daarachter liggende, lichtgevoelige plaat zóó te bewerken, dat daardoor een schaduwbeeld van het bestraalde voorwerp ontstaat. Merkwaardig is het, dat zekere stoffen aan het doorgaan dezer stralen — die X-stralen, of tegenwoordig haast algemeen, naar hun ontdekker, Röntgenstralen genoemd worden — grooten weerstand bieden, terwijl andere ze zeer gemakkelijk doorlaten. Op deze eigenschap berust dan ook de mogelijkheid, fotografische opnamen van het menschelijke skelet bij den levenden mensch te maken, daar de weke deelen, zooals de huid en de spieren, deze stralen gemakkelijker doorlaten dan de

worden. Dat het ooit mogelijk zou zijn door de huid en het vleesch van een levend mensch heen een blik op zijn beenderen en ingewanden te slaan, hebben onze voorouders

niet kunnen droomen en toch is de tegenwoordige techniek der Röntgenbestraling in den korten tijd van nog geen 20 jaren zóó ver gevorderd, dat men door het laten innemen van een soort metaalachtige brei, die aan het Röntgenlicht weerstand biedt, de maag en het darmkanaal, dus geheel weke deelen van ons lichaam, op bijna volmaakte wijze op de fotografische plaat zichtbaar kan maken. Om dergelijke opnamen te maken, moet men echter over tamelijk gecompliceerde en zeer dure apparaten beschikken, zooals die tegenwoordig wel haast nog alleen in groote ziekeninrichtingen, of bij speciaal-artsen te vinden zijn. De arts, die algemeene praktijk uitoefent, kan zich zulke inrichtingen niet aanschaffen, maar toch kan elke arts, die over een influenzemachine, d. w. z. een machine, waarmede zoogenaamde statische of Franklin'sche electriciteit wordt

Hand met ring aan den vinger.

te voorschijn geroepen, beschikt, met een eenvoudige Röntgenbuis en een lichtgevoelige plaat zich voor weinig geld het genoeg verschaften Röntgen-fotografieën te

vervaardigen. Tusschen de conductor-kogels van een goede influenz-machine springen electrische vonken van 35 centimeter lengte over, en deze zijn sterk genoeg om in de Röntgenbuis de verlangde stralen te ontwikkelen.

Op het gebied der geneeskunde zijn nu de Röntgenstralen in tweeërlei opzicht tot belangrijke hulpmiddelen geworden en wel als *diagnostisch* en als *therapeutisch* hulpmiddel. De *diagnose*, d. w. z. het herkennen van het ziektegeval, werd in de eerste plaats op chirurgisch gebied bevorderd door de verbazende zekerheid, waarmee het gelukt, vreemde voorwerpen van metaal, b.v. naalden, afgebroken mespunten, kogels, die in het lichaam zijn ingedrongen, op de fotografische plaat vast te houden, zoodat de ligging dezer voorwerpen in het verwonde lichaamsdeel nauwkeurig bepaald en de operatie en verwijdering er van met absolute zekerheid kunnen uitgevoerd worden. Doch men is nog verder gekomen en tegenwoordig is het zelfs mogelijk, ziekelijke veranderingen aan het hart, de longen, de nieren, b.v. vergrooing, verdichting, verschrompeling, door een Röntgenonderzoek voor het oog zichtbaar te maken. Ook voor de ongevallenwet is deze methode van betekenis geworden, daar zelfs geringe kwetsuren der beenderen, die b.v. door het afspringen van een stukje been ontstaan en door de gewone onderzoek met de hand niet vastgesteld, door een Röntgenphotografie duidelijk zichtbaar gemaakt kunnen worden, zoodat in twijfelachtige gevallen, voor het al of niet toekennen van een rente, de onderzoek met Röntgenstralen van beslissenden invloed kan zijn.

Wat het tweede gebied, dat der *therapie*, d. w. z. het genezen van ziekten, betreft, hier is de aanwending van de Röntgenstralen nog niet zoo ver gevorderd en zijn de resultaten nog niet zoo algemeen erkend als op het gebied der diagnose. Toch is het niet te loochenen, dat de Röntgenbehandeling ook voor de therapie van betekenissen is geworden en wel heeft men hier niet zoo zeer van de *lichtstralen*, als wel van de *chemische stralen*, die voor het oog onzichtbaar zijn, gebruikt gemaakt. Deze chemische stralen zijn zelfs gebleken van groote kracht te zijn in hun werking op de huid en dieper liggende weefsels van het menschelijk lichaam. Bij onvoorzichtige aanwending kunnen deze stralen zelfs diepe en moeilijk te genezen wonden veroorzaken. Zoo werd niet lang geleden een bekend Röntgenoloog, d. w. z. een arts, die als specialiteit Röntgenstralen toepast, tot een schadevergoeding van 20.000 Mark veroordeeld, omdat hij bij het verwijderen van gezichtsharen bij een dame door te sterke bestraling verzwerigen en wonden had veroorzaakt, wier littekens het gezicht voor altijd wanstaltig maakten. Dergelijke gevaarlijke nevenwerkingen kunnen bij het milde Röntgenlicht, dat door de bovengenoemde influenz-machine wordt te voorschijn geroepen, niet optreden. Doch afgezien van deze schadelijke werkingen, die aan een verkeerde toepassing der methode zijn toe te schrijven, is het Röntgenlicht van nut gebleken bij de behandeling van verschillende huidziekten en gezwellen, zelfs van boosaardigen aard, zooals huidsarkoom en huidkanker; wij vinden hier weer de homoeopathische grondbeginselen op den achtergrond van deze modernste ontwikkeling: het „*Similia Similibus*” en de „omgekeerde” werking van groote en kleine doses, die ook bij de toepassing der geneesmiddelen van chemischen en plantaardigen vorm zulk een belangrijke rol speelt.

IV.

PHANEROGAMEN.

Deze verdeelt men in:

Gymnospermen of naaktzadigen en *Angiospermen* of bedektzadigen. De eerste groep staat uit botanisch oogpunt nog dicht bij de hoogst ontwikkelde cryptogamen, het zaad is hier nog niet in een omhullende vrucht besloten. Een paar voorbeelden mogen verduidelijken, wat wij bedoelen:

Als wij een rijpen dennenappel nauwkeurig beschouwen, zien wij aan den binnenkant der schubben de zaden zonder verdere omhulling liggen; bij een appel bevinden zich de zaden binnen in de vrucht, dus geheel door weefsel omgeven.

De *Gymnospermen* vormen tegenover de *Angiospermen* slechts een kleine groep, hoewel enkele soorten ervan een enorme verbreiding hebben verkregen. Vooral geldt dit voor meer noordelijke streken, waar de dennenboom overheerschend is. De uiterste boomgrens in poolstreken wordt door dennen bereikt.

Voor ons zijn de *Gymnospermen* slechts van weinig belang. De jonge struiken van den spar (*Pinus sylvestris*) verschaffen ons de *Pinus-tinktuur*, die men wel voor inwrijving bij Engelsche ziekte aanwendt, een bepaald homoeopathisch middel kan deze tinktuur echter niet genoemd worden. Van meer gewicht voor ons zijn de coniferen: *Sabina* en *Thuja*.

JUNIPERUS SABINA — SEVENBOOM.

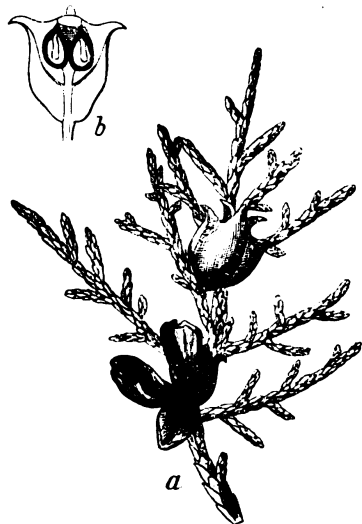
a = takje met oliëklieren.

De sevenboom is een geliefkoosde sierstruik en wordt als zoodanig vaak in tuinen en parken aangetroffen, meer dan haar onschuldiger soortgenoot, de *Juniperus Communis* of *Jeneverbes*. De bessen van deze laatste dienen, zooals de naam reeds aangeeft, tot het bereiden van de bij ons zoo bekende en beruchte jenever. Men trekt deze bessen op alcohol en destilleert na eenigen tijd de vloeistof af. Ook vinden deze bessen toepassing in de allopathische geneeskunde, waar men ze in kruidenmengsels gebruikt of wel tot een moes verwerkt (het bekende Rob Juniperi.) Het werkzame bestanddeel is waarschijnlijk de aetherische olie, die ze bevatten. Ook bij de *Juniperus Sabina* is dit het geval. De aetherische olie bevindt zich hier hoofdzakelijk niet in de bessen, maar in klieren aan den achterkant der bladeren. Ze is bepaald vergiftig en werkt voornamelijk op de vrouwelijke voort-

plantingsorganen. *) De homoeopathie gebruikt alleen de versche, groene einden der takken, die met spiritus tot een vreemd-aromatisch riekende essens worden verwerkt. Gedroogd, verliest de plant veel van haar werkzaamheid.

Eigenaardig is wel, dat bij alle planten dezer groep het de *aetherische olie* is, die de werking uitoefent. Weer een bewijs, dat planten, die botanisch bijeenhooren, ook uit chemisch oogpunt bij elkaar passen. Dit verschijnsel treffen wij eveneens aan bij de tweede, bij homoeopathen gebruikte plant dezer afdeling, nl.:

THUJA OCCIDENTALIS — LEVENSBLOOM.

Thuja's worden als sierplanten nog veelvuldiger gebruikt dan Juniperussoorten, ze vormen met hun donkergroene, fijn verdeelde takken, fraaie struiken. Groot worden ze in 't algemeen niet, alleen de Thuja gigantea (reuzen-thuja) kan een belangrijke hoogte verkrijgen. Ook hier is weer de aetherische olie het voornaamste werkzame bestanddeel en merkwaardig is wel, dat de aetherische oliën der coniferen speciaal op nieren, blaas en geslachtsorganen schij-

nen te werken. Ten minste ook terpentijn (onder den naam *oleum therebinthinae* of therebinthina in de geneeskunde toegepast) werkt op de nieren en kan bij te groote dosis nierziekte veroorzaken. Deze terpentijn-olie ontstaat door destillatie van ruwe terpentijn, de hars, die uit verschillende soorten dennen vloeit. Als men het hout zelf droog verhit, dan ontstaat de zwarte, taai massa, die wij kennen als pik en die in de allopathie als *Pix liquida* veelal voor zalven en smeersels wordt aangewend. Beide stoffen, zoowel *Oleum therebinthinae* als *Pix liquida* worden in de homoeopathie toegepast, het laatste echter slechts zeer zelden.

Gewichtiger is Thuja zelf. Het heeft de eigenaardigheid een soort wratten te veroorzaken, vandaar dat men de *Thuja-tinktuur* wel uitwendig tegen wratten aanwendt. Echter helpt deze tinktuur alleen bij bepaalde soorten van wratten. Inwendig wordt Thuja o.a. toegepast bij een heel bijzonder soort hoofdpijn, waarbij men een gevoel heeft, alsof er „een spijker in den schedel wordt geslagen.” Niet onbelangrijk is ook, wat Hahnemann bij zijn verhandeling over Thuja schrijft. Hij maakte hier de ontdekking, dat Thuja in hooger verdunning sterker werkt dan in lagere en verklaart dit verschijnsel op de volgende wijze: „De ontdekking, dat de ruwe artsenijen door wrijven of schudden met indifferente stoffen hunne artsenijkracht steeds meer ontvouwen en in des te grooteren omvang, hoe verder, langduriger en met meer kracht dit wrijven of schudden met indifferente stoffen voortgezet wordt, zoodat alle materiële substantie ervan zich langzamerhand

in zuiver genezenden geest schijnt op te lossen en te veranderen —; deze, vóór mij onbekende ontdekking is van onuitsprekelijke waarde en zoo onloochenbaar, dat de twijfelaars, die uit onbekendheid met de onuitputtelijke natuur, in de homoeopathische verdunningen niet anders dan mechanische verdeeling en verkleining tot het niets (dus tot vernietiging der artsenijkracht) vermoeden, moeten verstommen, zoodra zij de ervaring vragen.”

Of echter dit standpunt onaanvechtbaar en deze ontdekking zoo onloochenbaar is als H. het voorstelt, wagen wij te betwijfelen.

DE PLATVOET.

Naar het Duitsch van Dr. Breyer, Freudenstadt.

(SLOT.)

Kunnen we den platvoet voorkomen? 't Antwoord op deze vraag volgt uit alles, wat voorafging, vanzelf: de meeste platvoeten, n.l. alle z.g.n. statische platvoeten zijn 't gevolg van een wanverhouding tusschen de belasting en de kracht van het voetgewelf. Door krachtige, gezonde voeding, door gymnastiek, in 't algemeen door gezonde lichaamsbeweging, laten zich wel de beenderen, banden en spieren oefenen en versterken, maar voor de belasting treden bijna altijd dringende verhoudingen en toestanden op den voorgrond, n.l. de strijd om een bestaan, en zoo is een doelmatige voorkoming van den platvoet niet door te voeren. Wel echter kunnen we de verdere ontwikkeling van een platvoet, dus het ontstaan van een contracten en een kompletten platvoet tegenhouden. Ook kan veel gedaan worden, opdat na andere ziekten, en na verwondingen van het been zelf, geen platvoet ontstaat. De zieken moeten in zulke gevallen reeds gedurende de noodzakelijke bedrust de beenen niet maar rustig laten liggen, maar moeten regelmatig en dikwijls op een dag door oefenen, zooals buiging en strekking, de spieren en de gewrichten bezig houden, en als dat niet gaat, bv. tengevolge van vaste verbanden, dan moeten al vroeg voet en onderbeen worden gemasseerd. Daarom legt men in den laatsten tijd vaste verbanden, als ze niet te vermijden zijn, steeds zóó aan, dat spieroefening en massage mogelijk blijven.

Nu de behandeling. In een homoeopathisch blad mag worden vooropgesteld, dat het onmogelijk is, platvoetbezwaren alleen met homoeopathische middelen weg te krijgen. Evenmin, als een verstandig mensch een ontwrichting met homoeopathische middelen behandelen zal (ofschoon hij nadat het lid weer in 't gewricht gebracht is, natuurlijk de inwendige beleëdiging spoediger zal trachten te genezen met middelen als *arnica* en *calendula*), evenmin zullen we een uit zijn voegen gerukt voetgewelf alleen met homoeopathische middelen te hulp komen. Zoodra we zeker zijn, met een platvoet te doen te hebben, moeten we vóór alles den orthopaedischen kant uitkijken, en den voet dat geven, wat hij voor alles noodig heeft: Ontlasting. Overbelasting is bijna altijd de oorzaak geweest, die moet dus worden opgeheven. In de tweede plaats komt dan de taak, den voet sterker te maken.

Ontlasting. Voor een blijvende genezing der meeste platvoeten is het zonder twijfel voldoende het gewelf door een passenden steun omhoog te helpen. Ieder bouwmeester zal een gewelf, dat zakt, eerst door een passenden

*) Daarom is het overal kweken dezer plant in tuinen en parken niet onbedenklijk. Zelfs heeft men in sommige streken van Duitschland het cultiveeren van *Sabina* geheel verboden.

steiger steun geven en dezen steiger zoolang laten staan tot het muurwerk is gerepareerd en weer voldoende eigen stevigheid verkregen heeft. Bekijken we nog eens fig. 3: wat ligt meer voor de hand, dan het zakkend gewelf door een er onder geschoven boogvormigen steun overeind te houden, zooals hij in de fig. er onder geteekend is? De last kan dan het gewelf niet verder indrukken, de lengtebanden van de voetsool niet meer rekken, de voetbeenderen niet langer hier samendrukken dáár uit elkaar persen; het geheele stelsel ligt vast op het steunsel. Het voorschrijven van zoo'n steun, het platvoetzooltje in den schoen, is in eenvoudige gevallen meestal voldoende.

Er is evenwel één moeilijkheid: de zool moet passen. Geen twee voeten zijn gelijk. Als we fig. 6 en 7 met elkaar vergelijken beide van ongeveer 16-jarige dienstmeisjes afkomstig, dan springt direct in 't oog, dat onmogelijk dezelfde steunzool voor deze twee zoo totaal verschillende voeten passen kan. Als echter de zool niet past, rust de platvoet slechts op enkele plaatsen; deze plaatsen moeten allen druk verduren en zullen spoedig vreeselijk pijn gaan doen.

Het was dus verreweg het beste als voor elken platvoet de steunzool apart klaargemaakt werd en voor een intelligenten, bekwamen schoenmaker is het werkelijk geen heksenwerk in den zool van nieuwe schoenen een den voet passenden steun van geperst kurk of iets dergelijks aan te brengen. Maar dit is meestal te omslachtig, en daardoor zijn langzamerhand een groot getal verschillende steunzolen in den handel gekomen, die eenvoudig in de schoenen worden gelegd. En daaronder zijn natuurlijk slechte en goede fabrikaten. Goed en goedkoop zijn bv. de eenvoudig gewelfde zooltjes van celluloid, die in vier verschillende nummers te krijgen zijn. Ze zijn onveranderlijk en bijna onverslijtbaar, ook bij zweetvoeten.

Leeren steunzolen zijn steeds verkeerd; in de eerste plaats gaat het leer door zweeten e. d. te gronde, in de tweede plaats moeten ze steeds met metaal worden versterkt, welk metaal, als 't leer week wordt, leelijk pijn kan veroorzaken.

Metalen zooltjes zijn alleen geschikt voor menschen, die veel staand werk moeten doen. Voor wie veel lopen moet, zijn ze te stijf, niet elastisch genoeg. Elastisch zijn de zooltjes uit hardgummi en celluloid, waarin dan een gebogen stalen veer, als bij de Supinatorzooltjes, de elasticiteit nog verhoogt.

In 't verloop van de doelmatige platvoetbehandeling verheft zich het voetgewelf langzaam aan weer. Dus moet na eenigen tijd de steun ook omhoog gebracht worden. Bij gewone zooltjes verkrijgt men dat door een grooter nummer te nemen; bij de Supinatorzooltjes kan men door een eenvoudige inrichting het gewelf hooger en lager, vlakker of gewelfder stellen. Daardoor is in den handel de Supinatorzool 't best gedacht en 't best geconstrueerd. Hij is een beetje duur en moet door 't aangebrachte leer bij zweetvoeten dikwijls worden vernieuwd. Menschen, die aan platvoeten lijden, moeten nooit sloffen en pantoffels dragen. De zool daarvan is te plat, en werkt het afzakken van het voetgewelf in de hand.

Zoodra we te doen hebben met een contracten platvoet, is ontlasting van het voetgewelf door eenvoudige ondersteuning niet meer voldoende. Zoo'n platvoet is te vergelijken met een gewrichtsverstuiking; inderdaad zijn bijna alle kleine voetwortel- en middelfuetsbeentjes verstuikt, vandaar de enorme pijnlijkheid en de krampachtige samen-

trekking. Elke platvoetzool zou de pijn nog maar vermeerderen. Hier moeten dus eerst de krampen en de „ontsteking” verholpen worden, de onbewegelijk stijve voet weer bewegelijk gemaakt worden, en daartoe is een paar weken bedrust onvermijdelijk. Gedurende dien tijd zijn omslagen een zeer weldadig hulpmiddel, dat niet alleen de pijn spoedig verzacht, maar ook de ontsteking wegneemt en de stijfheid opheft. Men kan die omslagen volgens allopathisch inzicht koel (nooit ijskoud) aanleggen en twee, drie uur laten liggen; veel krachtiger is echter de aanwending volgens homoeopathische zienswijze van warme, zelfs heete omslagen, die alle uur, of zelfs elk halfuur vernieuwd worden. Doen we dan bij het water nog arnica- of ruta-tinctuur, bv. in een verhouding 1 : 20, dan wordt de arme zieke in één nacht een ander mensch. Reeds na 2-4 dagen, bij koude omslagen na 8 dagen, wordt de voet beweeglijk, zoodat we kunnen laten beginnen met oefeningen.

Bovendien nemen we passieve bewegingen en massage van voet en onderbeen te hulp, en na 8-14 dagen kunnen we probeeren, den patient met een steunzool te laten loopen. Maar vooral hier moet de zool nauwkeurig passen, anders keeren de bezwaren terug.

Hier kwam dus reeds het versterken van den voet ter sprake. Bij den gewonen platvoet geeft het ons meestal weinig, of we de patienten oefeningen aanraden; ze hebben hun steuntjes, raken spoedig hun pijn kwijt, en denken dan natuurlijk niet meer aan voetrollen enz. Bij den contracten platvoet echter, die werkelijk een ernstig lijden is, zijn de patienten er veel eerder toe te krijgen, een tijdlang met hun oefeningen door te gaan: in zittende en liggende houding voetrollen, staande oefening van den teenstand, waarbij echter in geen geval de punt van den voet naar buiten gedraaid mag worden; integendeel moeten de groote teenen tegen elkaar aan komen en de hielen naar buiten zien. Alle platvoetlijders moeten zich het loopen met naar buiten gerichte teenen afwennen, dat voor hun voeten niet deugt, en zich er toe dwingen, de voeten evenwijdig aan elkaar neer te zetten.

Nog een enkel woord over den aangeboren en den kompletten platvoet. Een complete platvoet is zoo goed als ontoegankelijk voor behandeling. Het totaal omlaaggedrukte voetgewelf is en blijft onverbeterlijk misvormd. Men heeft weliswaar zelfs ingrijpende operaties aan beenderen en peezen verricht, doch zelden met werkelijk bevredigend resultaat. Des te zorgvuldiger moet elke aangeboren platvoet worden beoordeeld en behandeld, want ongenezen, gaat hij bijna zeker in een kompletten over. De behandeling bestaat in de constructie van spalken, die den voet geleidelijk in juisten vorm en stand moeten brengen.

Nu nog iets over homoeopathische middelen. Ze kunnen en mogen nooit gegeven worden met het doel der genezing van den platvoet op zichzelf; maar ze kunnen deze in tweeërlei richting ondersteunen: in de eerste plaats kunnen we de algemeene ziekten, die dikwijls in 't spel zijn, als rhachitis, bloedarmoede, gewrichtsrheumatiek, jicht, bestrijden, en in de tweede plaats kunnen we de platvoetbezwaren symptomatisch verzachten door de middelen, die we anders bij verstuikingen aanwenden, arnica, calendula, rhus en ruta, en wel voornamelijk uitwendig gebruikt. Verder strekt zich de macht onzer middelen bij den platvoet niet uit.

NASCHRIFT.

De bewerker van het Deutsche artikel over platvoet, enz. zou meenen, zijn plicht niet te doen, als hij niet de

gelegenheid te baat nam, te verklaren, dat hij 't met wat de schrijver over de behandeling van den eenvoudigen platvoet zegt, niet eens is.

De schrijver zegt zelf, dat geen twee voeten aan elkaar gelijk zijn, en dat het dus verreweg het beste zou zijn, als voor elken platvoet de steunzool apart werd klaargemaakt, maar vindt dit te omslachtig, en verwijst dan naar de platvoetzooltjes, die in den handel zijn.

Hier begint ons verschil. We moeten vasthouden aan den eisch, dat voor elken platvoet de steunzool zaakkundig wordt geconstrueerd. Daartoe is het noodig, een gipsafgietsel van de beide zieke voeten te maken, en naar dat afgietsel wordt dan de celluloidzool gevormd. Dat is de eenige manier, om het platvoeteuvel met goed succes te bestrijden; met gekochte zooltjes is het een lot uit de loterij, als men resultaat bereikt. Daar is nog een gevaar aan verbonden, n.l. dat men zich bij de keuze der zooltjes laat leiden door den verkooper, schoenmaker of instrumentmaker. En nu mogen die menschen nog zoo goed hun eigen vak verstaan, van platvoeten hebben ze gewoonlijk niet meer dan zeer oppervlakkig verstand. Een schoenmaker tenminste moet de waarde beseffen van het spreekwoord, dat beveelt, dat hij zich bij zijn leest houde. —

Platvoetlijders moeten dus geen zooltjes koopen in de hoop, dat ze zullen helpen; maar zich wenden tot den medicus-orthopedist, die hun zal verschaffen die bepaalde steunzool, die voor *hun* voet, en waarschijnlijk voor geen enkele andere, past.

A. B.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als chemicus en pharmaceut.

In 1786 gaf Hahnemann uit:

De Arsenikvergiftiging en hare gerechtelijke aantooning.

De begrippen over de chemische natuur van Arsenicum waren in H's tijd nog zeer verward. Vermakelijk zijn de meeningen over dit vergift, de een noemde het „een zeer narcotische zwavelsoort,” een ander vond er als bestanddeelen zoutzuur en zwavelzuur in, weer een ander zelfs drie zuren, n.l. zoutzuur, salpeterzuur en kiezelzuur. Navier, die door H. in zijn boek als laatste schrijver over Arsenicum wordt genoemd, achtte het voor bewezen, dat dit vergift „uit een met zoutzuur verbonden half-metallieke stof bestond.” „O heilige chemie, erbarm u over ons!” voegt Hahnemann hieraan toe.

Van de chemische aantooning had men dan ook toenmaals nog zeer weinig besef. Prof. Neumann, die kort voor H. proefnemingen over arsenicum-aantooning had gedaan, was dan ook niet tot zekere resultaten gekomen.

Hahnemann nu toonde ten eerste aan, dat alle genoemde opvattingen over de natuur van Arsenicum onhoudbaar waren en onderwierp verder de bij Arsenicum-vergiftiging gebruikte tegengiften aan een nauwkeurig onderzoek.

Het belangrijkste deel van zijn geschrift is evenwel het hoofdstuk van de chemische aantooning. Hij gaf drie reacties op arsenicum aan: 1^e met kalkwater, 2^e met zwavelwaterstofwater, 3^e met koperammoniak.

Beide laatste reacties werden door H. voor het eerst ingevoerd, dus feitelijk *ontdekt*.

De tweede was wel reeds door Navier gebruikt, maar H. was de eerste, die de noodzakelijkheid van zoutzuur-toevoeging inzag. Zonder deze is de reactie vrijwel waardeloos. Ook is merkwaardig, dat hij reeds de oplosbaarheid van het neerslag, uit arsenicum-oplossing met zwavelwaterstof ontstaan, in alcali kende. Nog heden ten dage kent men geen betere afscheiding der metalen van de arsenicum-groep uit alle overige dan door deze beide bewerkingen: neerslaan met zure zwavelwaterstof-oplossing en dit neerslag weer in alcali oplossen.

Zelfs wist H. het arsenicum *kwantitatief* te bepalen, door uit een koper-ammoniak-oplossing met arsenicum het koper neer te slaan (de door H. ontdekte reactie) en dit koper te wegen. Dit was nog aan niemand gelukt!

In het verdere deel van het geschrift treedt hij met nadruk op tegen kwakzalvers, die Arsenicum als „Koorts-poeder” verkochten, en dringt aan op den invoer van *wettelijke bepalingen op den verkoop van vergiften*. Elke apotheek moet volgens hem een *gesloten vergiftkast* bezitten, waarvan de sleutel bij den apotheker of zijn plaatsvervanger berust. Bij verkoop moet de koper een ontvangbewijs teekenen en deze bewijzen moeten door den verkooper bewaard worden.

Is het niet merkwaardig, dat tegenwoordig deze bepalingen bijna geheel zoo door den wetgever zijn ingevoerd?

In één woord, het werk is een toonbeeld van trouwen arbeid, veelomvattende kennis en liefde tot de wetenschap. Vooral H's litteratuurkennis dwingt ons oprechte bewondering af. In het boek worden niet minder dan 389 verschillende geschriften of boeken geciteerd, die hij dus alle moet gelezen hebben.

In Crell's Annalen werd zijn boek genoemd: „een met uitnemende litteraire vlijt geschreven boek.” Over de bewering van H., dat Arsenicum geen zoutzuur bevatte, waagt rescent niet te oordeelen, en bewijst hiermee tevens, dat H. hem als chemicus verre de baas was.

In een ander tijdschrift wordt gesproken van: „de voortreffelijke waarde van het geschrift,” en jaren later (1817) roemt prof. Henke het werk als volgt: „het voor dien tijd *klassieke* geschrift van Samuel Hahnemann over arsenicum, waardoor de toenmaals beste arsenicum-analysen in de gerechtelijke geneeskunde werden ingevoerd.”

Hahnemann's artikelen in Crell's Chemische Annalen.

Crell was „Professor der Artsenijgeleerdheid en wereldwijshheid” aan de universiteit Helmstädt. Zijne annalen zijn voor de geschiedenis der chemie van hooge waarde. Zij verschenen maandelijks vanaf 1784 en vormen het eerste, geregeld uitkomende, chemische tijdschrift, voor zoover Duitschland betreft. De meeste lezers vond men onder den apothekersstand. De beste chemici van dien tijd, zooals o. a. Scheele waren medewerkers.

Hahnemann schreef in deze annalen vele interessante artikelen, waarvan wij er hier eenige willen noemen:

In 1787 behandelde H. de *sodabereiding uit potasch en keukenzout*. Tegenwoordig is soda veel goedkooper dan potasch, maar in dien tijd won men alle soda nog door verbranding van enkele zeeplanten en was potasch (de asch der gewone plant) veel goedkooper. H. wijst er op, dat men om goedkoop soda te bereiden, beslist van keukenzout moet uitgaan. Hij was dus de voorlooper van Leblanc, volgens wiens methode van 1794 tot 1873 bijna alle soda ter wereld gemaakt werd en die ook van keukenzout uitgaat. De chemici vóór Hahnemann hadden allerlei bereidingsmethoden verzonnen, die weliswaar soda opleverden, maar meestal werd deze soda zeer duur, zelfs waren er methoden, waarbij de soda op 3 daalders (f 4.50) per pond kwam te staan!

In 1788 onderzocht H. den invloed van „verschillende soorten lucht” op wijn. Deze „luchtsoorten” waren zuurstof, stikstof en koolzuur.

Hij ontdekte hierbij, dat wijn, langdurig met zuurstof geschud tot *azijn* werd, een ontdekking, die eerst in 1833 bij de uitvinding der *snelazijnfabricatie*, practisch werd toegepast. Hierbij toch laat men wijn of alcohol herhaaldelijk over beukenspaanders loopen en brengt ze zoodoende innig met zuurstof uit de lucht in aanraking.

Nog verschillende onderzoeken van H. zouden wij kunnen opnoemen, maar uit het bovenstaande blijkt afdoende, dat hij een der eerste chemici van zijn tijd was.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. No 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Het Ziekenhuis in onzen tijd (met afbeelding). — Kefyr en Yoghurt. — De spade in den grond. — Brieven van Hahnemann. — Homoeopathische planten V (met afbeelding). — Bloedarmoede. — Algemeene Vergadering. — Hahnemann en de Homoeopathie.

Het Ziekenhuis in onzen tijd.

(SLOT.)

Hoewel een goed bouwmeester tegenwoordig op elken grond droog kan bouwen, heeft toch een droge, hooge grond veel vóór, vooral ook voor den tuin. Niet altijd en niet in alle steden is die echter te verkrijgen. Wat de plaats betreft, zoek men bij voorkeur een terrein in een buitenwijk of in de dichte nabijheid van de stad. De voordeelen van deze plaatsen liggen zoo voor de hand, dat een uiteenzetting daarvan nauwelijks noodig is. Men moet gemakkelijk te bereiken zijn, doch omgekeerd moet men liefst ook niet in een rumoerige stadswijk een ziekenhuis plaatsen, zooals in het Januarinumnummer van dit blad reeds is betoogd. Wij zijn er na veel zoeken en veel teleurstelling ten slotte buitengewoon goed in geslaagd een dergelijk terrein te vinden. Wij hebben een terrein gevonden even buiten de stad, op 200 Meter van een grooten verkeersweg; den druksten verkeersweg bij Utrecht. Het terrein is in het hoogste gedeelte van de directe omgeving van de stad, zoodat zelfs des winters bij hoogen waterstand, als aan de andere zijde van de stad het land blank staat, wij nog 1.10 M. boven waterpeil liggen. De grond is vast, zoodat men daarop stevig kan bouwen en toch poreus, doordat hij uit gemengde, half zandige aarde bestaat, zoodat regenwater er in weg kan zakken

en boomen er welig op willen groeien. Het terrein is aan de zijde van de koudste winden door dicht hout beschut.

Wat den aanleg betreft, raadplege men bijgaande tekening. De weg loopt langs de Oostzijde van het terrein. Het hoofdgebouw staat echter zooals wij vroeger hebben meegedeeld, met den gevel naar het Noorden. Om het gezicht op den gevel te behouden, is er daarom vóór het gebouw een ruimte van circa 40 Meter diepte open gehouden. Komen wij nu van den Leidschen weg op het ziekenhuis aangelopen dan zien wij, als het hout, dat rechts in den tuin geplant is, binnen enkele jaren wat uitgegroeid zal zijn (en dit zal het reeds zijn, als het gebouw kant en klaar is) het dak nog daarboven uitsteken en, doordat de weg een beetje krom loopt, krijgen wij den gevel steeds meer in het gezicht totdat wij op eenige Meters afstand van het inrijhek het volle gezicht op het complex der gebouwen en den gevel krijgen. Wij gaan door het inrijhek en zien vóór ons den grooten vóórtuin van circa $\frac{1}{5}$ Hectare grootte. Links van ons den voor-gevel van het doktershuis; daartegenaansluitend, iets meer vooruitspringend, het ziekenhuis zelf. Aan de rechterhand loopt langs de noordgrens van het terrein, om de laatste rest van den wind weg te nemen, een breede mantel van hoog opgaand hout, aangevuld met heesters. Daartusschen verscholen, op regelmatige afstanden, waranda's of lighallen met de opening naar het ziekenhuis, dus naar het zuiden gekeerd. Heerlijke plekjes voor patiënten, die buiten mogen of moeten liggen om zich in het zonnetje te koesteren. Recht voor ons uit over grasperken, die met rechte lijnen zijn aangelegd en vervroolijkt door een paar bloemperken, zien wij uit op den westermantel van groen hout, waarin in het midden weer zulk een waranda

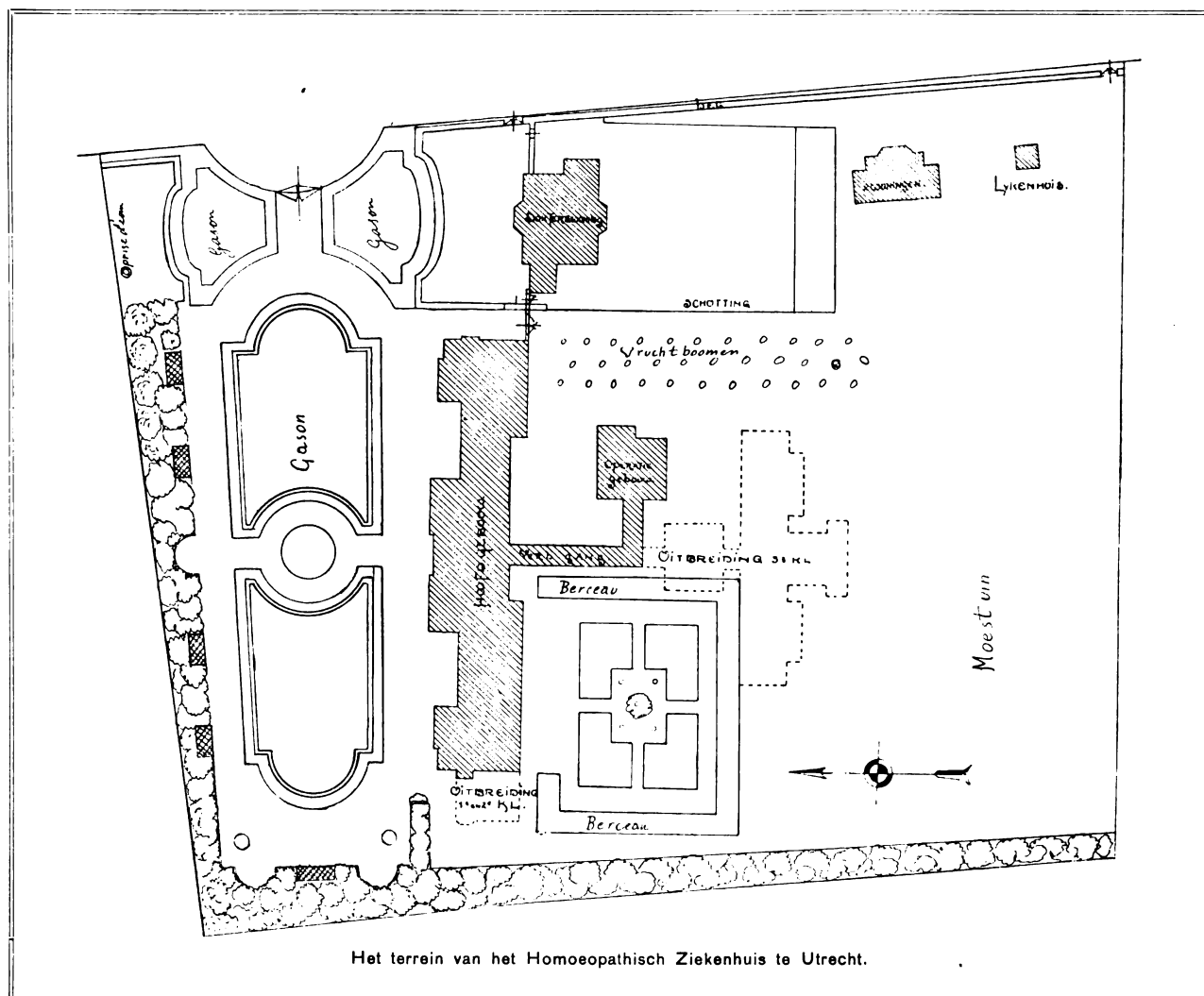
en daarnaast, voor de afwisseling, twee groote priëlen. De mantel is gemiddeld 7 Meter breed; de buitenste rij boomen wordt gevormd door platanen, fijnsparren en Italiaansche populieren. De eerste vormen breede, zware kruinen, de fijnsparren vullen beneden alles op, de populieren schieten hoog ten hemel. De middelste rij bestaat uit Japansche larijx, de binnenste rij, langs den breeden weg in den tuin, uit roodbloeiende kastanjes en witbloeiende accacia's; beide boomsoorten, die snel een rijk looverdak vormen om bij te groote warmte schaduwrijke plekjes te geven. Op dezelfde wijze is de westermantel behandeld en deze loopt langs de geheele westergrens van het terrein. Er is ruimte te over om, indien noodig, ook nog draaibare lighallen te plaatsen. Een heerlijk stuk tuin, dat een klein lustoordje belooft te worden.

Aan de zuidzijde van het gebouw, direct achter de ziekenkamers, wordt door dien vleugel van het gebouw en door de groote verbindingsgang, een rechte hoek gevormd. Een berceau of loofgang voltooit dezen verder tot een vierkanten tuin, die door het gebouw zelf aan Noord- en Oostzijde geheel beschut is en naar het westen door den dichten zoo juist beschreven westermantel. De berceau wordt voorzien van vele doorgangen. In de berceaux en onder de boomen, die midden in den vierkanten

tuin komen, vindt men schaduwrijke plekjes, terwijl de vierkante tuin geheel ingesloten ligt en kleiner dan de voortuin, iets intiem-gezelligs heeft, welke indruk nog door den schilderachtigen berceau wordt verhoogd. Tusschen westermantel en berceau blijft nog een breede weg open, naar den achtertuin leidende, die voorloopig als moestuin en bouwgrond wordt gebruikt, tot tijd en wijle, dat verdere uitbreiding van het ziekenhuis de bestemming zal doen veranderen.

Wanneer wij nu nog tenslotte mededeelen, dat naast de directeurswoning, die van af den publieken weg gezien kan worden, het schilderachtig dubbelhuisje, bestemd voor tuinman en timmerman, ligt, dan gelooven wij voldoende de nevenstaande teekening te hebben verklaard. Laat ons hopen, dat niet alleen het geheele gebouw met zijn omgeving een flinken, frisschen indruk zal maken, zoodra het voltooid zal zijn; maar dat het dan ook spoedig aan vele genezing-zoekende lijders huisvesting zal verleenen. Dan zal de mogelijkheid geboren worden tot het leveren van het bewijs, dat, gelijk ook in andere homoeopathische ziekenhuizen, de patiënten er zekerder, aangenamer en spoediger genezen dan onder welke andere behandeling ook.

J. I. A. B. V. R.

Het terrein van het Homoeopathisch Ziekenhuis te Utrecht.

KEFYR EN YOGHURT.

Zooals ieder weet, blijft de gewone, zoete melk niet lang goed, maar wordt spoedig zuur. Aan dit bederf is de melk onderhevig, daar zij een bacteriëndragende vloeistof is. In den uier is de melk wel bacteriën-vrij, maar reeds gedurende het melken verandert dit, en spoedig beginnen deze kleinste wezens zich sterk te vermeerderen. Alleen door de melk te verhitten kan men ze dooden en verkrijgt dan „gepasteuriseerde” of „gesteriliseerde” melk, maar doet men dit niet, dan ondergaat de vloeistof spoedig veranderingen.

Hierbij is het zeer eigenaardige verschijnsel op te merken, dat één bacterie-soort het van de andere op den duur wint. Dit is de *melkzuur-bacterie*, die uit de melksuiker, die in de melk voorkomt, een zuur afsplitst, dat men om die reden *melkzuur* heeft genoemd en dat vergiftig werkt op vele andere bacterie-soorten. Zoo vindt deze melkzuur-bacterie gelegenheid zich ongestoord verder te ontwikkelen, waarbij ze ten slotte de melk duidelijk zuur maakt en tevens dikvloeibaar en klonterig, daar het eiwit uit de melk, de *caseïne*, door dit zuur uit de melk neerslaat.

Het gebruik van dergelijke zuurgeworden melk is bij herdersvolken reeds duizenden jaren in zwang. Niet altijd is het onze melkzuur-bacterie, die deze melk zuur maakt, integendeel er bestaan verschillende soorten zure melk, veroorzaakt door geheel verschillende micro-organismen.

De Tartaren, een volksstam uit het Oeral- en Wolga-gebied, maken een zuren, alkoholhoudenden drank, de *Kumys* *) door merriemelk te laten gisten, een soort melkwijn dus. Inderdaad dient deze drank als bedwelmend genotmiddel, het alcoholgehalte bedraagt 2 à 3 %, zoodat het niet te verwonderen is, dat groote hoeveelheden dronken kunnen maken.

Veel meer bekend, ook hier te lande, is de *Kefir* of *Kaphir*, een zure drank, eveneens van Tartaarschen oorsprong. Hiervoor gebruikt men gewoonlijk geiten- of schapenmelk. Ook deze drank ontstaat door gisting en bevat alcohol, hoewel in zeer geringe hoeveelheid (0.2 %). De kefir-gist komt in Europa in den handel in den vorm van kleine korreltjes, de zoogenaamde Kefir-korrels. Deze korrels moet men voor 't gebruik in lauwarm water leggen, daarna in verse melk, waardoor ze opzwellen en bij telkens ververschen der melk langzamerhand (na 6 à 7 dagen) bloemkoolvorm aannemen. Deze geweekte en gezwollen korrels kunnen nu voor bereiding van kefir-melk dienen; voor een halve liter melk is een eetlepel voldoende. Men schudt ze herhaaldelijk met de melk, die een temperatuur van 20 à 25° C. moet hebben, giet de vloeistof van de gistmassa af, voegt er 1 liter verse melk bij en verdeelt de vloeistof in flesschen, die men goed kurkt. De flesschen moeten lauwarm bewaard worden en de vloeistof herhaaldelijk geschud. Na 1 à 3 dagen is de drank gereed.

Het is een zure, koolzuurhoudende vloeistof geworden, waarin het eiwit, de caseïne, zeer fijn verdeeld en diens-tengevolge licht verteerbaar is. Daarom wordt deze drank vaak door artsen bij spijsverteringsstoornissen voorgeschreven.

*) Spreek uit: Koemis.

Yoghurt is een melkpreparaat, dat vooral in den laatsten tijd opgang maakt. De naam is evenals het woord *Kaphir*, dat schuimende melkwijn beteekent, van Turkschen oorsprong en wil eenvoudig „zure melk” zeggen.

Vooraf in Klein-Azië en op het Balkan-Schiereiland is deze drank sinds duizenden jaren in gebruik. Oorspronkelijk geschiedde de bereiding door aan geiten- of schapenmelk een weinig uit den maaginhoud van pas geslachte schapen te voegen. Tegenwoordig neemt men slechts een weinig van de bereide *Yoghurt* en voegt dit bij de melk, die dan op haar beurt weer tot *Yoghurt* wordt en zoo vervolgens. Vooraf moet de melk gekookt en tot de helft ingedikt worden. Daarna komt ze in goed gereinigde ketels en als ze nog goed warm is, voegt men er de *Yoghurt*-rest aan toe. Het vat wordt nu zorgvuldig met wollen doeken omwikkeld, zoodat de melk warm blijft en na 12 uren is ze geheel dik en zuur geworden.

Zij vormt een der hoofd-voedingsmiddelen van de Bulgarsche en andere Klein-Aziatische volksstammen.

Zulke *Yoghurt*-resten, die tot *Yoghurt*-bereiding dienen, komen als dikke vloeistof of ook als droog poeder in den handel onder den naam „*Maya*.” Hier te lande schijnt men deze „*Maya*” telkens bij de melk te moeten voegen, men kan in dit klimaat geen nieuwe *Yoghurt* van oude bereiden, men krijgt dan tenslotte gewone dikke, zure melk.

Ook deze *Yoghurt* dient tegenwoordig als zuiver, licht verteerbaar voedingspreparaat en is vooral voor lijders aan maagziekten aan te bevelen. Het is merkwaardig, dat de Bulgaren bijzonder oud worden. Professor Metchnikoff schrijft dit toe aan het *Yoghurt*-gebruik en gelooft, dat ook wij ouder zouden worden, als wij meer zure melk gebruikten.

Het nut van *Yoghurt* en andere zure melk ligt niet uitsluitend in de licht-verteerbaarheid. Het melkzuur heeft ook een gunstigen invloed op de spijsvertering, daar dit een voor vele bacteriën vergiftige stof is en zodoende de ontwikkeling dezer organismen in het maag-darmkanaal tegengaat. Vooral de rottingsbacterie is een vijand van den mensch. Komt deze veelvuldig in de darmen voor, dan scheidt ze voor het menschelijk organisme schadelijke stofwisselings-producten af, en het bestrijden van deze bacterie-soort is een zeer goede eigenschap, die het melkzuur bezit.

Onze gewone zure of dikke melk bevat echter eveneens melkzuur, zoodat ze in dit opzicht met Kefir en *Yoghurt* gelijk staat. Alleen is ze niet zoo goed verteerbaar, daar de caseïne minder fijn verdeeld is. *Yoghurt* heeft verder boven Kefir voor, dat het geheel alcoholvrij en de smaak aangenamer is. Jammer is het zeker, dat het nog vrij duur en dus alleen voor bezitters van ruime beurzen geschikt is.

C. Th. V.

DE SPADE IN DEN GROND.

In het vorig nummer van dit blad kon worden meegedeeld, dat de aanbesteding voor den bouw van het Homoeopathisch Ziekenhuis had plaats gehad. Het begin der werkzaamheden heeft toen niet lang op zich laten wachten. Den 15den April kon de aannemer beginnen met uitmeten en afpalen van de gebouwen en den 18den April begon men met het graafwerk, werd dus de spade in den grond gestoken. Wanneer dit blad ter perse is zal het graafwerk wel reeds ongeveer zijn afgevoerd.

J. I. A. B. v. R.

Brieven van Hahnemann.

De bekende Duitsche schrijfster Lily Braun heeft onder den titel „Im schatten der Titanen” een boek uitgegeven, waarin het leven geschilderd wordt van hare grootmoeder, die een dochter was van Jerome Napoleon. Deze geestrijke en dichterlijk begaafde dame heeft vele interessante brieven nagelaten, waarin zij haar persoonlijken omgang met verschillende der „Titanen” uit de eerste helft der vorige eeuw, o. a. Goethe, Liszt, Richard Wagner, Felix Mendelssohn en anderen, op onderhoudende wijze meedeelt.

Voor ons homoeopathen echter meer speciaal van belang zijn de origineele brieven van Hahnemann uit de jaren 1827/28, die we in dit boek vinden. Droeve gebeurtenissen hadden de gezondheid der toenmaals nog jeugdige barones ernstig geschokt; en daar geen arts te Weimar haar helpen kon, wendde zich hare moeder ten slotte tot den lijfarts van hertog Ferdinand, Dr. Samuel Hahnemann. Welk een warme belangstelling hij voor zijn patiënte had, toont de inhoud zijner brieven, die wij hier gedeeltelijk weergeven:

November 1827.

„De stipte volgzzaamheid, waarmee gij mijne wenschen opvolgt en de openhartigheid, waarmee gij in uw bericht uwen lichaams- en zielstoestand blootlegt, verdienen mijn grooten bijval. Wees verzekerd, dat ik de innigste belangstelling voor uw welzijn koester en dat ik alles zal doen, om u te genezen. Ook uwe sombere ideeën zijn slechts het gevolg van uw lichamelijk onwelzijn, wat bij u al in de teederste kindsheid moet zijn begonnen. Door herstel van de gezondheid van uw lichaam wijken echter deze neerdrukkende voorstellingen geheel. Tot nu toe was deze melancholische gemoedsstemming echter van groot voordeel voor uwe zedelijkheid, zij bewaarde u voor de lichtzinnigheid, die zoo vaak jonge meisjes van uw leeftijd van het edele doel haars levens verwijderd houdt en prijsgeeft aan de in de mode zijnde frivoliteit . . .

„Zoo heeft de Algoede zelfs door dit zielelijden u een weldaad bewezen door de bevestiging uwer moraal, wier reinheid meer waard is dan alle goederen der aarde . . .

Een paar maanden later, schrijft Hahnemann:

„U zult zeker bij rijpere jaren, wanneer uw nu nog teeder en daarom zoo veel bewogen hart meer kracht bekomen heeft en rustiger slaan zal en ook uw innerlijke ziekte nog meer verbeterd zal zijn, blijdere en meer gelijkmatige dagen beleven. De onnoembare, u nu nog bestormende gevoelens, zullen zich dan het best in een, zooals gij verdient, gelukkig huwelijk tot een rustig en blij leven oplossen onder blijde moeder- en echtgenootsplichten. Wees getroost; bij uwe edele denkwijze zal het u nog recht goed gaan, daar, zoo ik goed zie, u niet te groote aanspraken op deze ietwat onvolkomen wereld maakt en meer bij u zelf aan volmaking arbeidt. Ik verzoek u mij verder uwen lichaams- en geestestoestand trouw te berichten en verzekerd te zijn, dat ik op alles let, wat tot uw welzijn kan dienen. In het dansen verzoek ik u steeds matig te zijn, dan kan het u niet anders dan goed bekomen.”

Uit de overige brieven willen wij nog het volgende meedeelen:

September 1828.

„Billijkerwijze hadt gij mij reeds lang het onderwerp van uwe zoo diepe droefheid moeten meedeelen, al is het niet speciaal en met namen genoemd, dan toch in 't algemeen genomen — niet alleen, omdat ik als mensch hartelijk deelneem, maar ook, daar ik als uw trouwe arts toch moet weten, of het onderwerp van dien aard was, dat ook een gezonde daardoor zoo sterk kon worden aangegrepen, of zoo gesteld, dat zulk een treuren niet gerechtvaardigd was en U niet zoo diep en aanhoudend daardoor neergedrukt had kunnen zijn, zonder lichamelijk ziek te zijn. Zoo echter sta ik als voor een raadsel, welks oplossing ik van u verwachten moet, eer ik er met mijn geneesmiddel-keus mee kan rekenen. Alleen inliggende 16 poeders verzoek ik u nog te gebruiken . . .

Alléén wandelen vind ik niet goed, wel echter zeer veel in de vrije natuur, in goed gezelschap, opdat gij u niet te veel aan uwe gedachten overgeeft. *Wijn moet gij geheel vermijden . . .*”

November 1828.

„Als de algoede Voorzienigheid dien zendt, die uwer waardig is, dan zal hij zich over uwe schoone ziel verheugen en uwe schoonheid slechts als voortreffelijke toegift beschouwen — dat zal ook een man zijn, voor wien de gekken vlieden en de woestelingen beschaamd terugtreden, die geen begrip hebben van de waarde eener engelreine vrouwenziel, die ik door uwe brieven het geluk had in u te leeren vereeren . . .

Neem deze poeders gerust van uwen onderdanigen

S. HAHNEMANN.”

In een der laatste brieven heet het:

„Ga maar zoo voort, naast uwe diëtetische volgzzaamheid, mij in uwe brieven uwe denkwijze, uw hart en gemoed bloot te leggen. Gij hebt een ouden man voor u, die buitengewoon ontvankelijk voor zoo iets is, ongehuicheld er aan deelneemt en ook wel hierin goeden raad weet te geven. Verkrijgt, zooals bij u, het geestelijk gevoel en de gevoeligheid de overhand, dan wordt het lichamelijke er door overmand en zeer gestoord. Daarom is het noodig, op den rechten weg terug te keeren, waar het lichaam naast den geest tot zijn recht kan komen, daarom is het noodig, zulke bezigheden te kiezen, waarbij de phantasie zoo min mogelijk opgewekt wordt en meer het denken en gadeslaan geoefend wordt . . .

Derhalve verzoek ik u slechts lichte, vroolijke liederen, goede, ware reisbeschrijvingen, levensbeschrijvingen en geschiedenis te lezen. Om u echter iets en mogelijk veel meer genoegen bij uwe wandelingen te verschaffen, hebt u in Weimar de beste gelegenheid een niet verwaanden onderwijzer in de natuurlijke geschiedenis te vinden, die u, in tegenwoordigheid uwer moeder, kennis zal verschaffen, die u eens veel kostbaarder en dierbaarder zal zijn, dan vele andere vrouwelijke bezigheden. Dan zijt gij op uwe wandelingen niet meer eenzaam en zonder bezigheid . . .

Dr. Richard Haehl, die deze brieven in de „Homöopathische Monatsblätter” bespreekt, voegt er nog het volgende aan toe:

„Deze brieven geven ons weder eens een blik op de origineele wijze, waarmee Hahnemann zijne ver verwijderde patiënten pleegde te behandelen. De pijnlijke zorg en oprechte deelneming, die hij aan ieder afzonderlijk

ook per brief betoont, is in aanmerking genomen den bijna overstelpenden arbeid, dien de toenmaals 73-jarige grijsaard elken dag had te verrichten, ongetwijfeld bewonderenswaardig. Wat hij van zijn leerlingen verlangde: individueele behandeling hunner zieken en pijnlijk nauwkeurig letten op schijnbaar niet gewichtige dingen, dat heeft hij zelf haast een menschenleeftijd lang in de eerste plaats gedaan; de berichten zijner patiënten waren hem nooit uitvoerig genoeg.

Dat hem de briefwisseling met de barones een bijzonder genot verschafte, is gemakkelijk te verklaren: arts en patiënte waren verwante zielen; beiden streefden naar zoo groot mogelijke volkomenheid, en muntten door hooge beschaving, grootmoedigheid en goedhartigheid uit. Lily Braun, de schrijfster van het genoemde boek, heeft mischien niet zoo zeer ongelijk, als ze over de Hahnemann-brieven het volgende opmerkt: „De goede raad van den zielenarts was mischien voor het treurende gemoed van het jonge meisje een beter geneesmiddel, dan zijne poeders voor haar lichaam.”

Beslist onjuist echter is haar meening, dat Hahnemann den raad, die men overal tusschen de regels van zijn brieven doorleest: „door de verbintenis met een waardig echtgenoot haar eerste liefde te overwinnen,” in opdracht der ouders aan de dochter gaf. Het is in directe tegenspraak met Hahnemanns karakter, zich door familieleden raadgevingen voor zijne patiënten te laten dicteeren, ook al waren ze nog zoo welgemeend. Dat Hahnemann aan het huwelijk op lichaam en geest zulk een weldadigen invloed toeschreef, komt geheel en al overeen met de hooge gedachte, die hij had van de plichten der vrouw als moeder en gade, waaraan hij zoowel in zijn hygiënische geschriften als ook in talrijke brieven aan zieken uitdrukking geeft.

V.

De Angiospermen onderscheidt men in: *Monocotylen* en *Dicotylen*, naar gelang de zaden uit één of twee zaadlobben bestaan. Duidelijk is dit verschil als men dadelpit en eikel vergelijkt, de eerste bestaat uit één geheel, de laatste valt bij het pellen in twee helften uiteen, waar-tusschen zich het kiempje bevindt.

MONOCOTYLEN.

Al zijn de monocotylen een heel wat kleinere groep dan de groote en overheerschende groep der dicotylen, toch bevat gene een groot aantal voor de samenleving hoogst gewichtige planten. Zoowel nuttige als fraaie plantensoorten zijn er talrijk in vertegenwoordigd. Als men bedenkt, dat de grassen, granen en palmen tot deze groep behooren, dan wordt het duidelijk, hoe onmisbaar de monocotylen voor de maatschappij zijn. De grassoorten bedekken het grootste deel der bewoonde aarde; waar geen ijsvelden of zandwoestijnen zijn, zoekt men deze planten nooit te vergeefs. In zeer nauw verband met de grassen staan de granen, verscheidene soorten behooren met de grassen tot dezelfde familie, en een groot deel van den

landbouw bestaat uit het verbouwen van granen, zooals rogge, haver, tarwe voor de gematigde luchtstreken en rijst voor de tropische gewesten. Wat zou de mensch zijn zonder de graansoorten! Het dagelijksch brood zou hem er door ontnomen worden, en niet alleen dat, maar ook rijst en suiker, want het suikerriet is in den grond eveneens een grasoort.

Evenzeer zijn de *palmen* voor de menschheid van het hoogste nut. Wie kent niet de cocos- en de dadelpalm? Zij zijn voor de tropische streken van onberekenbare waarde. De eerste is een kustbewoner en vaak de eenige plant, die de kleine, door koraal-vorming ontstaande eilanden bewoont en langzamerhand vruchtbaar maakt. Hij is voor de inboorlingen van den Stillen Oceaan een eerste levensvoorwaarde, want de vruchten leveren niet alleen een uiterst voedzaam vleesch, maar ook een aangenaam smakend sap. Menig schipbreukeling is door deze palmen voor den hongerdood behoed!

De dadelpalm is daarentegen voor den woestijnbewoner weer van hooge waarde, de meeste oasen in de Sahara worden voornamelijk door deze boomen bevolkt.

Maar ook de cultuurmensch geniet van de vruchten dezer palmen, de tegenwoordig meer en meer gebruikte plantentoter is bijna zuiver *cocosvet*.

Behalve nuttige — verschaffen ons de monocotylen echter ook een groot aantal fraaie planten, vooral de families der *Liliaceën* en die der *Orchideeën*.

Hyacinthen, tulpen, crocussen zijn alle Liliaceën en vormen een voorname bron van bestaan voor onze provincie Holland.

Orchideeën komen in tropische oerwouden tot de beste ontwikkeling: Hun vreemdsoortige, grillig gevormde bloemen zullen de meesten onzer wel kennen. Dat onze *vanille* de vrucht van een orchidee is, zal wellicht minder bekend zijn: Ook de *saleb* is de knol van een in Europa groeiende orchidee. Een „salebdrankje” was vroeger een geliefkoosd recept voor een allopathisch geneesheer.

Voor de homoeopathie is alleen de eerste familie (die der liliaceen) van belang. Ze verschaft ons verscheidene gewichtige geneesmiddelen.

ALOË.

Aloë is bij homoeopathen niet onbekend, al wordt het ook door de officiële geneeskunde meer aangewend. In tropische streken, vooral in Afrika, groeien vele soorten van het geslacht Aloë. Het zijn echte woestijnplanten met dikke, vleezige, van stekels voorzien bladeren. (Zie de afbeelding.) Bij het doorsnijden druip uit deze bladeren een dik sap, dat ingedikt een zwarte, broze, op de breuk glanzende stof oplevert — de aloë, zooals wij haar kennen. Ook komt er een ondoorzichtige, le-verkleurige aloë in den handel, „aloë hepatica”, genoemd. Deze verschillen wijze van bereiding. Uit

vinden hun oorzaak in de

Kaapland wordt steeds de doorschijnende aloë uitgevoerd. De inboorlingen laten het sap uit de afgesneden bladeren in koperen ketels vloeien en koken het hierin tot een dikke massa, waarna ze het nog heet in houten vaten of ook wel palmladeren gieten. Bij afkoeling stolt het dan tot een glasachtige massa. Bij zeer snelle indamping wordt het sap ondoorschijnend.

Aloë is een der oudste geneesmiddelen. Dioscorides en Plinius, levende in de 1ste eeuw na Chr., waren er reeds mee bekend. *)

Dioscorides onderscheidde zelfs reeds Indische, Arabische en Aziatische aloë. Hij zegt er van, dat aloë leverkleurig moet zijn, hygroscopisch en zeer bitter. Reeds in dien tijd werd ze vervalscht met gom en acaciasap. Steeds gold de aloë van het eiland Socotra (de zg. Aloë Socotrina) als de beste en dit eiland (in de Roode Zee gelegen) handhaafde gedurende de geheele middeleeuwen zijn roem als aloë-leverancier. Zelfs kwam het in de 17de eeuw voor, dat de Engelsch-Oost-Indische Compagnie dikwijls den geheelen aloë-voorraad van den koning van Socotra opkocht. Tegenwoordig is er sinds lang geen aloë-handel meer op dit eiland. De aloë-productie heeft zich van af de 18de eeuw naar West-Indië en Kaapland verplaatst. Zelfs onze West-Indische koloniën, o.a. Curacao, leveren tegenwoordig dit product.

Van ouds was aloë een geliefd *purgeermiddel*, in allerhande drankjes kwam het voor, o.a. in het *Elixer ad longam vitam*, dat den mensch blijkens zijn naam een lang leven verschaft! Ook Paracelsus maakte er gebruik van. Van hem is afkomstig het „*Elixir proprietatis Paracelsi*”.

Tegenwoordig maakt men van aloë extract of tinktuur, ook wel aloë-pillen, alles tot heil der menschheid!

Aloë nl. werkt sterk op het darmkanaal, in groote dosis zelfs bepaald vergiftig, en is een ideaal allopathisch middel tegen verstopping. Tegenwoordig zijn de meeste jongere artsen wel voorzigtiger en purgeeren niet meer te pas of te onpas, maar lang is het nog niet geleden, dat een arts bij elke verstopping laxantia toediende, zonder te vragen, wat wel de oorzaak van het lijden was.

Vreemd moet het klinken in de ooren van een allopaath, dat de homoeopathie nu juist dezelfde aloë toepast bij diarrhee, niet bij elke diarrhee, maar bij speciaal voor aloë karakteristieke gevallen, en toch is dit een uitvloeisel van haar gelijksoortigheidsbeginsel. Dat Aloë niet zoo geheel onschuldig is, bewijst het voorkomen van, schoon zeldzame, vergiftigingen. De geschiedenis leert ons, dat keizer Otto II van Duitschland stierf na het innemen van 16 gr. aloë.

Ook de uiterst *bittere smaak* wijst er op, dat aloë tot de sterk werkzame stoffen behoort. Het is een merkwaardig verschijnsel, dat de meeste vergiftige plantstoffen deze vergiftigheid verraden door een scherp of bitteren smaak of door een sterken, onaangename reuk. Onder de sterk bittere stoffen vindt men de zwaarste vergiften (bv. Colocynthis, Nux Vomica, Opium e. a.) Het is als het ware een waarschuwing, die de natuur ons geeft.

*) De in den Bijbel genoemde aloë is evenwel geheel iets anders, nl. een welriekende houtsoort.

C. TH. V.

BLOEDARMOEDE.

Een van de ziekten, die vooral onder onze stadskinderen veel voorkomen, is de bloedarmoede, hoewel ze toch ook onder de landbewoners lang niet zoo heel zeldzaam is. Toch zijn deze onder gunstiger condities dan de stadsbewoners, daar ze meer in de gelegenheid zijn steeds eene voldoende hoeveelheid frissche versterkende lucht in te ademen en zich veel in de vrije natuur te bewegen. Hieruit volgt, dat niet alleen het gebrek aan zuivere, frissche lucht de oorzaak is van het ontstaan van bloedarmoede.

De acute of snel optredende bloedarmoede kan een gevolg zijn van plotseling groot bloedverlies of van gering verlies van bloed, dat echter langen tijd heeft geduurd, zooals men wel aantreft bij kwaadaardige gezwellen of menstruatie-stoornissen. Ook zien we deze bloedarmoede ontstaan na langdurige of heftige ziekten. De slepende bloedarmoede of chlorose is meer hetgeen door mij bedoeld werd bij den aanhef. Deze kan ontstaan door zeer verschillende oorzaken, waarvan gebrek aan goede lucht en aan normale beweging en verder onvoldoende of slecht gekozen voeding de voornaamste zijn. Daarnaast blijven echter nog vele gevallen over, waar deze oorzaken niet samenwerken en er dus andere redenen zijn, die aanleiding hebben gegeven tot het ontstaan der chlorose. Hieronder moeten we rekenen die gevallen, welke ontstaan zijn door nerveuse stoornissen, als overwerken of door ziekten der buikorganen, en die, waar de kinderen een praedispositie hebben voor slepende ziekten, b.v. tuberculose, zenuwziekten, enz. Vaak wordt het ontstaan ook toegeschreven aan trage darmperistaltiek en daardoor veroorzaakte constipatie. Tengevolge toch van de gebrekkige ontlasting heeft er in elk geval eene ontleding plaats der opgehoopte faecaalmassa's, resorptie van ptomainen en toxinen, en deze werken nadeelig op de algemeene voeding, op de processen der stofwisseling en veroorzaken het beeld der chlorose. Deze opvatting wordt niet zelden gesteund door de praktijk, het gelukt toch dikwijls in vele gevallen van chlorose deze te genezen, wanneer door regeling van het diëet en eene passende medicamenteuse behandeling, de trage darmwerking wordt opgeheven.

In het algemeen zijn blonden meer gepredisposeerd voor chlorose dan donker getinten en komt deze ziekte het meest voor bij het vrouwelijke geslacht.

Chloroticae beginnen meest te klagen over spoedige vermoeidheid, neiging om lang te blijven slapen, ook slapeloosheid bij dag. Ze worden steeds minder in staat hun gewone werk te verrichten.

Zij klagen over hoofdpijnen, hartkloppingen; de eetlust vermindert, er bestaat behoefte aan prikkelende of zoete spijsen. Ze zijn spoedig buiten adem, hebben neiging tot aanvallen van bewusteloosheid na nerveuze emoties of lichamelijke vermoeienis. De pols wordt snel, week, het gelaat wordt waskleurig; vooral de slijmvliezen worden bleek, hardnekkige hoofdpijnen treden op, meest in het voorhoofd, die binnenshuis en door inspanning van den geest of het lichaam verergeren. Dikwijls treden maagpijnen op, met oprispingen of het gevoel van volheid in de maag; vaak vindt men verminderd zoutzuurgehalte.

Menstruatiestoornissen zijn steeds te constateeren, hetzij

dat de menstruatie veel te laat en zeer gering is of overvloedig, doch het bloed dun en bleek. Aan het hart hoort men steeds min of meer sterk uitgesproken veranderingen, terwijl het dikwijls vergroot is.

Bij het bloedonderzoek vindt men de bloedkleurstof sterk verminderd, evenals het aantal roode bloedlichaampjes. Dikwijls is er een lichte zwelling om de enkels.

Wil men de diagnose van chlorose vaststellen, dan dient men niet alleen op alle verschijnselen te letten, doch tevens na te gaan, of er ook ergens een organisch lijden bestaat, dat als oorzaak van het ontstaan der bloedarmoede moet worden beschouwd.

Wanneer dit toch het geval is, dan zal de bloedarmoede alleen dan kunnen genezen, wanneer we in staat zijn de grondoorzaak, dat is dus de oorspronkelijke ziekte te genezen.

Hebben we een zuiver geval van chlorose voor ons, dan dienen we in de eerste plaats te zorgen voor een goed diët en voldoende afwisseling tusschen beweging en rust. Vooral dient men voorzichtig te zijn, de patiënten niet door te lange wandelingen te vermoeien. Bij sommige, vooral nerveus overspannen personen, verkrijgt men vaak verrassende resultaten door een verblijf in bed gedurende eenige weken, waarbij men heeft te zorgen, dat steeds eene voldoende hoeveelheid frissche lucht toegang heeft tot het verblijf van de zieke.

Afwasschingen en massage moeten zoo noodig aanvullen, wat het lichaam door de volkomen rust aan beweging te kort komt. Daar de patiënten echter zeer gevoelig zijn voor koude, moet men niet beginnen hen met te koud water af te wasschen of te trachten hen door koude baden te harden. Eerst langzamerhand kan men de temperatuur van het water verlagen. Voor voldoende stoelgang moet men natuurlijk steeds zorgen, waarvoor het diët in de eerste plaats in aanmerking komt.

De omgeving moet zoo mogelijk opgewekt zijn zonder te veel opwinding, daar rust en kalmte mede werken tot spoedige genezing.

De meeste gevallen van chlorose worden bij een zorgvuldige, geregelde behandeling na korter of langer tijd genezen; evenwel moet men niet vergeten, dat zulke patiënten, wanneer ze na dien tijd hun vroegere gewoonten en leefwijze weer voortzetten, veel neiging vertoonen, hun bloedarmoede terug te krijgen; verandering van woonplaats en een daarmede gepaard gaande verandering in leefwijze maakt, dat het terugkeeren der chlorose meest wordt voorkomen.

Er bestaat een heele lijst van geneesmiddelen, die bij bloedarmoede toepassing kunnen vinden; voor elk geval echter moet het middel gezocht worden, naar den aard van de patiënte en de symptomen, die zij vertoont.

Ferrum, Calcareo carbonica, Pulsatilla, Natrum muriaticum, Arsenicum, zijn wel de meest aangewezen middelen, hoewel men ook soms tot andere, Phosphorus, Plumbum, Nux vomica enz. zijn toevlucht moet nemen, en ook alleen dan goed succes kan verwachten, wanneer het juiste middel voor elk geval is uitgezocht.

H. v. R.

De Algemeene Vergadering.

Op Woensdag 26 April had de 26ste jaarvergadering der „Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland,” ditmaal te Arnhem, plaats. Er was, behalve de leden van het Hoofdbestuur, slechts een gering aantal leden en begunstigers tegenwoordig. Alleen de afdelingen Gouda, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam hadden een afgevaardigde naar de Algemeene Vergadering gezonden.

Nadat de voorzitter, Dr. N. A. J. Voorhoeve, een kort woord van welkom had gesproken, werden door den Secretaris de notulen der vorige jaarvergadering gelezen en werden deze goedgekeurd.

Vervolgens bracht de Secretaris een uitvoerig verslag uit van de werkzaamheden der Vereeniging en de gebeurtenissen, die er in het afgelopen jaar waren voorgevallen. Met waardeerende woorden herdacht hij den in Februari 1911 overleden arts, Dr. Joh. Mieg, in wien vooral de homoeopathen te Haarlem zoo veel verloren hebben.

Ook maakte hij melding van het overlijden van den vorigen secretaris der Vereeniging, den Heer A. J. v. Wijk, die onze zaak jaren lang trouw gediend heeft.

Het aantal homoeopathische geneesheeren bedroeg op ult. December l.l. 27.

In het afgelopen jaar werden de volgende subsidiën verleend:

1^e aan een student,

2^e aan den arts R. A. B. Oosterhuis, die voor rekening der Vereeniging de Homoeopathie in binnen- en buitenland bestudeerde en zich inmiddels te Amsterdam als homoeop. geneesheer heeft gevestigd.

Evenals de vorige maal, moet ook nu van een achteruitgang in het getal leden en begunstigers worden melding gemaakt. Dit is een bevreemdend verschijnsel, als men bedenkt, dat het aantal homoeop. artsen steeds toeneemt, en ook het aantal lezers van het Homoeop. Maandblad stijgende is. Het is een zeer betreurenswaardig feit, daar het wijst op weinig belangstelling der homoeopathen in hun eigen zaak, en dat nog wel in een tijd, waarin het Hoofdbestuur, getuige ons toekomstig Homoeop. Ziekenhuis, van zulk een ijverige werkzaamheid blijkt geeft.

Wat dit ziekenhuis betreft, kan nog meegedeeld worden, dat reeds met den bouw ervan begonnen was.

Van de aan het bestuur verleende machtiging, een leening van ten hoogste f 25000.— ten bate van den ziekenhuis-bouw aan te gaan, werd niet ten volle gebruik gemaakt. Slechts een bedrag van f 18300.— behoefde aan de „N. V. Homoeop. Ziekenhuis” te worden afgedragen, behalve de f 17000.—, die uit het reservfonds aan dit lichaam werden geschonken.

Bovenstaande cijfers ontleenden wij aan het verslag van den Penningmeester, wiens rekening en verantwoording door de daarvoor benoemde Commissie volkomen in orde bevonden werd.

Aan de beurt van aftreding waren dit jaar de heeren Mr. A. W. van Beeck Calkoen en Dr. D. K. Munting, welke beide bestuursleden met nagenoeg algemeene stemmen werden herkozen. In plaats van wijlen den heer A. J. v. Wijk werd als zevende bestuurslid gekozen de heer I. D. Boon, stationchef te Gouda.

Op voorstel van Dr. Munting werd als plaats voor de volgende Algem. Vergadering Amsterdam aangewezen.

Na gedane omvraag sloot de Voorzitter ten slotte de Vergadering.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als chemicus en pharmaceut.

De kenteekenen van deugdelijkheid en vervalsching der geneesmiddelen.

In 1787 werd dit boek door Hahnemann en Van den Sande, apotheker te Brussel, uitgegeven. Aan den laatste waren voornamelijk de beschrijvingen der drogerijen opgedragen, terwijl H. het chemische gedeelte behandelde.

Ook uit dit boek blijkt weer duidelijk de hooge plaats, die Hahnemann als chemicus innam. Enkele bewijzen hiervoor willen we nog kort vermelden:

Bij het artikel over ammoniak bespreekt H. de aantrekking, die deze stof op het koolzuur uit de lucht uitoefent, en bepaalt de hoeveelheid koolzuur, die een zekere hoeveelheid ammoniak vermogt op te nemen met behulp van kalk, waardoor krijt (koolzure kalk) ontstaat en uit de vloeistof neerslaat. Daarbij berekent hij, dat 240 grein neerslag overeenkomt met 103 grein koolzuur — een uitkomst, die geheel met onze tegenwoordige berekeningen klopt! Ook de zwarte kleur van helse steen (zilvernitraat), door Scheele als van koper afkomstig beschouwd, verklaart H. op juiste wijze als een gebrek aan salpeterzuur, waardoor het zwarte metaal zich vormt.

Interessant is ook, dat H. voor het eerst aantoonde, dat *loodwit* geen azijnzuur-lood was, hetgeen men algemeen geloofde, maar koolzuur-lood. Zelfs vijf jaar later wist prof. Gren, reeds in deze beschouwingen genoemd, nog niets van het voorkomen van koolzuur in loodwit. Een groote verdienste van H. is verder, dat hij telkens het *kristalliseeren* der chemische stoffen aanbeveelt als middel tot hunne zuivering. Een voornaam gedeelte der zuiveringstechniek berust tegenwoordig op herhaald uitkristalliseeren. Vooral bij het toenmalige braakwijnsteen (Tartarus emeticus), dat zeer ongelijk van sterkte in den handel kwam, dringt H. op zuiveren door kristalliseeren aan. Reeds in 1784 deed hij dit maar men sloeg zijn raad in den wind; en in 1795 moest Hufeland nog schrijven, dat hij de braakwijnsteen, wegens de ongelijke werking, steeds van één en denzelfde scheikundige betrok. Wel een bewijs hoe slecht deze stof gezuiverd werd!

De beoordeeling van dit werk was zeer gunstig; men hoore slechts: „Arts en apotheker zullen het gewicht en de onontbeerlijkheid van dit werk moeten erkennen.” Of: „Dit boek is uiterst gewichtig en voor ieder praktisch arts onontbeerlijk.”

Hahnemann's Wijnproef.

Meer nog dan de in 't vorige genoemde werken heeft H.'s *wijnonderzoek* zijn naam onder zijn tijdgenooten verbreid. Het was in dien tijd gebruikelijk den wijn met loodsuiker te verzoeten en daar men wist, welk een zwaar vergift lood was, stonden er op deze vervalsching strenge straffen. Sinds het jaar 1707 werd de z.g. „Wurtembergsche wijnproef” op verdachten wijn toegepast, waarbij men wel bij aanwezigheid van lood in den wijn een reactie verkreeg, maar tevens als er te veel ijzer in den wijn gekomen was, b.v. door een stuk ijzer, dat in het vat gevallen was. Zoo kwam het wel eens voor, dat een

geheel onschuldig wijnhandelaar tot zware straffen wegens „ervalsching met loodsuiker” werd veroordeeld.

Hahnemann, wien een dergelijk geval ter oore kwam, besloot naar een betere proef te zoeken en kwam ten slotte op het toevoegen van zwavelwaterstofwater, dat hij ook reeds als reagens op arsenicum had leeren kennen. Deze stof gaf nu zoowel met wijn + loodsuiker als met wijn + ijzerzout een donkere verkleuring. Voegde hij nu zwavelzuur toe, dan bleef het wijn-loodmengsel donker, maar het wijn-ijzermengsel werd helder. Hij vond dus aangezuurd zwavelwaterstofwater als de beste „loodproef.”

Merkwaardig is hierbij, dat H. tevens ontdekte, welke andere metalen behalve lood ook met het bovengenoemde reagens een neerslag geven en dat hij in 1788 zelfs vond, dat deze neerslagen in kokend salpeterzuur oplosbaar waren. Een voor de chemische analyse hoogst gewichtige vondst! De „wijnproef” of beter gezegd de „metaalproef” van Hahnemann werd spoedig bekend en langzamerhand algemeen toegepast. De band van Crell's Annalen, waarin ze voorkwam, werd zelfs in 't Engelsch vertaald. Hoe verbreid ze was, blijkt wel het treffendste uit een bericht in 1795, waar, ten bewijze van de grove onkunde van een apotheker, werd meegedeeld, dat deze niet eens de Hahnemannsche wijnproef kende!

Mercurius Solubilis Hahnemanni.

Wellicht alle lezers van dit Maandblad zullen Mercur. Solub. kennen; maar dat de chemicus Hahnemann deze stof voor het eerst bereidde, is zeker minder bekend. Reeds lang zocht men naar een kwikpraeparaat, dat minder bijtend werkte dan het bekende sublimaet, en H. die een voorstander van milde werkingen was, zocht ijverig mee.

Hij besloot eerst *zuiver* kwik te maken, 't welk hij verkreeg door ijzerblik in een sublimaatoplossing te brengen. Het zuivere kwik scheidt zich dan af. Hierbij verzuimde hij niet te berekenen, hoeveel kwik zich in 1 deel sublimaet bevindt en vond 0.634 deelen. Theoretisch berekend is dit 0.624. Al weer een bewijs voor zijn nauwkeurig werken.

Het zuivere kwik loste H. op in salpeterzuur, liet het zout kristalliseeren en droogde het op vloeipapier. Zoo ontstond *zuiver kwiknitraat*. Men bedenke, dat H. de eerste bereider hiervan was! En toch zijn alle voorschriften, die hij voor de bereiding gaf, doelmatig en noodzakelijk gebleken!

Uit dit kwiknitraat (Mercur. nitrosus) bereidde hij nu met ammoniak het Mercurius solubilis, een fijn, fluweel-zwart poeder; onoplosbaar in water, maar oplosbaar in azijnzuur en ook in het maagzuur. Daarom werd het ook „solubilis” genoemd.

Dit praeparaat vond grooten bijval en werd langen tijd als het beste kwikpraeparaat geprezen. In pharmaceutische handboeken is het nog steeds te vinden, hoewel het tegenwoordig minder gebruikt wordt, daar het gehalte aan kwik in deze verbinding niet steeds hetzelfde is.

In 1814 stond in een boekje met recepten van bekende artsen over Mercurius solubilis: „Een der allerwerkzaamste, zachte kwikpraeparaten dankt de kunst aan den bekenden en daardoor onsterfelijken Hahnemann”.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. No 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: N. V. Het Homoeopathisch Ziekenhuis. — Tandbederf en voeding. — Homoeopathische Planten. VI. (met afbeeldingen). — Uit de Praktijk. — N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis. (Uittreksel uit het Verslag van den Penningmeester over 1911). — Gezondheidsmaatregel. — Hahnemann en de Homoeopathie.

N. V. Het Homoeopathisch Ziekenhuis.

Alhoewel de Raad van Beheer van het Homoeopathisch Ziekenhuis meermalen een beroep gedaan heeft op den zoo zeer gewaardeerden steun van de voorstanders der Homoeopathie, en die voorstanders vele blijken van belangstelling gegeven hebben, door jaarlijksche bijdragen, giften, enz. waardoor het Homoeopathisch Ziekenhuis tot stand komt, en zodoende weder een groote stap voorwaarts gedaan wordt, meen ik als agent van het Homoeopathisch Ziekenhuis, nogmaals Uwe aandacht op deze zaak te moeten vestigen.

Bij mijne talrijke bezoeken blijkt mij, dat velen nog niet bekend zijn met het bestaan van een agent en ook niet weten waarvoor zulk een agent noodig is.

Het doel van dit schrijven is, U daarvan eenigszins op de hoogte te brengen.

Het Homoeopathisch Ziekenhuis wordt gebouwd, dat staat, menschelijker wijs gesproken, vast.

Maar wat niet zoo zeker is, en wat vooreerst een groote vraag zal blijven, is, of er door de hulp der voorstanders(sters) voldoende kapitaal zal komen, om de exploitatiekosten te dekken.

Daar uit het vijfjarig bedrijf in het Diaconessenhuis te

Utrecht gebleken is, dat een vaste steun noodzakelijk is, vond de Raad van Beheer het noodzakelijk een agent aan te stellen, die moest trachten zulk een som bijeen te brengen, hoofdzakelijk door het plaatsen van aandeelen, jaarlijksche bijdragen, enz.

Deze werkring is vol teleurstellingen, omdat vele voorstanders der Homoeopathie nog niet doordrongen zijn van de belangrijkheid van een Centraal Homoeopathisch Ziekenhuis en daardoor hunne beurzen gesloten houden.

Daar over dit onderwerp veel gesproken en geschreven is, kan ik, om niet te uitvoerig te worden, niet trachten u van het nut en de noodzakelijkheid te overtuigen, wat ik gaarne persoonlijk op verlangen wil doen; maar wil ik u op het hart drukken, toch vooral het Homoeopathisch Ziekenhuis niet te vergeten. Mochten er nog voorstanders(sters) zijn, die iets willen afzonderen, dan verzoek ik hen vriendelijk, aan onderstaand adres hunne gaven te willen zenden, die in grooten dank aanvaard zullen worden.

Laat het rijke Nederland niet achterblijven bij andere landen, maar blijf geven, dat een klein land ook groote dingen tot stand kan brengen.

H. KUNEKEN,

Agent der N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis,
De la Reystraat 6 te Arnhem.

TANDBEDERF en VOEDING.

Onder bovenstaanden titel hopen wij in dit Maandblad het belangrijke werkje van den tandarts Dr. Kunert te Breslau, getiteld: „Unsere heutige falsche Ernährung als letzte Ursache für die zunehmende Zahnverderbnis“ verkort over te nemen. Waar wij het hier en daar niet geheel met den geachten schrijver eens zijn, zullen wij dit met een noot onder de bladzijde te kennen geven.

In de laatste veertig jaren is het tandbederf schrikbarend toegenomen. Men heeft vastgesteld, dat 72—100 % van alle kinderen min of meer aan slechte tanden lijden. Onze voorvaders hadden harde, gele tanden, met een glazuur, dat de scherpste staalboor nauwelijks kon doorboren, terwijl onze tegenwoordige jeugd meestal witte, grijs- of blauwwitte tanden heeft en een glazuur, waar de boor zonder moeite doorheen gaat.

Dit feit is zeer ernstig. Want eenerzijds is een slecht gebit, waarmee men slechts onvoldoende kauwen kan, een belemmering voor de gezonde lichaamsontwikkeling, maar anderzijds is een slecht verkalkt, wit gebit op zichzelf een bewijs, dat het lichaam niet geheel gezond is. Een gezond lichaam brengt vanzelf goede tanden voort.

Het vroegtijdig hol worden der tanden en de zwakke ontwikkeling onzer jeugd, zijn beide een gevolg van ondoelmatige voeding en in 't bijzonder een bewijs, dat het lichaam niet genoeg *voedingszouten* ontvangt. Als voedingszouten, minerale zouten, komen in betracht: ijzer-, calcium-, magnesium-, kalium- en natriumzouten in verbinding met koolzuur, phosphorzuur, zwavelzuur, kiezelzuur, chloor en fluoor. Deze zouten heeft het lichaam niet alleen noodig voor zijn opbouw, maar ook voor de voortdurende stofwisseling.

Nu is onze voeding sinds de laatste halve eeuw langzamerhand zeer veel veranderd en er vaak niet beter op geworden. Behalve water gebruikt de mensch vier groepen van voedingsstoffen: eiwit, koolhydraten, (suiker en meel) vet en zouten. De eiwitstoffen vormen het hoofbestanddeel der cellen van ons lichaam, zij dienen tot den opbouw er van. De koolhydraten vormen de krachtbron onzer spieren, de vetten dienen voornamelijk als warmtebron. De minerale stoffen echter vormen de *kern* van ons lichaam, het harde *beenderstelsel* en het *gebit*.

De voedingsverandering in de laatste jaren bestaat nu voornamelijk in een *verhooging van het eiwitgehalte en een verlaging van het zoutgehalte*.

De slechtere voeding begint vaak reeds bij den zuigeling, daar onze vrouwen steeds minder de eerste aller moederplichten kunnen of willen vervullen — het zoogen hunner kinderen gedurende 9—12 maanden. En toch is deze eerste voeding vaak van invloed op de geheele verdere ontwikkeling van den mensch.

De bekende physioloog Prof. von Bunge heeft door uitgebreid onderzoek in verschillende landen bewezen, dat de hoofdoorzaak voor het afnemende vermogen tot zoogen bij de vrouw te vinden is in alcoholgebruik. Bunge kon vaststellen, dat geregeld gebruik van matige hoeveelheden alcohol der vaders meestal een afname der zoog-

kracht bij de dochters tengevolge had, terwijl dochters van dronkaards bijna steeds onmachtig tot zoogen waren.

Evenzoo kon hij den samenhang van *zoogvermogen en tandbederf* vaststellen; de tot zoogen onbekwame vrouwen hadden gewoonlijk veel slechtere tanden dan de andere.

Behalve den alcohol is ook de afname van het kalkgehalte onzer meer verfijnde voedingsstoffen een der oorzaken voor de verminderde zoogkracht onzer vrouwen. Röse kon b.v. aantoonen, dat te Nordhausen na de invoering der waterleiding, die kalkarmwater leverde, de gemiddelde duur van het zoogen met 1½, maand verminderte, terwijl zij in een naburig plaatsje met geheel dezelfde levenswijze en kalkrijk water onveranderd bleef.

Ook de ondoelmatige kleding (korset!) is zeker niet zonder invloed op de zoogkracht.

De groote beteekenis van het zoogen voor de geheele ontwikkeling van het kind wordt wel door geen arts of tandarts meer ontkend en berust voornamelijk op de vorming van de beenderen en het gebit. Het kan ook wel niet anders. De moedermelk kan niet zoo maar door koemelk of eenig ander praeparaat vervangen worden. Koemelk heeft een geheel ander zoutgehalte dan moedermelk en is voor de ontwikkeling van een kalf berekend en niet voor die van een kind. Daarbij komt, dat de moedermelk bij het groeien van den zuigeling voortdurend verandert. Afgezien van de 3—6 maal zoo groote kindersterfte hebben niet-gezoogde kinderen gemiddeld 25 %, meer slechte tanden dan normaal-gezoogde kinderen; ook lijden zij veel meer aan engelsche ziekte. Onder de 20-jarige dienstplichtigen zijn de ongezoogde gemiddeld 2.6 K.G. lichter dan de gezoogde, en hebben 1.6 cM. minder borstwijdte. Voorts wordt een grooter percentage afgekeurd.

Nog schadelijker wellicht dan genoemde afname der zoogkracht is *de verandering in de verdere voeding voor onze volksgezondheid* verderfelijik, daar zij gedurende het geheele leven aanhoudt.

De sterke toename van het vleeschgebruik, de vaak verkeerde wijze van bereiding der spijsen, vooral het slechter worden van ons brood, het enorm gestegen suikerverbruik en het toenemende gebruik van kalkarm leidingwater zijn, verbonden met het alcoholisme, de groote oorzaken voor de gebrekkige ontwikkeling onzer jeugd, die in de sterke toename van het tandbederf haar uitdrukking vindt.

Sinds ondenkbare tijden bestond het hoofdvoedsel der menschheid in de zaden van verschillende graansoorten — rogge, tarwe, gerst, haver, mais of rijst.

Empirisch, door eeuwenlange ervaring, had de mensch geleerd, dat de korrels dezer grassoorten voor zijn voeding voldoende waren; zij toch bevatten — en dat wel in gunstige verhouding — alle vier de groepen van voedingsstoffen: eiwitten, koolhydraten (zetmeel), vetten en zouten. *)

De vleeschvoeding speelde slechts een ondergeschikte rol. **) Eenige honderden miljoenen menschen leven nog heden ten dage in China, Japan, Indië enz. bijna uitsluitend van rijst en hebben daarbij een groot uithoudingsvermogen. Een japansche wagentrekker b.v. trekt een met 100 K.G. beladen wagentje in looppas 40 kilometer per dag — iets wat een sterk met vleesch gevoede Europeaan hem niet zou nadoen.

*) Veel vet bevatten granen in 't algemeen niet, doch vetten en koolhydraten kunnen elkaar vrijwel vervangen. Zij zijn beide krachtbronnen. Vert.

**) Bij vele oervolkereen was dit niet het geval. Vert.

Deze groote arbeidskracht wordt verklaard, als men de samenstelling der graansoorten nagaat. Vooral in het aschgehalte bestaat een vrij groot verschil; tarwe bevat pl. m. 1.8 %, rogge 2 % en rijst 3.3 % asch. Het asch- of zoutgehalte van rijst is dus belangrijk hooger dan dat van rogge en tarwe, het voedsel der beschaafde volkeren. Echter is het aschgehalte van geschilde rijst belangrijk lager (pl. m. 0.8 %), en deze rijst is het, die hier bijna uitsluitend op de markt komt. Het is zeker geen toeval, dat ook in Japan het tandbederf sterk is toegenomen, nadat men ook daar de rijst is gaan berooven van zijn ijzer- en kalkhoudende buitenlaag.

De fijnste en duurste rijst is tevens ook uit gezondheids-oogpunt de slechtste, daar zij de minste zouten bevat.

De invoering van den *aardappel* als volksvoedsel, ongeveer twee eeuwen geleden, is reeds niet als een verbetering in de voeding der Europeesche kultuurvolkeren te beschouwen. In vergelijking met koren is de aardappel geen volwaardig voedingsmiddel. Ook heeft deze knol een hoog gehalte aan kali, dat als tegenwicht weer een groote hoeveelheid keukenzout vereischt. Maar veel keukenzout beteekent groote belasting der nieren. Daarom zou het goed zijn, als echte natuurrijst meer het volksvoedsel werd. Deze rijst is voedzamer dan de aardappel en toch door haar gering kaligehalte niet prikkelend voor de nieren.

Ook de invoering van *koffie* als volksdrank beteekende een slechter worden der voeding. Koffie — afgezien van haar werking op hart en zenuwen — is een drank van geringe voedingswaarde en staat verre achter bij de vroeger gebruikelijke haverdegort of roggebroodsoep.

Hetzelfde geldt voor het toenemende *vleeschverbruik* ten koste van het brood. Vleesch is kalkarm en niet in staat het kalkrijke graan als waardevol voedsel te vervangen. Het bevat slechts de helft der zouten van rogge. Eten wij gezouten vleesch of ham, dan is de verhouding nog slechter, daar hierbij de voedingszouten door het pekelen worden uitgeloozd en door het keukenzout vervangen, dat noch kalk, noch ijzer bevat. Daarbij komt nog, dat het lichaam bij sterk vleeschgebruik van het te rijkelijk toegevoerde eiwit geen nut heeft. Integendeel! Een overlading van het lichaam met urinezuur en daaraan verbonden een heilleger van ziekten (jicht, reumatiek, nierontsteking, enz.) zijn er het gevolg van. Ook het vroegtijdig los-gaan-zitten der tanden, dat tegenwoordig al vaak op dertig- of veertigjarigen leeftijd optreedt, was vroeger veel minder bekend en wordt bij vegetarisch levende volkeren slechts bij oude menschen aangetroffen. Sinds Liebig en Voit vaststelden, dat een normaal mensch 120—150 gram eiwit per dag voor zijn stofwisseling noodig heeft, beging de wetenschap de groote fout, het eiwit als het meest gewichtige en rationeele voedingsmiddel te beschouwen. Prof. Chittenden (Amerika) heeft echter onlangs bewezen, dat de eiwit-theorie van Liebig-Voit onjuist is. Chittenden deed proeven met professoren, studenten en soldaten. De professoren werkten als gewoonlijk bijna uitsluitend met het hoofd, de studenten deden ook aan sport en de soldaten volbrachten hun gewonen dienst. De gemiddelde toevoer van eiwit per dag was ongeveer 62 gram en de kost gewoonlijk zonder vleesch. Alle proefpersonen hielden zich uitstekend gedurende de 6 maanden dezer voeding en namen zelfs in werkkraft toe. Het is te hopen, dat deze nauwkeurig uitgevoerde proefnemingen de oude eiwit-theorie spoedig van de baan zullen helpen.

Ook is uit verschillende wedstrijden, vooral waar uit-

houdingsvermogen den doorslag geeft (zooals b.v. wedlopen) wel voldoende gebleken, dat de vleeschlooze voeding eerder sterker maakt dan zwakker. Dr. Triek bericht daarover: Voor eenige jaren schreef de Berlijnsche Sportclub een wedloop uit van 113 K.M. te voet. Van de 23 deelnemers waren er 8 vegetariërs en 15 vleescheters. De eerste zes, die aankwamen, waren vegetariërs, allen in goede conditie. Van de vleescheters kwam er maar één tot het einddoel. Op een wedloop tusschen Berlijn en Dresden (202 K.M.), zonder rust, waren van de 327 deelnemers de 5 eersten vegetariërs. De eerst-aankomende gebruikte slechts 27 uur.

De vleeschetende dieren schijnen een tegenspraak tegen deze bewering te zijn, maar men bedenke, dat deze dieren gewoonlijk met het vleesch ook de beenderen eten en zoodoende toch voldoende kalk opnemen. Vele vleeschetende natuurvölkeren, zooals b.v. de Soedannegers, stampen ook de beenderen fijn en eten ze mee.

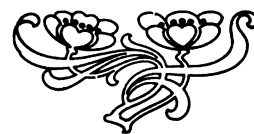
Het toenemen der vleeschvoeding heeft dus — afgezien van andere gevolgen — alleen reeds door de verdringing van brood door vleesch, meegewerkt tot het toenemende tandbederf.

Het ligt volstrekt niet in mijn bedoeling hier een zuiver-vegetarische levenswijze te willen aanraden. Het fijne meel en fijne rijst zijn arm aan eiwit en arm aan kalk, veel armer nog aan kalk dan het vleesch. Een vegetarische levenswijze, die bestond uit het eten van wittebrood en gebakjes zou zeker sterk af te keuren zijn.

Een zuiver vegetarische levenswijze is alleen dan aanbevelenswaardig, als men naast granen, rijst en peulvruchten (lieft alles zoo natuurlijk mogelijk) ook rijkelijk ooft en groenten gebruikt. Het feit, dat in ons koude klimaat wegens het sterke warmteverlies van ons lichaam meer voeding noodig is dan in 't zuiden, bewijst nog niet, dat dit méér moet bestaan in eiwit. Het kan beter in den vorm van vet dan van eiwit toegevoerd worden. Bij personen met zwakke spijsverteringsorganen zal het vleeschgebruik wel moeilijk te vermijden zijn, daar dit het eiwit in gemakkelijker te verteren vorm bevat dan granen, boonen, enz. *)

Maar *matig* moet het vleeschgebruik blijven, in 't algemeen wordt tegenwoordig te veel vleesch gegeten. Vooral als men eiwitrijk plantenvoedsel (zooals erwten en boonen) eet, moet men vleesch vermijden, daar dan stellig een te veel aan eiwit in het lichaam gebracht wordt. Merkwaardig is in dit opzicht, dat Rubner, de leerling van Voit, en aanvankelijk een aanhanger zijner theorie, tegenwoordig tegen te veel eiwit nadrukkelijk waarschuwt en een rationeele vleeschlooze kost als volkomen toereikende en gezonde voeding beschouwt.

*) Echter kunnen zulke personen zich hun eiwit nog beter als caseïne verschaffen (melk, karnemelk, kaas, enz.) Vert.

VI.

CEPA, LILIUM TIGRINUM en SCILLA.

De drie bovengenoemde planten behooren tot de echte bolgewassen.

Cepa of **Allium Cepa** is de gewone *ui*, welker bollen ons een wegens het hoge suikergehalte waardevol voedsel opleveren. Alle *Allium*-soorten hebben dit met elkaar gemeen, dat zij een onaangename lucht verspreiden. Vooral is dit het geval met **Allium Sativum** of knoflook, een plant, die eveneens wel eens door homoeopathische artsen als geneesmiddel gebruikt wordt.

Knoflook is een geliefkoosde specerij bij de Zuid-Europesche volkeren. De Italiaansche of Zuid-Fransche boer is verzet op deze, naar onze meening afschuwelijk riekende uiensoort. De oorzaak van deze geur, die de gewone ui in mindere mate ook bezit, is een vluchtige stof, z.g. aetherische olie, die gedeeltelijk bestaat uit een organische zwavelverbinding. Uien bevatten nog geen honderdste procent van deze aetherische olie, knoflook bevat wel twintig maal zoo veel, vandaar de veel doordringender geur. Deze aetherische olie is het ook, die het niezen en tranen der oogen veroorzaakt, waarvan zoo menige keuken-

Tijgerlilie.

Zeeajuin.

meid of huisvrouw weet mee te praten. Daarom past men *Cepa* ook homoeopathisch toe bij verkoudheid, waarbij de oogen rijkelijk tranen.

Lilium tigrinum of de **tijgerlilie** is een in China en Japan inheemsche plant, die echter later over de geheele wereld gecultiveerd is en ook bij ons veelvuldig voorkomt. Vooral boeren schijnen erg van deze lelie te houden, misschien wel om de sterk sprekende oranje- of roode kleur, ten minste men ziet bij boerenhoeven vaak die fraaie, tiggerbonte bloemen in kleine groepjes bijeen den hof versieren. Op de afbeelding ziet men duidelijk de zwarte puntjes, die aan de gele bloemen een aan tiggervel herinnerend aanzien geven.

Scilla maritima of de **Zeeajuin** groeit in de landen rondom de Middellandsche zee. De bollen hebben veel van uien, doch zijn veel grooter en kunnen zelfs tot 8 K.G. zwaar worden. Snijdt men zulk een scillabol door, dan ziet men een groot aantal schubben met slijmerigen inhoud. Voor allopathisch gebruik worden deze schubben in reepjes gesneden en gedroogd. Beter is het, den bol verscht tot een essens te verwerken, zooals de homoeopathie dit doet.

De scillabol heeft een walgelijk bitteren en brandenden smaak, veroorzaakt door eenige vergiftige bitterstoffen. Verder komen er in voor lange naaldvormige kristallen van zuringzure kalk, die zoo scherp zijn, dat ze bij het wrijven der schubben in de huid dringen en een brandende, stekende pijn veroorzaken.

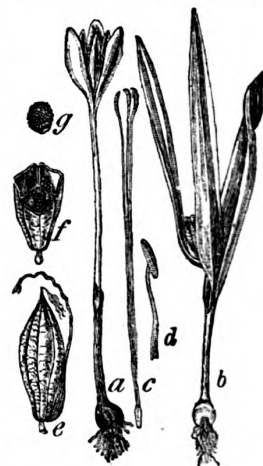
Evenals aloë is scilla al een zeer oud geneesmiddel, waarvan reeds Plinius veelvuldig melding maakt. Ook stond het later bij de Arabische geneesheeren in hooge gunst.

COLCHICUM AUTUMNALE - HERFSTTIJDELOOS.

De naam dezer plant duidt reeds haar zeer bijzonderen bloeitijd aan. Men heeft er vroeger nooit goed raad mee geweten, daar zij in plaats van in 't voorjaar in den herfst bloeit en in 't voorjaar, als alle andere veldbloemen in volle bloemenpracht prijken, slechts bladeren en zaad vertoont. Daarom meende men vroeger, dat deze plant bij uitsondering eerst zaad vormde en daarna pas de bloem, wat echter niet juist is. Als de bloem afgevallen is, vormt zich in de verdere maanden de vrucht, die in het vroege voorjaar tot rijpheid komt. Men raadplege de hiernaast staande figuren. *a.* is de bol met de bloem, *b.* de plant in 't voorjaar met de vrucht, *c.* de vrucht, *d.* deze opengesneden en *e.* een zaadje (*Semen Colchici*).

Colchicum komt vooral veel voor op vochtige weilanden in West-Europa en in de maanden Augustus en September ziet men daar geheele velden vol bleekpaarse bloemen, die als 't ware een korte tweede lente tooveren, voor de winter onherroepelijk komt.

Doch hoe mooi de bloem van *colchicum* ook is, de plant wordt door den boer gehaat, want ze veroorzaakt vaak vergiftiging zijner koeien, als deze de plantjes afgrazen. Deze geven dan bloedige melk, terwijl ze er soms wel van sterven. Geiten kunnen beter tegen *colchicum*, vandaar, dat soms kinderen, die melk drinken van geiten,

welke op een colchicumveld gegraasd hebben, vergiftigd worden. Ook zijn er vergiftigingen bekend door het eten van sla met colchicum-bladeren. Maar de meeste vergiftigingen heeft de geneeskunde op haar geweten door het toedienen van te groote doses!

Het schadelijkst zijn de zaden en de knollen. In de homoeopathie maakt men gewoonlijk een essens uit de verse knollen, de allopathie gebruikt een Tinctura Colchici uit de droge zaden. (Semen Colchici).

Colchicum heeft al vroeg de aandacht getrokken. Waarschijnlijk ten gevolge van haar vreemde wijze van groeien bracht men haar oorsprong in verband met mythologische voorstellingen, terwijl er overdreven meeningen heerschten omtrent haar giftigheid. Het droeg den naam „Ephemeron”, daar men geloofde, dat hij, die een knol at, nog denzelfden dag moest sterven.

Later, in de Middeleeuwen, paste men uit het Oosten komende Colchicum-soorten toe, terwijl de Europeesche soort niet van waarde werd geacht. Eerst in de 17de eeuw begonnen de inlandsche knollen ingang te vinden, die echter sinds 1820 door het meer bestendige zaad vervangen werden.

Colchicum-tinktuur of ook wel het uit de zaden bereide vergift, de *colchicine* heeft te allen tijde gediend als jicht en rheumatiek-middel. Ook de homoeopathie past het in kleine dosis bij deze ziekten toe, als de bijkomstige symptomen op colchicum wijzen. Wegens de werking op het onderlijf vertoont dit middel, homoeopathisch gesproken, verwantschap met *arsenicum*.

Witte Nieswortel.

Digitized by Google

VERATRUM ALBUM — WITTE NIESWORTEL.

Hoewel in Meyers Encyclopaedie staat, dat Veratrum tegenwoordig nog slechts gebruikt wordt tegen luizen en om nieswekkende poeders te maken, is deze plant toch een der voornaamste homoeopathische geneesmiddelen!

Vroeger heeft zij ook bij de officiële geneeskunde meer in de gunst gestaan dan thans; reeds Plinius spreekt er over en in oude kruidboeken kan men ze afgebeeld en beschreven vinden. Zelfs zijn er wel medicinale vergiftigingen voorgekomen door het inwrijven met veratrinehoudende zalf. In de gebergten van Europa en Azië komt deze plant veelvuldig voor, de rijkbebladerde planten kunnen onder gunstige omstandigheden wel meer dan meterhoog worden. Men gebruikt er alleen den betrekkelijk kleinen wortel van, die de vergiftige bestanddeelen bevat. Het poeder van den wortel werkt heftig nieswekkend, overige verschijnselen zijn speekselvloed, tranenvloed, roode huid, branden en jeuken. Bij sterke vergiftiging komt het zelfs tot razernij, waarbij heftige diarrheën met krampen. Niet te verwonderen is het dan ook, dat Veratrum een der voornaamste cholera-middelen is. Hahnemann, die Veratrum uitvoerig bespreekt, wijst vooral op hare werking bij krankzinnigen en zegt, dat de artsen alleen daarom van Veratrum geen goed gebruik meer weten te maken, omdat zij het niet in de rechte dosis weten toe te dienen, en met hun groote giften gewoonlijk meer schaden dan helpen.

In Amerika groeit een sterk met onze Veratrum overeenkomende plant, de *Veratrum Viride*, groene nieswortel, ook wel homoeopathisch aangewend.

Nog enkele planten uit de familie der Lilia-ceeden willen wij kort bespreken:

CROCUS SATIVUS SAFFRAAN.

Saffraan als specerij kennen wij allen, maar dat het ook een homoeopathisch middel is, zal menigeen onbekend zijn. Toch behoort het tot de goed onderzochte, al is het dan weinig voorgeschreven hom. middelen. De Crocusbloem komt veel met die van colchicum overeen, alleen bloeit ze als elke andere fatsoenlijke bloem in 't voorjaar. Ieder kent de steeds meer in tuinen gekweekte witte, gele en paarse

Saffraan.

Original from
UNIVERSITY OF MICHIGAN

crocussen, maar deze soorten leveren geen van alle de kostbare saffraan. Deze groeit in Zuidelijke streken, vooral Zuid-Frankrijk en Spanje. Saffraan is zeer duur, omdat men zoo ontzettend veel bloemen noodig heeft om 1 K.G. saffraan te verzamelen. Men kan nl. alleen de stempels der bloemen, binnen den kring der bloembladeren gelegen, gebruiken en men begrijpt, dat het gewicht van één zoo'n stempeltje hoogst gering is. (Op de afbeelding is er rechts zulk een stempel vergroot weergegeven.

Daarom vervalscht men saffraan vaak, vooral met de smalle bloemblaadjes der goudsbloem. Hoe hoog men de crocus-bloem reeds in de klassieke oudheid schatte, blijkt uit de overlevering betreffende het ontstaan ervan. Een schoone jongeling, *Crocus* genaamd, zou door den god Hermes bij het discusswerpen gedood zijn geworden. Uit het bloed, dat uit de wonden stroomde, groeiden de fraaie bloemen op, die men sinds dien tijd steeds crocussen noemt. Ten tijde van den keizer Tiberius maakte saffraan deel uit van een toenmaals beroemd, pijnstillend middel.

SARSAPARILLA.

Hoewel Sarsaparilla tot de door Hahnemann grondig onderzochte en uitvoerig beschreven middelen behoort, schijnt het slechts weinig toepassing te vinden. De stamplant groeit in tropisch Amerika aan de oevers der stroomen, waar ze in het bijna ondoordringbare struikgewas omhoog rankt. Wegens het moeilijke verzamelen is de wortel dan ook niet goedkoop, hoewel de plant (verschillende soorten van het geslacht *Smilax*) veelvuldig voorkomt.

De wortel werd reeds ten tijde van de ontdekking van Amerika door de inboorlingen veelvuldig gebruikt. Bij het overbrengen naar Spanje kreeg de wortel denzelfden naam als de in dit land inheemsche *Smilax aspera*, een kleine, stekelige slingerplant. Van den Spaanschen naam „zarzaparilla” beteekent „zarza,” braamstruik, en „parilla.” kleine wijnstok.

Hahnemann waarschuwt vooral tegen de verwisseling der echte sarsaparilla met de inheemsche wortels van *Carex arenaria* (een grassoort). Belangrijk is het te hooren, wat hij er o.a. over schrijft: „Daar deze wortel eenige uiterlijke gelijkenis vertoont met den *Carex*-wortel, zoo bevalen de geneesmiddelleeraars dezen laatste in plaats van de echte sarsaparilla te gebruiken, aangezien de plant als inheemsch uit *patriotische* overwegingen de voorkeur verdiende. Zij redeneerden: daar *Carex arenaria* inheemsch is en een sterkeren smaak heeft (die echter hemelsbreed van dien der sarsaparilla verschilt), zoo verdient ze de voorkeur, want ze heeft dezelfde krachten, hetgeen men aan hare even dunne, lange gestalte ziet. Dus de figuur der wortels bewijst gelijkheid van kracht? Een voortreffelijke, der gewone *Materia Medica* waardige redeneering!”

Daar met deze plant de voornaamste voor ons belangrijke eenzaadlobbige planten besproken zijn, zullen wij in een volgend nummer overgaan tot de groote groep der Dicotylen.

C. TH. V.

Een merkwaardig geval van kinkhoest.

Onderstaande ziektegeschiedenis werd door Dr. R. Haehl meegedeeld in een voordracht, gehouden voor de Vereeniging van homoeopathische artsen te Stuttgart. Wegens het eigenaardige van het geval en de opvallend snelle geneesmiddelwerking zal ze onzen lezers zeker belang inboezemen.

„In September 1910 kwam een dame met haar negenjarig zootje, Otto geheeten, op het spreekuur. Zij vertelde het volgende: „Sinds eenige maanden heerscht in onze woonplaats een heftige kinkhoest-epidemie. Voor ongeveer 8 weken is mijn jongste kind, 3 jaren oud, ziek geworden, en weinige dagen later werd ook mijn oudste zootje ziek. Otto alleen scheen van de ziekte verschoond te blijven. Plotseling, voor ongeveer 6 weken, kreeg hij koorts, waarop spoedig heftige nies-aanvallen volgden. Deze nies-aanvallen werden allengs steeds heftiger en talrijker, gisteren kreeg hij 36 aanvallen.”

Nauwelijks was de moeder uitgesproken, of de knaap kreeg inderdaad weer een aanval, als wilde hij de bewering zijner moeder met de daad staven. Eerst werd hij onrustig, alsof hij iets wilde onderdrukken, en daarna trad plotseling een snel en heftig niezen op, dat slechts van tijd tot tijd door een korte, snelle ademhaling onderbroken werd.

Trots het eigenaardige dezer verschijnselen, die ik tot nog toe nooit had gezien en ook in geen enkel boek heb vermeld gevonden, kon er wel geen twijfel bestaan aan de diagnose: „kinkhoest.” Het nadere onderzoek bracht een hevige zwelling en sterke roodheid der neus- en keelslijmvliezen aan het licht. Of deze veranderingen door het heftige niezen waren ontstaan, dan wel of ze reeds voorhanden waren, durf ik niet te zeggen. Waarschijnlijk wel het eerste, want na de verduijning der niesaanvallen werden ook de slijmvliezen spoedig weer normaal.

De door de moeder toegepaste „kinkhoestdruppels” hadden niet het minste resultaat gehad. Het was mij terstond duidelijk, dat bij zulk een eigenaardig ziektebeeld onze gebruikelijke kinkhoestmiddelen wel niet van dienst konden zijn. Daarentegen herinnerde mij dit geval levendig aan een influenza-epidemie van enkele jaren geleden; waarbij de eerste ziekteverschijnselen gewoonlijk in heftig en snel-opeenvolgend niezen bestonden. Ik had toen dikwijls *Sabadilla* met goed gevolg toegepast. Door deze overwegingen kwam ik op het juiste middel. Want zie, *Sabadilla*, nauwelijks ingegeven, gaf een schitterende genezing. Terwijl een dag tevoren nog 36 nies-aanvallen geteld werden, scheen de ziekte na 24 uur innemen als afgesneden. Er traden nog een of twee lichte aanvallen daags op, en ook deze hielden reeds na eenige dagen op, zoodat Otto nog vóór zijn broertjes beter was.

Deze ziektegeschiedenis is daarom van zooveel belang, omdat zij weer een treffend bewijs is voor de stelling, dat wij homoeopathen onze geneesmiddelen niet naar ziektenamen moeten kiezen, maar dat naast de diagnose, de symptomen het meeste gewicht voor onze genees-

middelkeus hebben. Ik betwijfel, of in het onderhavige geval een der bekende kinkhoestmiddelen — Drosera, Belladonna, Cuprum, Coccus cacti, Mephitis — ook maar het geringste resultaat had opgeleverd. Het optreden van het niezen inplaats van het anders steeds karakteristieke hoesten gaf aan de ziekte een geheel eigenaardig aanzien, en dit moest de grondslag voor de geneesmiddelkeus vormen.

In de onkunde of geringschatting van dezen grondregel der homoeopathische therapie ligt zeker een der hoofdmoeilijkheden, waarmee jonge artsen, die zich met homoeopathie gaan bezighouden, te kampen hebben. Hun opleiding aan de universiteit en de macht der gewoonte maakt het hun moeilijk, de diagnose eens voor een oogenblik te vergeten en het geneesmiddel uitsluitend naar het symptomenbeeld te kiezen. Zoo staan ze vaak voor teleurstellingen, en inplaats van de fout in hunne onhomoeopathische keuze te zoeken, geven zij aan de homoeopathie de schuld."

Moge elk arts, die zich met de homoeopathie gaat bezighouden, hieraan denken en niet al te spoedig den moed verliezen!

RED.

N. V. Homoeopathisch Ziekenhuis.

Uittreksel uit het Verslag van den Penningmeester over 1911.

Door het toevloeien van vele belangrijke giften, o.a. uit weldadigheidsbazars en loterijen, in verband met den bouw van ons eigen ziekenhuis steeg ons fonds van giften van f 26633.89 einde 1910 tot op f 46164.53 einde 1911. Hieronder behoort evenwel geen stijging van de jaarlijksche bijdragen, welke integendeel van f 1828.25 in 1910 tot op f 1797.25 in 1911 terugliepen. Bij al het goede dan toch ook iets minder goeds, maar geen nood, indien het slechts leidt tot streven naar verbetering, want een flinke inkomst aan geregelde jaarlijksche bijdragen zal voor de toekomst hoog noodig zijn.

Overigens heeft de bron van inkomsten in het verslagjaar zoo mild gevloeid, dat zulks er van zelf toe voert om hier uiting te geven aan onze volle erkentelijkheid jegens allen, die onze stichting op zoo uitnemende wijze hebben gesteund. Daartoe behoort en verdient bijzondere vermelding:

- 1°. Een prachtige gift van f 5000.— voor den bouw van ons eigen ziekenhuis, geschonken door eene patiënte, met gunstig gevolg in de inrichting verpleegd. Eere aan de edele geefster.
- 2°. De belangrijke donatie van f 5000.— voor de vijfde en laatste maal verleend, welke nu vijf jaren lang de meest hechte steunpilaar is geweest, waarop het gebouw van onze finantiën rustte, en mogen er nu daarvoor in de plaats getreden zijn andere bewijzen van duurzame belangstelling en krachtigen finantiëlen steun, te meer voegt ons hier een woord van innigen dank voor de edelaardige, vrijgevege medewerking, in zoo hooge mate aan onze stichting betoond.

Een finantieel overzicht omtrent den bouw en de exploitatie van ons eigen ziekenhuis zullen wij eerst bij de volgende jaarrekening in staat zijn te geven. Alleen zij hier reeds gemeld, dat de bouw, behoudens bijwerk, aannemingsom enz. f 137.456.— vereischen zal en de inrichting op ongeveer f 21000.— te staan zal komen, met inbegrip van den tuinaanleg.

Over wat dit alles en verder ook de huishouding kosten zal, heeft de beheerder der finantiën vanzelf een bezwaard hart.

Als 'n lichtstraal van even mooie als practische sympathie, die den finantiëlen horizon verheldert, mag hier dus wel worden vermeld, dat reeds eenige dames ons willen tegemoet komen door het vervaardigen van allerlei nuttige en noodige artikelen op het gebied van handwerken, om deze aan ons ziekenhuis ten geschenke te geven. Een kostelijk idee! Mocht zulks ook wat het aanschaffen van andere benodigdheden betreft meer algemeen ingang en navolging vinden. Wil men ingelicht zijn omtrent hetgeen hier in goede aarde zou vallen, men wende zich dan tot:

Mevrouw G. C. van der Pol, F. C. Donderstraat 11, Utrecht, lid van onzen Raad van Beheer, den Heer J. I. A. B. van Roijen, Maliesingel 34, Utrecht, onzen Directeur, aan wie op dit gebied een rijke oogst ten bate van ons eigen ziekenhuis zij toegewenst.

Hoe het overigens ook gekeerd worde of gewend, om met de exploitatie eenigszins uit te komen, zal een belangrijke stijging van de jaarlijksche bijdragen tot op minstens f 6000.— wel een stellig vereischte zijn. Voor propaganda bevindt zich als agent van ons ziekenhuis een ijverig man, de heer H. Kuneken, De la Reystraat 6, Arnhem, op het pad om giften en jaarlijksche bijdragen te verwerven en aandeelen te plaatsen. Wie voorstander is van de Homoeopathie of uit philanthropischen zin aan ons doel wil medewerken, verschaffe onzen agent alle inlichtingen, welke er toe kunnen strekken om zijn arbeid vruchtbaar te doen zijn. Elke opgaaf van personen, die bezocht kunnen worden, zal dankbaar worden aanvaard. En waar het hier vooral betreft een inrichting, die onder hoogst bekwame leiding een zegen belooft te worden voor de maatschappij, daar gelde terecht, als een heerlijk, maar tevens dringend verlangen de vraag om *aller medewerking en toewijding voor ons Ziekenhuis!*

C. G. VERVLOET, Penningmeester.

GEZONDHEIDSMATREGEL.

Een *geruste, verkwikkende slaap* is tot instandhouding van een goede gezondheid en welbevinden noodzakelijk.

Hoeveel uren slaap iemand dagelijks noodig heeft, hangt van zijn constitutie, zijn levenswijze en den aard en de hoeveelheid van den door hem verrichten arbeid af.

Een slaaptijd van 7 à 8 uren is voor de meeste volwassen personen gewenst. Gedurende den slaap, wanneer ook de hersenen rusten, is er betrekkelijk weinig bloed in dit orgaan, de bloedvaten zijn dan vernauwd.

Al wat nu bloedaandrang naar de hersenen bevordert, werkt den slaap tegen. Daarom trachte men dezen zoo mogelijk te voorkomen tegen den tijd, dat men gaat slapen. Zoo is ook 't gebruik van alcoholische dranken voor 't naar bed gaan niet raadzaam. Wanneer deze slaperig maken, dan doen zij dit, ofschoon zij bloedaandrang naar de hersenen bevorderen, door de direkte werking van den alcohol op de hersenen. De slaap is dan minder gezond en verkwikkend.

Ook ingespannen geestesarbeid kort voor het naar bed gaan is niet bevorderlijk aan den slaap. Deze gaat nl. ook met bloedaandrang naar de hersenen gepaard.

Het hoofd moet koel en de voeten moeten warm gehouden worden.

Stille in de omgeving en zuivere lucht, voortdurende ventilatie, liefst door een wijd openstaand venster, zijn evenzeer noodzakelijke voorwaarden voor een gezonden en verkwikkenden slaap.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als chemicus en pharmaceut.

Samuel Hahnemann's Apothekerslexicon.

In de jaren 1793 tot 1799 schreef H. dit belangrijke boek. Het was een zeer uitvoerig werk, een soort Pharmaceutische Encyclopädie, waarin hij niet alleen alle gebruikelijke, maar ook vele verouderde en vergeten geneesmiddelen opnam. Hier openbaart zich reeds zijn van vooroordeelen vrije geest. „Hoeveel voortreffelijks,” zoo schrijft H. in zijn voorrede, is er niet nog in de zoogenaamde verouderde middelen, waarvan enkele menig nieuwmodisch middel den voorrang zouden kunnen betwisten. Zoo nu en dan duiken deze oude middelen weer uit hun duisternis op, en arts en apotheker moeten dan weten, wat den ouden reeds van deze drogerij bekend was. Dat behoort het apothekerwoordenboek te zeggen.”

Het geheele werk getuigt van een veel-omvattende kennis en van buitengewone belezenheid. Op zich zelf is het al een bewijs van bekwaamheid, dat iemand zulk een uitgebreid werk schrijft. Maar wanneer men de afzonderlijke artikelen nagaat, kan men zich niet onthouden dezen man, die als chemicus autodidact was, oprecht te bewonderen. Vele zijner voorschriften worden nog heden ten dage opgevolgd.

Een belangrijke verbetering bracht hij o.a. in de bereiding der extracten uit narcotische planten. Deze werden steeds ingekookt op het open vuur, waardoor ze, zooals tegenwoordig bekend is, gemakkelijk ontleden. H.'s tijdgenoot Prof. Neumann schreef zelfs: „dapper koken bij het extracteeren, want het sterke koken met veel water is het beste middel al te sterk werkende medicijnen te verzachten.”

Hahnemann echter leerde, dat men de extracten op het waterbad moest indampen, welke methode men tegenwoordig algemeen volgt. Zelfs worden ze in den laatsten tijd in groote apparaten in het luchtledige verdampt, waardoor de verdamping zeer snel op niet te hooge temperatuur geschiedt.

Ook moeten wij er op wijzen, dat H. hier reeds aanraade *tinkturen uit versche planten* te maken, welke bereidingsmethode hij later bij de homoeopathische artsenijen bijna algemeen toepaste. Hij beveelt ook aan, de planten zoo mogelijk zelf te verzamelen en vooral op de standplaats der planten te letten, zoodat men goed ontwikkelde exemplaren verwerkt.

Van de oordeelvellingen over dit werk, dat in afleveringen verscheen willen wij nog de volgende noemen:

Medicinisches-chirurgisches Zeitung: „De schrijver levert hier een werk, dat zeer bruikbaar is voor apotheker en arts. Het steekt zeer gunstig bij andere dergelijke werken af Men vindt er menige nieuwe gedachte, menige belangrijke verbetering. Verscheidene artikelen zijn voortreffelijk”

In 1799 schrijft hetzelfde blad: „Een werk van deze soort, dat door een man geschreven is, *die zich als scheikundige en arts in Duitschland een naam verworven heeft*, verdient de meest ernstige aanbeveling In het artikel Phosphorzuur geeft de schrijver een nieuwe en

voordeelige methode aan om dit zuur en daaruit den phosphorus te bereiden”

Prof. Trommsdorff schrijft in zijn Journal der Pharmacie: „Een voortreffelijk werk, dat elk apotheker zich moest aanschaffen. Beknopenheid en groote duidelijkheid naast volledigheid, doen ons dit werk *boven alle andere dergelijke werken verkiezen* uiterst veel nieuwe en gewichtige dingen vindt men er in, en elke bladzijde legt er getuigenis van af, dat de schrijver met grondige kennis is toegerust wij wenschen den schrijver van harte tijd en gezondheid toe om dit werk, waardoor hij zich voor de pharmacie zoo verdienstelijk maakt, te kunnen voleindigen.”

Uit het in de voorgaande bladzijden over de chemische werken van Hahnemann meedeelde is ons voldoende gebleken, wat hij op chemisch gebied heeft tot stand gebracht. Wanneer men zijn werken zelf bestudeert, leert men hem nog beter waardeeren. Vooral is dit het geval, als men bedenkt, dat hij feitelijk arts was en dus de chemie eigenlijk slechts als een soort liefhebberij bestudeerde. Daardoor was hij in veel ongunstiger omstandigheden dan een professor in de chemie, die bij zijn onderzoekingen van staatswege ondersteund werd en vaak voortreffelijke laboratoria tot zijn beschikking had. En toch overtrof hij de meeste dezer professoren in kennis en verdienste.

Dat de verdienste van Hahnemann algemeen werd erkend, willen wij ten slotte nog met enkele uitspraken en kriedichten bewijzen:

„Alle destillateurs zouden goed doen de oude destilleerapparaten te verwerpen en de Fransche, door *Hahnemann beschreven* apparaten te gebruiken.”

„Deze vertaling danken wij aan een man, die deels door eigen geschriften, deels door vele voortreffelijke vertalingen van gewichtige werken den natuurkundigen groote diensten bewezen heeft.

De heer Hahnemann heeft, *zooals hij steeds bij vertalingen doet*, nog hoog te schatten opmerkingen toegevoegd.”

„Wij zien met verlangen naar de vertaling uit, die wij van *zulk een chemicus, als Dr. Hahnemann is*, kunnen verwachten.”

„Het is Dr. Hahnemann, een man, die zich door vele eigene, voortreffelijke chemische geschriften en door uitstekende vertalingen van belangrijke werken verdienstelijk gemaakt heeft.”

In 1792 spreekt men van: „Hahnemann's voortreffelijke wijnproef” . . . „zijn voortreffelijk oplosbaar kwikzilver . . .”

In dit jaar wordt hij in Crell's Annalen „*Deze beroemde scheikundige*” genoemd, en in 1793: „*Deze verdienstelijke arts.*”

Ook al was in Hahnemann's brein nooit de geniale gedachte van het Similia Similibus ontstaan, ook dan nog zou zijn naam als chemicus met eere onder de mannen van zijn tijd genoemd kunnen worden. Doch voor de aanhangers zijner leer is Hahnemann als *arts* zeker grooter dan Hahnemann als *chemicus*. Als zoodanig hopen wij hem in de volgende artikelen te leeren kennen.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. No 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Phototherapie. — Tandbederf en Voeding. — Uit de Praktijk. — Homoeopathische Planten. VII. — Een „Academie voor vrije, biologische Geneeskunde.” — Hahnemann en de Homoeopathie.

PHOTOTHERAPIE.

Tot de verschillende methoden van behandeling, die bij sommige ziekten in aanmerking kunnen komen en in den laatsten tijd van zich doen spreken, behoort ook die, welke den naam draagt van *phototherapie* (lichtbehandeling).

Deze methode, die interessant genoeg is, om er in ons blad iets over mede te deelen, bedient zich van de werking van door natuurlijke of kunstmatige lichtbronnen geleverde lichtstralen. De stralen, die uitgaan van de zon, onze groote natuurlijke lichtbron, hebben zooals wel algemeen bekend is, drie hoofdeigenschappen, n.m.l. dat zij verlichten, verwarmen en een scheikundige werking uitoefenen. De natuurkunde leert, dat de zonnestralen, wanneer men ze door een prismatisch geslepen stuk glas laat passeeren, gesplitst worden in een aantal stralen van verschillende kleur, waardoor het bekende zonnespectrum ontstaat, dat de kleuren van rood tot violet vertoont, welke ook in den regenboog gezien worden. Behalve deze stralen van verschillende kleur, die voor ons oog zichtbaar zijn, vallen buiten het zichtbare spectrum aan den kant van het violet nog de zoogenaamde ultraviolette stralen en aan den kant van 't rood, de ultrarode.

Deze stralen zijn voor ons oog onzichtbaar. Nu is de scheikundige werking van het licht, en hierop komt het voor de lichtbehandeling bijna uitsluitend aan, 't sterkst aanwezig bij de ultraviolette stralen, terwijl de verwarming

't sterkst wordt uitgeoefend door de ultrarode. Deze onderscheiding is voor de lichtbehandeling van belang, daar men natuurlijk het licht zóó als het van de zon of een andere lichtbron komt, kan gebruiken of slechts een deel van deze verschillende stralen, die wij o. a. door middel van een prisma van elkaar kunnen scheiden.

De grondslag van de lichtbehandeling wordt gevormd door talrijke waarnemingen, allengs gedaan, omtrent de werking van het licht op de huid van den mensch en ook op de hoogere en lagere dierlijke en plantaardige wezens. Daarbij is gebleken, dat deze werking hoofdzakelijk berust op de genoemde scheikundige werking van een deel der stralen in 't licht vervat, die b.v. ook de oorzaak is van het „verbranden” van de huid, wanneer men gedurende geruimen tijd overvloedig aan de inwerking der zonnestralen is blootgesteld.

De bloedvaten in de huid worden onder den invloed van sterke lichtbestraling verwijd, de huid wordt rood en gezwollen. Zelfs kunnen er blaren ontstaan. Ook wordt de pigment-(kleurstof)vorming vermeerderd, waardoor ten slotte een bruine kleur ontstaat. Eindelijk wordt ook de groei van haren en nagels door sterke inwerking van het licht bevorderd.

Ook op dierlijke en plantaardige wezens van hoogere en lagere orde heeft het licht een belangrijken invloed. Van belang voor de geneeskunde en de gezondheidsleer is de werking der scheikundige stralen van het licht op bacteriën. Zij worden daardoor vaak in hunne ontwikkeling tegengehouden en zelfs gedood, zooals door vele proefnemingen aangetoond is. De direkte inwerking van 't zonlicht is dan ook van groote waarde voor de vernietiging van ziektekiemen. Wij moeten daarom niet alleen

de lucht maar ook het licht zooveel mogelijk gelegenheid geven in onze woningen binnen te dringen. Het is gemakkelijk te begrijpen, dat de directe werking van het licht zich bepaalt tot de oppervlakte van ons lichaam — tot de huid. De werking dringt niet diep door, waartoe ook de bloedaandring en de pigmentvorming medewerken; daardoor wordt de huid nog minder doordringbaar voor de lichtstralen, vooral voor de ultraviolette.

Zal er dus sprake zijn van een direkte geneeskundige werking van het licht, dan moet daarbij hoofdzakelijk gedacht worden aan ziekten van de huid.

De Zweedsche geleerde, Prof. Finsen, is de eerste geweest, die bij bepaalde ziekten de lichtbehandeling toegepast heeft.

De eerste resultaten werden door hem verkregen bij de behandeling van pokkenlijders in kamers, waarvan de vensters van rood gekleurd glas voorzien waren. Hierbij ging het echter niet om een positieve geneeskrachtige werking van het licht; niet, zooals men zou kunnen meenen om de roode stralen, maar om 't tegenhouden van die stralen, welke hier juist een schadelijken invloed oefenen, de violette en ultraviolette stralen. Het verloop van de pokziekte is bij deze behandeling gunstiger, en de pokpuisten laten veel minder in 't oog vallende litteekens achter.

Een positieve geneeskrachtige werking van het licht vinden wij echter bij een andere lichtbehandeling door Finsen ingevoerd, die van de treurige, zoo zeer gevreesde en hardnekkige ziekte, bekend onder den naam van *lupus* (wolf). Deze ziekte is niets anders dan een chronische vorm van tuberculose van de huid, waarbij door 't indringen van tuberkelbacillen in de oppervlakkige lagen omschreven knobbeltjes ontstaan, die 't begin zijn van verschillende veranderingen in de huid, die ten slotte tot verzwering voeren, waarbij de huid gedeeltelijk verwoest wordt en misvormende litteekens ontstaan. De zetel van de ziekte is in de meeste gevallen het gelaat. Neus, ooren, lippen, oogleden worden vaak gedeeltelijk verwoest en misvormd. De ziekte kan op alle leeftijden ontstaan, haar verloop is zeer langdurig. Zij is zeer hardnekkig en geneest bijna nooit van zelf.

Hoewel de homoeopathische behandeling bij deze ziekte vaak goed succes heeft, is toch elk hulpmiddel, dat mede kan werken, bij deze zeer hardnekkige en droevige ziekte, ten hoogste welkom. En dan staat wel de door Finsen ingevoerde behandeling hierbij bovenaan.

Aanvankelijk was de meening van dezen geleerde, dat de gunstige resultaten, die hij verkreeg bij de lichtbehandeling van lupus, daarop berustten, dat de tuberkelbacillen door de werking van de chemische stralen van het licht, gedood werden. Later is echter gebleken, dat, ofschoon het wel mogelijk is tuberkelbacillen te doodden door sterke bestraling met ultravioletstralen, de gunstige werking bij den lupus toch meer bestaat in het vernietigen van het tuberculeuze weefsel, waarin de bacillen ingesloten zijn, terwijl de nog gezonde deelen van de huid, die nog tusschen de zieke aanwezig zijn, behouden blijven. De genezing geschiedt wel is waar met litteekenvorming, maar de litteekens zijn veel minder in 't oog vallend dan bij andere methoden, zoodat de misvorming onbeduidend is, vooral wanneer de behandeling vroeg begint.

Minder zeker en minder goed is 't resultaat, wanneer de ziekte ook reeds de diepere gedeelten van de huid bereikt heeft, aangezien de chemische stralen niet diep in de huid doordringen.

Om een sterke werking te verkrijgen worden de lichtstralen door een lens in een brandpunt verzameld. Wanneer men echter zonder meer deze in een brandpunt geconcentreerde stralen op de huid zou laten inwerken, zou men niet de gewenschte werking van de chemische stralen verkrijgen, maar eenvoudig een verbranding op de plaats der inwerking. Daarom worden de lichtstralen in het door Finsen geconstrueerde apparaat voor de behandeling van lupus, door water geleid, dat de warmtestralen absorbeert en omdat het blauw gekleurd is, de roode stralen niet doorlaat. Daar nu het gewone glas de eigenschap heeft, dat het de chemische stralen niet doorlaat, moeten de lenzen in dit apparaat gebezigd van een andere stof vervaardigd worden, nml. van bergkristal, dat deze stralen wel doorlaat.

Aanvankelijk werd door Finsen een apparaat gemaakt, waarbij de zon als lichtbron gebezigd werd. Daarbij is men echter te veel van de weersgesteldheid afhankelijk, dan dat een geregelde behandeling hiermede mogelijk zou zijn.

Later bedacht Finsen daarom een apparaat, waarbij een electrische booglamp als lichtbron gebezigd wordt. Een sterke booglamp levert hierbij het licht voor 4 buizen, waarin de noodige lenzen van bergkristal geplaatst zijn ongeveer op de wijze als bij een verrekijker. Met dit apparaat kunnen vier patiënten tegelijk behandeld worden. Voor de behandeling van éénen patiënt zijn ook apparaten met één lichtbuis vervaardigd, waarbij dan een minder sterke booglamp gebruikt wordt.

De verzorging van deze apparaten en de behandeling van patiënten vereischt een goed geschoold hulppersoneel, zoodat deze methode bij de patiënten aan huis niet gemakkelijk toegepast kan worden.

De voordeelen van deze behandelingsmethode zijn daarin gelegen, dat zij op zichzelf in betrekkelijk vele gevallen tot volkomen genezing voert, en dat zooals wij reeds opmerkten, de genezing plaats vindt onder de vorming van weinig ontsierende litteekens. Zij kan met gelijktijdige inwendige behandeling door geneesmiddelen gecombineerd worden. De hooge kosten en moeielijkheid der toepassing vallen in haar nadeel. Deze nadeelen mogen echter, in aanmerking genomen de gunstige resultaten, die er mede verkregen worden, geen reden zijn om de toepassing niet zooveel mogelijk te bevorderen.

Tot de lichtbehandeling kan ook gerekend worden de behandeling met Röntgenstralen. Ook deze vindt hare toepassing bij lupus en heeft het voordeel, dat zij sneller werkt, maar tevens het nadeel, dat de resultaten minder goed zijn, dan van de Finsenbehandeling.

Nog andere methoden van lichtbehandeling, bij verschillende huidziekten toegepast, zijn van minder groot belang.

Ook de zoogenaamde lichtbaden in zonlicht of electrisch licht behooren tot op zekere hoogte tot de lichtbehandeling. Echter werken hierbij nog andere factoren mede, zooals klimatische invloeden, warmtestralen, en meer.

Wellicht zullen in de toekomst de verschillende methoden van lichtbehandeling nog uitgebreider toepassing vinden en medewerken tot genezing van ziekten of behoud van gezondheid.

D^r. D. K. M.

TANDBEDERF en VOEDING.

II.

Ook in de *toebereiding* van onze voedingsstoffen zijn wij, dank zij onze onzalige zucht tot verfijnen, slechts achteruitgegaan. Al dit verfijnen beteekent slechter maken, daar de waardevolle zouten er door aan de voedingsmiddelen onttrokken worden. In plaats van b.v. aardappels in de schil te koken, zoodat het oplossen der zouten verhinderd wordt, en ze pas na het koken te pellen, schilt men ze vooraf en kookt er de zouten uit. Indien men de aardappelen absoluut vóór het koken schillen wil, dient men in elk geval het water niet weg te werpen, maar voor soep te gebruiken. Ook groenten worden vaak door afkoken van hun zouten beroofd. De peulvruchten (erwten, bonen, linzen), voor menschen met voldoende lichaamsbeweging zulk uitstekend voedsel, wegens hun groot gehalte aan eiwit en zouten, worden nog te weinig gebruikt. Daar ze zoo rijk aan eiwit zijn, (nog rijker dan vleesch) en dus aanleiding geven tot het vormen van urinezuur , dat in overmaat in het lichaam schadelijk werkt, moet men ze in elk geval zonder vleesch eten. Anders krijgt men van het goede te veel!

Het allermeest echter zondigt men heden ten dage bij de *broodbereiding*, en hierin, evenals in het *overmatig suikergebruik*, ligt de hoofdoorzaak voor den troostloozen toestand, waarin de tanden onzer jeugd zich bevinden.

De sterke, harde tanden, die onze voorouders bezaten, dankten deze aan het voedzame, kalkrijke, ijzerrijke zwartbrood (roggebrood) of bruinbrood. Deze bron van kracht is bij velen reeds verdroogd. Het zoutarme wittebrood, en het nog slechtere gebak, het zoutarme vleesch en de zoutloze suiker zijn er voor in de plaats getreden. „Duizenden jaren lang, zegt Dr. Sills in zijn geschrift: „De broodvraag en haar oplossing,” hebben de broodverschillen slechts bestaan in de verschillende keuze of vermenging der graansoorten, in de meer of minder fijne verdeling ervan, in den baktijd, vorm of grootte van het brood. Men verwreef, maalde of stampde, bakte tot brooden of koeken, al naar landaard en cultuur. Maar niemand dacht er aan, uit het graan vooraf iets weg te nemen. Dit zeven en „verfijnen” van het meel is een uitvinding van den nieuwen tijd.”

Ons geheele leven, wat de voeding betreft, zou weer heel wat goedkooper worden, als we weer tot het voedzame en langdurig verzadigende zwarte en bruine brood teruggingen. Bij dit brood verlangt men ook minder er naar, er iets „op” te hebben (vleesch, worst, enz.) Hoe eenvoudiger onze voedingswijze is, hoe beter. Lange maaltijden met zoo en zooveel gangen en hunne onnatuurlijke prikkeling der spijsverteringsorganen zijn zeker niet aan te bevelen.

Natuurlijk moet men bij de voedingsverandering met voorzichtigheid te werk gaan. Onze spijsverteringsorganen zijn door te veel toebeide voeding gewoonlijk verwend en verweekelijkt, zoodat ze bij plotselingen overgang tot grof brood, hiervan last ondervinden.

Gewichtig is ook, dat het tegenwoordige wittebrood, dat elken dag versch gebakken gekocht en gegeten wordt,

slechts weinig behoeft gekauwd te worden. En toch is *goed kauwen* mede een vereischte voor een goede, krachtige ontwikkeling onzer tanden en kaken. Het spoedig los worden der tanden is waarschijnlijk ook voor een deel te wijten aan te week voedsel. Alleen uit het geheele graan met dikke korst gebakken brood geeft ons harde, weerstandskrachtige tanden, en een krachtig, gezond menschengeslacht! Een landbouwer voedt zijn paarden met het geheele graan, niet met het fijne meel alleen, en weet, dat hij er groote krachtsinspanning van eischen kan; alleen de mensch leeft in den waan, dat hij uitsluitend het fijne meel noodig heeft en niet de zemelen. De bekende prof. Van Bunge schrijft: „Als men bij vleesch het gewichtigste plantaardige voedingsmiddel, het wittebrood, voegt, dan is de kalktoevoer te gering,” en verder: „Ik vermoed, dat als een kind zich hoofdzakelijk met wittebrood en vleesch voedt en daarbij nog suiker gebruikt, de ontwikkeling van zijn skelet vertraagd wordt.”

En toch is zelfs het legerbestuur*) zoo onverstandig geweest aan de soldaten tegenwoordig een brood te verschaffen, dat niet meer uit het geheele graan is bereid. Ons legerbestuur is tot deze broodverandering overgegaan op grond van „wetenschappelijke onderzoekingen.” Bij deze onderzoekingen ging men na, van welk soort brood het grootste procent verteerd werd, van grof brood of van fijn wittebrood. Men kwam tot het zeer begrijpelijke resultaat, dat het wittebrood het van het zemelen-houdend brood won, en zoo spoedig mogelijk werden de slecht verteerbare zemelen uit het kommiesbrood verwijderd. Maar hierdoor werd een slechte dienst aan de soldaten bewezen. Ook een paard, dat met geheele haverkorrels gevoed wordt, verteert deze niet geheel — de musschen kunnen het getuigen! — een deel er van gaat ongebruikt verloren. Deed men nu dezelfde proeven bij een paard, dan zou blijken, dat van fijn havermeel procentsgewijze veel meer verteerd werd dan van ruwe haverkorrels, maar is dit nu een bewijs, dat we paarden fijn meel moeten geven? Geen mensch denkt er aan, men zou het dier ziek maken. Maar bij den mensch maakt men toch dergelijke gevolgtrekkingen, en men vergeet, dat naast de procentsgewijze verteerbaarheid ook nog vele andere factoren van belang zijn. Sir Michael Forster zegt zeer juist: „Leken moesten eindelijk eens uit den waan gebracht worden, dat de wetenschap in staat is in het voedingsvraagstuk het beslissende woord te spreken. Wat diëtvragen aangaat, berust de meeste kennis op ervaring.”

En de ervaring heeft geleerd, dat de grof-brood etende menschen sterke tanden, sterke beenderen en sterke magen hebben en bij de wittebrood-etende deze drie dingen achteruitgaan.

Röse verklaart de afkeer van het volk tegen zwartbrood uit de bijgemengde schillen der korrels, die de darmen der reeds eenigszins ontaarde 20e eeuwse menschheid te veel prikkelen. De stedelingen begonnen met het fijnere brood, de groot-grondbezitters en de fabrikanten ten platten lande namen het gebruik over en van hen leerden weer de boeren het minachten van hun oude, grove brood, in den waan, dat wat de „heeren” aten toch zeker beter moest zijn.

Een bekende Deutsche bakker ziet echter de oorzaak dier prikkelende werking van zwart-brood in de *verkorting van den baktijd*. Volgens hem moet grof brood zeer lang

*) Men bedenke, dat de schrijver een Duitscher is.

bakken; uit zijn jeugd weet hij niet anders dan dat het brood 24 uur gebakken werd, zooals nu nog in Westfalen geschiedt. De kortste baktijd is 14 uur, korter gebakken grof brood beschimmelt ook gemakkelijk. Het ware beter den baktijd weer te verlengen, dan op een andere wijze te trachten het brood verteerbaarder te maken, zooals dit in een groote machinale bakkerij aan de Elbe geschiedt, waar door vernuftig geconstrueerde machines aan het graan het grootste deel der schil wordt onttrokken, zonder de eiwitrijke buitenlaag der korrels aan te tasten.

Verschillende physiologen, o.a. de bekende Amerikaan Graham, zijn echter van mening, dat deze schil volstrekt niet waardeloos is en in het brood blijven moet. Vooreerst wekken deze schillen de darmwerkzaamheid op, en bevorderen zodoende een geregelde ontlasting, maar bovendien bevatten ze kiezelzuur en fluorium, volgens veler meening voor onze tanden *onontbeerlijke stoffen*. Zelf heb ik (Dr. Kunert) roggeschillen laten onderzoeken en gevonden, dat ze bijzonder veel minerale zouten bevatten, vooral kalk en ijzer en dus voor de ontwikkeling van tanden en beenderen zeker niet nutteloos zijn.

Reeds komt zulk brood, waarbij de geheele roggekorrel zeer fijn vermalen is, en dat 14 uur gebakken is, als „Sanitasbrood” in den handel, maar dit, naar onze meening niet voldoende. De staat moest onderzoek laten doen naar de beste en meest hygiënische bakmethode en deze methode aan alle bakkers bekend maken.

Drie eischen stellen wij aan goed brood:

- 1e. Het moet uit den *geheelen* graankorrel bereid zijn.
- 2e. Het moet goed doorbakken zijn.
- 3e. Het moet een dikke, harde korst hebben.

Zeer gewichtig is ook het bevorderen van het *zelf bakken van het brood*. Zelf gebakken brood is altijd het beste. Men kan zich op deze wijze beter voor vervalschingen vrijwaren. Flink gebakken brood met dikke korst kan minstens 8 dagen bewaard worden, zoodat men slechts ééns per week behoeft te bakken. Dit brood zal onze tanden en vooral ook onze kaken versterken, daar het ons dwingt goed te kauwen. Ook de *kaakontwikkeling* toch is voor het behoud der tanden van groot belang. Waar deze flink uitgegroeid is en de tanden ruim staan, komt tandbederf veel minder voor. Het te nauw bijeen staan der tanden is een der oorzaken voor het spoedig gaan rotten, daar de spijsresten gemakkelijk in de nauwe spleten blijven zitten.

Natuurlijk moet het tegenwoordig geslacht met verzwakte kauworganen en verwende maag weer aan dit harde, grove brood wennen. *Het moet weer leeren kauwen*. Maar is men er eenmaal aan gewend, dan moet men van het weeke, pappige wittebrood niets meer hebben.

Tot de voedingszonden van onzen tijd behoort voorts nog het toenemende *suikerverbruik* in allerlei vorm. Volgens prof. Ehrlich is het suikerverbruik per hoofd in de laatste 20 jaren van 4 K.G. tot 20 K.G. per jaar toegenomen. De schadelijkheid van suiker voor de tanden moet voornamelijk verklaard worden uit het ontleden van de suiker in den mond, waardoor melkzuur ontstaat, dat de kalk der tanden oplost. *) Zuivere suiker, hetzij in stukjes gegeten, of in thee, koffie, limonade, jam, enz. opgelost, wordt door het speeksel snel uit den mond verwijderd en

*) Naar onze meening geldt dit alleen voor tanden, die reeds een begin van verderf vertoonen. Gave tanden worden door het emaille voldoende tegen de inwerking van melkzuur beveiligd. Anderzijds gaat melkzuur, als desinfecterende stof, juist het tandbederf tegen. VERT.

is vrijwel onschadelijk, maar de suiker in koek, gebakjes, chocolade, enz. werkt verderfelij, daar hiervan steeds stukjes tusschen de tanden blijven zitten, en des te meer, hoe slechter deze zijn.

Ook als voedsel is zuivere suiker niet aan te bevelen. Wel heeft ze een hooge voedingswaarde, maar het voedsel is veel te eenzijdig, en het grootste nadeel van zuivere suiker is, dat ze in 't geheel geen voedingszouten bevat. Daarom heeft het suikergebruik alleen bij uitzondering zijn nut, b.v. bij inspannende marschen of tochten in het gebergte, die groote krachtsinspanning vereischen, en waarbij men door zweeten, enz. veel lichaamsvochten verliest. Suiker is dan als krachtmateriaal en als zeer geconcentreerd voedsel zeer aan te bevelen, vooral als men ze in het bergwater oplost.

Voor het dagelijksch gebruik is suiker echter geheel overbodig, afgezien van het weinige, dat onze dranken smakelijk maakt. Integendeel, het opnemen van veel suiker, als zoutloze stof, verlaagt het zoutgehalte van ons bloed en is zoo indirect een oorzaak van bloedarmoede.

Wat wij hier over suiker schreven, geldt natuurlijk niet voor de suiker, die in vruchten en honig voorkomt. Hier toch is zij wel degelijk verbonden met minerale zouten en andere voedingsbestanddeelen. Daarom moesten wij onze kinderen liever vruchten geven dan chocolade of bonbons. Ook gedroogde vruchten (pruimen, prunellen, abrikozen) kunnen zeer goed de zoetigheden vervangen en worden door kinderen gaarne gegeten.

Ten slotte nog een woord over ons *drinkwater*, dat ook steeds meer aan kalkgebrek gaat lijden. Hoe gewichtig kalkhoudend kook- en drinkwater is, blijkt voldoende uit de onderzoekingen van Dr. Röse, volgens welke de kwaliteit der tanden, rachitis, en borstomvang in de verschillende streken van Duitschland, duidelijk samenhangen met het kalkgehalte van het aldaar gebruikte water.

Nu is er echter natuurlijk niets aan te veranderen als de natuur een streek in dit opzicht misdeeld heeft en de grond zelf kalkarm is. Maar in elk geval moest men in elke streek het meest kalkrijke water, dat er te verkrijgen is, voor drinkwater bestemmen. Jammer genoeg let men tegenwoordig vaak meer op de fabrieken, die kalkarm water verlangen dan op de gezondheid der bevolking.

In streken, waar kalkrijk water gedronken en hardgebakken zwart brood gegeten wordt, zijn de tanden voortreffelijk, geel van kleur en enorm hard, die dan ook, vooral bij eenvoudige levenswijze (weinig vleesch en weinig suiker) zelfs zonder mondverzorging tot op hoogen leeftijd stand houden. Gebitten, zooals onze voorouders ze vertoonden, en die nu nog sporadisch voorkomen, zullen spoedig nog slechts in anatomische musea gevonden worden, als wij voortgaan ons verkeerd te voeden. Indien deze beweringen door dezen of genen, die zich verkeerd voedt en toch uitstekende tanden heeft, schijnen gelogenstraft te worden, dan bedenke hij, dat ze slechts in 't algemeen waar kunnen zijn. Er zijn nog andere factoren, zooals ras, erfelijkheid, die grooten invloed oefenen, maar op den duur zijn deze toch niet tegen een verkeerde levenswijze bestand.

De kalk- en ijzersondervoeding van onze tegenwoordige bevolking is (behalve van tandbederf en zwakke beenderenontwikkeling) mede een oorzaak van vele andere ziekten. Bekend is het o.a., dat bij arbeiders in kalk- en gipswerken tuberculose slechts zelden voorkomt.

De tegenwoordig zoo algemeen verbreide chronische constipatie hangt stellig samen met het verfijnen onzer voedingsmiddelen. Waarom vermijden wij angstig de schillen van het graan, van onze vruchten of bessen? Ze zijn juist nuttig en noodig voor een goede darmwerking.

Een door veel vleesch, wittebrood en ander „krachtig” voedsel opgezet organisme is zeker niet zoo bestand tegen infectieziekten als een mager, maar taai en kernachtig lichaam.

Het vraagstuk van den „vleeschnood” zou opgelost zijn, als de armere bevolking begreep, dat ze zich met zwart brood heel wat beter en goedkooper voeden kan dan met het dure vleesch. Treurig is het te zien, hoe vaak de kinderen uit arme wijken er bleek en mager uitzien, lijdende aan ondervoeding, terwijl men weet, dat ze toch, ook bij den geringsten loonarbeider, met grof brood gevoed, gezond en sterk konden zijn.

De armere bewoners der gebergten van Silezië zijn mij bekend als bijzonder slecht ontwikkeld. Het water, van de bergen afvloeiend regenwater, is kalkarm en daarbij het brood zoo wit, als ik nog zelden zag. Voor vleesch, melk of eieren is de bevolking te arm en zoo is het geen wonder, dat men er zooveel jammerlijk ontwikkelde kinderen ziet. Geeft deze menschen het zwartbrood terug en ze zullen gezond worden. Gezond en . . . tevreden! Want een voorname oorzaak der ontevredenheid bij de lagere klassen is gelegen in de ondoelmatige voeding. Als iemand ziet, dat hij met weinig geld toch zich gezond en voldoende voeden kan, dan is hij tevreden. Wat baten ons al onze sanatoria en philanthropische inrichtingen, als de volksvoeding, de grondslag der gezondheid, niet goed is!

Van de zijde der tandartsen tracht men in den laatsten tijd meerdere kennis over een goede tandverzorging bij het volk te verbreiden, en dit is uitstekend, maar men blijve hierbij niet staan. Alle lessen over mondhygiëne baten niet, als de grond van alles, de voeding, een zwak en slecht verkalkt gebit bevordert. Voorkomen is hier, als overal, beter dan genezen.

Ten slotte willen wij het volgende aan ons volk toeroepen:

Moeders, zoogt uwe kinderen zelf!

Moeders, grootmoeders en tantes, geeft uwe lievelingen geen snoepgoed, maar vruchten!

Huisvrouw, gebruik niet te veel suiker!

Kook uwe aardappelen met de schil en kook uwe groenten niet te veel af!

Kook dikwijls voor uwe huisgenooten erwten, linzen en boonen, en wel in plaats van vleesch!

Gebruik zoo mogelijk slechts kalkrijk (hard) water!

Gemeenteraadsleden, let meer op de volksgezondheid dan op de stoomketels!

Mijn volk, mijdt het alcoholgebruik!

Laat het vleesch slechts een ondergeschikte plaats in uwe voeding innemen!

Laat af van het weeke, kalkarme wittebrood en wendt u weer tot het krachtverleenende zwarte of bruine brood.

Roggebrood of tarwebrood, uit den geheelen korrel bereid, moet weer ons hoofdvoedsel worden!

Agraphis nutans.

Een aandoening, waarvoor bij den homoeopathischen geneesheer vaak hulp wordt gezocht, bestaat in: adenoïde vegetaties, d. z. woekeringen van het slijmvlies der neuskeelholte bij kinderen, waardoor de neusholte en soms ook de inwendige gehoorgangen kunnen worden afgesloten. Verschillende verschijnselen doen zich daarbij voor, zoowel lichamelijke als geestelijke. Homoeopathische middelen, daarvoor aangegeven, worden voornamelijk gevormd door vertegenwoordigers der Calcarea-groep, zooals: Calc. carb., Calc. phosphor. en Calc. fluor., afgewisseld met Sulfur. Doen zich evenwel verschijnselen voor van doofheid, dan wordt o. a. ook door Dr. van der Stempel op blz. 125 van zijn: „Homoeopathische behandeling van kinderziekten” ten sterkste aangeraden onmiddellijk de adenoïden te laten wegnemen.

't Was in het begin van mijn praktijk, ongeveer 2½ jaar geleden, dat mijn raad werd gevraagd voor een jongen van ± 6 jaar met adenoïden. Reeds 2 maal was het ventje daarvoor geopereerd, waardoor de verschijnselen verdwenen, helaas echter slechts tijdelijk. Thans had ons patientje ten derden male last ervan. Een tamelijke graad van doofheid en ook achterlijkheid in de geestelijke vermogens bestond; 't laatste was te merken uit de schoolrapporten.

Snuffelend in de „materia medica” van Dr. Boericke vond ik als eenig middel tegen doofheid ten gevolge van adenoïde vegetaties: *Agraphis nutans*. Ik aarzelde geen oogenblik dit middel toe te passen. Na 14 dagen was aanmerkelijke verbetering te constateeren; na 4 weken was de doofheid verdwenen. Met *Calcarea* en *Sulfur* is onze jongen steeds blijven vooruitgaan; alle andere verschijnselen gingen eveneens terug. Hij gaat nu reeds 3 jaar op school, en zijn rapporten vertoonnen na de behandeling veel hogere cijfers wat betreft zijn vorderingen.

Nu zal men zeggen: „één zwaluw maakt nog geen lente.” Volkomen waar! Daarom nog een tweetal andere gevallen: H. S. oud 9 jaar, komt met haar moeder op 't spreekuur. Deze laatste vertelt, dat haar kind last heeft van draaierigheid met bleek worden, doofheid vooral aan 't linkeroor, 's avonds op bed erg zweeten, slechte eetlust, kribberig zijn van humeur. Het kind vertoonde vrij duidelijk 't pasteuze uiterlijk, dat voor *Calcarea* pleit. Met *Calcarea*, *Natr. Salicyl*, *Puls.* en *Sulfur* verbeterde de toestand wel eenigszins, maar niet bevredigend. De patient bleef later weg; de moeder consulteerde een speciaalarts voor neus-, oor- en keelziekten. Deze constateerde als oorzaak: adenoïde vegetaties, en stelde operatie voor. Door verschillende omstandigheden werd dit uitgesteld, en later kon de moeder moeielijk er toe besluiten, waarom ze weder mijn hulp inriep. Ik stelde voor het kind nog een middel te geven, en kwam er verbetering, dan zou ik de patient terugzien. Angewend werd: *Agraphis nutans* D³, 3 × daags 5 druppels, en 't resultaat was verrassend. 't Gehoor is reeds veel scherper geworden, aanvalletjes van draaierigheid bleven zoo goed als geheel uit. Patientje gebruikte nu nog *Agraphis* en *Calcar. phosphor.* in afwisseling, en we twijfelen

niet, of een geheel bevredigende uitslag zal worden verkregen.

Een derde geval betrof een jongen van 8 jaar, A. F. te S. Hij had last van doofheid tengevolge van adenoïden. 't Innemen gedurende 5 weken van *Agraphis nutans* deed de doofheid wijken; daarna bleef hij Calc. fluor. innemen en maakt het thans heel goed.

V. E.

VII.

DICOTYLEN.

De afdeeling der tweezaadlobbige planten wordt door den plantkundige in een groot aantal familiën verdeeld, wier onderlinge verschillen voor ons echter van minder belang zijn. Wij zullen dus de belangrijke planten uit deze hoofdafdeeling wel volgens de botanische verdeling in familiën behandelen, zonder evenwel telkens den aard dezer groep nauwkeurig te omschrijven.

URTICACEEËN.

URTICA — BRANDNETEL.

In de natuur komen twee soorten brandnetels voor, de groote brandnetel of *Urtica dioica* en de kleine of *Urtica urens*. De laatste wordt gebruikt voor onze bekende *Urtica-tinktuur*. De naam van het plantje duidt reeds haar hoofdeigenschap aan. *Urens* — brandend. Ieder weet, dat een brandnetel bij aanraking een stekend en daarna brandend gevoel geeft, terwijl de huid op de pijnlijke plaats eenige witte puntjes vertoont. Deze eigenschap dankt onze plant aan een groot aantal *brandharen*, die zich op de oppervlakte der bladeren en stengels bevinden. Bij nauwkeurige beschouwing kan men ze duidelijk zien zitten. Onder 't microscoop bezien vertoonen ze aan den punt een omgebogen knopje. Bij 't indringen in de huid breekt dit omgebogen puntje af en de vloeibare inhoud van het haar, die zich hierin onder druk bevindt, komt onder de opperhuid terecht. Daar deze inhoud vergiftig is, zwelt het gestoken plekje een weinig op, terwijl er een brandend gevoel optreedt. Het geheele proces gelijkt veel op dat van het steken van een bij of wesp.

Merkwaardig is wel, dat *Urtica-tinktuur* nu juist ook tegen brandwonden wordt aangewend, hoewel die door een geheel andere soort van branden ontstaan. Inwendig wordt het vaak als onschadelijk middel tegen reumatiek toegepast, en wel onverdund.

CANNABIS — HENNEP.

Ook hiervan kennen wij twee soorten, nl. *Cannabis sativa*, de gewone hennep en *Cannabis indica*, de Indische hennep. Daar deze plant echter behalve geneesmiddel ook genotmiddel is, hopen wij haar later met andere genotmiddelen (zooals opium, thee, koffie, cacao e. a.) afzonderlijk te bespreken.

Tot de groep der *Urticaceeën* behooren nog de volgende voor onze samenleving zeer belangrijke planten:

Ficus carica levert de algemeen geliefde *vijg*. Tenminste geldt dit voor de gedroogde, geconfijte vijgen, over de verse zijn de meeningen vrij verdeeld.

Vijgen behooren wegens hun hoog gehalte aan eiwitten en koolhydraten tot de beste voedingsmiddelen en worden als zoodanig te weinig op hun rechte waarde geschat.

Ficus elastica levert met andere tropische planten de steeds meer en meer gebruikte *caoutchouc* of *rubber*. Op onze Oost-Indische eilanden, voornamelijk Java en Sumatra, wordt *Ficus* in de laatste jaren zeer veel voor dit doel aangeplant. Het grootste deel wordt echter nog steeds uit de oerwouden van Amerika, Afrika en Azië door de inboorlingen gewonnen. Men verkrijgt dit product door insnijdingen in den stam, waarbij een wit melksap uitvloeit, dat ingedroogd de *caoutchouc* oplevert. Vooral door de enorme vlucht, die de rijwielen- en auto-industrie heeft genomen, is rubber een steeds meer gevraagd artikel geworden, dat een groote toekomst heeft.

Humulus Lupulus levert ons de bij de bierbereiding noodige *hop*. Het is een ook hier te lande veelvuldig voorkomende klimplant, in den herfst overdekt met de zg. *hopbellen*, die veel van stroobloemen hebben, echter geen bloemen, maar vruchten zijn. Aan den binnenkant der schubjes bevinden zich kleine sterk-riekende kliertjes, die verzameld, de ook in de homoeopathie soms toegepaste *Lupuline* opleveren. De hopbellen dienen den bierbrouwer en geven aan zijn bier den eenigszins bitteren, harsachtigen smaak.

POLYGONACEEËN.

RHEUM — RHABARBER.

Misschien is de rhabarber wel het oudste geneesmiddel, dat de mensch tot zijn nut of schade heeft aangewend. Ten minste wij vinden het reeds in oud-chineesche boeken van 2700 jaar v. Chr. vermeld. In het oudste kruidenboek, dat de wereld kent, nl. dat van Keizer Shen Nung, komt het al voor, en voorzeker is het vóór dien tijd al een volksgeneesmiddel in China geweest. Het hooggebergte van China, voornamelijk de hoogvlakte van Tibet, die zich tot 4000 M. boven den zeespiegel verheft, is het stamland voor de echte, medicinale rhabarber. Van hier kwam de veel gewenschte drogerij per karavaan als *Rha* (= wortel) *ponticum* of *Rha barbarum* (dus wortel der barbaren) naar de landen aan de Middellandsche zee, waar de Grieken haar, op wijn getrokken, tegen alle mogelijke kwalen toedienden. Het moest helpen tegen maag-, lever-, blaas- en borstlijden! Men ziet, dat de oude Grieken al niet verstandiger waren dan de tegenwoordige mensch, die aan de wonderwerking van allerlei kwakzalversmiddelen gelooft, waarvan het werkingsgebied gewoonlijk verwonderlijk ruim is. Want hoe meer kwalen er door genezen kunnen worden, hoe voordeeliger dit voor den fabrikant is!

Een bewijs voor de hooge waarde, die de *Rha barbarum* had is vervalsching waaraan ze blootstond. De bekende arts Galenus bericht reeds, dat men den wortel uitkookte en den uitgekookten wortel weer gedroogd als echten wortel in den handel bracht.

Azië is steeds het land van de rhabarber gebleven. Op deze hooglanden gedijt de plant blijkbaar het beste, en tevergeefs heeft men getracht de cultuur naar Europa over

te brengen. Langen tijd was Rusland de leverancier van reum, dat per slede-karavaan uit het Aziatische binnenland naar Moscou werd gebracht. Het officiële Reum is een fraaie, bladerrijke plant, wier bloemstengels wel manshoog opgroeien. Ze is dus veel grooter dan de gewone, inheemsche rhabarber, waarvan wij de bladstelen als moes gebruiken. Het werkzame bestanddeel bevindt zich echter voornamelijk in den wortel, die dan ook uitsluitend uit Azië wordt verzonden. Deze is al eeuwenlang ook in Europa als laxermiddel bekend en geliefd, hoewel het tegenwoordig in Cascara een ernstigen concurrent gekregen heeft. Toch bedraagt de uitvoer uit China jaarlijks nog eenige honderdduizenden K.G. Hier kan men dus heel wat menschen mee gelukkig maken! De allopathie gebruikt Reum in alle mogelijke vormen: Reum-extract, Reum-tinktuur, Reum-stroop, Reum-wijn — alles ten bate der hardlijvige menschheid! Zelfs kent men een *Extractum Rhei compositum*, waarin zich naast reum nog aloë en twee andere laxantia bevinden. Hier snijdt het mes dus niet van twee, maar van vier kanten!

De homoeopathie gebruikt Reum natuurlijk juist *niet* tegen verstopping, maar tegen sommige soorten diarrhee, een feit, dat den wasch-echten allopaath de haren te berge doet rijzen.

C. TH. V.

Een „Academie voor vrije, biologische Geneeskunde.”

Toen verleden jaar in den Duitschen Rijksdag de z.g. „kwakzalverij-wet” werd ingediend, welke wet voor de natuurgeneeskunde een ernstig gevaar opleverde, heeft de „Zuid-Duitsche Vereeniging van natuur-artsen” een petitie gezonden aan dezen Rijksdag. Dat in deze petitie de homoeopathie steeds op gelijke lijn gesteld wordt met allopathie en natuurgeneeskunde, zal onzen lezers zeker wel interesseeren. Hieruit blijkt wel, dat er in Zuid-Duitschland een nauw verband bestaat tusschen beide van de officiële geneeswijze afwijkende geneesmethoden.

Enkele stukjes uit deze petitie laten wij hier onder volgen:

„Daarom is de vrees gerechtvaardigd, dat de ingediende wet in de eerste plaats dienen moet, alle van de school-geneeskunde afwijkende richtingen te onderdrukken en hiermee de geneeskunde zelf te verlammen. Naar onze meening mag de Regeering, noch voor de allopathie, noch voor *natuurgeneeskunde of homoeopathie* éézijdig stelling nemen, maar zij moet, objectief boven de verschillende medische en hygiënische richtingen staande, elk van deze richtingen recht laten wedervaren.”

„— — — — de staat heeft tot nu toe *alleen* de school-geneeskunde tot de universiteiten toegelaten en de *homoeopathie, zoowel als de natuurgeneeskunde*, tot nu toe geheel buitengesloten.”

„— — — — wij maken er verder opmerkzaam op, dat deze allopathische, officiële instituten door de belastingen van het geheele volk onderhouden worden. — — Milli-oenen aanhangers van *homoeopathie en natuurgeneeskunde* ondersteunen op deze wijze de officiële geneeskunde, die niet haar vertrouwen geniet.”

„Het feit, dat de officiële universiteiten nalaten de jonge medische studenten in te lichten over *homoeopathie, natuurgeneeskunde* enz. geeft ons het recht te beweren, dat zij geen universeele wetenschap meer is. Hoe halsstarriger de schoolgeneeskunde weigert de theorieën der „modernisten”, vooral op diätetisch gebied, te onderzoeken, des te dringender wordt het plicht voor den staat — in het belang der volkswelvaart — te verlangen, dat onbegrensde vrijheid van gedachte weer op medisch gebied zal heerschen. Deze eisch wordt het beste vervuld door instelling van eene:

Academie voor vrije, biologische geneeskunde.

Op deze academie moeten de verschillende medische richtingen geleidelijk worden behandeld en objectief onderzocht, b.v. door *1000 diphteritis-lijdens met Serum, 1000 met natuurgeneeskunde en 1000 homoeopathisch* te laten behandelen, en de resultaten hiervan te vergelijken. Zóó alleen is er een objectief oordeel over de verschillende geneesmethoden te vellen.”

NASCHRIFT.

Daar er in Duitschland, en, ofschoon nog niet in dezelfde mate, ook hier te lande, door onbevoegden veel kwakzalverij gepleegd wordt onder de benaming: „natuurgeneeskunde,” voegen wij, om misverstand te voorkomen, hier uitdrukkelijk bij, dat deze soort van zoogenaamde geneeskunde hier niet bedoeld kan worden en wij daarmede ook geenszins zouden instemmen.

De petitie gaat echter uit van een vereeniging van bevoegde geneeskundigen, die niet anders kunnen bedoelen, dan de wetenschappelijke natuurgeneeskunde of physische therapie, die volkomen recht van bestaan heeft. Het is echter niet juist, dat deze op dezelfde wijze als de Homoeopathie door de officiële geneeskunde genegeerd wordt.

RED.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als arts.

De geneeskunde ten tijde van Hahnemann.

Voor de beoordeeling van Hahnemann als geneeskundige is het in de eerste plaats noodzakelijk, een juist blik te werpen op den toestand der geneeskunde in zijnen tijd.

Er heerschte in de 18e en in de eerste helft der 19e eeuw op geneeskundig gebied de schromelijkste verwarring. Verschillende artsen en professoren wisten met hun leerstellingen opgang te maken en vormden zodoende een school. De bewonderaars van den een waren vijanden van den ander, en zoo laat deze tijd ons dan ook een hoogst onverkwikkelijk beeld zien van twist en tweedracht in de artsenwereld. Prof. Roose schreef in 1803: „Een woedende partijgeest heeft zich van vele gemoederen meester gemaakt en dreigt zich steeds meer te verbreiden. De artsen splitsen zich in secten, waarvan de eene door heftige, gedeeltelijk ongegronde tegenspraak de andere verbittert en ontoegankelijk maakt voor het goede wederzijds. Geloofswuede en vervolgingszucht wordt steeds algemeener onder de artsen. Gelukkig zijn deze vervolgers niet in staat, zooals vroeger de kerken, hun tegenstanders met den arm der wereldlijke macht te vuur en te zwaard te bestrijden.”

Zulk een verwarring en getwist maakte het den jongen artsen natuurlijk uiterst moeilijk een juist standpunt in te nemen, zoodat ze gewoonlijk of ook vurige partijgenooten werden of van het eene systeem in het andere vervielen.

Hoewel wij hier niet uitvoerig kunnen ingaan op de heerschende theorieën dier tijden, willen wij toch de voornaamste systemen kort behandelen.

Hoffmann (1721—1807) beweerde, dat de meeste ziekten door bedorven of zure sappen ontstonden en trachtte deze met „antiseptische” of „verzoetende” middelen uit het lichaam te verdrijven.

Stoll (1742—1718) leerde, dat bijna alle ziekten uit gastrische onzuiverheden voortkwamen, en zorgde in de eerste plaats voor een grondige „schoonmaak” van het maag-darmkanaal door braak- en purgeermiddelen. Hij verkondigde verder, dat er bij vele ziekten „verborgen ontstekingen” bestonden. Zijn leer maakte grooten opgang, van uit heel Europa stroomden de artsen naar Weenen, om de „Stoll'sche Methode” te leeren kennen.

Kämpf (1726—1787) bracht weer iets nieuws; hij vond de oorzaak der meeste ziekten in den „Infarktus,” waaronder hij verstond: „den tegen-natuurlijken toestand der bloedvaten, wanneer deze door bedorven, dik, taai, galachtig en verhard bloed opgevuld, volgepropt en uitgewijd worden.” „Deze infarktus verschoont geslacht noch leeftijd, zelfs zuigelingen zijn er niet vrij van.... ik ken weinig ziekten, die niet oorspronkelijk van den infarktus afstammen.”

Kämpf maakte het zich tot levensdoel de menschheid van dit verschrikkelijke euvel te bevrijden en wist dit niet beter te doen dan door dagelijksche toediening van clysteeren, bereid uit verschillende wortels en kruiden, waaronder ook *Millefolium* en *Chamomilla*. Hij zette deze behandeling jaren lang voort en schrijft zelf: „Vaak is het werk en het geduld van een Herkules noodig om deze opeengehoopte afvalstoffen te verwijderen en het verharde en verstijfde bloed te verdrijven.” Wij willen het best gelooven!

Een arts uit dien tijd schreef: „Ik heb menig zieke meer dan *vijfduizend* clysteeren moeten toedienen, voor hij den infarktus kwijt was.”

Toch gold deze methode als een prachtige uitvinding! Een ander arts oordeelde: „De Kämpf'sche methode heeft te veel goeds om ooit, ten minste bij de verstandige artsen, haar aanzien te verliezen.”

John Brown (1736—1788), een Schot, dacht er echter anders over. Hij had ontdekt, dat alle ziekten ontstonden door overprikkeling of te geringe prikkeling der levensfuncties. Hij gaf dus of bedarende middelen (aderlaten, zweet, purgeer, braakmiddelen en koude), of prikkelende middelen (vleesch, warmte, specerijen, wijn, beweging). Bij hoogen graad van het lijden gaf hij vluchtige prikkels, zooals: muscus, kamfer, aether, ammoniak.

Typisch voor dien tijd is de uitvinding van *Prof. Reich* te Berlijn. Deze had een middel tegen koorts gevonden en wilde dit niet bekend maken zonder geldelijke vergoeding. Daar het middel zeer goed beviel, besloot de koning van Pruisen hem een jaarlijksche toelage van 500 daalders te geven, als hij zijn geheim meedeelde. Reich voldeed aan dit verzoek en het middel bleek te zijn: zoutzuur en zwavelzuur!

De leerboeken voor artsen en studeerenden waren natuurlijk een getrouw spiegelbeeld van den treurigen toestand der geneeskundige wetenschap. Het aantal geneesmethoden was legio. Men kende: een purgeerende methode, een versterkende, een verzwakkende methode, een verzachtende en een prikkelende methode, een deriveerende, een resolveerende, een antimiasmatische, enz. enz.

De geneesmiddelen werden ook op dergelijke wijze verdeeld. Men had verzoetende, verdunnende, oplossende, verdikkende, bloedzuiverende, verkoelende, purgeerende, slijmverdrivende, en wat niet al voor middelen.

Men dacht er niet aan een enkel middel te geven, een goed recept moest bestaan uit een *basis*, een *constituens*, een *adjuvans*, een *corrigens* en een *dirigens*. Daarbij kregen acuut zieken vaak elken dag een ander recept, chronisch zieken alle 2 à 3 dagen. Wat een ongelooflijk aantal middelen moet zoo'n zieke wel langzamerhand hebben binnengekregen!

Aan Typhuslijders gaven de Brownianen alle kwartier 10—12 opium-druppels, tot er slaap kwam. De gift werd zoolang verhoogd: „tot de gezondheid eindelijk door minder hevige prikkels onderhouden kon worden.” Er waren artsen, die jaarlijks eenige ponden zuiver opium aan hun zieken voorschreven. De bekende arts Hufeland zegt terecht: Duizenden zieken, waaronder veelbelovende jonge menschen, vielen ten offer aan de opium-woede.”

Tot slot willen wij nog het woord van een bekenden Browniaan aanhalen, die in 1798 uitriep: „Daar de geneeskunde in 't geheel geen vaste beginselen heeft, daar niets uitgemaakt is, daar er slechts weinig betrouwbare ervaring is, zoo heeft ieder arts het recht, zijn eigen inzicht te volgen. Waar niemand weet en ieder slechts *meent*, daar is de eene meening evenveel waard als de andere. In de dikke, Egyptische duisternis, waarin de artsen rondtasten, dringt ook niet de geringste lichtstraal door. Ik wil niemand met deze woorden beleedigen, maar alleen de waarheid verkondigen. Als een arts met mijn woorden niet tevreden is, die steke de hand in eigen boezem en onderzoek, hoeveel hij op medisch gebied zeker weet. Diegene, die in staat is, mij zekerheid in de geneeskunde te toonen, die werpe den eersten steen op mij!”

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr. A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr. F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr. M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1891 (Stbl. N° 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Zuigelingensterfte in den zomer. — Een nieuwe afdeling. — De macht van het kleine. — Homoeopathische Planten. VIII. (met afbeeldingen). — Kinderen van dronkzuchtige ouders. — Onze tegengiften tegen allopathische middelen. — Hahnemann en de Homoeopathie.

ZUIGELINGENSTERFTE IN DEN ZOMER.

In Duitschland wordt op groote schaal een vlugschrift verbreid, dat ten doel heeft mede te werken tot bestrijding der zuigelingensterfte gedurende de heete zomerdagen. Wij nemen het hier, vrij vertaald, over.

Dat een groot aantal onzer zuigelingen in den zomer aan krampen, braken en diarree te gronde gaat, is een gevolg van de warmte. Het gevaar der warmte voor den zuigeling heeft een reeks van directe en indirecte oorzaken. De zuigeling krijgt gemakkelijk verhoogde lichaamstemperatuur. Zijn spijsverteringsvermogen vermindert. Alle voedingsmiddelen, die men hem toedient — *uitgenomen de moedermelk* — bederven gemakkelijker dan bij lage temperatuur.

In de meeste woningen is de temperatuur bij heete dagen nog hooger dan buiten. Hoe meer men den zuigeling aan den schadelijken invloed van de hitte in de woning onttrekt, des te beter zal hij de gevaren der heete maanden te boven komen. Een zorgvuldige voeding en verpleging voorkomen den schadelijken invloed der hitte. Kinderen, die op natuurlijke wijze gevoed worden, loopen in den heeten zomer weinig gevaar, bijna alle ziektegevallen komen bij de kunstmatig gevoede kinderen voor.

Ter voorkoming van de zuigelingensterfte in den zomer lette men dus op de volgende drie punten:

- 1e. De zuigelingen moeten doelmatig gevoed worden.
- 2e. Door juiste verpleging en vooral kleeding moet een oververhitting der kinderen vermeden worden.
- 3e. De woning moet zoo koel mogelijk gehouden worden.

Voeding gedurende den heeten tijd.

De voeding aan de borst is het beste voorbehoedmiddel tegen zomerdiarreeën en krampen. Daarom moet men, zoo mogelijk, kinderen nooit des zomers spenen, maar zoo lang hiermee wachten, tot de koele dagen gekomen zijn.

Kunstmatig, dus met dierenmelk, gevoede kinderen loopen in den heeten tijd groot gevaar. Dit feit heeft verschillende oorzaken. Een daarvan is, dat in den heeten tijd de melk spoedig bederft en de zuur geworden melk diarree veroorzaakt. Daarom moet de melk zoo zindelijk mogelijk gemolken en doelmatig bewaard worden, opdat ze lang goed blijft. Het beste is, de melk op ijs te bewaren of in de z.g. ijskast. De ijskast moet steeds gesloten gehouden worden, de temperatuur mag niet hooger dan 12° C. zijn. De melk moet, vóór het plaatsen in de ijskast, eerst in stroomend water afgekoeld worden. Is er geen ijs voorhanden, dan plaatse men de flesschen in zuiver, koud water, dat vaak ververscht wordt. Beter is nog de melk in stroomend water te plaatsen. Men zorge er voor, dat de melk steeds goed bedekt blijft en er geen stof of vliegen in kunnen komen.

Melk van den vorigen dag mag niet voor zuigelingenvoeding gebruikt worden, als ze niet op ijs bewaard is geworden.

Gedurende heete, drukkende zomerdagen geve men *minder voeding* dan anders. Elke maaltijd wordt met een

kwart verminderd. Krijgt de zuigeling b.v. gewoonlijk 5×200 gram verdunde melk, dan geve men hem bij zeer warm weer 5×150 gram, want de kunstmatige voeding werkt in den heeten tijd vaak als een vergift.

Toch heeft de zuigeling in den heeten tijd dorst. *Deze dorst moet gestild worden*, anders wordt het kind ziek. Daarom geve men hem *gekookt, koel water* met een weinig suiker in de pauzen tusschen de voeding, vooral als het kind onrustig begint te worden. Ook kan men na elke voeding een paar lepels suikerwater toedienen, (zoowel bij borstkinderen als bij kunstmatig gevoede kinderen).

Verzorging in den heeten tijd.

Door een doelmatige verzorging moet de over-warmte van den zuigeling vermeden worden. Een *juiste kleding* en *doeltreffende inrichting van het bed* zijn vooral van gewicht. Weg met de veeren bedden, weg met watten en plumeaux! Heeft men een guttapercha-onderlaag beslist noodig, dan neme men deze zoo klein mogelijk. Voor de bekleding neme men een eenvoudig hemdje. Nog beter is het, den zuigeling geheel naakt te laten liggen.

Wordt de lucht koeler, dan brenge men het kind naar buiten, 's morgens en 's avonds, vooral na elken regenbui. Ook buiten kleede men de kinderen zoo luchtig mogelijk!

Zoowel in de woning, als bij het liggen in de buitenlucht, moet het kind door een fijn gaas voor vliegen beschut worden. Deze plagen het kind en maken het onrustig. Zij zijn tevens gevaarlijk, daar ze schadelijke kiemen overbrengen.

In de heete dagen moet het kind eens per dag gebaad of meermalen met frisch water gewasschen worden. Het badwater moet koeler dan gewoonlijk zijn en een temperatuur van ongeveer 28° Celsius hebben.

Keuze der woning in den heeten tijd.

Ongunstige woningtoestanden hebben op de meest onheilvolle wijze invloed op de kindersterfte, vooral in den zomer.

Voor zuigelingen *ongeschikte* woningen zijn de volgende:

a. Vochtige, slecht verlichte, onvoldoende geventileerde woningen. Ook die met onvoldoende inrichtingen, (geen jalousieën, geen inrichting tot koelhouden van spijzen, geen afzonderlijke waschruimte, enz.).

b. Woningen, die te klein zijn voor het aantal bewoners, (overbevolkte woningen).

c. Woningen, die vervuild zijn.

Het gevaarlijkste voor den zuigeling zijn de woningen, die men niet kan dóór-luchten, dus zulke, waar de ramen (of ramen en deuren) in de kamer niet tegenover elkaar staan. In zulke kamers koelt de lucht slechts langzaam af en treedt een oververhitting van den zuigeling gemakkelijk in. Men lucht het beste door deuren en ramen tegen elkaar open te zetten, ramen alleen openzetten is onvoldoende.

De zuigeling moet in den heeten tijd in de *koelste* kamer der woning liggen, waar zoo mogelijk de ramen tegen elkaar over staan (b.v. een raam op 't zuiden en een op 't noorden, een op 't oosten tegen een op 't westen).

In de kamer, waar de zuigeling ligt, mag men koken, wasschen, noch strijken of iets dergelijks doen. Want door koken en wasschen wordt de lucht nog vochtiger dan ze al is en de hitte daardoor gevaarlijker. Ook moeten er niet vele menschen in de kamer verblijf houden

en vooral niet slapen. Zoodra het koeler wordt, opent men alles. Tocht hindert niet.

Is de woninghitte door niets te verminderen, b.v. in parterre-woningen, die op een binnenplaats uitkomen, of in kamers, die vlak onder het dak liggen, dan brengt men het kind zooveel mogelijk naar buiten.

De verzorging van den Zuigeling gedurende de hitte.

Elke, ook de schijnbaar lichtste, ongesteldheid kan in den heeten tijd binnen weinige uren een doodelijk verloop nemen en daarom is het steeds geraden spoedig een arts te roepen. Men late vooral geen ongesteldheid (hetzij diarrhee of verstopping, verkoudheid of uitslag), al lijkt ze gering, voortslepen tot de heete dagen komen. Elk kleinste teeken van ongesteldheid vereischt in den heeten tijd behandeling en opmerkzaamheid. Niet eerst, als de diarrheën er zijn, moet de arts geroepen worden, want dan is het meestal te laat; neen, reeds als het kind onrustig is, als het bleek wordt, ook al is er verstopping bij, moet de arts komen, of moet men het kind naar de zuigelingenkliniek brengen. Zoodra de diarrhee begint, houde men op met alle voeding, het kind mag slechts suikerwater of dunne thee *) hebben en moet, zoo luchtig mogelijk gekleed, terstond naar den dokter.

De moeder, die in den heeten tijd zoo dikwijls het haar mogelijk is naar de zuigelingenkliniek gaat, of den arts ook bij kleinigheden laat komen, zal er het beste in slagen haar kind gezond te houden.

*) Vooral zéér dun! [RED.]

EEN NIEUWE AFDEELING.

Te Groningen is een afdeling onzer vereeniging opgericht. Over dit feit verblijden wij ons. Wij wenschen deze afdeling in haar streven om de belangen der Vereeniging te bevorderen een dusdanig succes, dat zij daarmee hare zusters tot jaloerschheid verwekt en andere plaatsen door haar voorbeeld noopt om ook de handen aan den ploeg te slaan.

Het bestuur dezer afdeling bestaat uit de heeren:

Dr. L. BOUWMAN, Voorz. S. SMEDING, Vice-Voorz.

J. BIJLEVELD Jr., Penningm. H. E. BOS.

F. DE JONG, Secr.

Het adres van den Secretaris luidt: HELPMAN 90 bij GRONINGEN.

De Secretaris der Vereeniging tot bevordering der Homoeopathie in Nederland,

H. L. J. GABRIËLS.

DE MACHT VAN HET KLEINE.

Onlangs werd aan schrijver dezes door een collega-niet-homoeopaath toegevoegd, dat wij, homoeopathen, ons volstrekt niet te beklagen hadden over bestrijding der homoeopathie — hoogstens over een negeeren en doodzwijgen van onze geneesmethode. Nu is negeeren en doodzwijgen natuurlijk óók een vorm van bestrijding, zelfs een van ouds vaak zeer vruchtbaar gebleken vorm. Maar in zoo verre bedoelde collega het oog had op een eerlijke en wetenschappelijke bestrijding, kan men niet anders dan zijne bewering onderschrijven. Inderdaad! Wetenschappelijke debatten tusschen vóór- en tegenstanders van de homoeopathie zijn witte raven.

Toch wil het nog wel eens een enkel maal voorkomen, dat de tegenstander der Hahnemann'sche methode van de ongenaakbaarheid van zijnen Olympus afdaalt en het ons genadiglijk vergunt, rekenschap van ons gevoelen af te leggen. In zulke gevallen hebben wij dan — of we geneesheeren zijn dan wel leeken — in den regel ons te verdedigen op het punt van de „kleine doses”. Voor de kern van ons stelsel, voor het princip: „*Similia similibus curantur*” wil men nog wel eens het hoofd buigen. Wat ons niet verwonderen kan, als wij weten hoe vaak de officiële medische wetenschap zelve dien regel — zij het misschien zonder het te beseffen — toepast. Maar, dat men met die uiterst kleine geneesmiddelen iets zou kunnen uitrichten, daarvan wil men niets weten, en talloos vele zijn de glossen en geestigheden, die men — bij gebreke aan argumenten — gebezigt ziet, om de armzaligheid van het homoeopathisch standpunt te illustreeren. — „Niet het princip: „*Similia similibus curantur*”, aldus schrijft prof. Samuel, „bewerkte de definitieve scheiding (n.l. tusschen de homoeopathie en de z.g. oude school), maar de voorgegeven werkzaamheid van zóó minimale doses, dat deze tot een werking op het menschelijk organisme in het geheel niet in staat kunnen zijn.” — Veel helpt veel, weinig helpt minder, en heel weinig helpt heelemaal niets! Ziedaar het standpunt, dat de oude school, geklonken als zij is in de boeien van het meest grove materialisme, nog blijft innemen, niettegenstaande op haar eigen gebied ontdekking na ontdekking in staat moest zijn haar tot bekeering te drijven.

Het kwam mij niet overbodig voor, ook aan de lezers van dit maandblad eenige wapens in de hand te geven, waarmee zij zich zullen kunnen verweeren, wanneer zij worden aangevallen op dit teere punt van de kleine doses. Wij zullen dus niet in het algemeen een pleidooi leveren voor de homoeopathie en voor haar kernbeginsel: *Similia similibus curantur* — maar ons uitsluitend bepalen tot de beantwoording van de vraag, of zulke kleine giften als waarmee de homoeopaath werkt, een invloed op het zieke organisme kunnen hebben.

Om zelfs den *schijn* van partijdigheid uit ons betoog uit te schakelen, zullen wij ons onthouden van het aanvoeren van bewijzen, die de dagelijksche ervaring van den homoeopathischen geneesheer ons aan de hand doet, maar alleen en uitsluitend gebruik maken van gegevens uit voor iedereen onverdachte bron.

Allereerst vragen wij dan de aandacht voor enkele voorbeelden uit het rijk der planten.

De eereplaats geven wij aan de bekende proeven van prof. Hugo Schulz, hoogleeraar in de geneesmiddelleer aan de Universiteit te Greifswald. Zij betreffen den invloed van verdunde sublimaat-oplossingen op het leven van de gistcel. De gistzwam, die gelijk bekend is, zoo'n voorname rol speelt bij de bereiding van bier en wijn, door haar vermogen om suikerhoudende vloeistoffen te ontleden onder meer in alcohol en koolzuur, bestaat uit bijna kogelronde celletjes met een korreligen inhoud, die door celdeling zich met een ongelooflijke snelheid vermenigvul-

digen. Schulz vond bij zijn proeven, dat sublimaat zelfs in tamelijk verdunde toestand nog in staat was deze vermenigvuldiging te doen verlangzamen of te doen ophouden. Oplossingen van 1 op 20.000 bleken tot deze verzwakking der levensfunctiën nog in staat. Maar gebruikte hij bij zijn proeven steeds sterkere verdunningen, dan kwam hij langs een verdunningsgraad, welke geen invloed oefende op de gistcel, tenslotte tot een graad van verdunning, waarbij juist omgekeerd, de gistcel tot een veel krachtiger leven werd geprikkeld. Sublimaat, opgelost in een sterkte van 1 op 1.000.000 d.i. de z.g. 6de decimale verdunning der homoeopathen (D⁶), bleek in staat de gistcel aan te zetten tot een vermenigvuldiging, veel sterker en veel levendiger dan in een omgeving zonder sublimaat. Wanneer een zoodanige gunstige invloed gezien wordt op een eenvoudig en betrekkelijk laag bewerkte cel als de plantaardige gistcel is, dan mogen wij wel aannemen, dat Sublimaat D⁶ zeer zeker ook invloed zal oefenen op de zooveel fijner georganiseerde cellen van het menschelijk lichaam; en dit nog te meer indien deze cellen ziek zijn en daardoor gevoeliger voor prikkels.

Nu deed Schulz deze proeven bepaaldelijk in verband met de Homoeopathie, wat misschien sommiger wanstouwen zou kunnen gaande maken. — Het is daarom gelukkig, dat wij kunnen wijzen op proeven door beoefenaars der plantkunde verricht, die geheel buiten de Homoeopathie staan.

Door Löw is aangetoond een vergiftigende invloed van uraniumzouten op pas ontkiemde erwten en haverplanten. Hij kon eenzijdig aanwijzen, dat een oplossing dezer zouten tot een verdunning van 0.05 %, duidelijk nadeeligen invloed had op deze plantenindividuen, terwijl anderzijds een oplossing van 1 : 10.000, onze 4de decimale verdunning (D⁴), dezelfde plantjes tot een sterken groei vermocht aan te zetten.

Wanneer men aan onze tegenstanders zou zeggen, dat een derde decimale verdunning van phosphorzure ammonia gunstig kan inwerken bij bepaalde vormen van bronchitis en niet minder bij zekere gewrichtsaandoeningen, dan zou men allicht ten antwoord krijgen, dat deze stof in die verdunning wel niet veel zal kunnen uitvoeren. En toch heeft niemand minder dan Darwin bewezen, dat deze zelfde stof nog 20.000 maal sterker verdund, dus een oplossing van 1 op 20 miljoen, in staat is de klietjes van het bekende vleeschetend plantje, *Drosera rotundifolia*, tot een duidelijk versterkte afzondering van haar vleesch-oplossend vocht te prikkelen.

Het is een bekend feit, dat boonen wel in gewoon welwater, maar niet in gedestilleerd water tot ontkiemen zijn te brengen. Böhm, die dit vermoedelijk het eerst heeft gevonden, meende, dat dit hieraan zou liggen, dat in gewoon water *wel*, maar in gedestilleerd water *geen* kalkzouten zouden aanwezig zijn. Wat is evenwel bij nader onderzoek gebleken? Wanneer men water destilleerde in *glazen* vaten en *niet*, gelijk in den regel gebeurt, in *koperen* ketels, dan ontkiemden boonen in *zulk gedestilleerd water* wel degelijk, maar ook in *dit water* bleef ontkieming *achterwege, wanneer men er een koperen muntstuk inlegde*. Alzoo bleek een uiterst gering gehalte aan *koper* dit water ongeschikt te maken om er boonen (en ook tarwekorrels) in te doen ontkiemen. Een Franschman, Coupin, heeft aan het licht gebracht, dat koper, in een oplossing van 1 : 700.000.000, nog een duidelijk vergif was, dat met name den groei der wortelen van jeugdige plantjes verhinderde, terwijl Nägeli heeft aangetoond, dat koper in oplossing van 1 op duizend miljoen (D⁹) speciaal voor Algen een duidelijk vergif is.

Deze voorbeelden zouden wij met verscheidene andere kunnen vermeerderen. Wij geven er echter de voorkeur aan, een volgend maal eenige sprekende bewijzen te leveren, hoe ook de dierlijke cel door homoeopathisch kleine doses wordt beïnvloed.

A.

J. P. S.

VIII.

RANUNCULACEEËN.

Deze groep verschaft ons verschillende hoogst belangrijke middelen. Verreweg de meeste vertegenwoordigers ervan zijn kruidachtige planten met fraaie bloemen. Ook is het voorkomen van vergiftige planten voor deze groep kenmerkend.

ACONITUM — MONNIKSKAP.

Aconitum is een middel, dat elke homoeopaath wel eens heeft ingenomen. Met Bryonia en Nux Vomica behoort het wel tot de meest gebruikte homoeopathische geneesmiddelen.

Blauwe Monnikskap.

De Homoeopathie maakt gebruik van de soort **Aconitum Napellus**, de echte monnikskap, in Duitsland ook wel „stormhoed” genoemd om den hoogst eigenaardigen, op een stormhelm gelijkenden vorm harer fraaie, diep-blauwe bloemen. De plant groeit in bergstreken, voornamelijk in de Alpen en het Jura-gebergte, waar ze op vochtige weilanden veelvuldig voorkomt. Ook in het Zwarte Woud kunnen wij haar aantreffen, hoewel ze hier niet zoo groot wordt als

in de Alpen, waar ze vaak 1 M. hoogte bereikt. Behalve de *blauwe* monnikskap groeit daar ook een *geele* (**Acon. Lycoctonum**), die niet voor de homoeopathische es-sens mag gebruikt worden. Buitendien bestaan er nog velerlei Aconitum-

soorten, waarvan vooral de in Japan voorkomende, buitengewoon vergiftige **Acon. ferox**, bekend is. Vergiftig zijn trouwens alle Aconiet-soorten in meerdere of mindere mate. De blauwe monnikskap behoort tot de meest gevreesde Deutsche giftplanten; vergiftigingen met doodelijken afloop zijn in de litteratuur niet zeldzaam, voornamelijk ontstaande door verwisseling der fijnvertakte bladeren met selderij, of door verwarring der uiterst giftige wortels met eetbare kruidenwortels. Het vergift bevindt zich vooral in het kruid en in de wortels, terwijl de dikke, houtige plantenstengel er minder van bevat. Het heet *Aconitine* en is de meest vergiftige stof, die men tot nog toe kent. Een hoeveelheid van 3 milligram kan reeds den dood veroorzaken. Wel een bewijs voor de macht van het kleine! Onbe-

grijpelijk is het, dat zulk een klein, bijna onzichtbaar kristalletje aconitine een geheel mensch, die 50 à 80 K.G. weegt vermag te dooden en nog wonderlijker is het, dat deze stof uit niets anders bestaat dan uit koolstof, zuurstof, stikstof en waterstof, alle op zichzelf geheel onschuldige stoffen, die de mensch dagelijks in gasvorm inademt of met zijn drank of voedsel tot zich neemt. Dat een plant in staat is uit de neutrale aarde zulke doodelijk werkende stoffen te bereiden, is een der merkwaardigste feiten, die er bestaan.

Het is te begrijpen, dat zulk een plant reeds sedert de vroegste tijden van zich heeft doen spreken. Bij de Indiërs en Perzen neemt ze een voorname plaats in, terwijl uit de Grieksche Mythologie blijkt, hoezeer Aconitum gevreesd werd. Toen de bekende reus Hercules den Cerberus, (de hond, die de onderwereld bewaakte) uit den Hades naar boven haalde, ontstond er, zoo verhaalt men, uit het zwadder, dat het ondiep uitspuwde, op de plaatsen, waar het neerviel, de aconiet-plant. Van al te fijne familie is deze plant dus niet! Ook in een oud-Grieksch gedicht, de Alexipharmaca, wordt aconitum beschreven. Als tegengift gaf men in dien tijd een handvol ongebrande kalk.

Door natuurliefhebbers is Aconitum vaak gebruikt voor het *vergiftigen van pijlen* voornamelijk door de Indiërs in de buurt van het Himalaya-gebergte. Echter ook in de Alpen vergiftigde men tot in de 16e eeuw pijlen met aconitum-sap.

Zoo groot was de vrees voor aconiet, dat de werking er van fabelachtig werd overdreven en men het zelden als geneesmiddel aanwendde. Eerst in de 18e eeuw werd het in Europa als zoodanig ingevoerd door een Weener arts.

En spoedig was men niet meer tevreden met de tinktuur van aconitum, maar maakte hiervan een ingedik extract en trachtte zelfs het zuivere vergift — de aconitine — af te scheiden. Zuiver verkreeg men het in den eersten tijd niet, het aconitine ontleedt gedurende de bereiding gemakkelijk, en zoo kwamen er in den handel verschillende soorten „aconitine” met zeer uiteenlopende giftigheid. Dit had zijn hoogst bedenkelijke zijde en heeft zelfs tot doodelijke vergiftiging geleid. Het Fransche aconitine was een paar honderd maal zoo sterk als het Deutsche, zonder dat dit voldoende aan artsen en apothekers bekend was en daardoor tot noodlottige vergiftigingen leiden kon.

Tegenwoordig is aconitine niet meer in de mode, tenminste Kobert zegt in zijn Vergiftleer, dat Aconitum heden ten dage bijna door de geneesheeren verlaten is. „Behalve door de homoeopathische” zouden wij er bij willen voegen!

De homoeopathie maakt steeds gebruik van de *wild-groeiende* plant, niet van de gecultiveerde, daar deze langzamerhand aan giftigheid verliest. In ons land komt de plant in 't wild niet voor, wel vaak als sierplant in tuinen. Ook ziet men de donker-blauwe bloemtrossen dikwijls in bloemenwinkels. De in Noord-Europa groeiende Aconitum schijnt weinig vergiftig te zijn, ten minste men verhaalt, dat de bergbewoners de wortels eten. Ook in Oost-Indië schijnt men van eenige soorten de wortels te eten. Misschien, dat het vergift bij lang koken ook geheel ontleedt.

De vergiftiging van Aconiet verloopt vrij snel. Hoofverschijnselen zijn: De hartwerkzaamheid wordt eerst verhoogd, daarna verlaagd en bij doodelijken afloop ten slotte geheel verlamd. De pols gaat in 't begin sneller, daarna langzaam. Ook het zenuwstelsel wordt geprikkeld, vooral de gezichts-zenuw, waarbij perioden van blindheid

en van helder zien afwisselen. Door de prikkeling der zenuw-uiteinden ontstaat eerst een kriebelend gevoel, daarna gevoelloosheid in de ledematen, ook eerst over het geheele lichaam een gevoel van warmte, daarna van koude met rillingen. Wij zien hieruit, dat eenzelfde middel geheel tegengestelde werkingen kan uitoefenen, iets wat door de Homoeopathie steeds als een der grondslagen van haar leer is beschouwd.

Het is niet onaardig te vernemen, wat Hahnemann bij de behandeling van Aconitum zegt. Nadat hij heeft gesproken over de toepassing van dit middel bij koortsziekten, schrijft hij het volgende (Reine Arzneimittellehre): „Juist daarin, waarop de Allopathie zich het meeste laat voorstaan, in de groote ontstekingskoorts en alleen de reddende engel te zijn door brutale, veelvuldige aderlatingen, en hier de homoeopathische methode te overtreffen; juist daarin toont de homoeopathie haar groote meerderheid, dat ze geen druppel van dit kostbare levenssap behoeft te vergieten (wat de allopaath, vaak onherstelbaar, in stroomen zonder aarzelen vergiet), om deze gevaarlijke koorts niet zelden in even zoo vele uren in gezondheid te veranderen, als de allopathische levenverminderende behandeling maanden noodig heeft tot volkomen herstel.”

PULSATILLA — WILDEMANSKRUID.

Pulsatilla of **Anemone Pulsatilla** is een klein plantje, evenals de bij ons zoo veelvuldig voorkomende boschanemone (*Anemone nemerosa*.)

Zij onderscheidt zich van deze door hare donker paarsche bloemen en verder door het lange, vedervormige zaadpluis, dat zich vormt als de bloem is uitgebloeid.

Hier te lande vindt men de echte Pulsatilla slechts zelden, maar in Duitschland, vooral in het bergachtige Zuid-Duitschland, ziet men deze plantjes vaak in grooten getale bijeen, waar ze zelfs den veehouder genoeg last kunnen veroorzaken, doordat het vee de plantjes weggraast, en hiervan de schadelijke gevolgen ondervindt.

Van geneeskundig gebruik op allopathisch gebied is weinig bekend, Hahnemann is eigenlijk de eerste, die Pulsatilla grondig onderzocht en bij den artsenschat gevoegd heeft. Door hem wordt dit middel reeds genoemd als bij uitstek geschikt voor personen met een zacht, schuchter, huilerig karakter. Hij paste steeds de essens uit het *versche* plantje toe, en terecht, want gedroogd, verliest de plant haar werkzaamheid. Het werkzame bestanddeel van dit middel is nl. een vluchtige stof, de *anemonenkamfer* of *pulsatillakamfer*, die merkwaardiger wijze bij alle Anemone-soorten voorkomt. En niet alleen dit, maar ook verschillende soorten van het geslacht

Wildemanskruid.

Ranunculus (zooals *Ranunculus bulbosus*, *Ranunculus sceleratus* e. a.) danken aan dezen kamfer hun giftigheid. Vooral de **R. bulbosus** wordt nog al eens homoeopathisch toegepast. Het is een, ook bij ons, op zandige grasplaatsen veelvuldig voorkomende boterbloem, die zich van de gewone of weide-boterbloem onderscheidt, doordat ze een knol in plaats van een wortel heeft. Van de versche knolletjes wordt een homoeopathische essens bereid.

CLEMATIS — BOSCHDRUIF.

Evenmin als Pulsatilla is Clematis bij de allopathie bekend. Hahnemann onderzocht een bepaalde soort, de *Cl. erecta*, niet te verwarren met de *Cl. vitalba*, de meer gewone, ook bij ons voorkomende soort. De naam „*erecta*” bezit deze plant om haar stijve, rechtopstaande stengels, in tegenstelling met de dunne, slingerende stengels der andere clematis-soorten. Wie kent niet de fraaie donkerblauwe Clematis, die tegen priëlen oprankt of tegen muren geleid wordt? Kenschetsend voor de plant is dan ook de naam boschdruijf, zij heeft inderdaad wel wat van een druijf. De soort „*erecta*” noemt men in Duitschland „brandende boschdruijf,” vroeger heette ze met een Latijnschen naam *Flammula Jovis* (vlam van Jupiter). Misschien stamt deze naam wel van den hevig brandenden smaak der plant.

Het werkzame bestanddeel is weer, als bij Pulsatilla, een soort vluchtige kamfer, veel overeenkomst vertoonende met den anemonen-kamfer.

Kerstroos.

HELLEBORUS NIGER — KERSTROOS.

De wortel van Helleborus, die in oude tijden van zoo uitnemende hoedanigheid werd geacht, is tegenwoordig door de allopathische geneeskunde verlaten. In de eerste uitgave der Deutsche Pharmacopee komt de wortel nog voor, later niet meer.

In den bloeitijd van Griekenland beleefde ook de Helleborus-wortel of zwarte nies-wortel zijn glansperiode. Het

was het beroemdste geneesmiddel der Grieksche materia medica en werd tegen allerhande kwalen aangewend, zooals melancholie, kramp, typhus en longontsteking. Verder strooide men het poeder in wonden of diende Helleborus in zepillen of klysteeren toe, terwijl het tevens als braakmiddel dienst deed. Steeds waren de Grieksche artsen zeer voorzichtig bij het toedienen. Hippocrates paste het bij waanzin toe, maar, om de al te sterke werking te verminderen, mengde hij den wortel met een anderen, waarvan hij de plant beschrijft en welke veel aan onze Ruta of wijnruit doet denken. Zij onderscheidde *zwarte* en *witte nieswortel*. De eerste is een Helleborus-soort, de laatste echter de reeds besproken **Verarum album**. Beide wortels zijn nl. bij insnuiven van het poeder heftig nieswekkend.

Het werkzame bestanddeel van *Helleborus* is in tegenstelling met dat van *Clematis* en *Pulsatilla* niet vluchtig, zoodat de gedroogde wortel gebruikt wordt. Men verzamelt de plant gewoonlijk in 't wild. Haar groeiplaatsen zijn de bergstreken van Zuid- en Midden-Europa. Eigenaardig is, dat de witte, op wilde rozen gelijkende bloemen in December en Januari verschijnen (vandaar de naam „Kerstroos“). Om die reden kweekt men de plant ook veel in tuinen. Al is de bloem niet bijzonder fraai, ze is toch een welkome gast als alles dor en kaal is.

Kinderen van drankzuchtige ouders.

De Deutsche Professor Schleisinger heeft onderzoek gedaan naar de oorzaken van zwakzinnigheid bij kinderen. Hij vond, dat 30 % dier kinderen drankzuchtige ouders hadden. Bijna steeds was het de vader, die dronk. Dit vindt zijn oorzaak in het meerdere drinken van mannen, maar ook in de geringe levensvatbaarheid der kinderen van aan den drank verslaafde vrouwen. Ongeveer 50 % dier kinderen worden doodgeboren of sterven binnen twee jaar.

Bij onderzoek van schoolkinderen vond Prof. S., dat bij dronkaards-kinderen 33 % goed ontwikkeld was en bij normale kinderen van arme ouders 50 %. Een groot verschil dus. Deze minderwaardigheid ligt gedeeltelijk aan de erfelijkheid, gedeeltelijk aan de slechte voeding en huisvesting, welke deze kinderen van de jeugd af aan ontvangen.

Bij $\frac{2}{3}$ der kinderen van alcoholisten vond prof. S. misvormingen aan het hoofd (eigenaardige schedelvorm, laag voorhoofd, vlak achterhoofd, waterhoofd, slecht ontwikkelde ooren, enz.).

Ook het zenuwstelsel is vaak aangetast. Epilepsie komt onder dronkaards-kinderen veel voor. Het sterkst en het duidelijkst onderscheiden zich de zwakzinnige kinderen der dronkaards van de andere zwakzinnigen op psychisch, ethisch en moreel gebied.

Voor al de fouten van het karakter treden bij de alcohol-zwakzinnigen op den voorgrond. Bij de gewone zwakzinnigen is $\frac{2}{3}$ dom, willoos, goedaardig, $\frac{1}{3}$ heeft karakterfouten en hiervan behoort de helft tot het z.g. misdadigers-type. Bij de eerstgenoemden is slechts de helft zonder karakterfouten, afgezien van te lichte prikkelbaarheid. De andere helft vertoont duidelijk abnormale verschijnselen, terwijl hiervan weer een derde het misdadigers-type vertoont.

De kinderen van alcoholisten zijn volgens S. buitengewoon veranderlijk, het eene oogenblik onwillig, knorrig en dan weer levendig en opgewekt. Zeer eigenaardig is de trek tot vagabondeeren, die dronkaards-kinderen eigen is. Uit deze kinderen komen de meeste landloopers, bedelaars en slechte vrouwen voort. Het is dan ook niet te verwonderen, dat de helft der bewoners van verbeterings-tichtingen, kinderen van alcoholisten zijn.

Dit is juist de vloek van den alcohol, dat hij niet alleen den drinker zelf benadeelt en te gronde richt, maar ook zijn nakomelingschap.

Met recht noemt men hem een geesel der menschheid!

Onze tegengiften tegen allopathische middelen.

Over dit onderwerp houdt Dr. Dahlke in de „Homöopathische Rundschau“ een beschouwing, waaruit wij het een en ander willen overnemen.

Het komt telkens voor, dat een homoeopathisch arts een patiënt in behandeling krijgt, die reeds langen tijd allopathische middelen heeft ingenomen, en wiens lichaam daardoor eenigszins vergiftigd is. De homoeopathische middelen hebben dan vaak niet het gewenschte resultaat. Het lichaam luistert er niet meer naar.

Daarom is het goed te weten, dat wij in dergelijke gevallen toch gebruik kunnen maken van onze geneesmiddelen, als wij slechts beginnen met dat middel toe te passen, dat als het ware als tegengift tegen de voorafgaande allopathische behandeling fungeert.

Een der hoofdmiddelen van den allopaath is wel het *Opium*. Waartegen wordt dit niet aangewend? Husemann (Geneesmiddelleer) meent, dat men bij een nauwkeurige bespreking der therapeutische toepassing van opium wel ongeveer de geheele lijst der menschelijke kwalen kan opnoemen.

Na een langdurig gebruik van opium ontstaat echter dikwijls langzamerhand een toestand van zenuwachtigheid, prikkelbaarheid en slapeloosheid. Hier is *Nux vomica* een tegengift. Dr. Dahlke heeft bij een patiënte, die reeds tot een bepaalde morphiniste geworden was, uitstekende resultaten gezien.

Een ander specifiek middel bij genoemde verschijnselen, vooral als het kinderen betreft, is *Chamomilla*. Onrust, slapeloosheid, gevoeligheid voor de geringste pijn zijn *Chamomilla*-symptomen.

Treedt er na langdurig gebruik van opium spierverzwakking op, dan is *Acidum muriaticum* aangewezen. Alle zuren hebben als gemeenschappelijk symptoom: zwakte. Bij eenige, zooals: *Acid. muriaticum*, *Acid. sulfuricum*, is deze zwakte met prikkelbaarheid verbonden. Vooral bij het eerste middel is de zwakte der spieren karakteristiek. Alle spieren zijn verzwakt, zelfs de tongspieren, daardoor wordt de tong moeilijk te bewegen en kan de patiënt slechts met moeite spreken. Daarom is *Acid. muriaticum*, overigens volstrekt geen typhus-middel, toch bij deze ziekte aangewezen, als den patiënt het spreken moeilijk valt.

De *purgeermiddelen* spelen eveneens een groote rol in de allopathische therapie. Ook hier is weer *Nux vomica* het aangewezen tegengift. Purgemiddelen geven op den duur, doordat het lichaam er aan went, aanleiding tot chronische verstopping en *Nux vomica* geneest juist verstopping. In 't algemeen is *Nux vomica* bij uitstek geschikt als tegengift dienst te doen. Neemt de homoeopathische arts een patiënt uit allopathische behandeling over, dan doet hij goed met *Nux Vomica* de therapie te openen. Het speelt een dergelijke rol als *Sulfur* in den loop der homoeopathische behandeling. Het maakt het geval duidelijk en baant als 't ware den weg voor een goede symptomatische therapie.

Tegen *Ricinus*-olie is (naast *Nux vomica*) *Bryonia* een tegengift. Ook uit homoeopathisch oogpunt staan deze middelen tegenover elkaar. *Ricinus* wordt gebruikt bij zoogende vrouwen, als de melksecretie uitblijft. *Bryonia*

als de z.g. melkkoorts optreedt, een symptoom van te sterke melkafzondering.

De kwikpraeparaten hebben zich steeds in de gunst der artsen mogen verheugen, maar zijn tevens berucht voor het vele onheil, dat ze hebben aangericht. Tegenmiddelen zijn hierbij talrijk.

Kwik neemt in zooverre een bijzondere plaats in, dat het zich in het lichaam blijvend vastzet. Bij misbruik van opium, chinine, enz., zijn het slechts de gevolgen, de funktioneele storingen, waartegen we moeten optreden. Maar bij kwik blijft de schadelijke stof in het lichaam achter. Geeft men nu Joodkalium, dat kwik vermag op te lossen, dan kan men daardoor deze stof ten slotte geheel uit de organen verwijderen, als het ware „wegspoelen.” Het middel werkt zoo prompt, dat we het als een proefsteen kunnen gebruiken, of er nog kwik in 't lichaam is. Geven we echter *Acidum nitricum*, het voornaamste homoeopathische tegenmiddel na kwikbehandeling en wel in vrij hooge verdunning, dan kunnen wij onmogelijk aannemen, dat door dit zuur in zoo uiterst geringe hoeveelheid het kwik wordt opgelost, en toch wordt de patiënt genezen. Hoe is dit nu mogelijk? We zouden kunnen zeggen: Het zuur verhoogt de levenskracht van het lichaam zoodanig, dat dit in staat wordt het kwik door eigen kracht uit het lichaam te verdrijven. Deze weg is echter zeer lang en ook moeilijk te begrijpen. Maar men kan ook aannemen, dat het afgezette kwikzilver op zich zelf niet meer schadelijk is, dat het door zijn afscheiding in een onoplosbaren en daardoor onwerkzamen toestand is overgegaan. Een chemische stof kan in het lichaam alleen in oplossing werken. Werken beteekent beweging, afscheiding beteekent rust. Hoe sneller een stof in ons lichaam doordringt, des te heftiger werkt ze. Cyaankalium is het hevigste vergift, omdat het tevens het snelste is. Opgelost zilver, in groote hoeveelheid ingenomen, kan tot de ernstigste vergiftiging aanleiding geven en bij de „argyrose,” de zwartkleuring der huid, die na behandeling met zilver optreedt, is vrij veel van dit metaal in uiterst kleine deeltjes in de opperhuid en in de inwendige organen afgezet, en toch is de patiënt vaak geheel gezond. Onze bedoeling is niet, dat het afgezette kwik steeds onschadelijk is, maar alleen, dat het zoolang onschadelijk blijft, als het rustig in de organen blijft liggen, en niet door de een of andere toevallige omstandigheid weer in de circulatie komt.

Acidum nitricum kan dan ook naar onze meening alleen helpen doordat het de funktioneele storingen, tengevolge der kwikbehandeling ontstaan, bestrijdt.

Men heeft na behandeling met Calomel (*Mercur. dulcis*) levenslangen speekselvloed zien optreden, wat men toch onmogelijk aan een voortdurende kwikvergiftiging kan toeschrijven. Het moet een funktioneele storing zijn, als nawerking der vergiftiging. Omgekeerd heeft men nog meer dan tien jaren, nadat een patiënt met kwik behandeld was, door middel van joodkalium kunnen aantoonen, dat zijn lichaam kwik bevatte. Dit heeft dus al die jaren in het lichaam gehuisd, zonder dat het zijn gezondheid schaadde.

Ons hoofd-middel tegen kwik-misbruik is het reeds genoemde *Acid. nitricum* (salpeterzuur.) Heeft dit geen resultaat, dan is *Staphisagria* in de eerste plaats aangewezen. De vele andere middelen, die, naar gelang der symptomen, verder in aanmerking komen, zullen wij hier niet noemen. Alleen *Hepar Sulfuris* willen we nog even

vermelden, daar dit als symptoom heeft speekselvloed, zoo dikwijls het gevolg der kwikbehandeling. Zelfs kan een homoeopaath in eigen praktijk dit middel wel eens noodig hebben, als hij *Mercur. Solub.* of eenig ander kwikpraeparaat te laag toedient. *Mercur. Solub. D³* en zelfs *D⁴* kunnen bij kinderen speekselvloed bewerken. Dr. Dahlke gaf eens aan een 4-jarig kind met hevige diphtheritis *Mercur. cyanat. D³*, binnen een week 15 droppels. De zieke genas snel, maar er volgde een speekselvloed op, die 14 dagen lang duurde.

Bleekzucht wordt door de schoolgeneeskunde zonder uitzondering met *staal* (*Ferrum*) behandeld. Men geeft het zonder veel te letten op den toestand van de maag, want het werkt immers naar de gangbare meening versterkend op de spijsverteringsorganen. Gemiddeld wordt ongeveer 1.5 gram ijzer per dag gebruikt. Ons tegenmiddel na ijzer-misbruik is *Pulsatilla*, al past het geval ook overigens niet zeer voor dit middel.

Tegen *malaria* schrijft de allopathie, tenminste in nieuwe gevallen, gewoonlijk *chinine* voor. Maar lang niet alle wisselkoortsen zijn met chinine te genezen. Chinine past in de eerste plaats voor de koorts, die elken dag precies op hetzelfde uur terugkeeren.

Men heeft de opmerking gemaakt, dat de koorts van het eene land minder op chinine reageeren, dan die van het andere. Hiervan geeft men het klimaat de schuld, terwijl toch in werkelijkheid de geringe resultaten op een verkeerde middelkeuze terug te voeren zijn. De kwaadaardige malaria-koorts, zooals deze vroeger te Hongkong heerschten, geleken meer op cholera dan op echte malaria. Geen wonder, dat chinine dan niet werken wilde! Van allopathische zijde zoekt men een slecht resultaat in de eerste plaats bij een te kleine dosis. Vooral in tropische streken wordt chinine bij massa's ingenomen, die het vermoeden wekken, dat vele verschijnselen, die als nawerking der malaria gelden, inderdaat op chininemisbruik zijn terug te voeren. Hahnemann spreekt van een „China-ziekte” die volgens hem terugblijft, als malaria verkeerdelyk met chinine behandeld is en dit middel slechts de aanvallen onderdrukte, zonder de kwaal werkelijk te genezen.

Ons hoofdmiddel tegen deze chinine-nawerking is *Arsenicum*, bij zeer hevige gevallen, vooral bij groote zwakte en ijskoud lichaam, *Carbo vegetabilis*. Ook *Nux vomica*, het tegengift bij uitnemendheid, kan hier naast enkele andere genoemd worden.

Voor *rheumatici*, die met te veel *Colchicum* behandeld zijn, is *Ledum* het aangewezen middel, vooral indien de kleine gewrichten in 't bijzonder pijnlijk zijn en door bedekking de pijnen verergeren.

Bij behandeling van kinderen met *Cantharis-pleister* (pleister van Spaansche vliegen) treden niet zelden vergiftigingsverschijnselen op, van af lichte nierontsteking tot groote hartzwakte toe. Dan is *Camphora* ons middel.

Men ziet uit het meegedeelde, hoe moeilijk de behandeling voor den homoeopathischen arts vaak is, daar hij niet alleen te rekenen heeft met de aanwezige symptomen, maar ook met de vóórbehandeling, die de zieke reeds ondergaan heeft.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann's vóór-homoeopathische werkzaamheid.

I.

Het eerste belangrijke geschrift op geneeskundig gebied van de hand van Hahnemann verscheen in 1784: „*Gron-dige genezing van chronische verzwerigen.*”

Bij het bestudeeren van dit boek leert men H. kennen als een zelfstandig denkend arts. Natuurlijk was hij een kind van zijn tijd, past aderlaten soms toe, maar toch maant hij tot voorzichtigheid. Reeds beveelt hij China aan bij koorts en blijkt een groote vijand te zijn van koffie. Vooral is hij een voorstander van beweging in de buitenlucht, en verwacht veel van oponthoud aan zee en verandering van klimaat, allés dingen, waarover men in de toenmalige geschriften slechts zeer zelden hoort spreken.

„Beweging is naast voeding datgene, waaraan het menschelijk lichaam het meeste behoefte heeft. Men moest zwakke schepseltjes niet aan de naaimachine zetten of veroordeelen tot boeken lezen en vervelende bezoeken maken, waardoor ze tot kamerplantjes worden. Beweging en frissche lucht alleen drijven alle lichaamssappen naar de voor hen bestemde plaatsen en dwingen de uitscheidingsorganen hun werk goed te verrichten. Zij geven kracht aan de spieren, kleuren het bloed donkerrood, verfijnen de levenssappen, versterken den hartslag, bevorderen een goede spijsvertering en geven een gezonden slaap, dezen tijd van verkwikking en schepping van nieuwe levensgeesten.”

„Een krachtig diët, gezonde lucht en beweging naast opvrolijking van het gemoed zijn dingen, waarvan ieder het nut moest inzien. Een goede voeding geeft een goede spijsvertering en brengt beter dan alle purgeermiddelen de slechte sappen uit het lichaam, elk bewegend lichaamsdeel bevordert den bloedsomloop en de opname der voedingssappen; geen gezondheid zonder beweging.”

„Waar is het middel, dat de in onze bloedvaten zich ophoepende kwade stoffen aangenamer en zekerder wegneemt, dan de zuivere lucht? Met elken ademtocht zuigen wij ze in onze longen op, haar reinste, meest aetherische deel, de oorzaak der warmte van ons lichaam, treedt door ontelbare aderen in het bloed en scheidt hieruit af de bedorven en schadelijke lucht, die wij uitademen. Alleen in reine, vrije lucht voelen wij het ademen als een verkwikking, in kerken en bedompte woningen voelen wij ons mat, worden bewusteloos en sterven zelfs, als de lucht door het vele ademen zeer bedorven is. Gezondheid zonder reine lucht is niet mogelijk....”

Verder spreekt H. nog over levenswijze, dagverdeling, woninginrichting, enz. Hoe zeldzaam was het toen ter tijd, dat de hygiëne in therapeutische boeken werd besproken. Een gezondheidsleer was er nog niet. Ook hierin stond dus Hahnemann vooraan! In 1828 (44 jaar later!) verwijt een tegenstander van H. aan de allopathen, dat ze zich, in tegenstelling met hem, zoo weinig om de hygiëne bekommerden. Zeer enkele gunstige uitzonderingen waren er. Zoo b.v. Hufeland, die in 1896 zijn „Makrobiotiek” uitgaf.

Ook aan de reinheid kende H. veel waarde toe: „Met de beweging en de frissche lucht moet de strengste zindelijkheid in kleeding en overige levenswijze verbonden worden.”

Over de aanwending van koud water, dat toen nog weinig in tel was, geeft hij uitvoerige voorschriften:

„Als er iets een krachtige artsenij is, dan is het het water.”

„Ik heb nooit opgehouden mij er over te verwonderen, dat onze grootste artsen bij versterkende kuren zoo nat-latig in hun voorschriften voor koude baden hebben kunnen zijn. Men gebruike halve of heele baden 's morgens vroeg of 's avonds, zeggen ze. Geen woord van den graad van koude, den duur van 't bad en de andere regelen. Men behoeft zich niet te verwonderen over door koude baden aangericht nadeel bij zulke gebrekkige voorschriften.”

„Kan men het aan het ijzer wijten, dat zich het onmondige kind de aderen opent, of is hier niet veel meer de opzichter aan te klagen? Men kan bij opteekening der regelen voor het gebruik van krachtige geneesmiddelen niet zorgvuldig genoeg te werk gaan....”

„De onbestemdheid der voorschriften voor het toepassen van koud water, heeft velen tot vijanden ervan gemaakt, zoodat er talrijke menschen zijn, die koude baden schuwen als de pest....”

Wat de behandeling der verzwerigen betreft, was hij ook reeds zijn tijd vooruit. De gebruikelijke *loodpleister* en *loodzalven* verbande hij. Als verbandmiddelen gebruikte hij *alcohol*, *sublimaat*, *helsche steen*, *arsenik-water* en *perubalsem*. Elk middel natuurlijk afzonderlijk.

Sublimaat was tot voor weinige jaren het verbandmiddel bij uitnemendheid en perubalsem wordt in den laatsten tijd weer veelvuldig bij etterende wonden toegepast! Het is zeker niet overdreven, als wij zeggen, dat H. ook als chirurg boven het gros zijner tijdgenooten stond.

Zeer gunstig waren de kritieken over het bovengenoemde boek. Prof. Baldinger te Jena schreef: „De schrijver heeft zijn onderwerp zeer grondig en juist behandeld. Hij toont het verkeerde der tegenwoordige behandeling aan en geeft daarvoor een betere.... men kan niet genoeg wenschen, dat het veel gelezen worde.”

Ook het geschrift: „*Onderricht voor wondartsen over venerische ziekten,*” in 1789 verschenen, vond gunstige ontvangst. Baldinger schrijft: „.... dit geschrift behoort niet tot de alledaagsche, maar is met ongemeen veel zaakkennis, overleg en nadenken geschreven....”

In de „*Mediz. Chir. Zeitung*” las men: „Het boek is niet alleen het werk van een man van geleerdheid, maar ook in een aphoristische beknoptheid geschreven. Het is een *boek voor de academie*, hoewel de schrijver het er niet voor bestemd heeft.”

Spoedig daarop verscheen een boek over syphilis, getiteld: „*Nieuwe geneesmethoden van alle venerische ziekten volgens Hunter, Girtanner en Hahnemann,*” waaruit blijkt, dat Hahnemann op dit gebied erkend en gewaardeerd werd.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. N° 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Hypochondrie. — Een „nieuw” allopathisch geneesmiddel, dat als homoeopathisch geneesmiddel reeds lang bekend en vermaard is. — Uit de de praktijk. (Apis en Secale Cornutum.) — Genezing van een darmkronkel met homoeopathische middelen. — Homoeopathische Planten. IX. (met afbeelding.) — Tropische plantenvergiften. — Dierlijke Geneesmiddelen in Suriname. — Kanker en kultuur. — Hahnemann en de Homoeopathie. — Ruta graveolens.

HYPOCHONDRIE.

De hypochondrie wordt meestal voor een zenuwkwaa! gehouden, en in zeker opzicht is zij dit ook. Zij kan ontstaan door bovenmatigen hoofdarbeid, aanhoudende gemoedsaandoeningen, zorgen en verdriet, een zittende leefwijze of ook wel door gebrek aan een nuttige werkzaamheid. Toch moeten bij de groote rol, die het gemoed en de geest bij deze kwaal spelen, de lichamelijke oorzaken niet uit 't oog verloren worden.

De naam der ziekte stamt van het Grieksch af en wijst op het onderlijf als de zetel der kwaal. Inderdaad doen zich bij vele lijders, lang voordat zij over nerveuze bezwaren beginnen te klagen, beklemmingen voor. De patiënt heeft een gevoel van drukking, nu eens aan deze, dan weer aan gene plek van het onderlijf, en lijdt gewoonlijk aan meer of minder hardnekkige verstopping. Blijft deze hardlijvigheid bestaan, dan neemt het gevoel van drukking en spanning toe en gaat over in pijnen in de hartstreek en beklemming op de borst met veranderingen der ademhaling.

Deze stoornissen der werkzaamheid van het hart zijn nu geenszins slechts subjectieve waarnemingen. De verhooging van den luchtdruk in het onderlijf, die het gevolg is van de verstopping en van de stoornissen der bloedcirculatie, die door een zittende of verkeerde leefwijze veroorzaakt worden, belemmeren in zeker opzicht de be-

wegelijkheid van het middenrif, hetwelk op zijn beurt het hart tegen den voorkant van de borstkas drukt, zoodat ook dit belangrijk orgaan niet meer op normale wijze werkt, hetgeen dan weer een nieuwe aanleiding van stoornissen in den bloedsomloop wordt.

Tengevolge van de onvoldoende bloedcirculatie in het onderlijf blijven de overtollige producten der spijsvertering langer dan gewenscht is in de darmen opgehoopt, gaan in gisting over, veroorzaken gasvorming, en deze gassen worden dan de dragers van de abnormale gewaarwordingen in den buik. Deze toenemende bezwaren verontrusten den lijder, en als hij naar zijn karakter aanleg heeft tot zwaarmoedigheid, ontwikkelt zich geleidelijk het ziektebeeld der **hypochondrie**, vooral als hij niet door een energieke behandeling en een geheele verandering van leefwijze in den aanvang genezen wordt.

De hypochonder wordt angstig en dit is het ergste, wat hem kan overkomen, want nu begint de eigenlijke hypochondrische ziekte-toestand, dat wantrouwende waarnemen van de geringste veranderingen van het eigen organisme, die de lijder steeds in de donkerste kleuren ziet en waarin hij telkens opnieuw aanvallen op zijn, niettegenstaande alle wederwaardigheden toch zoo zeer bemind leven vermoedt. Bij deze zelfwaarneming neemt ook het vermogen van den zieke om waarnemingen te doen toe, want oefening maakt ook hier den meester. Wat geen gezonde gevoelt, neemt de hypochonder waar, zelfs het geringste trillen in zijn binnenste ontgaat hem niet, en nu gaat hij de gevolgen daarvan indenken; zij zijn naar zijn meening verschrikkelijk. Zoo verbeeldt hij zich nu eens deze, dan gene ziekte te hebben. Den eenen dag onderzoekt hij nauwkeurig zijn pols, hartslag, urine,

uitwerpselen enz. en denkt, dat hij de toring of een hart-ziekte heeft, den volgenden dag vreest hij voor een be-roerte of denkt een ongeneeslijke ruggemergstering te krijgen. Zoo wordt hij van lieverlede zich zelf en anderen tot last en moet ook niet zelden spot verduren, daar al zijn bezwaren voor verbeelding gehouden worden.

Toch zijn zij dit in werkelijkheid niet. De lijder voelt zijn bezwaren feitelijk, maar de groote fout is, dat hij ze overschat. Daarom is de beste methode om zulke lijders te genezen, niet hun te zeggen, dat hunne bezwaren slechts ingebeeld zijn, want dit gelooven zij toch niet en worden er zelfs boos over, maar hen er op te wijzen, dat hun geheele toestand uit lichamelijke oorzaken is ontstaan, die door een gepaste leefwijze en een doelmatige behandeling weggenomen kunnen worden. Hierbij is wel is waar veel geduld nodig, daar het euvel, als het in behandeling komt, vaak zéér ingeworteld is, en de lijder meestal niet de noodige energie en wilskracht heeft, om een aangevangen kuur door te zetten, maar toch gelukt het in de meeste gevallen, al is het dan ook langzaam, genezing te bewerken. De beste werking hebben heete zitbaden van 15 tot 20 minuten duur. Zij heffen de storingen in het onderlijf langzamerhand geheel op. Na eenigen tijd treden daarvoor korte, koude zitbaden in de plaats, deze worden 's morgens vroeg genomen, waarna de patiënt weer te bed gaat, om na een kwartier op te staan en de proceduur met een flinke lichaamsbeweging, gymnastiek of een wandeling te besluiten. Van de spijskaart moet in hoofdzaak het vleesch geschrapt en diens plaats door salade en vruchten ingenomen worden. Bier en koffie moeten geheel vermeden worden, daar zij de gasvorming in de ingewanden bevorderen en aanleiding geven tot bloedstuwingen. Een geneesmiddel, dat op den veneuzen bloedsomloop gunstig werkt, is *Sulfur* in homoeopathische verdunning, terwijl *Nux vomica* aangewezen is wegens de vele bezwaren van den kant van het zenuwstelsel. Niet te vergeten is eindelijk de psychische behandeling, die den lijder van zijn hartstocht, zich zelf te bespieden, tracht af te leiden en er hem langzamerhand toe brengt, niet meer aan zijn bezwaren te denken en er zich niet meer mede bezig te houden.

D^r. J. V.

Een „nieuw” allopathisch geneesmiddel, dat als homoeopathisch geneesmiddel reeds lang bekend en vermaard is.

Wij lezen in „Ars Medici,” het te Weenen verschijnend allopathisch „Orgaan voor den praktischen arts”, dat gelezen wordt in alle beschaafde landen der wereld, in de 28 Augustus j.l. verschenen aflevering, bladz. 191, het volgende, van den vermaarden prof. Adolf Treitner te Innsbruck:

„Tegen diphtherie is *Hijdrarg. cyanat.* een der voor-treffelijkste middelen, om zoo te zeggen een specifcum. „Kinderen verdragen echter slechts betrekkelijk kleine „hoeveelheden, b.v. *Hydrarg. cyanat.* 0.001 op 150.0 ge-distilleerd water, om de 2 uur een theelepel. Vooral te „gebruiken, wanneer Heilserum wegens gevaar niet kan „worden gebruikt. Vele artsen, vooral in Zwitserland „maken, als de eerste inspuiting van diphtherie-heilserum „niet heeft geholpen, geen tweede meer!”

D^r. A. C. A. H.

Apis, een der in de Homoeopathie gebruikelijke artsen, uit het dierenrijk afkomstig, is het middel, dat verkregen wordt door honigbijen met alcohol te overgieten en van het daarbij na eenigen tijd verkregen aftreksel de verschillende verdunningen te maken. Met het aftreksel als stamtinctuur, en ook met verschillende verdunningen, zijn talrijke proeven gedaan op den mensch en ook op dieren om de werking van het middel te leeren kennen. De resultaten dezer proeven doen ons de verschijnselen aan de hand, die de aanwijzingen geven voor de toepassing van het middel in zoodanige verdunning, dat het geen nieuwe ziekteverschijnselen meer veroorzaakt, maar wel de genezing van de te behandelen ziekte bevordert.

Onder de verschijnselen, door *Apis* veroorzaakt, nemen waterzuchtige zwellingen, zooals die ook bij nierontsteking voorkomen, een belangrijke plaats in, terwijl daarbij bovendien de urine veranderingen vertoont, die eveneens op de genoemde ziekte wijzen.

Een treffend geval van genezing, door dit middel, van chronische nierontsteking willen wij hier ter illustratie in 't kort mededeelen. Het betreft een 40-jarige dame, die vroeger steeds een goede gezondheid had genoten en bij wie zich de eerste verschijnselen van de nierziekte hadden voorgedaan in den vorm van waterzuchtige zwelling van de voeten, die zich binnen enkele weken uitgebreid had over de beide beenen tot aan de heupen, en verder naar boven. Daarbij was de hoeveelheid urine belangrijk verminderd en bij onderzoek gebleken, dat deze een aanzienlijke hoeveelheid eiwit bevatte. Dit complex van verschijnselen wees met beslistheid op een ontsteking der nieren.

Patiënte werd vier maanden allopathisch behandeld. De verschijnselen verbeterden niet, maar namen integendeel toe. Na die vier maanden had de behandelende arts verklaard, dat genezing niet mogelijk was en de ziekte onherroepelijk met den dood zou eindigen.

Daarop ging de patiënte over in homoeopathische behandeling.

De urine bevatte toen 12‰ eiwit en de hoeveelheid bedroeg ongeveer 1 Liter per 24 uur. Voorgeschreven werd *Apis D3*, 4 × daags 5 druppels. Aan de verdere behandeling werd aanvankelijk weinig veranderd. Het resultaat was zeer opvallend. Reeds na een paar dagen begon de hoeveelheid urine toe te nemen, en steeg tot 2 à 3 Liter per dag, terwijl de waterzucht snel verminderde. Na 14 dagen was deze bijna geheel verdwenen en het eiwitgehalte der urine tot 4‰ gedaald.

De algemeene toestand verbeterde van dag tot dag. Hoofdpijnen verdwenen, de eetlust kwam terug. Na 4 weken was geen eiwit meer in de urine aanwezig, de hoeveelheid urine normaal.

Patiënte begon het bed te verlaten. Na 2 maanden was zij geheel hersteld en gezond in het gewone leven teruggekeerd.

Gedurende 6 weken had zij *Apis* op de bovenvermelde wijze ingenomen. De zeer spoedig, binnen enkele dagen, nadat met *Apis* begonnen was, duidelijk zichtbare wending

in het verloop der ziekte, welke onafgebroken tot volkomen herstel voerde, doet ons besluiten, dat in dit geval het middel, dat volgens het homoeopathisch beginsel door de verschijnselen der ziekte duidelijk aangewezen was, de genezing heeft bewerkt. En zoodanige plotselinge omkeer in de objectieve, d. i. door den arts, buiten de gevoelsgevoelens van den patient om, waargenomen, tast- en zichtbare verschijnselen, gelijktijdig met het toedienen van het middel ingetreden, in een geval, waarbij een dergelijke plotselinge omkeer vanzelf in 't geheel niet te verwachten was, geeft ons 't recht de genezing aan de werking van het toegediende middel toe te schrijven, vooral wanneer dergelijke waarnemingen, met hetzelfde middel, herhaaldelijk gemaakt worden. Het spreekt vanzelf, dat zulke gevallen niet zullen nalaten, het vertrouwen in onze geneeswijze te versterken.

Dr. D. K. M.

Secale cornutum.

Een belangwekkend geval beschrijft ook Dr. William Griggs in de „Homoeopathic World“:

John K. is een kindje van acht maanden. Steeds gezond geweest. Diëet sinds 6 maanden: gecondenseerde melk. De ziekte begon 24 uur, voor ik het geval zag.

Symptomen: Het kind is zwak, braakt alle voedsel uit, grasgroene stoelgang, temperatuur 39° C. Therapie: Gerstewater en *Ipecacuanha*, vaak herhalen. Ik verzekerde aan de moeder, dat het kindje spoedig weer geheel beter zou zijn. Den volgenden dag werd ik 's-morgens vroeg opgetelefoneerd. Baby had een zeer slechten nacht gehad, de krachten namen af. Inderdaad was de ziekte zeer verergerd, het kind braakte alles met geweld uit, was zichtbaar vermagerd, met ingezonken oogen, koude huid, zeer rusteloos, huilend, kermend, koliekachtige pijnen, donkergroene, waterige stoelgang. Nu schreef ik *Arsenicum* voor. Het beterde echter niet. Om 5 uur 's-middags spoelde ik de maag met steriel water van 37° C. uit en bleef bij *Arsenicum*. Te middernacht belde de vader weer op en zeide, dat het kind op sterven lag en koud als ijs was. Ik gaf den raad het kind kunstmatig te verwarmen en ging er twee uur later zelf heen. Het was bijna niet te herkennen. Na de maaguitspoeling was het braken drie uren weggebleven, daarna begon het opnieuw met dezelfde hevigheid. Ik zag een sterk vermagerd, rimpelig, koud, blauw kindje, met ingezonken oogen en ijskoude extremiteten. Als het op warme waterzakken gelegd werd, scheen het onrustiger te worden en te trachten er af te komen, terwijl de moeder nog opmerkte, dat het zich zonder deken beter scheen te voelen. Wegens deze symptomen nam ik mijn toevlucht tot *Secale Cornutum* als laatste redmiddel. Dat was om 4 uur 's-morgens. Het middel moest herhaaldelijk ingenomen worden. Den volgenden dag hoorde ik niets en rekende er op het vertrouwen der ouders verloren te hebben. Toen ik des namiddags mijn patientje bezocht, hoorde ik, dat het kind vier uur geslapen had. Na 36 uur was Baby zoover, dat hij ontroomde melk en gerstewater verdroeg, en na een week gebruikte hij weer de voor zijn leeftijd gebruikelijke voeding.

Secale cornutum is hier, naar alle menselijke berekening, het reddende middel geweest.

De genezing van een darmkronkel met homoeopathische middelen.

Dr. Lutze beschrijft in de „Homöop. Rundschau“ de volgende, interessante genezing:

Den 9^{en} April 1912 werd ik geroepen bij een 61-jarige vrouw, die sinds negen dagen geen ontlasting gehad had. Sinds twee dagen braakte ze telkens faecaliën uit. De behandelende arts had darmkronkeling vastgesteld en dringend aangeraden tot operatie in het ziekenhuis ter plaatse. Daar de zieke hier echter niet toe besluiten kon, werd ik er bij gehaald.

Na een zorgvuldig onderzoek van het onderlijf moest ik mij bij de diagnose van mijn voorganger aansluiten, dat nl. hier sinds negen dagen afsluiting van den darm bestond, zij het door een kronkel of door iets anders veroorzaakt. Ik ging slechts noode tot een interne behandeling van het geval over, daar ik er zeer weinig van verwachtte.

Ik schreef dus voor *Nux vomica*, alle twee uren in water in te nemen en verzocht den volgenden morgen bericht te ontvangen. Tot de zieke zeide ik echter dadelijk, dat wanneer dan de afsluiting van den darm niet volkomen opgeheven was, men beslist tot operatie moest overgaan.

Den volgenden dag echter bracht mij de echtgenoot der patiënte tot mijn even groote vreugde als verbazing het bericht, dat de darmafsluiting sinds eenige uren verdwenen was, want de zieke had een ruimen stoelgang gehad en voelde zich sindsdien heel wel.

Den 29sten April, dus 20 dagen later, liet men mij weer komen. De zieke leed sinds 24 uren aan hevige diarrheëen, de ontlasting was dun als water en kwam alle 1 tot 2 uur. Deze darmcatarrh was hoogstwaarschijnlijk het gevolg van de 10-daagsche opeenhooping der ontlasting, waardoor het darmslijmvlies was aangetast. Ik gaf nu *Arsenicum*, ook alle twee uren in water in te nemen. Na twee dagen bezocht ik de zieke weer, de catarrh was geheel verdwenen, er was in de laatste 24 uur zelfs geen ontlasting geweest.

Deze vrouw werd dus van een darmafsluiting, die de allopathie slechts door een operatie meende te kunnen genezen, door homoeopathische middelen bevrijd en daardoor voor een toch steeds levensgevaarlijke behandeling bewaard.

Echter wil ik niet nalaten, de lezers van dit Blad te waarschuwen in dergelijk geval eveneens te handelen, niettegenstaande er in dit geval zulk een schitterend resultaat bereikt werd. Want wat den ervaren arts onder bijzondere omstandigheden veroorloofd is, mag daarom de onervaren leek, ook bij schijnbaar geheel overeenkomstige gevallen, niet wagen. Hij moet integendeel hier zonder dralen de hulp van een geneesheer inroepen en zijn raad onvoorwaardelijk opvolgen.

IX.

STAPHISAGRIA — STAYERZAAD.

Ook stayerzaad behoort tot de door de allopathie verlaten geneesmiddelen. Het dient tegenwoordig slechts tot verdrijving van ongedierte en heet dan ook in Duitsland wel „luizenpeper.” De stamplant *Delphinium Staphisagria* groeit in Zuid-Europa en geeft bij het bloeien een zeer onaangename lucht van zich. De gedroogde zaden zijn reukloos, maar bij het fijn malen treedt de onaangename reuk weer op. De zaden zijn zeer vet, waarom Hahnemann aanraade ze met krijt fijn te wrijven, waardoor het vet wordt opgezogen. Het gift, voornamelijk *Delphinine*, bevindt zich uitsluitend in de zaadhuid en vertoont eenige overeenkomst met *Aconitine*, wat niet te verwonderen is, als men bedenkt, dat beide stamplanten tot dezelfde familie behooren.

Wat Hahnemann over deze plant zegt (R. A. M. L. V., blz. 291) is belangrijk genoeg om het in zijn geheel hier over te nemen:

„Op een zeer ruwe wijze hebben de ouden zich van dit zaad reeds bediend, om braken of speekselvloed te veroorzaken, zooals men reeds bij *Dioscorides* leert, die echter ook zijne toepassing tegen kiespijn in 't algemeen vermeldt, welke toepassing blijkbaar haar oorsprong uit de huismiddelpraktijk had genomen.

„Joh. Heinr. Schulze (1746), zelf lijdend aan kiespijn, nam er iets van in den mond, kreeg daardoor echter een zoo hevige verergering, dat hij geloofde, waanzinnig te worden. Welk een ontzaglijke kracht moet er niet in deze stof liggen!

„Als hoofd-ongedierte verdelgend, werd dit zaad reeds bij de Grieken genoemd en tot dit doel komt ze nog in een officiële zelf de „unguentum pediculi” voor.

„Daar nu, zooals onze nieuwe, eenig ware Heilkunde volgens de ervaring bewijst, elke drogerij des te geneeskrachtiger is, hoe heftiger haar werking op de gezondheid is, en zij alleen tengevolge harer ziekmakende kracht de natuurlijke ziekte overwint, in 'tgeval deze analoog is; zoo volgt hieruit, dat een arts enij des te zwaardere ziekten kan overweldigen, hoe schadelijker zij op zich zelf op den gezonden mensch inwerkt, en dat men slechts hare eigenaardige schadelijkheid nauwkeurig behoeft te doorvorschen, om te leeren, tot welke heilzame doeleinden zij in de kunst, de menschelijke gezondheid weer te herstellen, moet aangewend worden.

„Hare kracht, hoe heftig ook, maakt ze niet daarom verwerpelijk; neen! juist des te waardevoller.”

En iets verder zegt hij:

„Zoo zijn van deze arts enijstof hulpkrachten aan het licht gebracht, die oneindig waardevoller zijn dan hare kracht, luizen te dooden (het eenige, wat de medische kwakzalverskunst tot nu toe van haar weet.)”

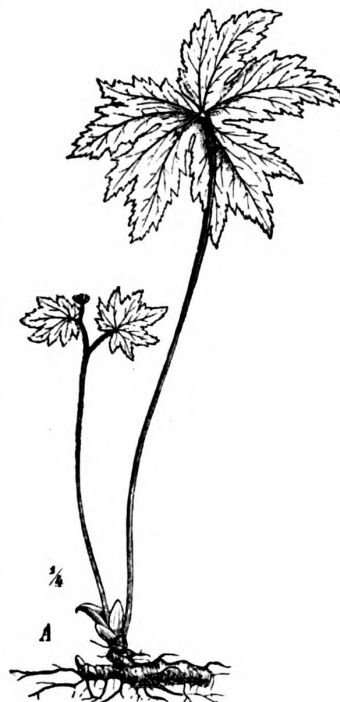
Men ziet hieruit, hoe duidelijk Hahnemann de dingen wist te zeggen en tevens, dat hij niet schroomde, zijn tegenstanders ongezoeten de waarheid te zeggen.

Behalve de voorgaande, meer „ouderwetsche” genees-

middelen levert de familie der *Ranunculaceae* ons nog eenige niet onbelangrijke Amerikaansche middelen, nl.:

HYDRASTIS en CIMICIFUGA.

Hydrastis canadensis is een in Noord-Amerika (voornamelijk Canada) groeiende plant, door de bevolking aldaar „Gouden zegel” genoemd, wegens de helder goudgele kleur van haar wortel, die tevens van zegelvormige indrukken voorzien is. Zulk een zegel-indruk ontstaat bij het afsterven van den plantenstengel, terwijl de wortel blijft voortleven. Deze wortel is het, die door de geneesheeren in Amerika gebruikt wordt en nog niet lang geleden ook in Europa is ingevoerd. Merkwaardig is het, dat de homoeopathen van dit werelddeel reeds *Hydrastis* en andere Amerikaansche planten toepasten, vóór ze nog door de officiële school als geneeskrachtig erkend waren. De allopathie gebruikt den gedroogden wortel en maakt er een extract van, de homoeopathie neemt gewoonlijk den verschen, waarvan ze een essens bereid.

Hydrastis.

Het werkwarme bestanddeel, de *Hydrastine*, is echter zeer bestendig, zoodat tegen het drogen niet veel bezwaar schijnt te bestaan.

Hydrastis-wortel schijnt vooral betrekking te hebben op de vrouwelijke voortplantingsorganen, tenminste beide richtingen op geneeskundig gebied passen het in dien zin toe, alleen is de allopathische dosis natuurlijk vrij wat grooter.

Cimicifuga racemosa of *Actaea racemosa* kan zich nog niet in de gunst der officiële geneeskunde verheugen. Ten minste men vindt de plant nergens in pharmaceutische boeken beschreven. Zij groeit evenals *Hydrastis* in Noord-Amerika, waar zij door het volk *ratelslangenwortel* wordt genoemd. Waar ze dezen vervaarlijken naam vandaan haalt, is ons niet bekend.

Hier te lande groeit een met *Cimicifuga* veel overeenkomende soort, nl. *Actaea spicata*, eveneens soms homoeopathisch aangewend. Beide middelen schijnen voornamelijk bij zwangerschap der vrouwen toepassing te vinden. Als verschil tusschen beide wordt genoemd, dat *Actaea* sp. op de gewrichten werkt, *Cimicifuga* op de spieren zelf. Wij noemen dit verschil om te doen zien, welke fijne symptomenverschillen men door nauwkeurige proeven op den gezonden mensch verkrijgen kan.

ANAMIRTA COCCULUS.

Deze in Zuid-Oost-Azië (o.a. op Celebes en de Molukken) voorkomende slingerplant levert ons de vergiftige *Fructus cocculi*, die een zeer bitter vergift, de *picrotoxine*

(de naam beteekent „bitter” en „vergift”) bevatten. Het vergiftigingsbeeld heeft bij den mensch overeenkomst met dat der *Nux vomica* zaden; voornamelijk zijn het krampverschijnselen, terwijl er een zeeziekte-achtige misselijkheid ontstaat. *Cocculus* is dan ook een onzer middelen tegen deze lastige kwaal.

Voorals vissen zijn voor deze zaden uiterst gevoelig, ze worden er door bedwelmde, en hiervan maken de inboorlingen gebruik door fijngewreven korrels met deeg te vermengen en in het water te werpen. De bewusteloze vissen komen dan boven drijven en kunnen met de hand gevangen worden.

Bij een kikkorsch ontstaat, na het inspuiten van een voldoende hoeveelheid picrotoxine-oplossing, kramp der stembanden, waardoor het uitademen belet wordt. Zoo zwelt het dier steeds op tot het met een brullend geluid (de z.g. „picrotoxine-schreeuw”), door het „ontsnappen” der opeengeperste lucht ontstaan, ineenzinkt.

Vergiftigingen zijn voorgekomen door het eten van met picrotoxine behandelde vissen; ook hebben er in Engeland bierversgiftigingen plaats gehad, die ontstonden doordat men het bier in plaats van met hop met *cocculus* wilde bitter maken.

Vóór Hahnemann, die *Cocculus* reeds kende, werd dit zaad niet als geneesmiddel gebruikt. Ook tegenwoordig schijnt dit voor ons zoo waardevolle geneesmiddel bij de officiële geneeskunde niet hoog aangeschreven te staan.

Lauraceeën.

Tot de familie der Lauraceeën behooren bijna uitsluitend aromatische boomsoorten. Het voorkomen van een gewoonlijk welriekende, aetherische olie is bij deze familie een algemeen verschijnsel.

Iedere huisvrouw kent de bladeren van *Laurus nobilis*, de laurierbladeren, die zoo vaak bij 't inmaken worden gebruikt. *Laurus nobilis* groeit in Zuid-Europa en reeds de Romeinen versierden het hoofd van den uit den strijd teruggekeerden held met laurierkransen.

Alle overige planten dezer familie zijn bewoners der tropische gewesten. De soorten van het geslacht *Cinnamomum* hebben voor ons in 't bijzonder belang. Eenige soorten leveren de bekende specerij *Kaneel*, maar voor homoeopathen is in de eerste plaats belangrijk:

CINNAMOMUM CAMPHORA.

De naam der plant verraadt reeds het product, dat zij ons levert, de veel-gebruikte *Kamfer*. Het is een groote boom, die voornamelijk groeit in het Zuiden van Japan en op Formosa, en bij een hoogte van 50 M. tot 6 M. dikte kan bereiken. In het hout van dezen boom bevindt zich de zoo hoog geschatte kamfer. Vooral op Formosa wordt hij door de inboorlingen uit het hout gewonnen en wel op vrij ruwe wijze.

Men stoomt de blokken hout met water uit en de kamfer, die vluchtig is, trekt zoodoende uit het hout en slaat bij afkoeling weer neer. Het product, dat men zoo verkrijgt is zeer onzuiver, terwijl door de primitieve destillatie veel verloren gaat. Maar tot nog toe is het aan Europeanen niet gelukt zich van de productie meester te maken, daar de inboorlingen zich vijandig betoonen. *) Op het vaste land wordt de ruwe kamfer nog eens door sublimatie gezuiverd en komt zoo bij ons als witte, kris-

*) In den laatsten tijd schijnen de inboorlingen zich op een betere en meer praktische bereidingswijze toe te leggen.

tallijne massa in den handel. Het eigenaardige van kamfer is, dat de stof vervluchtigt zonder eerst vloeibaar te worden. Bewaart men kamfer in een stopflesch, dan ziet men na eenigen tijd zich aan den bovenkant der flesch talrijke fijne kristalletjes zich vastzetten, een bewijs voor de vluchtigheid der stof.

Tegenwoordig is kamfer heel wat goedkooper dan vroeger, toen het verkeer met Oost-Azië nog zeer moeilijk was. In de Middeleeuwen was het een zeer gezochte, dure stof.

Camphora dient in de geneeskunde, behalve inwendig als opwekkingsmiddel, tot aromatiseren van verschillende zalven, pleisters en andere mengsels. Ook in de bekende Balsamum Opodeldock komt het voor, die met Arnica- of Rhus tinktuur bereid, de bij homoeopathen bekende Arnica- of Rhus Opodeldock oplevert. De volgens de Nederl. Pharmacopee bereide opodeldock is vloeibaar, de Duitsche meer zalfachtig door een grooter gehalte aan zeep.

Als inwendig middel wordt Camphora, vooraf in aether opgelost, vaak onderhuids ingespoten, en wel bij groote zwaktetoestanden, waarbij men de levensgeesten weer tracht te doen opleven. Genezend werkt het in die gevallen niet, maar het kan zijn nut hebben iemand, zij het voor eenige uren, weer te doen opleven, vooral als er nog gewichtige beslissingen door den stervende moeten genomen worden.

Homoeopathisch past men Camphora veelal toe bij neusverkoudheid. Ook wordt het sinds de invoering der *Camphora Rubini*, door den Italiaanschen arts Rubini als een soort voorbehoedmiddel tegen influenza of cholera aangewend. Deze Camphora Rubini is een zeer sterke oplossing van kamfer in alcohol. Drenkt men suikerpillen met deze oplossing, dan ontstaan de bekende *Camphora pillen*.

Het is de moeite waard een en ander te vernemen, van wat Hahnemann over Camphora schreef. Hij noemt het een „verharde aetherische olie,” en spreekt verder over hare werking als volgt:

„Deze substantie is in hare werking uiterst raadselachtig, en moeilijk, zelfs bij het gezonde lichaam, te onderzoeken; wijl hare werking dikwijls zoo snel met de terugwerking van het leven afwisselt en vermengd wordt, als bij geen ander middel.”

H. paste Camphora toe in waterige oplossing, verkregen door schudden van deze stof met warm water.

Over influenza, een ziekte, die pas veel later epidemisch in Europa optrad, sprekende, zegt hij:

„Als de in Siberië inheemsche Influenza soms tot ons komt, dan dient, als reeds de hitte is ingetreden, de kamfer alleen als palliatief, maar als waardevol palliatief, daar de ziekte slechts een kort verloop heeft. Zij verkort dan weliswaar den duur der ziekte niet, maar doet ze veel milder verlopen.”

Hieruit blijkt, dat H. niet zulk een verstokt homoeopaath was, dat hij ook niet een palliatief (allopathisch) middel op zijn juiste waarde wist te schatten!

Verder deelt H. nog mede, dat Camphora en Opium middelen van tegengestelde werking zijn en verwondert zich er over, dat de geneesheeren van dien tijd in hun recepten opium en kamfer tegelijkertijd voorschrijven.

In 't algemeen beschouwt hij kamfer als een stof, die de al te sterke werking van een of ander medicijn opheft en zeer vaak vindt men in zijn werken dan ook de opmerking: „Kamfer vermindert de hevige werking van dit middel.”

C. TH. V.

Tropische plantenvergiften.

Het is wel eigenaardig, dat in tropische streken veel meer vergiftige planten voorkomen dan in de gematigde en koude luchtstreken. Zelfs is dezelfde plant, in noordelijke gewesten groeiende, gewoonlijk minder sterk werkend, dan wanneer ze in warme landen voorkomt.

Men heeft zich vaak afgevraagd: Waarom bevatten zoovele planten vergiftige stoffen? en het antwoord van velen luidde: Het is een verdedigingsmiddel der plant tegen dieren en insecten. Maar, hoewel dit waar kan zijn, is het toch niettemin een feit, dat elke, ook de meest vergiftige plant, hare vijanden (insecten en andere dieren) heeft, die zich niet aan hare vergiften storen en er ongevoelig voor zijn.

Hoe dit zij, de tropen leveren ons een schat van vergiftige planten, die vaak geneeskundig worden aangewend, maar nog vaker door de inboorlingen* worden gebruikt om hun medeschepselen te doden, hetzij op de jacht, hetzij op het oorlogspad of op de stille wegen van den sluipmoordenaar.

Eenige der belangrijkste Indische vergiftplanten willen we hier kort behandelen.

Nog vóór de Oost-Indische Compagnie in Indië vasten voet had, drong het gerucht tot in Europa door van een boom, die zoo verschrikkelijk vergiftig was, dat zijn uitwasemingen allen plantengroei in de buurt onmogelijk maakten en de menschen hem slechts met bedekten aanzichten naderen konden.

Deze verhalen bleken overdreven te zijn, maar tegen het einde der 17de eeuw schreef de bekende Rumphius toch nog, dat het melksap van dien boom het vreeselijkste vergift was, dat er bestond, en de Hollandsche soldaten hiervoor meer bevreesd waren dan voor geweren en kanonnen.

Deze boom, de *Antiaris toxicaria*, in het Maleisch genoemd Oepas antjar (= verlamvend vergift) kan tot 40 M. hoog worden en behoort merkwaardig genoeg tot de familie der Urticaceëen. (Urtica is onze brandnetel, een vrij onschuldig plantje.) De boom komt op verschillende eilanden van onzen archipel in enkele variëteiten voor. De vergiftigste is wel de soort, die op Borneo groeit, en aldaar door de Dajakkers als *pijlvergift* gebruikt wordt. Het eenige redmiddel voor den getroffen is het onmiddellijk uitsnijden der wonde. Anders volgt spoedig de dood door hartverlamming.

Een andere, hoogst merkwaardige giftboom is de *Pan-gium edule*, een boom, die zeer veel blauwzuur bevat. (blauwzuur is een buitengewoon vergiftig gas, dat met Kalium het bekende Cyaan-kalium vormt). Men heeft berekend, dat een volwassen boom 750 gr. Cyaan-kalium zou kunnen opleveren, een hoeveelheid voldoende om 5000 menschen te doden! Welk een gifmagazijn vertegenwoordigt één zoo'n boom!

Des te meer zal het bevreemden, dat de noten van dezen boom gegeten worden. Ze smaken als hazelnoten en zijn zeer voedzaam. Vóór het gebruik worden ze ge-roosterd, zoodat het vluchtige blauwzuur verdreven wordt.

Blauwzuur is een onder de tropische planten zeer alge-

meen verbreid vergift. Toch zijn enkele dier planten van groot nut, b. v. de *Manihot utilisima*. (utilissimus betekent zeer nuttig.) De wortels dezer plant zijn sterk blauwzuurhoudend, maar de inlander weet dit er geheel uit te verwijderen. De wortel wordt goed fijngemaakt en daarna door slibben met water al het meel er uit afgezonderd. Dit meel wordt goed gedroogd, (waardoor het vluchtige blauwzuur er van zelf uitgaat) en komt als *tapioca* naar Europa.

Vele *Strychnos*-soorten worden in de tropen als pijlvergiften gebruikt, vooral in Centraal- en Zuid-Amerika. Het *Curare* is een der bekendste hiervan. (Onze Nux Vomica is eveneens een *Strychnos*-soort). In Indië raakt echter het doden met vergiftige pijlen, sinds de invoering der vuurwapenen, meer en meer in onbruik. Men moet er veel meer op zijn hoede zijn tegen vergiftigde spijzen of dranken, wanneer men zich bewust of onbewust den haat der inboorlingen op den hals gehaald heeft.

Vooraf wijze vrouwen of vroedvrouwen zijn sterk in de kennis van vergiftige planten en worden dikwijls te hulp geroepen, als men iemand van den aardbodem wil doen verdwijnen.

Vooraf zijn de Maleiers meesters in het vergiften van visch. De bedwelmde of doode visch komt bovendrijven en wordt aldus gemakkelijk verzameld. Het vergift wordt zóó gekozen, dat men de doode visschen toch eten kan.

Deze vischvangst met vergift is op Java zoo verbreid, dat alle rivieren vischarm geworden zijn. De onlangs gestorven Dr. Greshoff, directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem, vermeldt in een zijner werken 345 verschillende planten, welke in den Indischen archipel moeten dienen voor vischrooverij.

Voor dezen vischmoord wordt het meest gebruikt een fraaie, roodbloeiende slingerplant, de *Derris elliptica*, waarvan de wortel wordt afgekookt. Dit afkooksel oefent in een verdunning van 1 op 250.000 binnen 5 minuten een verdoovende werking op de visschen uit. Het vergiftige bestanddeel uit de plant, de *derride*, werkt natuurlijk nog sterker; 1 gram op 5000 Liter (dus een verdunning nog zwakker dan D 6) doodt de visschen binnen een half uur. Alweer een bewijs voor de macht van het kleine!

Het zaad van een veel op onze Stramonium gelijkende plant weten de Indische dieven goed te gebruiken. Ze leggen het op een vuurtje en doen den rook in het huis trekken, dat ze bestelen willen. De bewoners worden door den rook bedwemd, en de boeven kunnen ongehinderd hun gang gaan.

Het is merkwaardig, hoe vindingrijk de inlander (anders niet zoo rijk aan uitvindingen!) is op het gebied van moord en diefstal. Hoewel hem zulk een groot aantal gifplanten en ook diervers giften ten dienste staan, is hem dat nog niet genoeg. Hij bedenkt ook nog andere geraffineerde wijzen van vergiftiging. Zoo geeft men zijn vijand, onder het eten gemengd, heel fijn gesneden bamboe-vezeltjes, die in maag en ingewanden groote verwoestingen aanbrengen. Het slachtoffer voelt zich ellendig, lijdt veel aan braken, vermagert met den dag en sterft ten slotte.

Zoo ziet men, dat ook in het schoone Insulinde, dat zich, zooals Multatuli zegt, als een gordel van smaragd om den evenaar slingert, de menschen door hun booze hartstochten elkander het leven verbitteren.

Dierlijke Geneesmiddelen in Suriname.

Het gebruik van dierlijke geneesmiddelen neemt in de culturstaten gaandeweg af. Als men de geneeskunde der Middeleeuwen bestudeert, staat men verbaasd over het groote aantal dierlijke producten, dat bij ziekte werd toegepast, en over de lichtgeloovigheid van de menschen, die van hunne heilzame werking overtuigd waren. In dit verband is het niet onaardig te zien, wat *nu* nog bij de natuurvolkoren als geneesmiddel gebruikelijk is.

Wij laten hieronder een en ander volgen over de geneesmiddelen, uit het dierenrijk afkomstig, die in Suriname nog in aanzien zijn. De toestanden, zooals ze daar nog heerschen, geven ons als het ware een spiegelbeeld van eigen verleden. —

1. Het gedroogde strottenhoofd van den brulaap gebruiken de stotteraars als drinkbekertje.

2. Het eten van krabben is heilzaam tegen bloedarmoede.

3. Kakkerlakken worden met stroop gekookt en aan kinderen gegeven bij kinkhoest.

4. De sidderaal werd vroeger door geneeskundigen in bakken gehouden en moest dienen voor reumatieklidders. De patiënt moest met een stalen voorwerp den visch in de nabijheid van den staart aanraken.

5. Het vet van den zoetwaterbaars helpt tegen jicht.

6. Het vet van den dwergzalm daarentegen is meer heilzaam bij reumatiek.

7. De zoetwaterharing wordt gebakken met olijfolie en gegeten bij hardnekkige verkoudheid. (Baat het niet, dan schaadt het niet!)

8. De gedroogde koppen van den „matoeari,” een zoetwatervisch, worden tot poeder verwreven en, met azijn gemengd, bij melaatschheid ingenomen.

9. De versche huid van den bot geneest achterhoofdpijn en voorkomt krankzinnigheid.

10. De gehoorsteentjes van den schelvisch worden in water gegooit en dat water gedronken bij stuipen. Deze gehoorsteentjes wegen gemiddeld 4 gram en bestaan nagenoeg geheel uit koolzure kalk (*Calcareo carbonica*). Deze stof is nagenoeg onoplosbaar in water, zoodat de patiënt derhalve een hooge verdunning van *Calc. carbon.* inneemt. Misschien nog zoo kwaad niet!

11. De huid van den zoetwateraal geneest zenuw hoofdpijn.

12. Rundermest wordt met water tot een pap gekookt en, veelal met planten gemengd, op abscessen gelegd.

13. De fijngemaakte horens van herten worden gebruikt bij stuipen. De huid van herten en tijgers geeft men wel aan kinderen tot slaapmat, daar men gelooft, dat ze dan even vlug zullen worden als deze dieren.

14. Varkensvet dient uitwendig tot bestrijding van reumatiek, inwendig bij keelaandoening.

15. Schapenmest kookt men met melk en drinkt dit smakelijke brouwsel bij ingewandsziekten.

16. De duizendpoot wordt, levend op olie getrokken, en als uitwendig middel gebruikt.

17. Spinrag uit de keuken is een goed bloedstelpend middel. De keukens zijn buitenshuis en hebben geen schoorsteen, zoodat al het roet in de ruimte blijft hangen en dus ook de spinraggen bedekt.

18. Het bovenlijf van de parasolmier, op water getrokken, is goed tegen duizeligheid. Men maakt het hoofd met dit water nat.

19. De „coro foetoe,” een vogel, wordt in den rook gedroogd en in de spijzen gekookt, bij begin van tering.

20. Ten slotte de slangen. Deze hebben, als overal, groote beteekenis voor de geneeskunde.

Het vet wordt gebruikt bij reumatiek, maar is dan eerst heilzaam, als de slang is gedood onder twee oogen en het vet eveneens bereid is onder twee oogen, d. w. z. door slechts één persoon.

Voor eksteroogen is een onfeilbaar middel het dragen van pantoffels van slangenvet.

Kop en tanden van de slang worden verkoold, met andere verkoolde stoffen gemengd, en gebruikt om in te enten tegen slangenbeet. De verschillende inentingsmiddelen, te Suriname gebruikelijk, zijn dan ook niet veel anders dan een mengsel van beender- en houtskool.

KANKER EN KULTUUR.

Van verschillende zijden is reeds meermalen de meening geuit, dat kanker hoofdzakelijk een ziekte der moderne cultuurvolkoren, der beschaafde menschheid is. Het Journaal van het Amerikaansche geneeskundige gezelschap heeft nu onlangs eenige gegevens medegedeeld, die deze meening schijnen te bevestigen. De gedane onderzoekingen strekten zich uit over de bevolking van het territorium der Indianen in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en de bevolking van de landengte van Panama. Over de Indianen hebben 107 artsen, die onder hen werkzaam zijn, bericht ingezonden. De tijd der waarnemingen strekt zich uit over een tijdperk van 20 jaren. Gedurende dien tijd zijn onder 115455 menschen slechts 29 gevallen van kanker voorgekomen. Dit feit is des te belangrijker, daar de Indianen onder dezelfde klimatische verhoudingen leven als de blanke bevolking, die in Amerika evenveel onder kanker te lijden heeft als de Europeesche bevolking. Ook in de streek van het Panama-kanaal is kanker onder de inboorlingen een zeldzame ziekte. Hetzelfde geldt van Ceylon, waar op een millioen kleurlingen per jaar gemiddeld slechts 234 kankergevallen voorkomen. De oorzaken van dit merkwaardig weerstandsvermogen tegen deze ziekte moeten of in de geringere bevattelijkheid van het gekleurde ras of in hun meer eenvoudige, natuurlijke leefwijze liggen. Voor het laatste spreekt het feit, dat ook in China, dit kultuurland der oudheid, een buitengewoon geringe bevattelijkheid voor kanker bestaat, wat door kenners van land en lieden aan de eenvoudige voedingswijze van de meerderheid van het Chineesche volk wordt toegeschreven.

D^r. J. V.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann's vóór-homoeopathische werkzaamheid.

II.

Hoe de *krankzinnigen* vroeger behandeld werden, (zelfs nog ná Hahnemann's tijd) weet ieder arts, opgewondene en weerspannige *krankzinnigen* werden eenvoudig als wilde dieren behandeld, men trachtte hun op allerlei wijze angst en schrik aan te jagen. Lichamelijke tuchting was iets alledaagsch. Razenden werden gebonden op een horizontale plank, die met groote snelheid om een vertikale as draaide, de z.g. draaistoel. Een als goed ingericht geldend *krankzinnigengesticht* leek daarom min of meer op een folterkamer. Deze behandeling werd in 1806 ook in een groote inrichting voor *krankzinnigen* te Berlijn ingevoerd. Later vond men nog den „gesloten zak” uit, waarin de ongelukkige werd gestopt, waarna men den zak dichtbond en hem liet liggen, waar hij lag! Nog geen eeuw is het geleden, dat men tot vermaak der Zondagbezoekers van ziekenhuizen de *krankzinnigen* terge de en razend maakte.

Hoe de begrippen over humaniteit in dien tijd nog waren, blijkt uit de woorden van den beroemden professor Blumenbach. Deze bespreekt een geval van vadermoord, waar de moordenaar door de afschaffing der foltering niet tot bekentenis kon gebracht worden, en zegt dan: De onschuldigste en tevens meest werkzame wijze van foltering, die men zonder aarzelen zou kunnen toepassen, is die, dat men den beschuldigde slechts zoo ver brengt, dat een weinig wondkoorts optreedt, en dan moet hij, als de koorts opkomt, nog eens gepijnigd worden. De kleinmoedigheid, waarin zich de ziel bij wondkoorts bevindt, zal ook den verstoktsten booswicht tot bekentenis brengen. Wij hebben vaak in gerechtelijke akten gevonden, dat menschen, die de eerste maal sterke foltering moedig uithielden, na een paar dagen, als ze koorts hadden, moedeloos alles bekenden.”

Hahnemann's psychiatrisch standpunt was: „Nooit laat ik een waanzinnige met slagen of lichaamstuchting behandelen, daar deze zieken slechts medelijden verdienen en door zulke ruwe behandeling steeds verergeren en nooit beter worden.”

Zoo behandelde hij in 1792 den als schrijver bekend geworden Klockenbring uit Hannover. Na zijn volkomen genezing van den waanzin wees deze ongelukkige zijnen redder: „vaak met tranen de litteekens, afkomstig van tuchtigingen, hem door zijne vroegere opzichters toegediend.”

Ook hier stond Hahnemann dus aan de spits! Dat hij aanvankelijk nog het aderlaten toepaste, is begrijpelijk. Maar wij zien hem hierbij steeds voorzichtig te werk gaan en reeds in 1784 tegen de bovenmatige bloedaf-tappingen te velde trekken. In 1832 schrijft Hahnemann in een brief, dat hij sinds dertig jaren aderlaten, purgeeren braakmiddelen versmaad had.

Hoe de *typhus*- en *zenuwkoortsbehandeling* dier dagen en later was, leeren wij het best uit het werk van Frank, een der bekendste, toenmalige artsen, hetwelk in 1821 verscheen. Hij schrijft onder meer: „Is het gelukt de ziekte door aderlaten tot op een eenvoudige *zenuwkoorts* terug te brengen, enz. . . .” „Bij *zenuwkoorts* moet men braakmiddelen toedienen, daar anders licht aan het einde der ziekte hardnekkige diarrhee ontstaat . . .” Dan komt

er een hoofdstuk over de „behandeling der symptomen.” Tegen elk symptoom een apart middel! Tegen diarrhee: china, kaneel, colombo, catechu, aluin, theriak (een brouwsel van 40 tot 60 middelen door elkaar), opium, enz. Tegen heftige pijnen in het onderlijf, bloedaf-tapping, enz. enz. Men denke zich den jongen arts voor dit boek van een eerste autoriteit zittend, dat in 1832 met een aanbevelend woord van Hufeland in het Duitsch werd vertaald (het oorspronkelijke was Latijn.)

Hahnemann's typhus-behandeling was reeds 40 jaren vroeger (1790) heel wat beter. „Bij *zenuwkoorts* (o.a. typhus) zijn laxeerende zouten, aderlaten, . . . vergift”, zoo schrijft hij. „Braakmiddelen en blaartrekkende pleisters schaden”. Hij behandelde met chinawijn, hoewel in groote giften. Ook trad hij tegen het gebruik van opium op.

Ook de *electriciteit* wist hij reeds toe te passen. Hij noemde het onbegrijpelijk, dat de academie te Rouaan aan het geschrift van Marat, waarin bijna alle geneeskraft aan de electriciteit ontzegd werd, een prijs toekende.

Ook vele weinig gebruikte middelen, zooals Aconitum, Belladonna, Ipecacuanha e. a., begon hij aan het ziekbed toe te passen en beschreef hun werking nauwkeurig. Zijn talrijke artikelen in Hufeland's Journaal leggen er getuigenis van af.

Over den roep, die de vóór-homoeopathische Hahnemann genoot, willen wij nog eenige tijdgenooten hooren:

Medic. chir. Zeitung (1799): „Hahnemann heeft zich als *practisch arts in Duitschland een naam verworven*.”

In hetzelfde tijdschrift: „Wij zijn hem reeds menige mooie bijdrage tot volmaking onzer wetenschap schuldig.”

Hufeland noemt hem in 1798 „*een der voortreffelijkste artsen van Duitschland*.”

In 1800 sprak Daniëls in Hufeland's Journaal over den „*door zijn geschriften beroemd geworden Hahnemann*.”

In hetzelfde jaar schreef Bernstein in het „Practische Handbuch für Wundärzte”: „Samuel Hahnemann, een zeer verdienstelijk arts, is bekend door zijn voortreffelijk kwik-zilverpraeparaat, namelijk Mercur. Solub., verder door zijn wijnproef en in 't algemeen door zijn chemische en pharmacapeutische geschriften, en heeft zich ook voor wond-artzen verdienstelijk gemaakt. Verschillende geleerde genootschappen kozen hem tot hun medelid.”

Merkwaardig is ook, dat bij de plannen tot oprichting van een nieuwe universiteit, Hahnemann met twee andere artsen genoemd werd als bestemd om professor aan de medische faculteit te worden.

Ruta graveolens.

De wijnruit was als oogen-geneesmiddel reeds in de oudheid bekend. De Romeinsche schrijver Plinius bericht, dat schilders en steensnijders de wijnruit met brood aten, om hun oogen te versterken. Ook de Middeleeuwen kenden Ruta. De medische school te Salerno in Italië maakte het volgende gedicht publiek:

Der wijnruit deugd is oogen vroolijk maken,
Door hare hulp ziet men de verste zaken.

Ook de Homoeopathie weet Ruta te gebruiken, vooral als de zwakte der oogen door te groote inspanning ontstaan is. Dat kan gebeuren door te veel lezen of door fijn naaiwerk of ander handwerk. Men wast dan de oogen met de flink verdunde Ruta-tinktuur.

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KÄLLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPER, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Stbl. N° 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Een les over Homoeopathie. — De beteekenis van calcium voor ons organisme. — Homoeopathische Planten. X. (met afbeeldingen.) — De „Ouden” en het Water. — Uit de Praktijk. — Hahnemann en de Homoeopathie.

Een les over Homoeopathie.

In de „Medical Century” komt een zeer leerrijk artikel voor over de Homoeopathie, dat wij hier onder laten volgen. Het hemelsbreede verschil in ziekteopvatting en in den aard der therapie tusschen de allopathische en de homoeopathische school treedt hierin weer eens duidelijk aan het licht. Artsen, die pas met de Homoeopathie in aanraking zijn gekomen en nog als 't ware vastgegroeid zitten in de hun van universiteitswege ingepompte leerstellingen, kunnen door deze les een dieper inzicht in het wezen der Homoeopathie verkrijgen. Maar ook huisvaders, die in geval van nood zich zelf trachten te behandelen, en zich daarvoor een handboek hebben aangeschaft, kunnen er uit leeren, dat de slechte resultaten, die ze vaak hebben, lang niet altijd aan de middelen, maar zeer dikwijls aan hun eigen onkunde te wijten zijn.

Voor eenige jaren richtte een bekend arts, lid der academie te New-York, aan een homoeopathisch collega de vraag: „Wat geeft u bij naweeën?” Het antwoord luidde: „Wij hebben hiertegen verschillende middelen, het te geven middel hangt bij elk geval af van de begeleidende symptomen”. De allopaath gaf nu in hoofdtrekken de symptomen der ziekte op, welke echter voor een juiste middelkeuze onvoldoende waren, daar hij niet gewend was op de begeleidende symptomen te letten, die juist voor zulk een keuze van groot belang zijn. Na vele

vragen kwamen er echter eenige voor den dag, die op *Caulophyllum* wezen. Hij kreeg dus den raad, dit middel in de derde verdunning toe te passen.

Eenige weken later vernam de homoeopaath, dat de naweeën inderdaad, spoedig na gebruik van het middel, verdwenen waren. De allopathische collega wilde echter volstrekt niet toegeven, dat de genezing door *Caulophyllum* bewerkt was. Hij moest, wel is waar, toegeven, dat de heftige en aanhoudende pijnen trots al zijn bemoeiingen hadden stand gehouden — alleen groote giften verdoovende middelen hielpen — maar hij beweerde, dat de pijnen toch wel zouden verdwenen zijn. Hij klaagde er over, dat de officiële geneeskunde geen werkelijke hulp bij naweeën kon bieden, en zocht een bepaald geneesmiddel tegen deze kwaal. Daarom zocht hij ten slotte raad bij de homoeopathie, maar ook hier kwam hij, zooals wij hooren zullen, teleurgesteld uit.

Ongeveer een jaar later toch ontmoette hij zijn homoeopathischen collega opnieuw. Zijn eerste woord [was: „Maar collega, uw *Caulophyllum* is ook al geen middel tegen naweeën, ik heb het zorgvuldig en nauwkeurig bij alle gevallen geprobeerd, die ik sinds onze ontmoeting in behandeling kreeg, maar met weinig resultaat. Twee- of driemaal scheen het, of de pijnen door het middel verdreven werden, maar in de meeste gevallen duurden de pijnen verscheidene dagen lang, niettegenstaande de herhaalde toediening van *Caulophyllum*.”

Deze allopaath was doorkneed in de geneeswijze zijner school, hij stelde gemakkelijk een goede diagnose en verzuimde niets, voor zoover het betreft de algemeene verpleging, die in zulke gevallen noodzakelijk is. Een lange praktijk had hem volkomen vertrouwd gemaakt met de

verloskunde, en hij moest toegeven, dat er geen werkelijke, officiële behandeling van naweën bestond. Zijn ervaring met Caulophyllum had hem echter ook niet verder gebracht en hem slechts de overtuiging geschonken, dat de Homoeopathie al evenmin als de Allopathie op mooie resultaten kon bogen. En zeker heeft hij gedacht: zoo zal het met alle overige homoeopathische geneesmiddelen ook wel zijn.

Wat leert ons dit geval nu?

Ten eerste. De allopaath is niet vertrouwd met den geest der Homoeopathie, anders zou hij niet kunnen vragen: „Wat geeft u tegen naweën?” De Homoeopathie geeft geen geneesmiddelen tegen bepaalde kwalen of tegen het een of ander verschijnsel, b.v. hoofdpijn of verstopping. „Naweën”! dat beteekent nog niets in de oogen van den homoeopathischen arts, en hij kan onmogelijk uitsluitend op dezen naam afgaande een middel geven. Evenzoo is het gesteld met reumatiek, mazelen, bloedarmoede of wat ook. Een homoeopathische therapie kan onmogelijk alleen op de diagnose berusten, hoewel ze natuurlijk voor den homoeopaath even noodzadelijk is, als voor den allopaath.

Ten tweede. De allopaath bewees zijn volslagen onkunde betreffende de homoeopathische grondbeginselen door zijn beschrijving van het ziektegeval. Hij vond het onnoodig nauwkeurig opgave te doen of op kleinigheden te letten. Er waren *weeën*, die na de bevalling aanhielden, of, wetenschappelijk gesproken, pijnen, veroorzaakt door contractie der baarmoeder-musculatuur, dat was voor hem voldoende. Hij wist niet, dat de homoeopathische arts steeds *dat* middel voorschrijft, op hetwelk het organisme in zeer bepaalden zin reageeren moet.

Op welke wijze reageert dit organisme? Welke symptomen vertoont deze ziekte? Waarin onderscheidt zich dit geval van longontsteking, zenuwstoornis, of wat ook van elk ander? Wat zijn hier de *individuele* symptomen? Dát zijn de vragen, die de Homoeopathie stelt, en waarop hare geneesmiddelkeuze berust.

Ten derde. Door de toepassing van het middel bewees de allopaath eveneens zijn onkunde. Hij gaf het eenvoudig telkens, als hij met naweën te maken had, en daar het niet steeds hielp, veroordeelde hij het middel, hij *veroordeelde dus uit onkunde*.

Ten vierde. Het eerste geval paste bij Caulophyllum. Het hielp verrassend snel, en het is hoogst waarschijnlijk, dat bij de andere zieken, waarbij het middel ook hielp („schijnbaar,” volgens den allopaath), dezelfde symptomen als bij het eerste geval voorhanden waren, terwijl in die gevallen, waarin Caulophyllum zonder uitwerking bleef, geen homoeopaath het zou voorgescreven hebben. De allopathische arts ging eenvoudig naar zijn beperkt inzicht te werk, en geloofde vast steeds homoeopathisch te behandelen, maar slechts in enkele gevallen was dit zoo. Zijn gebrek aan homoeopathische kennis was dus de schuld van de slechte resultaten. Had hij niet de hoofzaak, het individualiseeren, verzuimd?

Ten vijfde. Op welke gronden raadde de homoeopaath zijnen allopathischen collega aan Caulophyllum te beproeven? De zieke had neiging tot reumatisme; de pijnen waren krampachtig en bepaalden zich uitsluitend tot het onderlijf, wat gewoonlijk niet het geval is. Verder was de patiënt zeer verzwakt. Dit is een echt Caulophyllumbeeld. Had de zieke geklaagd over meer algemeene pijnen, als van inwendige kneuzingen, dan zou Arnica het aangewezen middel geweest zijn. Of zoo de pijnen bij

de minste beweging optraden, om weer even plotseling te verdwijnen, dan zou hij zeker aan Belladonna gedacht hebben.

Om werkelijk homoeopathisch te genezen, moet men dus het volgende goed onthouden:

I. De diagnose is *niet* de eenige grondslag, die de geneesmiddelkeuze bepaalt.

II. Elk geval moet men nauwkeurig gadeslaan en er een bijzondere studie van maken.

III. Men kiese steeds *dat* middel, dat door karakteristieke symptomen het aangewezen middel blijkt te zijn.

IV. Het middel moet goed bereid zijn en in kleine giften worden aangewend.

DE BETEKENIS VAN CALCIUM - VOOR ONS ORGANISME. -

Het is een bekend feit, dat ons lichaam behalve de gewone voedingsstoffen (eiwit, vet en koolhydraten), ook minerale stoffen voor zijn ontwikkeling en instandhouding noodig heeft. De belangrijke functie dezer z.g. „voedingszouten” wordt maar al te vaak miskend. Toch zijn er onderzoekers geweest, die op het gewicht van deze zouten voor ons organisme reeds jaren geleden gewezen hebben, maar op hun stem is slechts weinig acht geslagen. Wij noemen hier slechts *Julius Hensel* en *Dr. Lahmann*. Door den eersten werd een „tonische” limonade, het bekende „Hensel’s tonicum,” als versterkend middel ingevoerd, dat nog steeds, vooral bij homoeopathen, hooge waardeering geniet. Ook de „Dr. Lahmann’s voedingspraeparaten” zijn hier te lande niet onbekend.

De beide bovengenoemde physiologen gingen van het denkbeeld uit, dat de menschelijke ziekten en kwalen gedeeltelijk hun oorsprong vinden in een gebrek aan minerale bestanddeelen van het voedsel. Hun meening is vaak bespot, en in elk geval is er niet de noodige aandacht aan hun werken geschonken. Daarom is het niet zonder belang, dat deze oude leer van het gewicht der mineralen in den laatsten tijd weer meer op den voorgrond treedt. Twee Duitsche physiologen, de professoren *Emmerich* en *Löw*, hebben in de „Deutsche Revue” van Juli 1912 een zeer lezenswaardig opstel over dit onderwerp geschreven, waarvan wij het een en ander ter kennis van onze lezers willen brengen.

Zij hebben zich voornamelijk beziggehouden met de werking van *Calcium* op ons lichaam. Ieder weet, dat wij minerale zouten noodig hebben. Van deze stoffen, voor zoover ze in het bloed voorkomen, is de helft keukenzout of chloornatrium. Dit zout wordt echter in ruim voldoende mate met het voedsel opgenomen. De meeste menschen gebruiken zelfs te veel keukenzout. Na dit zout volgen in belangrijkheid kalium, magnesium, ijzer en calcium, veelal gebonden aan phosphorzuur. Van de beenderen en tanden (zie ook het stuk over Voeding en Tandbederf in No. 6 en 7 van dit Maandblad) is calciumphosphaat (*calcareum phosphoricum*) het gewichtigste bestanddeel. Bovendien blijkt calcium van zeer groot belang voor de klieren van ons lichaam, zooals lever, nier, e. a. wier goede werkzaamheid van het hoogste gewicht is. Deze

klieren zijn in verhouding tot de spieren (dus het gewone vleesch) zeer rijk aan kalk, ze bevatten er ongeveer 4 maal zoo veel van als deze, hetgeen een bewijs is, dat ze de kalk ook meer noodig hebben. Hetzelfde is het geval met de longen, de hersenmassa en zelfs met de allerbelangrijkste spier, die wij bezitten, n.l. ons hart, dat, merkwaardig genoeg, ongeveer evenveel kalk bevat als de klieren en de eenige spier is, die onvermoeid dag en nacht doorwerkt.

Door de dagelijksche stofwisseling echter verliest ons lichaam geregeld minerale stoffen en daaronder ook kalk, en het is nu maar de vraag, of wij met onze voeding dit dagelijksche verlies voldoende aanzuiveren. Volgens onze beide professoren is dit niet het geval, voor zoover het calcium betreft, en deze bewering staven zij met tal van bewijzen.

Het meerendeel onze spijzen lijdt aan kalkgebrek. Het vleesch (de spieren en het vet der dieren) is kalkarm en wordt gewoonlijk gegeten, terwijl lever en nier, die veel kalkrijker zijn, als slecht verteerbaar, gemeden worden. Ook brood en aardappelen, voor velen het hoofdvoedsel, bevatten weinig kalk (het echte tarwe- of roggebrood uitgezonderd). Daarentegen is er in vleesch en brood genoeg kalium en phosphorzuur, in brood een overvloed van magnesium, en in aardappelen zijn aanzienlijke hoeveelheden kalium en magnesium. Over ijzer wordt in dit opstel niet gesproken.

Wortels, zooals peen, schorseneeren, selderijenz. nemen, wat het kalkgehalte betreft, een gunstiger plaats in, maar het beste zijn de bladgroenten, zooals spinazie, andijvie, enz., die acht- tot vijftienmaal zooveel zouten bevatten als vleesch en brood. Iemand, die naast grof brood veel groenten eet, zal dus wel voldoende kalk opnemen, maar de meeste menschen, die hoofdzakelijk van wittebrood met aardappelen en wat vleesch leven, zullen lijden aan kalkarmoede. Het is best mogelijk, dat dit de oorzaak is van hun bleekzucht en zenuwachtigheid.

Bij groote kalkarmoede ziet men kinderen wel instinctmatig zich calcium verschaffen, door kauwen op krijt of kalk van de muren. Hetzelfde verschijnsel zien we bij verschillende dieren; het gretig vreten van beenderen door honden berust op de behoefte van het lichaam aan kalk. Het drinkwater, zelfs als het kalkrijk is, bevat toch niet genoeg van deze stof, om in onze behoefte aan kalk te voorzien. Een liter kalkrijk drinkwater bevat ongeveer $\frac{1}{3}$ van het minimum, dat wij noodig hebben. Bij kalkarm water is het natuurlijk nog slechter gesteld, terwijl in streken, waar dit voorkomt, ook de groenten in hetzelfde gebrek deelen.

Kalkarme streken leveren minder degelijke soldaten dan landen, die rijk aan kalk zijn. Ook de invloed op het gebit is duidelijk, evenals die op den borstomvang en het zoogvermogen der moeders.

Honderden artsen hebben in wetenschappelijke tijdschriften mededeelingen gedaan over de toevoeging van kalk aan de voeding, maar op deze proefnemingen is tot nog toe weinig acht geslagen. „Hoe kan kalk, zulk een alle-daagsche stof, heilzaam op ons lichaam werken,” zoo redeneerde men. Sinds dien is echter aangetoond, dat calcium een voornaam bestanddeel der celkernen*) uitmaakt, en is het zeer goed te begrijpen, dat te geringe kalkaanvoer ons ziek maakt, of in elk geval minder be-

stand tegen ziekten. Een vermeerdering van kalk zal de levensvatbaarheid onzer organen verhoogen.

Bewezen wordt deze bewering door tal van waarnemingen.

Uit een mededeeling van den „Gipsverein” blijkt, dat van 400 arbeiders, die 17 jaar lang in een gipsfabriek werkzaam geweest waren, geen enkele aan tuberculose leed. Een plaatsje van Bohemen bevat veel kalkovens, hier is $7\frac{1}{2}\%$ der sterfgevallen het gevolg van tuberculose, terwijl in een naburig plaatsje zonder kalkovens, de sterfte aan tuberculose $13\frac{1}{2}\%$ bedraagt.

Voor al bij tuberculose schijnt kalktoevoer gunstig te werken. Verschillende artsen hebben gunstige resultaten beschreven, verkregen bij deze en andere ziekten, te veel om op te noemen.

Daar Calcium een belangrijk bestanddeel der organische cel is, en een geregelde toevoer er van de functiën blijkbaar verhoogt, raden de schrijvers, vooral bij herstellenden, maar ook bij gezonden, het dagelijksche gebruik van dit metaal in oplosbaren vorm met warmte aan. Men neemt hiervoor volgens hen het beste *Chloorcalcium*, een zeer goed oplosbare stof, bij elken apotheker verkrijgbaar. Hiervan losse men 100 gram in $\frac{1}{2}$ liter water op en neme van deze oplossing twee tot drie maal daags een theelepel. Dan voert men het lichaam 1 tot $1\frac{1}{2}$ gr. Chloorcalcium per dag toe. Het beste is, de oplossing, die een weinig bitter smaakt, te vermengen met de gewone spijzen of dranken (soep, koffie, thee, melk, enz.)

Onze spijzen bevatten, volgens genoemde professoren, overvloed van kalium en phosphorzuur en zelfs meestal meer magnesia dan wenschelijk is. Daar behoeven we dus niet voor te zorgen. Natrium voegen we in den vorm van keukenzout vanzelf toe. Alleen van calcium is er een te kort.*)

Door den geregelten kalktoevoer worden alle organen, vooral de klieren, rijk aan kalk, en dit is, volgens de meening der onderzoekers, lang geen nadeel, daar bij ziekte het lichaam op zijn te veel aan kalk kan teren, en de gewichtige klieren langer hun functiën kunnen waarnemen.

Velen zullen nu vragen: „Is dit geregelde kalkgebruik niet schadelijk?” Schrijvers ontkennen dit ten stelligste en voeren ten bewijze het volgende aan: Een hen, die om den anderen dag een ei legt, waarvan de schaal, die bijna uitsluitend uit koolzure kalk bestaat, ongeveer 6 gram weegt, produceert dus dagelijks 3 gram kalk, die noodzakelijk door de bloedbaan moet circuleeren. Deze groote hoeveelheid kalk heeft volstrekt geen nadeeligen invloed op het vaatstelsel, spoedige aderverkalking bij kippen is iets onbekends. Een kip weegt ± 1 K.G., zoodat naar analogie hiervan bij een man van 80 K.G. $80 \times 3 = 240$ gram kalk zou kunnen circuleeren zonder schadelijke gevolgen. De vrees, dat door kalktoevoeging aan het voedsel vroegtijdige aderverkalking zou kunnen ontstaan, is dan ook ongegrond. Aderverkalking is een ziekte der aderswand en in den grond dus een ziektoestand der cellen, waaruit deze wand bestaat. Daar kalk de cellen krachtiger maakt, zal derhalve juist kalktoevoeging de aderverkalking eerder vertragen dan bevorderen. Bovendien zagen schrijvers na kalktoevoer steeds gunstige gevolgen. Verschillende proefnemingen worden beschreven. In een landbouw-proefstation werden proeven op varkens genomen. Alle varkens kregen dezelfde voeding. Een deel bovendien z.g. voederkalk (phosphorzure kalk) en een derde deel chloorcalcium. De

*) Ons lichaam bestaat uit talloze cellen, die elk een kern bevatten.

*) En wellicht vaak ook van ijzer. Red.

laatste groeiden het sterkst, de voederkalk-varkens echter sterker dan de gewone. Voor het landbouwbedrijf is dit van groot gewicht, daar het voor den boer natuurlijk voordeliger is, als de varkens bij hetzelfde voedsel harder groeien.

Belangrijk is verder, dat toevoeging van magnesium juist de tegenovergestelde werking had. De dieren verloren den eetlust en werden lusteloos. Zoodra de magnesium echter door kalk vervangen werd, nam de eetlust weer toe, en spoedig waren de dieren weer normaal.

Ook bij konijnen verkreeg men dezelfde resultaten. Tengevolge van genoemde proefnemingen zijn schrijvers het chloorcalcium aan menschen gaan aanbevelen. Zelf gebruiken ze het reeds geruimen tijd. Een merkwaardig verschijnsel is, dat men bij hetzelfde voedsel dikker blijkt te worden en dus de voeding een weinig moet verminderen. Het schijnt, dat door den vermeerderden kalktoevoer het voedsel beter door het lichaam verbruikt wordt. Men moet dus niet, als men dikker wordt, het kalkgebruik nalaten, maar liever wat minder eten. Dat is tevens een voordeel voor de spijsverteringsorganen, die daardoor minder werk krijgen.

Diepgaande onderzoekingen hebben schrijvers verder gedaan over het weerstandsvormogen van verschillende dieren tegen ziekten, zooals miltvuur, tuberculose e.a. en bevonden, dat ook hier kalktoevoer gunstig werkt. Zelfs het voortplantingsvermogen schijnt er door bevorderd te worden. De proeven met Guineesche biggetjes en witte muizen genomen zijn sprekend.

Tot slot zeggen schrijvers: „De mensch zal door het dagelijksch gebruik van geringe hoeveelheden chloorcalcium zijn gezondheid verbeteren, zijn werklust en arbeidsvermogen zien toenemen. . . . De flesch met chloorcalcium moet op tafel even onmisbaar zijn als het zoutvat.”

NASCHRIFT DER REDACTIE. Wij hebben de Chloorcalcium-oplossing volgens het voorschrift der professoren Emmerich en Löw doen bereiden en bevonden, dat ze vrij sterk bitter en volgens onzen smaak beslist onaangenaam smaakt. Wij gelooven dan ook niet, dat het gebruik dezer oplossing op den duur bij velen ingang zal vinden. Veel beter lijkt het ons daarom gebruik te maken van *melkzuur-calcium* (*Lactas calcicus*). Chloorcalcium is alleen in oplossing te bewaren, de kristallen vervloeien aan de lucht, melkzuur-calcium daarentegen is een fijn, wit poeder, dat slechts zeer zwak bitter smaakt. Men kan dit poeder gemakkelijk onder den een of anderen drank roeren. De bittere smaak wordt dan niet waargenomen. In warme dranken lost het goed op, in koude slechts langzaam, wat echter geen bezwaar is. Met 1 gr. chloorcalcium komt ongeveer 1½ gr. melkzuur-calcium overeen, gelijk staande aan een kleine theelepel vol.

X.

PAPAVERACEEËN.

Merkwaardig voor deze plantenfamilie is, dat alle planten, die er toe behooren, *melksap* bevatten. Dit melksap is bij de verschillende geslachten verschillend gekleurd, wit, geel of rood, maar melksap hebben ze alle.

Voor de allopathische geneeskunde levert de familie der Papaveraceeën een hoogst belangrijke plant, nl. de Indische Papaver, uit wier melksap het bekende *opium* bereid wordt en hieruit de sterk vergiftige *morphine*. Ook homoeopathisch wordt opium wel toegepast, maar daar het tevens een bekend genotmiddel is, zullen wij het later in verband met andere genotmiddelen behandelen.

Voor de homoeopathie zijn uit deze familie nog twee andere planten van belang:

CHELIDONIUM MAJUS — STINKENDE GOUWE.

De stinkende Gouwe is een plant, die bij ons vrij veel gevonden wordt, voornamelijk op oude muren, bouwvallen of plaatsen, waar puin of vuil neergeworpen wordt. De geheele plant is doortrokken met een heldergeel melksap, ook de bloemen zijn geel en de wortels eveneens. In verband met deze eigenschap meende men vroeger, dat de Gouwe geneeskracht bezat tegen gal- en leverziekten. In de Middeleeuwen maakte de *signatuurleer*, volgens welke men aan een plant uiterlijk zien kan, waarvoor ze geneeskrachtig was, veel opgang. Zoo gaf men b.v. planten met hartvormige bladeren als middel tegen hartziekten, gevlekte bladeren tegen slangenbeet. Merkwaardig is nu, dat *Chelidonium* inderdaad homoeopathisch meestal bij leverziekten wordt aangewend. De ouden hebben het dus blijkbaar niet zoo mis gehad! Dat zij het op hoogen prijs schatten, bewijst wel de naam *Chelidonium*, een verbastering van *Coeli donum* — gave des hemels.

Hahnemann onderzocht voor 't eerst dit middel. Hij laakt het bij zijn tijdgenooten vooral, dat ze *Chelidonium* gewoonlijk te zamen met andere bittere kruiden toedienden en door „Vielmischerei” de zuivere werking verstoord werd. „Slechts de zuivere symptomen, door onderzoek op den gezonde verkregen”, zoo zegt hij, „kunnen luide en duidelijk leeren, waar een middel met zekerheid heil-aanbrengend moet zijn.”

SANGUINARIA CANADENSIS.

Hebben de Papaver-planten een *wit* sap en de Gouwe een *geel* melksap — *Sanguinaria* is doortrokken van een

b = zaad, a = peul.
Chelidonium.

roode vloeistof, vandaar dat de Amerikanen (*Sanguinaria* groeit in Noord-Amerika) haar dan ook „bloedwortel” noemen.

De wortel, die in Europa gedroogd wordt ingevoerd en hier tot een tinctuur verwerkt wordt, is dan ook op breuk donkerrood, terwijl zelfs de derde decimale verdunning nog licht gekleurd is.

Hahnemann heeft dit middel niet gekend. Het is pas later door Amerikaansche onderzoekers bij den homoeopathischen artsenschat gevoegd en een belangrijk geneesmiddel geworden.

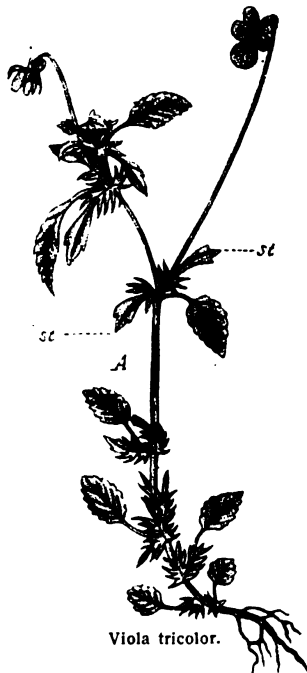
VIOLA TRICOLOR.

Het driekleurig viooltje, ook wel drievuldigheidsbloempje genoemd, is een kleine plant, die vooral in onze duinen veel wordt gevonden. Men zou het daarom ook wel duinviooltje kunnen noemen. Dit plantje verheugt zich al lang in de belangstelling der geneeskundige wereld, Hahnemann kende het reeds en onderzocht het. De Homoeopathie verwerkt het verse plantje tot een essens, die een aangename reuk heeft. Veel wordt het middel niet gebruikt, meestal bij een bepaalde soort uitslag. Behalve *Viola tricolor*, kent men nog *Viola odorata*, het welriekende viooltje, dat echter slechts zeer zelden toepassing vindt.

HYPERICUM PERFORATUM. — ST. JANSKRUID.

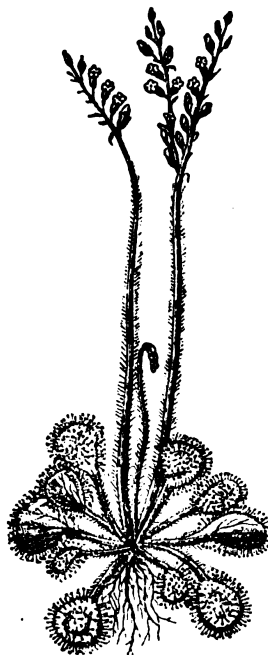
Evenals *Viola* is *Hypericum* een kruid, dat den zandgrond opzoekt. Langs den duinweg van Noordwijk tot Haarlem ziet men hier en daar de plant met haar goudgeele bloemen en kleine blaadjes, die er uitzien alsof ze geperforeerd zijn (vandaar de naam „perforatum”). Dit is echter slechts schijn, de lichte puntjes worden gevormd door cellen met doorschijnende aetherische olie, die zich in de bladeren bevinden. In 't Oosten des lands komt de plant veel meer voor, in de veenstreken van Gelderland en Overijsel vormt ze soms heele velden.

Hypericum wordt versch tot een wijnroode essens ver-

werkt, die tot uitwendig en verdund ook tot inwendig gebruik dient. Voornamelijk bij steekwonden wordt de *Hypericum*-tinctuur aangewend.

DROSERA ROTUNDIFOLIA — ZONNEDAUW.

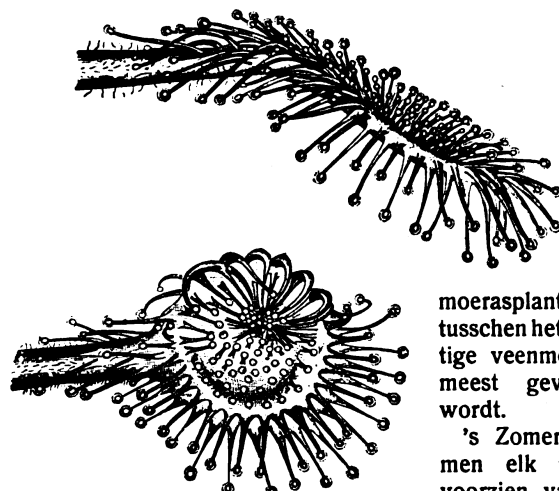

Drosera. 1e Afb.

Drosera is uit botanisch oogpunt een zeer interessant plantje. Het behoort nl. tot de vleeschetende planten. Het vleescheten van planten behoort zeker tot de merkwaardigste verschijnselen in de natuur en tevens tot de groote uitzonderingen. Een gewone plant trekt haar voedsel met de wortels uit den grond en verwerkt met haar bladgroen het koolzuur uit de lucht tot de z.g. koolhydraten (zetmeel, suiker, cellulose.) De vleeschetende planten zijn hier echter niet mee tevreden, maar trachten op allerlei wijze insecten te vangen. Vooral in tropische streken vindt men meerdere soorten. De meeste zijn in het bezit van kruikvormige organen, die wel 20 à 30 cm. lang kunnen worden. De opening der kruik is nauw en

glad, zoodat het al te overmoedige insect, dat zich te ver waagt, naar beneden valt en niet meer terug kan. Binnenin is een vloeistof, die het dierlijke spoedig geheel verteert. Een andere plant, de Vernusvliegenvanger klappt haar bladeren schielijk toe, zoodra een vliegje of kevertje het als rustplaats kiest.

In gematigde luchtstreken groeien slechts weinige carnivore planten, en onze *Drosera*, ook wel vliegenvangertje genoemd, is hiervan een der voornaamste. Het is een echt

Drosera. 2e Afb.

moerasplantje, dat tusschen het vochtige veenmos het meest gevonden wordt.

's Zomers ziet men elk plantje voorzien van een teer bloemstengel-

geltje, waaraan talrijke kleine, witte bloemetjes gezeten zijn. (Zie de 1e afbeelding). Het interessantst zijn de bladeren, geheel bezet met korte steeltjes, wier uiteinde een kleverig secreet afzonderen. Een vliegje, dat op het blad

gaat zitten, blijft kleven en wordt spoedig door de zich krombuigende steeltjes omvangen en verteerd. Voor dit verteren gebruikt de plant een eigenaardige stof, die zich ook in onze maag bevindt n.l. de *pepsine*, en welke dient tot het ontleden der eiwitten. Op de 2e afbeelding zijn twee blaadjes vergroot weergegeven. Het eene „op de loer”, het andere, kort nadat de prooi is gevangen.

Hahnemann was reeds met *Drosera* bekend. Hij noemt het een „ongemeen heroische plant” en is zeer voorzichtig bij het toedienen er van. Eerst bereidt hij de dertigste verdunning, hiervan neemt hij één druppel en verdeelt dezen over 200 tot 300 kleine suikerkorreltjes. En van deze korreltjes dient hij er *hoogstens twee* tegelijk toe. Men kan dus niet zeggen, dat Hahnemann niet voorzichtig genoeg was!

Tegenwoordig wordt dit middel gewoonlijk in D³ voorgeschreven en dan 5 druppels tegelijk, een dosis, die Hahnemann waarschijnlijk met schrik zou hebben vervuld. Het is trouwens gebleken, dat het plantje lang niet zoo vergiftig is, als Hahnemann meende.

Hij roemt het reeds als geneesmiddel tegen de „epidemische kinkhoest,” een ziekte, die volgens Hahnemann niet zooals andere acute ziekten spoedig van zelf verdwijnt, maar eerst na eene twintig tot twee-en-twintig weken lange marteling, als ze ten slotte niet met den dood eindigt.

CACTUS GRANDIFLORUS. KONINGIN DER NACHT.

De Cactaceën zijn echte woestijn-planten, die zich in hun bouw geheel aan het heerschende, droge klimaat hebben aangepast. Het is een algemeen verschijnsel in de natuur, dat op droge plaatsen de planten eigenaardige kenmerken vertoonen. Het weinige water, dat zij ontvangen, moeten zij zooveel mogelijk trachten vast te houden. Zoo ontstaan planten met taaie, lederachtige, of dikke, vlezig-bladeren of takken. De oppervlucht hiervan is zeer dik en ondoordringbaar, zoodat zulk een blad slechts zeer weinig water doorverdamping verliest.

Men heeft berekend, dat een zuilvormige Cactus in verhouding

6000 maal minder water verliest dan een tropische slingerplant.

In ons land vindt men in duinstreken eenige soorten van dergelijke planten, n.l. de Crassulaceën of vet-planten. In de Homoeopathie niet onbekend is de *Sedum acre* of *Muurpeper*, wier fraaie, zwavelgeele bloemen, tot de karakteristieke duinflora behooren. „Muurpeper” heet de plant, daar ze een scherp smaak bezit en veel op oude, verweerde muren wordt gevonden. Zulke planten blijven bij ons echter steeds klein, terwijl ze in tropische streken aanmerkelijke afmetingen krijgen. In de zandwoestijnen van Afrika maken soorten van Aloe, Agave en Euphorbium een groot deel van den plantengroei uit. Karakteristiek voor de woeste streken van Midden-Amerika zijn echter de Cactaceën, die hier in de grootste verscheidenheid voorkomen.

Bij de Cactus-planten is de stengel der plant bolvormig of vierkant verdikt, terwijl in de plaats der bladeren slechts doornen te vinden zijn. Zij kunnen geheele bosschen vormen, die voor den inboorling wel begaanbaar zijn, maar den vreemdeling bijna onoverwinnelijke hinderpalen in den weg kunnen leggen. De monument-cactus (*Cactus giganteus*), die groeit op de naakte rotsen van de waterarme hoogvlakte van Mexico verheft zijn kandelaberachtig vertakte stengels zelfs tot 20 M. hoogte. Ook de *Cereus grandiflorus* (of *Cactus grandiflorus*), die ons een homoeopathische essens levert, kan belangrijke grootte bereiken. De bloemen, die tot 25 cM. groot worden, en een heerlijken vanille-geur verspreiden, openen zich des nachts en bloeien slechts gedurende eenige uren. Deze bloemen worden met de uiteinden der stengels tot een essens verwerkt, die zeer duur is, aangezien het verzamelen veel moeilijkheden oplevert.

Ze bevat een vergift, het z.g. *cactine*, dat voornamelijk op het hart werkt. Cactus is dan ook een homoeopathisch middel tegen hart-kwalen, waarbij kenmerkend is het gevoel „alsof het hart door een ijzeren hand wordt saamgeknepen.”

SENEGA — POLYGALA SENEGA.

Een klein plantje, in Noord-Amerika inheemsch, waar het door de Indianen tegen slangenbeet werd gebruikt. Eerst in de 18^e eeuw werd de gedroogde wortel naar Engeland overgebracht en vond zoo langzaam zijn weg over Europa.

Hahnemann kende de plant nog niet, tegenwoordig echter behoort ze zelfs tot de middelen, die de apotheker verplicht is in voorraad te houden. De wortel bevat als werkzame bestanddeelen eenige *saponinen*, stoffen, die in water opgelost, hieraan schuimvormende eigenschappen geven, evenals zeep dit doet. (Het latijnsche woord voor zeep is *sapo*.)

Eigenaardig is, dat de plant als vergiftigingsverschijnselen veroorzaakt: heescheheid, droge hals en pijn op de borst; en ook de allopathische geneeskunde Senega meestal als stroop (*Sirupus senegae*) tegen hoest toedient. Hierin is ze dus onbewust homoeopathisch! Alleen zal *sirupus senegae* slechts tegen die bepaalde soort hoest helpen, waartegen het volgens het simile-beginsel is aangewezen.

In ons land, voornamelijk in de duinen, groeit een neefje van Senega, eveneens een klein plantje, de *Polygala vulgaris*, ook wel vleugeltjesbloem genoemd, om de op vlindertjes gelijkende bloemen. Deze bloemetjes komen in drie kleur-variaties voor, rood, wit en blauw. Een echt nationaal plantje dus!

C. TH. V.

Cactus Grandiflorus.

De „Ouden” en het Water.

De hydrotherapie of waterbehandeling viert tegenwoordig triomfen. De bekende Priessnitz'sche omslagen hebben welhaast overal, vooral bij de behandeling van acute, koortsachtige ziekten ingang gevonden. De kennis van de geneeskrachtige werking van het water is opnieuw gemeengoed der geneeskundige wereld geworden. Dat de artsen van „oude tijden” reeds de goede werking van het water kenden en op prijs stelden, blijkt uit hunne geschriften, waaruit wij in de volgende uitspraken een kleine bloemlezing geven.

„Gezwellen en pijnen in de gewrichten zonder zweren, eveneens jichtaanvallen en krampaanvallen worden door rijkelijk begieten met water verbeterd, genezen en opgeheven.”
HIPPOCRATES.

„Koud water, geregeld voor mondspoelingen gebruikt, is een der beste plaatselijke middelen tegen kiespijn.”

CÆLIUS AURELIANUS.

„Koud water verwarmt, warm water maakt koud, en het begieten met koud water brengt bij stijfkramp, vooral bij een jeugdig, krachtig lichaam en in den zomer, de natuurlijke lichaamswarmte terug.”
HIPPOCRATES.

„Het koude bad en het indompelen van den zieke in koud water stond sinds oude tijden tegen vele ziekten in goeden roep.”
VAN SWIETHEN.

„Bij chronische hoofdpijnen is het raadzaam elken morgen het hoofd en de slapen met een in koud water gedompeld doek in te wrijven.”
BOERHAVE.

„Bij de engelsche ziekte verdienen uitwendige middelen, vooral baden, eveneens bij scrofuleuse ziekte, een roemrijke vermelding.”
HUXHAMM.

„Koude omslagen bewijzen bij vele gevallen van jichtachtige ontstekingen uitstekende diensten.”

KINGLAKE.

„Het koude bad werkt niet alleen stimuleerend, maar ook kalmeerend op het zenuwstelsel. Ook is het bewezen, dat het lichaam daarna transpireert en verlicht wordt.”

SANCTORIUS SANCTERINUS.

„Bij neiging tot catarrh is het rationeel, zich aan koude te gewennen, daarom is het aan te bevelen de kinderen er aan te gewennen zich elken dag het hoofd koud te wasschen.”
OSEANDER.

„In het frissche water ligt een veel hoogere kracht verborgen dan wij tot dusverre vermoed hadden — een waarlijk wonderbaar levenwekkende kracht.”

HUFELAND.

Deze aanhalingen bewijzen, dat den „ouden” de geneeskraft van het water al lang bekend was, voordat Priessnitz de kennis er van, die eeuwen lang verloren was ge-

gaan, aan de vergetelheid ontrukte. Dit neemt zijn verdienste echter niet weg. Integendeel — de energie, waarmede deze man des volks de geneeskraft van het water, die hij bij zijn proefnemingen op zieke dieren had ontdekt, niettegenstaande alle tegenkanting, ook ten bate der lijdende menschheid aanwendde, verdient onze bewondering. Aan Prof. Winternitz te Weenen was het dan voorbehouden, de wetenschappelijke verklaring van de werking van het water te geven en de aanwending er van in de geneeskundige praktijk opnieuw in te voeren. Sedert dien tijd zijn zijne leerlingen op den nieuw geopenden weg voortgeschreden en hebben de hydrotherapie tot een wetenschap ontwikkeld, waarvan de „ouden” in hun „donkeren drang” geen begrip hadden.

D^r. J. V.

In de „All. Homöop. Zeitung” deelt Dr. Gustav Jäger uit Constanz eenige merkwaardige genezingen mede. Wij laten er hieronder twee van volgen:

1. Twee kinderen van den heer K., met een blaasvormigen uitslag aan de handen, die blijkbaar door infectie ontstaan was, werden tot mij gebracht, nadat de specialist voor huidziekten allerlei middelen zonder resultaat had aangewend. De puistjes deden op het eerste gezicht aan echte pokken denken. Bij nauwkeurig onderzoek bleek echter, dat de kinderen melk hadden gedronken, afkomstig van een koe, die door pokstof ziekgemaakt was, om haar bloedserum voor het vaccineeren te kunnen gebruiken. Beide kinderen waren natuurlijk in hun jeugd gevaccineerd, maar de immuniteit tegen pokkengift was blijkbaar verdwenen. Tot groote verbazing van ons allen verdwenen de puistjes na toepassing van *Thuja-tinktuur*, inwendig en uitwendig, binnen twee dagen.

2. Mej. Sch. leed aan hallucinaties. Zij hoorde zich telkens uitschelden, vooral hare naaste bloedverwanten beschimpten haar onophoudelijk. 13 Mei 1912 kwam zij tot mij. De zieke zit met een diep-gerimpeld voorhoofd en vijandige uitdrukking in het gezicht voor mij, hoort onophoudelijk stemmen, hoewel niemand spreekt. Wat men tot haar zegt, is volgens haar zóó afschuwelijk, dat ze het niet kan weergeven. Deze toestand bestond reeds sedert weken en alle kalmeerende middelen waren vruchteloos, waarom de fondsarts haar in een krankzinnigen-gesticht wilde laten opnemen. Voor de slapeloosheid, waaraan zij leed, schreef ik haar Morphine voor, waarvan de zieke dienselfden avond 10 mgr. innam, (verder heeft zij geen morphine meer gekregen). Bovendien moest zij vier maal daags *Hyoscyamus* innemen. Na 36 uur was de zieke geheel helder, de zinsverbijstering was verdwenen, en zij zag zelfs in, dat de gehoorde stemmen in haar eigen hoofd ontstaan waren. Deze verandering stelde ik persoonlijk vast, later zocht de zieke mij nog eens op, overgelukkig en dankbaar voor haar genezing. Tot nu toe (24 Juli) is zij normaal gebleven.

Hyoscyamus is hier het werkzame middel geweest, daar Morphine nooit hallucinaties geneest.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als reformator.

I.

Na Hahnemann als arts te hebben leeren kennen, zullen wij ons nu bezig houden met zijn hervormingswerk.

Hij was niet zachtmoedig van natuur, daarom klinken zijn woorden vaak hard, barsch, zelfs hatelijk. Wij zullen zien, hoe hij met scherp blik de volslagen onwaarde der toenmalige therapie en het verderfelijke geknoei der artsen meer en meer doorzag. In dezen chaos zou een zwakke stem verloren zijn gegaan. Maar Hahnemann had een sterk, gezond lichaam en een levendig temperament, en hij trad op met al zijn kracht tegen de dwaasheden van zijn tijd. Of het niet beter ware geweest, als hij in wat meer verzoenenden toon geschreven had, zullen wij hier niet beoordeelen.

Reeds in 1774 spreekt hij verachtelijk van „mode-artsen.” In 1786 gaat hij in zijn boek over arsenicum tegen den ellendigen toestand der artsennijlkunde te keer, vooral tegen de „artsen-kwakzalvers,” die arsenicum onvermengd op wonden strooien en daardoor vaak den dood der zieken veroorzaken.

In 1791 vertaalde hij het boek van Monro, waarin stond, dat Spaansche vliegen „kwade” sappen oplosten. Teekennend voor zijn geniale blik is, wat hij hierover zegt: „Dat is de gewone waan, dat de blaartrekkende middelen slechts de kwade sappen uittrekken. Als de lichaams-sappen gedurende hun kringloop, over 't geheel genomen, van gelijkmatige samenstelling zijn, kan geen verstandig physioloog begrijpen, hoe een blaartrekkend middel op de plaats zijner aanwending juist de schadelijke sappen kan verzamelen en uittrekken. Inderdaad is de blaar onder het pleister slechts gevuld met een deel van het gezamenlijke bloedwater. Maar ook bij aderlaten zou men, naar den waan dezer kortzichtigen, slechts het slechte bloed aftappen . . . ! Ik ben ontsteld over de schade, die zulke algemeen verbreide dwaasheden aanrichten.”

Voor al ijverde hij reeds vroeg voor *eenvoudige voorschriften*. Om dit op de juiste waarde te kunnen schatten, moet men bedenken, dat toen nog algemeen verkondigd werd, dat een goed recept uit verschillende deelen moest bestaan. In dien zin had ook Hahnemann onderwijs genoten, en hij bekende later, dat hij zich slechts zeer moeilijk had kunnen ontworstelen aan deze leer. Men ziet hem dan ook aanvankelijk nog telkens mengsels gebruiken, hoewel hij er zich toch steeds meer van los maakt. Reeds in 1784 beveelt hij eenvoudige behandeling aan. In 1791, sprekende over een gecompliceerde behandeling van een leverziekte, vraagt hij: „Wat helpt nu eigenlijk? Zoo lang wij niet eenvoudige middelen toepassen, en de begeleidende omstandigheden, levenswijze, enz. zorgvuldig bestudeeren, zal onze artsennijlkunde nog lang een mengsel van vermoedens, waarheid en verdichtsel blijven.”

In 1797 schreef hij een stuk over dit onderwerp, waaruit wij een en ander aanhalen:

„Eenvoud is der artsen hoogste wet.”

„ . . . Hier moet men vragen: Is het goed, velerlei geneesmiddelen in één recept te mengen; baden, klysteeren,

aderlatingen, trekpleisters, omslagen, inwrijvingen tegelijkertijd, of kort na elkaar voor te schrijven, als men de artsennijlkunde tot haar hoogsten bloei wil brengen, werkelijk genezen en in elk geval ervaren wil, wat de geneesmiddelen uitgewerkt hebben, om ze in dergelijke gevallen met des te grooter geluk te kunnen aanwenden?”

„De menschelijke geest omvat nooit meer dan één begrip op eens, kan haast nooit het resultaat van twee op een object werkende krachten tot beide oorzaken in de juiste verhouding terugbrengen; hoe kan hij dan de geneeskunde tot grootere zekerheid brengen, als hij zich er op toelegt, een menigte verschillende krachten tegelijkertijd op een ziekelijke lichaamsverandering te laten werken . . . ?”

Zooals men weet moest, volgens de leer, een recept bestaan uit 1°. de *basis* — het hoofdmiddel, 2°. het *adjuvans* — het hulpmiddel, 3°. het *dirigens* — dat de richting aanwees, 4°. het *corrigen*s — dat te sterke of verkeerde werking moest voorkomen, en 5°. het *constituens* — dat diende om de bovengenoemden in vereischten vorm af te leveren. Hahnemann spot hierover:

„Wie zegt ons, of niet het adjuvans of het corrigen in een veelhoofdige recept als basis werkt, of het constituens niet aan het geheele mengsel een andere richting geeft? (dus als dirigens werkt. Vert.) Heeft het hoofdmiddel, als het werkelijk het rechte is, een hulpmiddel noodig? Of misschien ook nog een dirigens? Waarom niet? Aan de leer moet voldaan worden.”

„Ik durf beweren, dat twee artsenijen, samengemengd, bijna nooit ieder zijn eigen werking in het lichaam zullen doen, maar bijna steeds zal een soort middelwerking, van beide enkele werkingen verschillend, het gevolg zijn. . . .”

„Hoe samengestelder onze recepten zijn, des te donkerder wordt het in de geneeskunde.”

„Wie mij heden bij een ziekte een ander middel ziet geven dan gisteren, en morgen weer een ander, die kan zeggen, dat ik in mijn behandeling twijfel; maar wie mij twee of drie dingen in één en hetzelfde recept ziet mengen, die kan zeggen: deze man is in nood, hij weet niet recht, wat hij wil; wist hij dat het eene middel het juiste was, dan zou hij zeker niet het andere en nog minder het derde er aan toevoegen.” —

„Indien ik niet wist, dat naast mij nog eenige der besten voor den eenvoud in het strijdperk traden, waarlijk, ik zou het niet wagen deze ketterij te verkondigen. Wie weet, of ik niet, als Galilei, het draaien van de aarde om de zon zou afzweren. — Maar, het begint dag te worden!”

In het jaar 1798, ter gelegenheid van de vertaling van een geneeskundig werk, trekt hij opnieuw tegen de „op veelmengsels verliefde artsen” te velde.

„Wie kan beoordeelen, wat voor goeds de samenstelling van 3 zoo uiterst sterk werkende ongelijksoortige dingen als ricinus, lood- en kwikzilverpraeparaten kan teweegbrengen. . . . Het hoogtepunt der tegenwoordige empirie is de aanwending van samengestelde, sterkwerkende middelen. . . . Van de krachten van een gecombineerd geneesmiddel laat zich van te voren niets zeggen. Ieder middel heeft zijn eigenaardigheid. Als men verscheidene kogels in verschillende richtingen en met verschillende kracht tegen elkander aan laat botsen, wie zal dan vooruit zien, welke banen ze beschrijven zullen?”

—•••••

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 28 Juni 1881 (Sibl. N° 124).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Migraine — De Internationale Homoeopathische Raad. — Homoeopathische Planten. XI. (met afbeelding.) — Uit de Praktijk. — De hygiënische beteekenis van ooft. — De tachtigste algemeene vergadering van de Vereeniging van Duitsche homoeopathische artsen. — Hahnemann en de Homoeopathie.

MIGRAINE.

Onder de vele soorten van hoofdpijn neemt de migraine of halfzijdige hoofdpijn een bijzondere plaats in.

Hoofdpijn is een verschijnsel, dat bij vele ziekten voorkomt; wat wij onder migraine verstaan, is echter een op zichzelf staande ziekte, waarvan de hoofdpijn, die zich over ééne helft van het hoofd uitstrekt, dan eens rechts, dan eens links, wel het voornaamste, maar niet het eenige verschijnsel is. Deze hoofdpijn treedt in min of meer regelmatige, met bepaalde tusschenpoozen wederkerende aanvallen op. De hoofdpijnaanvallen gaan vaak met verschillende andere ziekteverschijnselen, zooals gezichts- en spraakstoornissen, afwijkingen in de spijsvertering, braken, algemeen gevoel van onwelzijn, gepaard.

De oorzaak van deze ziekte is te zoeken in eene afwijking van het zenuwgestel, die meestal erfelijk is. Zij komt het meest bij vrouwen voor, ofschoon ook het mannelijk geslacht er niet vrij van is.

In verreweg de meeste gevallen kan men opmerken, dat migraine bij verschillende leden van dezelfde familie voorkomt. Vaak gaat ze van moeder op dochter over, en vertoont zich reeds in de jonge kinderjaren of begint in de ontwikkelingsperiode en duurt tot 50 à 60 jarigen leeftijd, wanneer zij niet vroeger tot genezing gebracht wordt. Daarna neemt zij gewoonlijk langzamerhand af, of houdt vrij plotseling op.

Hoogst zelden komt het voor, dat zij eerst na het 30e levensjaar begint.

Bij mannen vindt men de meeste migrainelijders onder gezulken, die veel met 't hoofd werken, geleerden, bij wie echter ook wel een overigens ondoelmatige levenswijze medewerkt.

Behalve een zekere aangeboren vatbaarheid, die in 't zenuwgestel zetelt, is weinig zekers bekend omtrent bepaalde afwijkingen in 't gestel, die als oorzaak van migraine zouden kunnen gelden, ofschoon men die wel gezocht heeft in reumatiek en jicht of stoornissen in de spijsvertering.

Het is met zekerheid aan te nemen, dat geestelijke en lichamelijke overspanning en alles wat nadeelig op 't zenuwgestel werkt, oorzaak kan zijn van 't ontstaan dezer aandoening bij personen, die er reeds een zekere vatbaarheid voor hebben.

Neerdrukkende levensomstandigheden, ergernis, kommer en verdriet zijn ongetwijfeld elementen, die deze ziekte bevorderen en tot de gelegenheidsoorzaken gerekend moeten worden.

Eindelijk kunnen ook stoornissen in de spijsvertering wel eens oorzaak zijn, dat een migraineaanval optreedt. Dit zijn echter geen eigenlijke oorzaken van de ziekte, maar, zooals gezegd, gelegenheidsoorzaken, die een aanval te voorschijn roepen bij personen, die aan migraine lijden.

Beschouwen wij nu eens den eigenlijken migraineaanval wat nader, dan zien wij, dat deze ongeveer 't volgende verloop vertoont, aan degenen, die aan deze kwaal lijden, wel bekend.

Gewoonlijk gaan verschijnselen vooraf, die den aanval

reeds eenige uren van te voren aankondigen. Vele lijdens bemerken bijv. reeds den avond te voren de nadering van den aanval door een onbehagelijk gevoel, mismoedige gemoedsstemming, een gevoel van zwaarte of drukking in 't hoofd.

Ook komt het wel eens voor, dat gezichtsstoornissen den aanval aankondigen, zooals het zien van zwarte vlekken of punten, ook wel van lichtende punten, „sterrenzien” of lichtende en gekleurde vlekken of bliksemvormige figuren.

Zelfs gebeurt het wel eens, dat de helft van 't gezichtsveld geheel verduisterd wordt en wel bij linkszijdige hoofdpijn verduistering van de rechter helft van 't gezichtsveld en omgekeerd.

Deze verschijnselen duren gewoonlijk slechts korten tijd, niet meer dan eenige minuten.

Veel zeldzamer komen nog andere verschijnselen voor, zooals gevoel van kriebelen, iets dergelijks als wat men voelt in een been, dat „slaapt,” over ééne helft van het hoofd, verder oorsuizen en zelfs spraakstoornissen.

Al deze verschijnselen hebben natuurlijk voor den homoeopaath hunne beteekenis bij de keuze van het passende geneesmiddel voor deze ziekte. Vooral echter dient men de eigenaardigheid van het verloop van den eigenlijken pijnaanval in 't bijzonder in aanmerking te nemen. Onmiddellijk na, of nog tijdens den duur der voorloopige verschijnselen begint de eigenlijke hoofdpijn, meestal niet direct met volle hevigheid, maar langzaam aan toenemende. De plaats, waar de pijn hoofdzakelijk zetelt, is meestal boven 't oog, de zijdelingsche voorhoofdstreek en de slaapstreek; echter breidt zij zich ook over de geheele rechter- of linkerhelft van 't hoofd uit, tot in de achterhoofdstreek. Ook wordt de pijn soms in het inwendige van 't oog gevoeld.

Behalve de plaats, waar de pijn zetelt, is ook de aard van de pijn karakteristiek en van belang als onderdeel van het geheele ziektebeeld. Soms is het een gevoel van hevigen druk, alsof het hoofd ingedrukt wordt, dan weder stekend, alsof met een scherp voorwerp in 't hoofd gestoken wordt, of borend, kloppend, hamerend.

Gedurende den tijd, dat de pijn het hevigst is, bestaat meestal een buitengewone gevoeligheid voor zintuigsin-drukken, vooral voor geluid en licht, zoodat de patiënten liefst in 't donker liggen op een plaats, waar zoo weinig mogelijk geluid kan doordringen. Zij worden dan gaarne in alle opzichten volkomen met rust gelaten. 't Geringste geluid, dat 't oor, of licht, dat 't oog treft, is onverdragelijk en verhoogt de pijn. Vaak treedt ook, wanneer de pijn ondragelijk wordt, misselijkheid en braken op, waarop een gevoel van verlichting volgt. De duur van den geheelen aanval is meestal één dag, gelukkig zelden twee of drie dagen.

Nadat de eigenlijke pijn geweken is, blijft een gevoel van afmatting over; en eerst nadat een verkwikkende slaap gevolgd is, gevoelt men zich bij het ontwaken weder geheel hersteld.

Gedurende den aanval valt soms nog op te merken, dat de ééne helft van het gezicht, aan den kant, waar de pijn zetelt, bleek en ingezonken uitziet en de andere helft het tegendeel vertoont, terwijl dit tegen het einde van den aanval verandert en soms juist andersom is.

Diegenen onzer lezers, die zelf aan de kwaal lijden, zullen wel in de gegeven beschrijving herkennen, wat zij zelf zoo vaak ondervonden hebben, al zullen zij sommige

bijzonderheden zelf niet hebben kunnen waarnemen. Het is duidelijk, dat wij hier met een geheel bijzonder ziektebeeld te doen hebben, verschillend van zoo menigen anderen vorm van hoofdpijn, die op zichzelf of als verschijnsel van andere ziekten voorkomt.

Behalve het eigenaardige van den eigenlijken aanval van pijn, vertoont de ziekte deze bijzonderheid, dat de aanvallen met bepaalde tusschenpoozen, periodiek, terugkeeren. De intervallen zijn zeer verschillend van duur, van een week tot een, twee of meer maanden, soms zijn de tusschenpoozen ongelijk van duur, soms ook regelmatig even lang. Zoo komt het voor, dat de aanvallen regelmatig elke week op denzelfden dag terugkeeren zonder een bepaalde aanleiding; komen zij onregelmatig, dan is er dikwijls wel een bepaalde aanleiding, een van de bovengenoemde gelegenheidsoorzaken.

Zoo ziet men, dat er nog tamelijk veel verscheidenheden voorkomen in het verloop dezer ziekte. Hoewel zij niet met levensgevaar verbonden is, moet zij toch als een ernstig lijden beschouwd worden, vaak zeer lastig en kwellend, dat bovendien een telkens terugkeerend hindernis vormt voor hen, die geregelden arbeid moeten verrichten.

(Wordt vervolgd.)

D^r. D. K. M.

Op het wereldcongres voor Homoeopathie, verleden jaar te Londen gehouden, werd besloten tot instelling van een Internationalen Raad. Deze Raad zal zich ten doel stellen de behartiging der belangen, die de Homoeopathie als geheel betreffen. Is het Wereldcongres te beschouwen als een brandpunt van homoeopathische wetenschap, de Internationale Raad is de concentratie van de praktische vragen, die zich overal, waar homoeopathen leven, voordoen. Daarom kunnen wij de instelling van dien Internationalen Raad met vreugde begroeten. Het is een bewijs van het éénheidsgevoel, dat de homoeopathen van alle werelddeelen bezielt.

De eerste zitting van den Raad had dit jaar plaats te Zurich, na afloop der jaarvergadering van Duitsche homoeopathische artsen.

Dr. Mac Clelland (Noord-Amerika) wees op de noodzakelijkheid van een Internationalen Raad tot bevordering der Homoeopathie. Over de wetenschappelijke waarde der homoeopathische leer kan na een eeuw van ervaringen geen twijfel meer zijn. De oorzaken van de betrekkelijk langzame uitbreiding moeten dus elders liggen. Deze hinderpalen uit den weg te ruimen, is de taak van den Raad.

Vervolgens kreeg Dr. Burford, Londen, de man van wien het idee tot instelling van den Raad is uitgegaan, het woord. Wij laten zijn belangrijke rede hier verkort volgen:

Hoe kan de Homoeopathie zich een overheerschende plaats in de wereld veroveren?

De Internationale Raad, hier vergaderd, treedt niet op

met groot vertoon, zijn beraadslagingen worden niet heinde en verre uitgebazuind, en toch is het onderwerp onze besprekingen gewichtiger dan hooft politiek, belangrijker dan oorlog en vrede. Want het gaat hier om den grondslag der samenleving, de *volksgezondheid*. Zurich in het vrije Zwitserland, omringd door de eeuwige bergen, de beschermers der vrijheid, is de rechte plaats voor zulk een arbeid.

De Homoeopathie is nog pas kort geleden als een nieuwe loot uit den boom der medische wetenschap ontsproten. Hare hoofdmannen, de baanbrekers, verspreidden zich spoedig over de geheele beschaafde wereld, waardoor een groot aantal locale vereenigingen ontstonden, met weinig voeling onderling. Het was de periode der „waterdichte schotten.” Elke groep had haar eigen belangen en denkbeelden, en voelde voor de andere slechts een zuiver academische belangstelling. Dit heeft aan de Homoeopathie veel schade gedaan en de volle ontplooiing harer innerlijke kracht verhindert. Ook verschillen in ras en taal werkten hier-toe mede.

Op het Wereldcongres te Londen kwam onder den indruk van de berichten over den meer of minderen vooruitgang der Homoeopathie in alle landen, eindelijk het besluit tot stand een centraal comité te benoemen, om de eenheid in gedachte tot eenheid in de daad om te zetten en een Wereldhomoeopathie te scheppen. Dit comité zal elk jaar vergaderen en op het volgende Congres verslag uitbrengen. Alle op de gansche wereld verspreide krachten zijn op deze wijze in één verbond vereenigd, dat de kernspreuk huldigt: „Eén voor allen, allen voor één.”

Onze opgave luidt: „Hoe kunnen wij onze geneeswijze een overheerschende plaats doen innemen?” Wij weten, dat het tot nog toe nergens zoo is. Waar bezit, 100 jaar na haar ontstaan, de Homoeopathie de plaats, die haar toekomt? Welk land heeft ze officieel erkend? Welke maatregelen hebben wij genomen om het groote publiek te bewerken? Slechts door eenheid worden wij machtig, en deze eenheid te bevorderen is het streven van onzen Raad. Naar analogie van Plato's „Republiek,” den door hem gedachten ideaalstaat, denkt zich spreker ook de Vereeniging van Homoeopathen uit alle landen als een „homoeopathische republiek.” Geen enkel onderdaan dezer republiek kan tot de anderen zeggen: „Ik heb u niet noodig.” Als één lid zich van de anderen afscheidt, beleeft dit verlies voor allen. Ieder werkt voor de gemeenschap, allen bezielt het gevoel van broederschap.

Elke staat heeft zijn eigen ervaringen op homoeopathisch gebied, allen komen samen in den Raad, waardoor zij elkanders ervaringen kunnen leeren kennen en van elkaar kunnen leeren. Ook is de eene staat meer geschikt voor de bestudeering van een of andere vraag dan de andere. Het onderzoek naar de behandeling van slangenbeten, tropische ziekten, melaatschheid b. v. kan moeilijk door noordelijke landen verricht worden. Zoo kan elk land op eigen wijze meewerken, ieder kan een steentje aandragen.

Ten slotte gaf Dr. Burford eenige middelen aan, die tot uitbreiding der Homoeopathie kunnen dienen:

- a. *Bevordering van geneesmiddelenonderzoek;*
- b. *Het streven jonge artsen te winnen voor de homoeopathische therapie.*

Overall bestaat een verlangen naar méér homoeopathische artsen. Maar oude allopathen zijn moeilijk te bekeeren daarom moeten we ons tot de jongeren of tot de medische studenten wenden.

c. *Het oprichten van homoeopathische ziekenhuizen.*

De bloei der Homoeopathie in een land hangt nauw samen met dezen factor. Voor het groote publiek is zulk een ziekenhuis een *zichtbaar bewijs* voor den vooruitgang en de kracht der homoeopathische geneeswijze. Ziekenhuizen zijn voor ons, wat kanonnen zijn voor een leger.

d. *Het stichten van leerstoelen voor Homoeopathie.*

Praktisch, maar ook theoretisch moet de student of jonge arts de homoeotherapie kunnen onderzoeken.

Gedurende de verdere beraadslagingen van den Raad werd door Dr. Cattori-Locarno het plan geopperd tot stichting van een „*Internationaal Homoeopathisch Sana-torium*,” waarin aan de geheele wereld kan getoond worden, wat de homoeopathie op dit gebied vermag.

Dr. van den Berghe, Gent, deelt mede, dat het volgende jaar in *Gent* een tentoonstelling zal gehouden worden en noodigt den Raad uit het volgende jaar te dier plaatse te vergaderen. Aldus wordt besloten.

Dr. Mende-Ernst, Zurich, klaagt over de vijandige houding der allopathen in Zwitserland. Zelfs specialisten weigeren vaak met homoeopathen in consult te treden. Afgevaardigden van andere landen hadden echter betere ervaringen.

Na lange, levendige gedachtenwisseling nam de Raad ten slotte volgende 10 artikelen aan:

1. De organisatie draagt den naam: *International Homoeopathic Council*.
2. *Doel* is ontwikkeling en uitbreiding der Homoeopathie over de gansche wereld.
3. De International Council vergadert *jaarlijks*.
4. *Leden* kunnen slechts geëxamineerde artsen zijn.
5. Elk land heeft zijn *eigen vereeniging*. Deze vereeniging kiest de vertegenwoordigers voor den Council.
6. Het *bestuur* van den Council bestaat uit voorzitter, onder-voorzitter, penningmeester, en twee secretarissen. De beide secretarissen van het Internationale homoeopathische Congres zijn het tevens van den Council.
7. Het *uitvoerend comité* van den Council, bestaat uit het bestuur van het Congres.
8. Het uitvoerend comité blijft het *geheele jaar door in werking*. Het voert de besluiten uit, die de Council in zijn jaarvergaderingen neemt.
9. De *gelden* worden door de Vereenigingen van alle landen opgebracht.
10. *Elk land richt een geldfonds op* om de door den Council noodig gekeurde maatregelen te kunnen nemen. Het aantal vertegenwoordigers, die elk land naar den Raad mag afzenden, is als volgt:
Noord-Amerika 7, Engeland 5, Duitschland 4, Frankrijk 3, België, Nederland, Oostenrijk, Zwitserland en Spanje elk 2, Rusland, Italië, Zweden, Brazilië, Mexico, Chili, Oost-Indië, Egypte, Zuid-Afrika, Denemarken en Australië elk 1 afgevaardigde.

Na een hartelijk afscheidswoord van den voorzitter ging de vergadering tot het volgende jaar uiteen.

XI.

RUTACEEËN

Tot deze familie behooren over 't algemeen aromatische boomen, slechts zelden kruidachtige planten, zooals de voor ons belangrijke:

RUTA GRAVEOLENS — WIJNRUIT.

Zooals de naam „graveolens” reeds te kennen geeft, is Ruta een sterk riekende plant. Men beweert zelfs, dat op stille, warme avonden de plant zooveel aetherische olie uitwasemt, dat de lucht in de onmiddellijke omgeving ontvlambaar is. Zij komt oorspronkelijk uit Zuid-Europa, maar wordt sinds langen tijd in onze moestuinen gekweekt en was als volksgeneesmiddel bij Hahnemann bekend. In de „Reine Arzneimittellehre” vermeldt hij, dat reeds door vroegere artsen de voortreffelijkheid van Ruta bij oogbezwaren tengevolge van te veel lezen was ontdekt en zegt, dat men wel zeer verblind moet zijn, om niet in te zien, dat deze geneeskracht berust op de gelijksoortige werking, die Ruta op den gezonde heeft.

Onder de symptomen, die Hahnemann van Ruta opgeeft noemt hij dan ook o.a.:

„Jeuken in de ooghoeken en aan de onderste oogleden, dat na wrijven bijtend wordt” en „kramp van 't onderste ooglid, na afloop loopt er water uit beide oogen.”

De homoeopathie gebruikt van Ruta het versche kruid, even voor den bloei verzameld, en verwerkt dit tot een hoogst eigenaardig, eenigszins bedwelmend riekende essens, die ook uitwendig, voornamelijk bij verstuikingen wordt toegepast.

Dat de Rutaceeën aromatische planten zijn bewijst wel in de eerste plaats het geslacht *Citrus*. Citrussoorten zijn altijd-groene, vaak doornachtige boompjes met witte, wel-

Ruta Graveolens.
a. een stukje bladweefsel met
olieklieren. (vergroot)

riekende bloemen, die oorspronkelijk uit tropisch Azië komen, maar over alle warme landen der aarde door den mensch verspreid zijn. Zij leveren ons zeer gezochte vruchten, zoo o.a. *Citrus vulgaris*, de oranjeappel; *Citrus Limonum*, de citroen; *Citrus aurantium*, de sinaasappel. Ook de *Sucade* is niets anders dan de schil van een citrusvrucht.

Bij nauwkeurige beschouwing der schil van een citroen of sinaasappel, kan men hierin duidelijk kleine, ronde bolletjes herkennen. Dit zijn de oliecellen, die de aetherische olie bevatten. Deze aetherische olie heeft, chemisch gesproken, veel overeenkomst met terpentijn; beide bestaan grootendeels slechts uit verbindingen van koolstof en waterstof, en staan als zoodanig tegenover de vaak afschuwelijk ruikende zwavelhoudende oliën, die wij reeds bij *Cepa* leerden kennen.

Voor dames is het wellicht niet onbelangrijk te weten, dat een der voornaamste bestanddeelen van hunne Eau de Cologne, de oleum citri, of citroen-olie is, een olie dus, die uit de citroen-schillen gestookt wordt.

Hoewel slechts zeer zelden in de Homoeopathie gebruikt, zijn de gedroogde bladeren van *Pilocarpus Jaborandi* toch de vermelding waard, daar zij een zeer eigenaardig werkend vergift, de *Pilocarpine* bevatten. Het is een sterk werkende stof, zoodat de Nederl. Pharmacopee slechts 20 mgr. als grootste dosis toelaat. De voornaamste werking van pilocarpine is sterke zweetopwekking, zoo zelfs, dat de hoeveelheid afgescheiden zweet tot 1 K.g. kan bedragen. Hiermee gaat sterke speekselafscheiding gepaard en vochtafzondering uit neus- en keelslijmvlies.

In Brazilië, de stamplaats der plant, gebruikte men de bladeren al sinds eeuwen, echter eerst in de tweede helft der negentiende eeuw werden ze naar Europa overgebracht. Het is wel vreemd, dat een kruid, met zulke karakteristieke eigenschappen, zoo weinig in homoeopathische kringen de aandacht heeft getrokken.

ANACARDIACEEËN.

Evenals tot de Rutaceeën behooren tot de Anacardiaceeën meest aromatische, harsen of aetherische oliën bevattende planten. Men brengt beide familiën dan ook met nog andere tot de groote groep der *Therebinthineeën* of terpentijnachtigen, omdat ze alle op terpentijn gelijkende producten in bladeren, takken of zelfs zaden afscheiden. Dit is o.a. het geval met de zaden van: *Anacardium*.

Het is een weinig gebruikt, maar toch grondig onderzocht middel. De *Anacardium*boom groeit zoowel in Oost- als in West-Indië, maar de Oost-Indische soort, die *hartvormige* zaden levert, is de door Hahnemann onderzochte. Hij onderscheidt deze soort duidelijk van de West-Indische, die *niervormige* zaden voortbrengt. In zijn boek: „Die Chronischen Krankheiten” vermeldt hij o.a. het volgende:

„De vrucht van den *Anacardium*-boom bevat tusschen de buitenste, zwart glanzende, *hartvormige*, harde schil en de zoete kernen een dik, zwartachtig sap, waarmee de Indianen hun wasch onuitwischaar merken en die van een zoodanige scherpte is, dat moedervlekken er mee weggeëst kunnen worden.”

Het sap is slechts, zoolang de zaden nog vrij versch zijn, week, honigachtig, later droogt het in. Dit ingedroogde sap gebruikte Hahnemann voor verwrijvingen met melksuiker, *niet* het geheele zaad, zooals men later veelal deed. Beter is het, met het oog op bederf, van de zaden een tinctuur te maken. De werkzame bestanddeelen, eenige zeer scherpmaakende, zelfs de huid etsende stoffen, gaan hierin over.

In de Middeleeuwen was *Anacardium* vooral bij de Arabische artsen een beroemd geneesmiddel. Men nam het vroeger in tegen *zwakte van het geheugen* en nu is het weer merkwaardig te zien, dat juist *geheugenverlies* en *hersenzwakte* karakteristieke symptomen van *Anacardium* zijn. Hoe vaak is het gelijksoortigheidsbeginsel toch reeds in praktijk gebracht door menschen, die van deze wet niet het minste wisten.

Ook tegenwoordig bestaat er bij het volk nog een geloof aan de genezende werking der *Anacardium*-zaden (door den volksmond niet onaardig „olifantsluizen” genoemd). Men draagt in Z.-Europa soms een snoer dezer zaden om den hals en gelooft, dat dit helpt tegen reumatiek, waarbij het geloof wel meer zal helpen dan de zaden.

C. TH. V.

Beenzweren.

Dr. Paul Chiron, Parijs, geeft in de „Propagateur de l'Homoeopathie” twee gevallen van zwerende spataderen, genezen door homoeopathische behandeling. Bij nauwkeurige lezing zal men opmerken, dat gedurende bijna de geheele behandeling één hoofdmiddel (Clematis of Arsenicum) wordt aangewend en daartusschen in, telkens gedurende korten tijd, nog enkele andere middelen, aangewezen door tijdens de behandeling optredende symptomen. Het geheel geeft ons een duidelijk beeld van een nauwgezette, homoeopathische behandeling.

Dr. Chiron dan verhaalt ons het volgende:

Beenzweren gelden, zooals bekend is, voor zoo goed als ongeneeslijk, en wij moeten toegeven, dat de allopathische behandeling inderdaad zeer vaak negatieve resultaten geeft. En toch vinden we in medische boeken een menigte pasta's, pomades en zalven, die voor deze booze zweren worden aanbevolen. Jammer genoeg is hun veelgeprezen werkzaamheid — op het papier — bij de praktische toepassing minder opvallend, zoodat al te dikwijls de vurig verlangde genezing op zich laat wachten. Onder den invloed van dergelijke praeparaten houdt gewoonlijk de afscheiding der verzwering op, er worden korsten gevormd en de ontsteking schijnt minder te worden. Men gelooft reeds de zaak gewonnen te hebben. Plotseling, zonder zichtbaren grond, komt er stilstand in de littekenvorming, alles gaat weer achteruit, en tenslotte is men weer even ver als bij 't begin. Ook hier dezelfde geschiedenis. Maar men geeft den moed niet op, komt van pasta's tot zalven, van zalven tot pomades of smeersels, kortom doorloopt de geheele allopathische receptenverzameling, alles met even weinig resultaat. En dan, ten einde raad, wenscht men artsen en artsenijen naar de maan, en geeft elke verdere behandeling op.

Bij gelegenheid hoort zulk een teleurgestelde eens over de homoeopathie spreken. „Het is weliswaar een ietwat zonderlinge geneeswijze,” zoo vertelt men hem, „maar velen vinden er toch baat bij.” „Wij hebben van verrassende genezingen gehoord.” „In uwe plaats zou ik eens de proef nemen.”

De zieke is niet overtuigd, volstrekt niet, hij aarzelt. Heeft hij niet al zoo veel geprobeerd? Waarom nu weer een nieuwe behandeling, die ten slotte toch nutteloos zal blijken te zijn? Maar de pijnen kwellen den lijder, de zweren hinderen hem, maken hem het leven ondragelijk en — ziedaar! hij gaat een homoeopaath consulteren!

In zulk een stemming kwamen ook de twee personen tot mij, wier behandeling en genezing ik hier wil schetsen. Slechts één ding speet hen na hun beterschap — dat zij niet eerder gekomen waren.

I.

Mejuffrouw X., oud 31 jaar, kwam begin Januari 1908 op mijn spreekuur. Zij verhaalt, dat ze sinds 4 jaren aan beenzweren lijdende is. Niettegenstaande alle mogelijke soorten van behandeling, die ze onderging, heeft ze tot

nu toe geen blijvende beterschap verkregen. Sinds eenige maanden is de kwaal weer verergerd, de wonden zijn grooter geworden en de pijnen bijna ondragelijk. Zij lijdt verschrikkelijk, zelfs 's nachts gedurende de bedrust en slaapt daarom slechts weinig. Overdag moet ze altijd op de been zijn en sleept zich met moeite voort.

Bij het afnemen van het verband vond ik twee uitgebreide verzweringen, aan elk been ééne. De wonden hadden sterk gekartelde, donkerblauwe randen, en een troebele, stinkende vloeistof vloeide er uit. De huid er om heen was bruin, droog en zeer gevoelig bij aanraking. Ik schreef voor: Uitwendig: *Clematis-tinktuur*, met gekookt water verdund, 20 druppels tinktuur op 100 gram water, inwendig: *Clematis D 6* in groote suikerkorrels (kleine pillen), telkens twee korrels te nemen.

21 Januari. De behandeling heeft 10 dagen geduurd. De zweren zien er beter uit, de afscheiding is verminderd en helder, de stank verdwenen. Patiënte klaagt nog over een brandend gevoel in de wonden, erger des nachts bij bedwarmte. *Clematis*-omslagen worden voortgezet. Inwendig *Sulfur D 30*, gedurende 2 dagen, 's morgens en 's avonds 2 groote korrels, daarna weer *Clematis D 6*.

4 Februari. De wonden zien er mooi uit, aan de randen begint de littekenvorming. Steeds nog afscheiding. Het branden, dat geheel verdwenen was, is sinds 2 dagen weer begonnen. Opnieuw 2 dagen lang *Sulfur D 30*, daarna *Clematis D 6* als voren. Met de *Clematis*-omslagen voortgaan.

18 Februari. De wonden worden kleiner. Strooken nieuw weefsel hebben zich van de eene wondrand naar de andere gevormd. Het branden is verdwenen. Daarentegen is de spijsvertering in de war. De zieke klaagt over zure oprispingen en slaperigheid na den maaltijd. Gelijktijdig verstopping met vergeefschen aandrang tot stoelgang. *Nux vomica*, 2 dagen lang, dan weer *Clematis*.

3 Maart. Alles gaat goed. Spijsverteringsklachten en verstopping verdwenen. Littekenvorming gaat regelmatig voort. De wond aan 't rechter been is bijna genezen, die aan 't linker been tot op de helft verminderd. *Clematis* in- en uitwendig voortzetten.

28 Maart. De wond aan 't rechter been is geheel gesloten, slechts nog een weinig, vochtige uitslag. Aan 't linker been nog een klein wondje. *Rhus tox. D 6*, twee pilletjes 's morgens en 's avonds. *Clematis*-omslagen als gewoonlijk.

21 April. Beide beenen geheel genezen. De huid is week en soepel, nog iets afschilferend. Sinds dien dag zag ik patiënte nog herhaaldelijk terug. De beterschap is blijvend gebleken.

II.

Mevrouw IJ., 32 jaar, komt den 5en December 1908 tot mij. Ongeveer 10 jaren geleden heeft ze, tengevolge van een moeilijke bevalling een aderontsteking aan het rechter been gekregen. Acht maanden lang moest ze te bed liggen, ongeveer twee jaren later ontstond er een verzwering. Trots alle behandeling door verschillende artsen werd de wond gaandeweg grooter. Eenigen tijd lang, bij een nieuwe zwangerschap, bedekte de wond zich met een dikke korst en hield de afscheiding op, maar dadelijk na de bevalling begon alles weer opnieuw. Sinds een half jaar heeft ze, moedeloos geworden, alle behandeling opgegeven. Nu echter zijn de pijnen weer ondragelijk en heeft ze tot de homoeopathie de toevlucht genomen.

Bij het onderzoek blijkt er op het rechter scheenbeen een groote zweer te zijn, die een grijs-troebele, kwalijk riekende vloeistof afscheidt. Om de wond heen is het been waterzuchtig opgezwollen. Patiënte zegt, dat de wond hevig brandt; ze heeft een gevoel, alsof men met gloeiende naalden er onophoudelijk in prikt. De pijnen zijn 's nachts veel heviger, vooral van middernacht tot 5 uur 's morgens. Zij slaapt zeer slecht en is sterk vermagerd, voelt zich ook zeer moede. Therapie: *Sulfur D 30* in pilletjes, 2 dagen lang, daarna *Arsenicum D 12*. Uitwendig: Omslagen met verdunde *Clematis-tinktuur*, (20 druppels op 100 gram gekookt water), driemaal daags vernieuwen.

12 December. De wond ziet er beter uit. Afscheiding helder, reukeloos. Waterzuchtige zwelling onveranderd. Patiënte slaapt iets beter, 's avonds slaapt ze dadelijk in, wordt tegen middernacht wakker door hevig branden in de wond, dat eenige uren duurt en dan langzamerhand vermindert. *Arsenicum D 30*, afwisselend 8 dagen lang en drie dagen rust. Dezelfde omslagen met verdunde *Clematis-tinktuur*.

19 December. Het gaat veel beter. Pijn verdwenen. Slaap uitstekend. De verzwering wordt kleiner, zeer geringe afscheiding. De zwelling neemt af. Dezelfde therapie als voorheen.

5 Januari 1909. Wond tot op een derde ingekrompen. Flinker littekenweefsel-vormig. *Arsenicum* vervangen door *Clematis D 6* in groote korrels.

21 Januari. De wond geneest snel, nog een klein weinig vloeistof wordt afgescheiden. Zwelling verdwenen. Dezelfde behandeling.

6 Februari. Zweer bijna geheel genezen. Patiënte heeft een jeukend gevoel in 't been. Inplaats van *Clematis* nu *Sulfur D 30*, afwisselend 2 dagen lang en 8 dagen rust.

20 Februari. Wond geheel genezen, het jeuken heeft opgehouden. De omslagen laat ik vervallen en met *Sulfur* nog wat doorgaan.

Ook deze zieke zag ik later nog herhaaldelijk; de genezing bleef volkomen.

Genoemde gevallen doen ons duidelijk het verschil tusschen allopathische en homoeopathische behandeling zien. Niet alleen in de methode, maar ook in het resultaat. Eenerzijds jarenlange behandeling met allerlei smeersels — zonder beterschap, anderzijds een volgens een wel overlegd plan gevoerde strijd — met volkomen genezing binnen eenige maanden. Vooral belangwekkend is het te zien, hoe bij optredende symptomen, een nieuw middel in het strijdperk wordt gevoerd, dat deze dan weer spoedig doet verdwijnen. En al zou men de werking uitsluitend in de *Clematis*-omslagen willen zien, dan is dit nog een bewijs voor de Homoeopathie. 20 druppels tinktuur op 100 gram water is slechts weinig sterker dan een derde decimale verdunning.

Mocht de een of andere „onpartijdige” arts hier toch nog willen spreken van „suggestie” of „gelukkig toeval,” dan kunnen wij hem geen anderen raad geven, dan toch ook maar met homoeopathische middelen te gaan werken, aangezien deze blijkbaar bij de dames Suggestie en Fortuna bijzonder in de gunst staan!

De hygiënische beteekenis van ooft.

Lord Byron klaagt er over, dat „de krachten van den geest zoo zeer afhankelijk zijn van 't maagsap,” en hij heeft geen ongelijk. Het is nu eenmaal zoo: wel en wee van geest en lichaam, onze werklust en werkkraft zijn afhankelijk van de voedingswaarde en de verteerbaarheid onzer kost. De moderne geneeskunde begint dit in te zien en aan de diëtetische therapie de plaats te geven, die haar toekomt, terwijl de hygiënische kookkunst als voorbehoedende geneeskunst langzamerhand op haar rechte waarde geschat wordt. Door populaire, hygiënische geschriften beginnen meer en meer in het volk gezonde denkbelden de ouderwetsche, verkeerde opvattingen te verdringen.

Toch moet er op gewezen worden, dat het niet slechts aankomt op de *bestanddeelen* der voeding, maar evenzeer op de *toebereiding* en het nuttigen in den *natuurlijken toestand*. Versche voedingsmiddelen verdienen steeds de voorkeur boven geconserveerde. Dat heeft men vooral vroeger kunnen ervaren bij het scheepsvolk, dat gedurende een langen tocht op conserven was aangewezen en door een eigenaardige stofwisselings-ziekte (de scheurbuik) werd aangetast, welke ziekte slechts te genezen was door het gebruik van versche groenten en vruchten. *) Ook nu nog, hoewel de scheepstochten zoo verkort zijn, geldt als regel, dat men, waar het eenigszins mogelijk is, versche groenten en ooft onderweg moet opdoen. Deze beide voedingsstoffen vervullen blijkbaar een gewichtige taak. Zij zijn voor ons organisme van groote waarde.

De hoogste waarde heeft het ooft slechts, zoolang het *versch* is, bij het koken gaat reeds een deel van het aroma, dat vluchtig is, verloren. Naast het aroma zijn ook de plantenzuren van belang, die een koelende en verfrisschende werking op het tong- en mondslimvlies uitoefenen. Vele vruchten, zooals druiven, kersen, pruimen en peren hebben door het groote watergehalte het karakter van een half-drank. Ze vereischen bijna geen spijsvertering, slechts oplossing in de lichaamssappen. Daarom zijn ze als toegift bij de maaltijden zoo voortreffelijk. Maar ook tusschentijds moest men ze, vooral aan kinderen, in plaats van koffie of thee toedienen. Daarbij komt, dat volkomen rijp ooft veel suiker (vruchtensuiker) in licht verteerbare vorm bevat, en dus veel voedsel. Deze zoetheid van rijpe vruchten is niet schadelijk voor de tanden. Een boterham met ooft (b.v. appelschijfjes) is het beste ontbijt voor kinderen. Wie kinderen voor een dubbeltje een genoegens verschaffen wil, die koope geen snoepgoed, maar vruchten.

Vruchten zijn ook een goed middel tot verdrijving der hardlijvigheid en derhalve voor vetzuchtigen zeer aanbevelenswaardig. Vooral de zuurachtige vruchten, zooals aalbessen en pruimen (ook gedroogde), werken in die richting, terwijl zeer zoete (zooals wijndruiven) juist eenigszins verstoppend werken.

Ook de andere uitscheidingen van het lichaam worden door vruchten bevorderd. Vandaar de gunstige werking bij nierziekte. Vooral bij lijders aan aambeien, die bij

*) Nog onlangs kon men in de dagbladen het bericht lezen van een geheele visscherskolonie in Noord-Europa, die aan scheurbuik was te gronde gegaan.

een zittende levenswijze aan slechte spijsvertering, congesties en hypochondrische gemoedsgesteldheid lijden, zijn ze aangewezen. Ooft is bloedzuiverend, en heeft daardoor een gunstigen invloed op huidziekten. De plantenzuren der versche vruchten werken vernietigend op bacteriën en schimmels, waarom het ooftgebruik als toespijs zeer goed is. Menigeen heeft de goede gewoonte, voor het naar bed gaan een appel te eten; op deze wijze worden de tanden op een aangename wijze gereinigd en de mond gedesinfecteerd. Aan zeer kleine kinderen geven men tot reiniging van maag en darm vaak het versche, zelfbereide sap van druiven of fijngeschaafde appels. Een ware verkwikking zijn zulke versch-uitgeperste vruchtsappen voor zieken, vooral voor koortslijders. Ooft is in elken vorm een onschatbaar diëtetisch middel bij alle stofwisselingsziekten, bij reumatiek en jicht. De botanicus Linnaeus verhaalt, dat hij bij elken jichtaanval een schotel aardbeien verorberde en regelmatig den volgenden dag weer beter was.

Wij kunnen dus met recht zeggen, dat versch ooft niet alleen een verkwikkend genotmiddel, maar ook een smakelijk natuurgeneesmiddel is. Wij hopen, dat dit steeds meer door iedereen wordt ingezien tot heil van jong en oud! (Homöop. Monatsblätter.)

De tachtigste algemeene vergadering

van de Vereeniging van Duitsche homöop. artsen.

Deze vergadering werd op 9 en 10 Augustus (de 9^e Augustus is de dag van Hahnemann's doktor-jubileum) te Zurich gehouden. In zijn openingsrede wees de voorzitter er op, dat men na 8 jaren weer eens in Zwitserland, het land der „vrijheid” vergaderde. Vrijheid, volle vrijheid van beweging, wetenschappelijke erkenning en officiële gelijkstelling met andere richtingen, dat ontbreekt der Homöopathie nog bijna overal, óók in dit traditioneele land der vrijheid.

De Zurichser vergadering kenmerkte zich door een talrijk bezoek en vooral door een *internationaal* karakter. Behalve de Duitsche en Zwitsersche, waren hier artsen uit Engeland, Frankrijk, Italië en Noord-Amerika aanwezig. Dit kwam, doordat in dezelfde stad voor het eerst de „International Homöopathic Council” zou vergaderen. (Zie het bericht in ditzelfde nummer.)

Niet minder dan 10 nieuwe leden werden door de Vereeniging tijdens de zakelijke vergadering (op den eersten dag) voorgesteld en aangenomen, waaronder twee uit Zurich. Hieruit blijkt, dat ook Zwitsers lid der Duitsche homöop. artsenvereeniging kunnen zijn.

Dr. Fischer, Leipzig, deelde mee, dat het Hahnemann-standbeeld in zijn woonplaats (de plaats van Hahnemann's voornaamste werkzaamheid) waarschijnlijk zal moeten verplaatst worden wegens den bouw van een groot theater. De burgemeester der stad heeft echter beloofd, in dat geval voor een waardige plaats zorg te zullen dragen.

Als plaats van samenkomst voor het volgende jaar werd *Stettin* gekozen. Dit is tot nog toe een broeinest van vijandschap tegen de homöopathie, en men hoopt door een talrijke opkomst te toonen, dat deze gehate geneesmethode, trots allen tegenstand, steeds meer aanhangers verkrijgt.

Dr. Mende-Ernst te Zurich noodigde vervolgens de deelnemers uit tot een feestavond te zijnen huize, waar verschillende interessante redevoeringen gehouden werden. Dr. Weisz herdacht den grooten voorganger van Hahnemann, een even sterke, kernachtige natuur, *Theophrastus Paracelsus*, óók veracht en gehaat in zijnen tijd, maar nu langzamerhand op zijn rechte waarde geschat. Wanneer zal aan Hahnemann dit lot beschoren zijn? Dr. Hoyle, Londen, legde den nadruk op de saamhoorigheid van alle homöopathen der aarde en op de kracht, die in een-dracht ligt. „Hier in Zwitserland,” ging hij voort, „is men in het ware land voor de oprichting van een grootsche, internationale vereeniging.”

Den volgenden dag had de *wetenschappelijke zitting* plaats. Dr. Nebel, Lausanne, opende deze vergadering. Hij had reeds vóór de samenkomst een aantal microscopen opgesteld met zelf-vervaardigde praeparaten, die den *invloed van homöopathische middelen op kanker* moesten bewijzen. Dr. Nebel betreurde het, dat er onder de homöopathische artsen niet meer geestdrift is voor de homöopathische behandeling van kanker. Hij had verwacht, dat het boek van Dr. Schlegel over kanker de geestverwante artsen zou hebben aangespoord tot nader onderzoek zijner beweringen. Maar het had weinig indruk gemaakt. En toch hield Dr. Nebel deze vreeselijke ziekte juist bijzonder geschikt voor een homöopathische behandeling. Naar zijn opvatting was kanker een ziekte, waarbij het lichaam de kracht mist, in het organisme ontstaande vergiften te verwijderen. Daarom moet de arts, volgens Dr. Nebel, den lijder in de eerste plaats met algemeene constitutie-middelen behandelen. Hij stelde voor een: „*Internationale homöopathische vereeniging tot bestudeering van den kanker*” op te richten. Besloten werd het kankervraagstuk op het programma voor de volgende vergadering te plaatsen.

Vervolgens hield Dr. Schwarz, de bekende directeur van het Homöopathische Ziekenhuis te Berlijn, een voordracht over *epilepsie*, waaruit wij wellicht het een en ander in dit blad opnemen zullen.

Daarna sprak Dr. Kranz-Busch, Wiesbaden, over de plantenfamilie der Solaneeën, waartoe o.a. Belladonna, Hyoscyamus en Stramonium behooren. Dr. Körner, Potsdam, verklaarde in de hierop volgende gedachtenwisseling, dat *Belladonna* hem gebleken was een *voorbehoedmiddel tegen roodvonk* te zijn.

Sinds hij bij het voorkomen van roodvonk ieder gezond kind in de omgeving Belladonna (D3—D6) in druppels had toegediend, had hij nooit meer een geval van besmetting gezien. Het is zeker voor de homöopathische artsen de moeite waard deze bewering nader te onderzoeken en aan de praktijk te toetsen.

Ten slotte een hoogst interessante lezing, opgeluisterd door lichtbeelden, van Dr. Arnulphy, Parijs, gewezen professor aan het Hahnemann Medical College te Chicago, over de werking van „*Zeewater-inspuitingen*.” Hij liet de vergadering de vaak verbazingwekkende resultaten zien, die zulke inspuitingen bij sommige huidziekten, maar vooral bij maagdarmondsteking van kleine kinderen en bij gevallen van uiterste vermagering hebben. Wij hopen over deze geneesmethode in ons blad spoedig iets naders mede te deelen.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als reformator.

II.

Hoe minder Hahnemann bij zijn tijdgenooten met zijn vermaningen uitrichtte, des te krachtiger werd zijn stem. In 1800 vertaalde hij een receptenboek uit het Engelsch. Uit de voorrede leeren wij het doel van deze vertaling kennen. Hij wil zijn landslieden toonen, dat „ook de beste recepten onnatuurlijk zijn en zichzelf tegenspreken.”

„Dit is een waarheid, die men in onze recept-zuchtige tijden van de daken zou willen verkondigen. Wanneer zal ik het beleven, dat deze dwaasheid uitgeroeid wordt? Wanneer zal men leeren in te zien, dat voor de genezing der ziekten slechts weinige, zeer eenvoudige, maar dan ook de juiste middelen noodig zijn? Zal men nooit ophouden een menigte middelen in een recept samen te voegen, waarvan elk afzonderlijk voor den grootsten arts een vaak half onbekend, vaak geheel onbekend ding blijft? Als een arts te Londen elk jaar 300 pond Chinabast verbruikt, wat weten we dan nog van de individuele werkingswijze van dit sterke middel? Weinig! Wat weten wij van het bijzondere werkingsgebied van het machtige kwikzilver, waarvan het buitengewone verbruik in de geneeskunde ons zou doen meenen, dat men nauwkeurig bekend was met zijn werking op het lichaam?” „En als reeds bij de eenvoudige geneesmiddelen zulk een duisternis heerscht, hoe moet het dan zijn bij het gebruik van meerdere van zulke onbekende middelen dooreen. . . . ?” „Men kan evengoed een handvol verschillend gevormde kogels blindelings op een onbekend billard met veelhoekige wanden werpen en vooruit willen bepalen, welken weg ze nemen zullen en waar ze na de eenvoudige botsingen tot rust zullen komen!”

Verder geestelt hij weer de voorstellingen, die men had van basis, adjuvans, constituens, dirigens en corrigens in een recept, en gaat dan voort: „De natuur werkt naar eeuwige wetten; zij bemint de eenvoudigheid en werkt met één middel veel uit, gij met vele middelen weinig. Volg de natuur na! . . . gansch eenvoudige middelen toedienen, en niet eerder een ander tot de werking van het eerste geëindigd is, dat, dat alleen is de rechte weg, die tot het heilgdom der geneeskunst voert.”

Op blz. 33 van het boek: Zoo bestaat dit middel dus uit 5 ingrediënten, elk van niet geringe kracht. Waarom niet liever de heele Materia medica bijeengemengd! Dat moet dan toch nog beter helpen! Hoe zullen we de enkele geneesmiddelen goed leeren kennen, als we ze met elkaar vermengen?

Op blz. 86: „Ik herinner bij al deze formules er aan, dat de schrijvers ons zeer jaloersch de wijze bedoelingen hebben verzwegen, waarom ze rhabarber met saffraan, gentiaan en aloë, waarom ze senna met jalappa gepaard hebben. Wisten ze, dat al deze dingen een eigen werking hebben? Dat hun verbinding een product van krachten te voorschijn roept, van krachten, die wij elk op zichzelf slechts zeer onvolkomen kennen? Of zijn al deze wijze bedoelingen niets anders dan een componeerziekte . . . ?”

Op blz. 91: „Geloof de receptschrijvers niet, die zeggen

dat, hoe meer middelen van één soort (b.v. diuretica) men onderéén mengt, de werking des te beter is. De dwazen! Gewoonlijk juist het tegendeel. Het eene middel hindert het andere. Waarom echter mengen ze zoo veel onderéén? Omdat ze de kuren als een loterijspel beschouwen. Zet ik op vele nummers, denkt men, dan moet ik toch winnen!”

Op blz. 106: „In deze zeven op elkaar volgende recepten zien wij scilla met acht verschillende nevenmiddelen gepaard. Is scilla alleen niet voldoende? Welken steun ontvangt ze van de toevoegsels? Zijn de toevoegsels allen even hulprijk, waarom dan zoo vele veranderingen? En zijn ze het niet, waarom zegt men ons niet, welke de mindere, welke de betere zijn? Of moeten we gelooven, dat de afwisseling er alleen om de afwisseling is? Doch neen! Wij zien, dat beroemde artsen buitengewoon samengestelde recepten aanbevelen met de verontschuldiging, dat juist in een bepaalde vermenging van stoffen de ware kracht van een middel ligt”

„De arts, die met artsenijen nauwkeurig bekend is, weet, hoe moeilijk het is voor zijn praktijk slechts 50 eenvoudige middelen steeds van dezelfde kwaliteit en samenstelling te verkrijgen, hoe zeer groeiplaats der plant, tijd van inzamelen, drogen binnen weinige uren of meerdere weken, goede bewaring, enz. reeds invloed uitoefenen op de ruwe bladeren, basten en wortels. En hoeveel verschilt bewerken verder niet de voorbereidingen, de infusen met heet of koud water, de aftreksels met sterkeren of zwakkeren spiritus? Als we reeds zooveel moeite hebben de ruwe drogerijen van steeds gelijke samenstelling te bekomen, als het in één woord reeds zeer ongewoon is met steeds gelijkblijvende, eenvoudige middelen te genezen, welk een waanzin is het dan te denken, dat men een zich steeds gelijkblijvende artsenij uit vele ingrediënten zou kunnen bereiden!” „Hebt ge een eenvoudig middel, dan kunt ge, als het zwak is, de gift vergrooten, maar wat wilt ge doen bij een mengsel, waarvan ge onmogelijk raden kunt, of niet het eene ingrediënt 100 maal sterker, het andere 10 maal zwakker is, dan ge gewoonlijk aanwendt?”

Met zulke opmerkingen kruidt Hahnemann het heele boek, een bewijs, hoe ernstig zijn streven was naar waarheid, hoe reikhalzend hij verlangde naar verbetering der geneeskunde, en tevens, hoe hoog bij boven zijn veelmengende collega's stond.

Ook in de volgende jaren werd hij niet moede, op den eenvoud, „de hoogste wet voor den arts” te wijzen. In 1805 schrijft hij: „De weldadigste werkingen brengt men steeds met eenvoudige middelen zonder eenige toevoeging tot stand, als het slechts goed gekozen is en in de juiste gift wordt toegediend. Nooit heeft men noodig er twee samen te voegen.” „Als wij helder willen zien, wat een geneesmiddel in een ziekte uitwerkt, kunnen wij slechts één middel tegelijk geven.”

In 't zelfde jaar schrijft hij: „Volgens Hofrat Gruner is geen voorschrift een recept, als het niet meerdere ingrediënten bevat — d. w. z. steek je oogen uit, dan zie je des te beter!”

Geen enkel arts heeft met zooveel energie deze gewichtige waarheid gepredikt, en met recht kon Hahnemann in 1805 beweren: „Geen enkel arts op deze aarde gebruikt een enkele, eenvoudige stof bij ziekten en wacht eerst de volle werking af, voor hij een nieuwe geeft.”

HOMOEOPATHISCH MAANDBLAD

TIJDSCHRIFT VOOR HOMOEOPATHIE EN GEZONDHEIDSLEER.

Onder Redactie van Dr. N. A. J. VOORHOEVE en Dr. D. K. MUNTING.

Met medewerking van de Heeren: A. BOERMA, arts, Den Haag; Dr A. C. A. HOFFMAN, Gouda; Dr F. W. O. KALLENBACH, Apeldoorn; W. ROLVINK, arts, Arnhem; H. VAN ROIJEN, arts, Rotterdam; J. I. A. B. VAN ROIJEN, arts, Utrecht; JOH. P. SCHOUTEN, arts, Apeldoorn; Dr M. L. VAN DER STEMPEL, Amsterdam; Dr. J. VOORHOEVE, Dillenburg; J. T. WOUTERS, arts, Arnhem, en anderen.

Orgaan der „Vereeniging tot Bevordering der Homoeopathie in Nederland.”

Uitgevers: LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — ZWOLLE.

Het Auteursrecht op den inhoud van dit Blad wordt verzekerd volgens de wet van 23 September 1912 (Stbl. No 308).

INHOUD VAN DIT NUMMER:

HOOFDBLAD: Migraine. (Slot.) — Een homoeopathisch krankzinnigengesticht in Pennsylvanië. — Herinneringen aan Professor von Bakody. — Homoeopathische Planten. XII. (met afbeeldingen.) — Boekaankondiging. — Isotonisch Zeewater. — Hahnemann en de Homoeopathie.

MIGRAINE.

(SLLOT.)

Uit hetgeen wij in ons vorig artikel over deze ziekte schreven, heeft de lezer zich eenig denkbeeld kunnen vormen over den aard der migraine of halfzijdige hoofdpijn, die beschouwd moet worden als een chronische zenuwziekte, berustende op een aangeboren en meestal overgeërfd anleg. Zij heeft de neiging om een groot gedeelte van het leven in beslag te nemen, van de kinder- of jongelingsjaren tot in gevorderden leeftijd.

Wanneer wij thans eenige regelen willen wijden aan de beantwoording van de vraag, op welke wijze de migraine lijder behandeld kan worden met kans op genezing of verzachting van de kwaal, dan doet zich allereerst deze vraag voor, wat er gedaan kan worden om, bij den bestaanden aanleg, het optreden van de eigenlijke aanvallen van halfzijdige hoofdpijn te voorkomen. Zooals wij gezien hebben, geven dikwerf gelegenheidsoorzaken de aanleiding daartoe.

Wij moeten dus in de eerste plaats trachten deze gelegenheidsoorzaken te voorkomen.

Wanneer de vatbaarheid vermoed kan worden of reeds gebleken is door 't optreden van echte aanvallen, zal men alles in het werk moeten stellen wat tot de gezondheidsregelen van het zenuwstelsel behoort. De maatregelen, die genomen moeten worden, hebben betrekking op levenswijze, werk-

kring en diët. Alles, wat hierin een nadeeligen invloed op 't zenuwgestel hebben kan, moet zooveel mogelijk vermeden worden. Natuurlijk verschillen deze maatregelen naar gelang van den leeftijd, het geslacht en de maatschappelijke verhoudingen.

Bij kinderen en jongelieden kan ten opzichte van opvoeding en onderwijs veel gedaan worden, wat hierop betrekking heeft. Bij de lichamelijke opvoeding vermijde men alles, wat nadeelig is voor de zenuwen. Vooral genotmiddelen, die nadeelig werken, moeten geweerd worden. Roken worde den jongelingen vóór 't 18e jaar in 't geheel niet toegestaan. 't Gebruik van koffie, thee en alcoholische dranken moet eveneens in de kinder- en jongelingsjaren geheel vermeden worden.

Goede voeding, versterkende kost is noodig, met vermindering van overdreven vleeschvoeding en, waar neiging tot stoornis in de spijsverteringsorganen bestaat, van alles wat hiertoe aanleiding kan geven, als moeilijk verteerbare, of sterk gekruide spijzen en overlading van de maag.

Waar de migraineaanvallen reeds opgetreden zijn, is 't noodzakelijk al deze voorschriften te blijven in acht nemen, althans zoolang de ziekte niet als genezen kan beschouwd worden, maar ook nog geruimen tijd daarna om een weder optreden der aanvallen te voorkomen. Verder zij men in 't algemeen bedacht op een gezonde ontwikkeling. Lichamelijke en geestelijke opvoeding moeten in een goede harmonie geleid worden. Wat de verstandelijke ontwikkeling betreft moet vooral een te sterke inspanning van de hersenen vermeden worden. De overdreven eischen, die in den tegenwoordigen tijd in dit opzicht gesteld worden, de overlading met leerstof en schoolwerk zijn bronnen van veel nadeel. Vooral houde men hierbij re-

kening met den aanleg. Wat de een bijna spelende leert, kost den ander de grootste inspanning.

De goede lichamelijke ontwikkeling mag naast de verstandelijke niet vergeten worden. Beweging in de open lucht, gymnastiek, zwemmen, sport, mits daarbij alle overdrijving, waartoe in den tegenwoordigen tijd ook al neiging bestaat, vermeden worde — dit alles dient mede tot versterking der zenuwen en komt daarom in aanmerking voor 't doel, dat ons thans bezig houdt. Het kan alles medewerken zoowel tot voorkoming als tot genezing der migraine-aanvallen.

Bij volwassenen moet, zoo mogelijk, de levenswijze naar dezelfde beginselen ingericht worden, ook wanneer de ziekte tot volle ontwikkeling gekomen is. Hier is het doel de aanvallen, die, zooals wij gezien hebben, soms regelmatig, met bepaalde intervallen, optreden, in andere gevallen onregelmatig, en vaak na een bepaalde gelegenheidsoorzaak, te voorkomen en tot verdwijnen te brengen. Zoowel geestelijke, als lichamelijke overspanning moet voorkomen worden. Helaas is het vaak niet mogelijk aan dezen eisch te voldoen, waar dit door de maatschappelijke verhoudingen verhinderd wordt. Tijdelijke rust en ontspanning geven dan wel vaak verlichting, maar deze is meestal ook tijdelijk.

Waar het bereikbaar is, kan een verblijf aan zee of in het hooggebergte zeer aanbevolen worden. Dit heeft meestal uitstekend gevolg, maar moet in den regel telkens herhaald worden.

Waar een werkkring, die door haren aard een nadeeligen invloed op de zenuwen heeft, een ondoelmatige levenswijze meebrengt — overspanning, zorg, te lange arbeidsduur, onregelmatige maaltijden en slaap — daar moet zoo mogelijk een andere gekozen worden, waaraan deze nadeelen niet verbonden zijn.

Kan aan dit alles niet de noodige zorg besteed worden, dan blijft men beperkt tot het vermijden van schadelijke genotmiddelen, die wij boven reeds genoemd hebben, het gebruik van versterkende, niet zenuwprikkende voeding, het ontwijken van gelegenheidsoorzaken, die een migraineaanval opwekken en die een ieder, die aan migraine lijdt, voor zichzelf het best kent, en ten slotte de behandeling met geneesmiddelen.

Wij noemen deze niet het laatst, omdat zij van geringe beteekenis zou zijn, maar omdat bij een vaak zoo hardnekkig lijden, de geneesmiddelwerking door alle mogelijke hygienische en diätetische maatregelen moet worden ondersteund.

Er zijn onder de homoeopathische geneesmiddelen een aantal, die in hunne werking op den gezonden mensch verschijnselen vertoonen, overeenkomende met de verschijnselen van den migraineaanval.

Wij willen er slechts een paar voorbeelden van noemen.

Argentum nitricum heeft de volgende hoofdpijnsymptomen.

De zetel van de pijn is links in 't voorhoofd en vandaar zich naar boven uitbreidende, de aard der pijnen drukkend, borend. De aanval begint vrij plotseling des morgens bij 't ontwaken en eindigt 's avonds ook vrij plotseling, is in den morgen het hevigst. Duizeligheid, gevoel alsof het hoofd uitgezet is, huiverigheid, misselijkheid en braken gaan er mede gepaard.

Het middel is vooral aangewezen, waar geestelijke overspanning de aanvallen te voorschijn roept.

Gelsemium. Zetel van de pijn het achterhoofd, uitbreiding naar voren tot boven de oogen. De aanvallen worden voorafgegaan door gezichtsstoornissen, flik-

kering voor de oogen, verduistering en gaang gepaard met duizeligheid en gevoel van samensnoering om 't hoofd. Verder misselijkheid en braken.

Spigelia. De pijn is gelocaliseerd boven het linker-oog en in het oog zelf, is scherp, stekend, schietend, gaat gepaard met hartkloppingen, wordt verergerd door gedruisch, licht, beweging.

Men ziet, dat de verschijnselen bij deze drie middelen varieeren, maar alle overeenkomen met verschijnselen, die bij de beschrijving van den migraineaanval genoemd zijn. Er zijn nog vele andere middelen, die in aanmerking kunnen komen en in gevallen, die allerlei eigenaardigheden vertoonen, aangewezen kunnen zijn. Men moet die natuurlijk alle kennen, om in een bepaald geval het meest passende geneesmiddel te kunnen kiezen.

In den regel zal men het aangewezen middel tijdens den aanval in lagere verdunning en snel opeenvolgende giften moeten innemen en hetzelfde middel geregeld in de tusschentijden een of tweemaal daags in wat hogere verdunning. Van dit laatste is gewoonlijk het meeste succes te verwachten. Een behandeling met geduld en volharding is gewoonlijk noodig, maar geeft dan ook vaak goede resultaten bij een kwaal, waarvan vele lijders meenen, dat zij die moeten beschouwen als een last, die hun nu eenmaal opgelegd is en die zij moeten blijven dragen.

D^r. D. K. M.

Een homoeopathisch krankzinnigengesticht in Pennsylvanië.

Niet ver van Philadelphia, de Amerikaansche wereldstad, ligt het kleine stadje Allentown. Deze naam heeft in de homoeopathische wereld een goeden klank, want hier heeft *Constantijn Hering*, de bekende schrijver over homoeopathische geneesmiddelen, zijn ambt als professor aanvaard, en hier stond ook het eerste homoeopathische ziekenhuis van Amerika.

Bij dit kleine plaatsje is nu door den Staat een homoeopathisch krankzinnigengesticht gebouwd en voor enkele maanden geopend. Het is een inrichting, die zoowel wat grootte en omvang, als wat inrichting betreft, zich gerust kan meten met de beste en grootste krankzinnigengestichten der wereld. Reeds jaren lang was er in den Staat Pennsylvanië behoefte aan een nieuw gesticht.

De homoeopathische artsen deden hun uiterste best den Senaat over te halen, deze inrichting tot een homoeopathische te maken, en, dank zij de gunstige ervaringen, die men reeds in Amerikaansche krankzinnigengestichten met homoeopathische middelen had opgedaan, gelukte hun dit.

De bouw van het heele complex, waarin niet minder dan 1200 krankzinnigen plaats kunnen vinden, heeft een tiental jaren geduurd. Daaromheen bevinden zich uitgestrekte landerijen, bij de inrichting behorende, waarin talrijke hulpgebouwen voor landbouw en veeteelt verspreid liggen. De werkzaamheden op het land worden door de verpleegden, voor zoover ze hiertoe in staat zijn, zelf verricht. Dit heeft een dubbel voordeel. Het is goedkoop en tevens bevorderlijk voor de gezondheid der arme lijders.

De directeur en zijn assistent zijn beiden te Philadelphia in het Hahnemann Medical College opgeleid, en hebben in verschillende andere gestichten hun kennis verrijkt.

Waarlijk, deze prachtige stichting is een bewijs voor de plaats, die de Homoeopathie in Amerika inneemt!

Herinneringen aan Professor von Bakody.

In de „Allgemeine Homöop. Zeitung“ schrijft Dr. H. Wapler, Leipzig, over persoonlijke herinneringen aan den in Maart 1911 gestorven professor Theodoor von Bakody, hoogleeraar in de vergelijkende pathologie en homoeopathie te Budapest (Hongarije). Hoewel Dr. D. K. Munting reeds in den vorigen jaargang (No. 5) van dit Maandblad eenige kolommen aan de nagedachtenis van dien grooten volgeling van Hahnemann gewijd heeft, willen wij toch hier een en ander uit Dr. Wapler's belangrijke mededeelingen opnemen.

Dr. Wapler begint met er op te wijzen, dat wij moeten trachten de verdienste van Bakody niet alleen als homoeopaath, maar ook als man van wetenschap in 't algemeen op hare rechte waarde te schatten. Als homoeopaath is hij zeker een der grootsten, hij is voor Dr. Wapler en voor vele andere jonge artsen een wegwijzer geworden, en het is uit dankbaarheid voor den grooten voorganger, dat Dr. W. nu eenige bladzijden aan hem wijden wil.

Bakody is in Duitschland nooit naar waarde geschat. Wapler kende in het begin van zijn homoeopathische loopbaan nauwelijks meer dan zijn naam. In 1895 echter kwam hem een opstel van Bakody in handen.

„Dit opstel opende mij de oogen. Hier schreef iemand — dat werd mij bij elken zin duidelijker — die Hahnemann geheel begrepen had, en die met juisten blik het *wezenlijke* zijner leer van het onwezenlijke en onjuiste wist te scheiden. . . .”

Deze kennismaking was nog slechts een schriftelijke, maar de persoonlijke zou spoedig, en wel op eigenaardige wijze, volgen. Een jaar later, bij gelegenheid van het homoeopathische eeuwfeest, hield Dr. Wapler een feestrede over het thema: „Op welke wijze kan men de grondgedachten van Hahnemann's leer tot algemeene overtuiging maken?” In deze rede citeerde hij ook de *vier fundamentele stellingen van Bakody*, die kort en duidelijk aangaven, wat de Homoeopathie, verdeeld in *Homoeotherapie*, de geneesmethode, en *Homoeopathologie*, de methode van ziekte-onderzoek, eigenlijk is.

Deze eerste stelling eischt:

„Het experimenteele onderzoek met een enkel geneesmiddel op het gezonde dierlijke of menschelijke organisme, en wel in verschillende giften, met waardeering van alle, zelfs de fijnste veranderingen in den gezondheidstoestand.”

De tweede:

„Het nauwkeurig en alzijdig vergelijken dezer veranderingen met de *op hen gelijkende*, uit een vooronderstelde ziekte-oorzaak ontstane veranderingen bij de natuurlijke ziekten.”

De derde:

„De aanwending van *een enkel* geneesmiddel voor therapeutische doeleinden, en wel in overeenstemming met het uit de proeven op het gezonde organisme afgeleide, gelijksoortigheidsbeginsel.”

De vierde:

„De aanwending van zulk een geneesmiddel in een aan het therapeutische doel beantwoordende hoeveelheid, die elke schadelijke nevenwerking buitensluit.”

In zijn verdere rede opperde Dr. Wapler het denkbeeld van de stichting van een „*Hahnemann-Instituut*,” waarin

de homoeopathie op wetenschappelijke wijze zou kunnen onderzocht worden.

Deze rede van Dr. Wapler kwam Bakody ter oore. Jarenlang had deze zich, geërgerd en verbitterd over de weinige waardeering, die hij in Duitschland genoot, niet meer bekommerd over het wel en wee der homoeopathie in Duitschland. Op dit land had Bakody vroeger al zijn hoop gevestigd, daar hij inzag, dat de Hongaren slechts weinig wetenschappelijken zin hadden, en daarom was zijn teleurstelling des te grievender. Het was derhalve een groote vreugde voor hem, toen een Duitsch arts op zijn stellingen wees, en terstond zond hij dan ook, door middel van zijn toenmaligen assistent, Dr. J. I. A. B. van Royen, een uitvoerig schrijven aan Wapler.

Uit dit schrijven leeren wij het aanzien kennen, dat Bakody in Budapest genoot. Dr. van Royen schreef o. a.: „Als Hollandsch arts kwam ik voor grondige bestudeering der homoeopathie naar Budapest. Wat mij gedurende mijn oponthoud alhier aangenaam trof, was de achting en waardeering, waarmee men zich hier in toonaangevende medische kringen over de werkzaamheid van Professor Bakody uitspreekt.”

Verder geeft hij de meening van Bakody over Wapler's plannen weer.

„De wensch van Dr. Wapler (het Hahnemann-Instituut) zou reeds eerder vervuld zijn geworden, indien de medische studenten in Duitschland, die zich dogma-vrij ontwikkelen willen, zich tot professor Schulz te Greifswald wilden wenden.” Schulz heeft, zooals wij weten, hoogst belangrijke proeven genomen over werking van uiterst kleine hoeveelheden van een vergift op micro-organismen. Nog steeds geeft hij cursussen over de homoeopathie, die ook door verschillende Nederlandsche artsen gevolgd zijn. Deze brief van Bakody bewijst, dat deze volstrekt niet blind was voor de verdiensten van een ander. Wapler's antwoord was, dat hij van Royen verzocht, zijn reis naar 't vaderland over Leipzig te nemen, waaraan deze gevolg gaf, en met Wapler en andere jonge artsen de inzichten van Bakody besprak. Tot in den nacht werden de discussies over allerlei voor den jongen homoeopaath gewichtige vragen voortgezet. „Bakody had ons zelf nauwelijks beter in zijn eigen gedachtenwereld kunnen inleiden, dan Van Royen dit gedaan heeft.”

Toch was Dr. Wapler nog niet tevreden, hij wilde Bakody zelf spreken en trok dan ook op een goeden dag naar Budapest, waar hij hartelijk ontvangen werd. Van dezen tijd heeft Wapler de schoonste herinneringen. Verschillende vragen lagen hem op 't hart. Hij wilde een algemeene homoeopathische bibliotheek oprichten en voor dat plan Bakody trachten te winnen.

Doch voor den reeds 75-jarigen grijsaard was het reuzenwerk, de schifting der homoeopathische litteratuur te groot, terwijl ook de geldmiddelen ontbraken.

Verder trachtte hij Bakody over te halen tot uitgave zijner geneesmiddelleer. Deze wilde hiertoe overgaan, mits ze in een der toonaangevende, allopathische tijdschriften werd afgedrukt, doch dit mislukte.

„Bijna elken morgen — aldus Dr. Wapler — reden wij naar het Stephan-hospitaal, dat 180 bedden bevatte en toentertijd onder Bakody's beheer stond.” Hier gaf deze zijn practische lessen aan het ziekbed, en in den korten tijd, dat Wapler te Pest kon vertoeven, heeft hij heel wat geleerd. „Vergeet niet,” zeide Bakody, „dat Hahnemanns geneesmethode slechts een tak is van den stam der

geneeskunde, al is het dan een der krachtigste."

Onvergetelijk is hem gebleven, wat Bakody hem op zekeren dag demonstreerde: hersenveranderingen tengevolge van Belladonna-vergiftiging met doodelijken afloop. Deze hersenen waren van Bakody's eigen zoon, die tengevolge van een Belladonna-proef, door een ongelukkigen samenloop van omstandigheden, gestorven was.

Dit verlies van den veelbelovenden zoon was voor den vader een harde, bijna vernietigende slag geweest, maar zijn wetenschappelijke drang was zoo groot, dat hij zich dit zeldzame geval toch voor zijn studies ten nutte maakte.

Ook de doseering kwam ter sprake. Dr. Wapler had toen reeds partij gekozen voor de lage verdunningen, hoewel hij zijn opleiding bij een „Hochpotenzler" ¹⁾ ontvangen had. Toen had hij zoovele mislukkingen gezien bij het geven van hooge verdunningen, dat hij langzamerhand tot de lagere bekeerd werd. Van Dr. van Royen had Wapler reeds vernomen, dat ook Bakody een overtuigd „Tiefpotenzler" ²⁾ was. Daarom knoopte hij een gesprek met Bakody over dit onderwerp aan en verdedigde zijn standpunt met vuur. Bakody antwoordde daarop het volgende: „Het geven der juiste verdunning is de kunst van den arts. Uit praktische overwegingen trek ik in 't algemeen bij D⁶ de grens. Mijn resultaten kunt u zien uit mijn statistieken over de ziektebehandeling in het St. Rochushospitaal en het Ziekenhuis Bethesda. Zoo nu en dan ga ik in de private praktijk bij gevoelige naturen boven de 6e decimale verdunning, maar laat mij steeds leiden door het richtsnoer van physiologisch en mathematisch denken."

Nog velerlei wetenschappelijke vraagstukken werden besproken. Voor niet-deskundigen zijn ze evenwel van minder belang. We willen derhalve tot slot nog slechts de behartigenswaardige woorden, waarmee Dr. Wapler zijn gedenkschrift eindigt, hier laten volgen:

„Het zou mij een groote vreugde zijn, als tengevolge van mijn stuk velen de werken Bakody's gingen bestudeeren."

„Het is onze plicht zijn werk voort te zetten! Daar er echter in Hongarije weinig kans toe is, en de Noord-Amerikanen, hoezeer zij ook onzen artsenschat hebben verrijkt, vaak de noodige grondigheid en wetenschappelijke nuchterheid missen, bevangen als zij veelal zijn in den waan der hooge en hoogste verdunningen en daardoor als metaphysici voor de wetenschap onbruikbaar zijn — daarom berust op de Duitsche homoeopathen de zware taak voor de geneesmethode van Hahnemann gelijke rechten als de officiële geneeskundige school te veroveren."

„De meeste waardeering heeft Bakody's arbeid tot nog toe bij onze collega's in Nederland gevonden. De in Nederland practizeerende oudere homoeopathische artsen zijn bijna allen zijn leerlingen. Misschien komt uit dit land wel de voortzetter en voleindiger van zijn levenswerk, die de Hahnemannsche geneesmethode tot algemeene erkenning brengt."

¹⁾ Aanhanger der hooge verdunningen.

²⁾ Aanhanger der lage verdunningen.

XII.

De meest bekende plant uit de groep der **THEREBINTHINEËN** is wel de bekende:

RHUS TOXICODENDRON of AZIJNBOOM.

Inheemsch is deze tot 2½ Meter hoog wordende klimplant in Noord-Amerika, maar sedert lang in Europa als sierplant voor priëlen gekweekt en verbreid. Ook hier te lande komt ze nu en dan voor.

Het is een zeer vergiftige plant, die een wit melksap bevat, dat aan de lucht blootgesteld, spoedig zwart wordt. Voor gevoelige, vooral blonde personen is de aanraking ervan gevaarlijk, daar het uittredende melksap in de onbedekte huid een ontsteking te voorschijn roept. Zelfs kan bij warm, stil weer de uitwaseming der plant ontsteking en zwelling veroorzaken. Geen wonder is het dan ook, dat deze klimplant in Europa steeds zeldzamer wordt. De

Rhus toxicodendron
of Azijnboom.

bijnaam „toxicodendron" is dan ook welverdiend (toxisch beteekent vergiftig.) Bij het behandelen der bladeren, die versch tot een essens worden verwerkt, moet men steeds met de noodige voorzichtigheid te werk gaan.

Als hoofdkenmerk voor Rhus noemt Hahnemann het symptoom, dat de ziekte-verschijnselen er van *erger worden bij rust en beter bij beweging*, en vervolgt dan o. a.: „Ieder, die de symptomen van Bryonia opmerkzaam met die van Rhus vergelijkt, zal enerzijds een groote overeenstemming, anderzijds juist treffende verschillen waarnemen. Hoe opvallend is niet bij Bryonia, de *versterking* van dezelfde symptomen, als die bij Rhus voorkomen, door *beweging* en de *verzachting* door *rust* — juist het tegendeel dus van 't geen Rhus bewerkt. Uit deze verhouding van genoemde middelen, kan men verklaren, dat zij beide de geschikte geneesmiddelen waren voor de epidemie, die van 1813 af onze landen teisterde. Geen gewone therapie kan tegen dezen *typhus* iets uitrichten (de lichte gevallen genazen vanzelf door de lieve natuurkracht, hoewel langzaam en moeilijk). Alleen de toediening van Rhus

afwisselend met *Bryonia* kan deze zieken *allen* genezen en genas ze ook bij zorgvuldige behandeling, terwijl de overige artsenwereld slechts over het wezen en de vermoedelijke natuur streed en daarbij de zieken bij duizenden liet heengaan tot hunne vaderen. Indien ergens, dan is er hier een triomf voor de eenig ware, de homoeopathische geneeskunst".

(R. A. M. L., verkort.)

Het bovenstaande is weer een bewijs, hoe *fijne* verschillen er bij het onderzoek op den gezonde aan den dag treden, en hoe hoog dit onderzoek staat boven het slechts zeer ruwe symptomen gevende dier-experiment.

Een specifieke betrekking schijnt *Rhus* verder te hebben op de spieren, vandaar dat het zoowel inwendig als uitwendig bij *rheumatische* aandoeningen toepassing vindt. Steeds moet men echter voorzichtig zijn, daar de tinktuur vergiftig is en inwendig niet beneden D³ mag worden gegeven. H. dreef de voorzichtigheid zoo ver, dat hij van de 30e verdunning slechts een klein deeltje van een druppel gaf!

In Japan komen nog een paar voor de samenleving belangrijke *Rhus*-soorten voor. De zaden van *Rhus succedanea* leveren een wasachtige stof, de *Cera Japonica*, die, wijl zij veel goedkooper is dan bijenwas, vaak in plaats van deze bij de boenwasbereiding dient. Wij kunnen elke huisvrouw aanraden eens zelf haar boenwas uit terpentijn met Japansche was te maken!

Rhus vernicifera (men denke aan vernis!) levert den Japanners het *lak*, waarmee ze hun bekende fraaie lakwerken vervaardigen. Eenige andere, van deze familie afkomstige producten, willen wij nog kort noemen n.l. *Myrrhe* en *Wierook*.

Deze twee gomharsen behooren tot de oudste, bij godsdienstige plechtigheden gebruikte reuk-harsen. In het Oude Testament wordt herhaaldelijk over *Wierook* gesproken, maar niet alleen in Palestina, schier overal in de landen der Klassieke wereld, werden deze, bij verbranding welriekende harsen, toegepast. Ook was *Myrrha* een der bestanddeelen van den balsam, waarmee de Egyptische koningen na hun dood tegen bederf werden behoud.

Deze beide harsen worden bijna steeds tezamen genoemd, wat wel zijn oorzaak vindt in de gelijke plaats van afkomst. In Somaliland, ten Zuiden van de Roode Zee, vloeit *Myrrhe* uit kleine, stekelige struikjes. *Wierook* wordt door insnijdingen van een dergelijke boomsoort gewonnen. De producten, die versch lichtgekleurd en vloeibaar zijn, worden spoedig hard en donker.

Van hieruit kwamen de harsen met karavanen naar Egypte en Arabië.

Op hoe hooge waarde men ze vroeger schatte, blijkt wel uit het verhaal van de Wijzen uit het Oosten, die *goud*, *wierook* en *myrrhe* naar Het Beloofde Land brachten.

Tegenwoordig hebben ze hun roem vrijwel overleefd, hoewel beide stoffen toch nog in allopathische farmacopeën voorkomen.

MEZEREUM.

Daphne Mezereum, ook genoemd *Peperboompje*, behoort tot de familie der *Thymelaeaceae*. Het is een klein struikje, in bosschen van Midden-Europa voorkomende. De welriekende, roode bloempjes bloeien heel vroeg in 't voorjaar, vóór de bladeren. Later in den herfst verschijnen de fraaie, vuurroode bessen. Vooral in bergstreken, zooals b.v. in den Harz, waar het *peperboompje* in de spleten

der rotsen groeit, maakt het een mooi effect. Het is geen wonder, dat dit plantje ook in tuinen gekweekt wordt; als alles nog dor en kaal is, bloeien reeds de *Mezereumstruikjes*, tegelijk met sneeuwkllokjes en crocussen, en als de bladeren weer beginnen te vallen, verheugen ons nog de bessen. „*Peperboompje*” heet de plant wegens den doordringend scherpen smaak van haar sap. Ook heeft dit op de huid een prikkelenden, blaartrekkenden invloed. Het vroegere gebruik van *Mezereumzalf* berustte op deze eigenschap. Men meende, dat de zalf de kwade stoffen uit het lichaam trok. De verse bast, vóór den bloei verzameld, dient tot homoeopathisch gebruik.

Hahnemann zegt ervan, dat het beter is den gedroogden bast met melksuiker te verwrijven, maar wij gelooven niet, dat dit juist is. Vooreerst is het zeer moeilijk den taaien bast goed te verwrijven en verder is een organische stof steeds aan bederf onderhevig. Organische stoffen moeten dus zoo mogelijk steeds als vloeibare verdunning gebruikt worden.

C. TH. V.

Daphne Mezereum.

BOEKAANKONDIGING.

The Transactions of the British Homoeopathic Society.

Door de „Vereeniging van homoeopathische geneesheeren in Engeland” werd ons dit 240 blz. dikke boek, dat de „Handelingen” der Vereeniging weergeeft, toegezonden.

Deze „Transactions” leggen wel een sprekend getuigenis af van het frissche, opgewekte leven, dat er onder onze Engelsche medestanders heerscht. Vooral het wetenschappelijke gedeelte trekt ons zeer aan. Het bestaat uit lezingen en voordrachten, door leden der Vereeniging gehouden, en wij kunnen niet alleen alle homoeopathische artsen in ons land, maar ook alle overige artsen, die op veelzijdige ontwikkeling prijs stellen, sterk aanraden zich dit boek aan te schaffen. Het is verkrijgbaar bij: John Bale, Sons. Oxford street. London. W.

De inhoud van het wetenschappelijk gedeelte is in 't kort als volgt:

Mendel's Law of Heridity.
Cases of Multiple Sclerosis.
Modern Science and Homoeopathy.
Rheumatic Infection in Children.
Reminiscences.
Modalities, Clinical and Pathogenetic.
Isotonic Sea-water.
Treatment of Pulmonary Phthisis.
Remarks on Vaccine Therapy.
Anaesthesia.
Blood-Pressure in the Healthy.
Ophidians.
Various Cases.

ISOTONISCH ZEEWATER.

Een behandelingsmethode, die in den laatsten tijd meer en meer ingang vindt, en allerwege besproken wordt, is die, waarbij men bij patiënten, aan zeer verschillende ziekten lijdende, 50—200 ccM. isotonisch zeewater inspuit. Die inspuiting wordt in 't eene geval elken dag, in 't andere geval tweemaal 's weeks gerepeteerd, en heeft plaats in de spieren, die van 't bekken naar 't bovenbeen verlopen.

De methode heeft een zeer eigenaardige geschiedenis, die ook niet onvermakelijk is voor hem, die als homoeopaath aan officiële beoordeeling gewend is geraakt. Over die geschiedenis echter straks meer; eerst een enkel woord over de methode en haar resultaten.

Zeewater is „im Groszen und Ganzen” een oplossing van keukenzout (Natr. mur.) Bovendien bevat het echter, behalve geringe hoeveelheden kalium, calcium, en enkele andere bekende metalen, nog spoortjes van meer zeldzame: aurum, caesium, rubidium, thombium, strontium.

Nu is 't gehalte aan keukenzout grooter dan dat van ons bloed en onze lichaamsvochten, die vrij constant 0.6% Natr. mur. bevatten. Door alzoo het zeewater te verdunnen tot de verkregen oplossing ook 0.6% keukenzout bevat, maakt men het even sterk als onze weefselvochten, daaraan m. a. w. *isotonisch*. Zoo wordt ook voor verschillende doeleinden gebruik gemaakt van gewoon water, dat 0.6% Natr. mur. bevat, wat men dan gewend is een *physiologische zoutoplossing* te noemen. 't Verschil tusschen isotonisch zeewater en de physiologische zoutoplossing zit hem dus niet in 't keukenzout, want dat is voor beiden gelijk, doch in de zoo straks genoemde metalen: goud, caesium, rubidium, thombium, strontium, enz., die niet in de tweede, wèl, al is het in infinitesimale hoeveelheden, in 't eerste voorkomen.

Nu is de physiologische zoutoplossing tot nog toe therapeutisch alleen gebruikt voor het tijdelijk aanvullen van bloedverlies. En daarbij deed ze werkelijk vaak veel goed. Als specifiek middel tegen bepaalde ziekten heeft men er geen nut van gezien, ook niet, waar men 't in de plaats van het isotonisch zeewater aanwendde. Het merkwaardige succes, dat men met het laatste verkreeg bij kinderen, die door maagdarfstoornissen ten doode gedoemd schenen, kan dus alleen op rekening der genoemde sporen van andere metalen worden geschreven. Nu is men in de laatste jaren ook in allopathische kringen wel zoo wat gewend geraakt aan den invloed van infinitesimale doses; denk maar eens aan het radium, dat jaren en jaren achter elkaar genezende kracht uitoefent, zonder nog met onze fijnste werktuigen weegbare hoeveelheden te verliezen. Daardoor is men dus ook bij de kwestie van het isotonisch zeewater niet gestruikeld over de, waar het homoeopathische middelen betreft, steeds als belachelijk, als idioot uitgekreten kleine doses. Men accepteert ze, zooals men gedwongen wordt, zoovele dingen te accepteren, die men liever „du haut de son grandeur” zou negeeren.

Men spuit dus zeewater in. 't Wordt in groote, gesteriliseerde vaten uit zee gehaald, een half uurtje van de kust af; verdund tot het isotonisch is; gesteriliseerd zonder aanwending van hooge temperaturen en zonder toevoeging

van chemische agentia, zoodat de natuurlijke samenstelling kwalitatief gelijk blijft, en dan in den handel gebracht in steriele ampoules, die worden toegesmolten. En dit eenvoudige zeewater heeft door zijn, populair uitgedrukt, homoeopathisch gehalte aan edele metalen wonderen verricht. Een kind met acute gastro-enteritis (zomerdiarree), dat als dood op moeders schoot lag, met kouden neus, koude wangen, koude lippen, half geloken oog, waarvan het hoornvlies op aanraking zelfs niet meer reageerde, met subnormale temperatuur, zat een half uur na de eerste inspuiting met open oogjes rond te kijken, alsof het tot nieuw leven was ontwaakt. Van dergelijke dramatische, of, wil men liever, theatrale resultaten leest men telkens weer. En niet alleen bij den zoogevreesden zomercatarrh, die immers 't overgrootste deel der zuigelingsterfte op zijn debet heeft. Ook bij chronische diarreeën bij volwassenen, bij maagzweer, bij chronische anaemie met constipatie, bij neurasthenie, bij alle mogelijke huidziekten, doch vooral bij algemeen eczeem en bij psoriasis (zgn. droge vlecht) heeft men schitterende voldoening geoogst. Speciaal bij eczeem, als er veel ontsteking is, moet men met zorg te werk gaan, om geen verergering te krijgen, (wat doet dat een homoeopaath goed, die van „Erstverschlimmerung” afweet.) Doch als men daar dan met zorg te werk gaat, houdt de jeuk op, de nachten zijn rustiger, de afscheiding komt tot staan, de barstjes en scheurtjes in de huid genezen. In vele gevallen hoeft men zelfs lokaal niets te doen, en de patiënten kunnen gedurende de behandeling hun arbeid voortzetten.

Want dat is ook iets, wat zoo treft bij deze nieuwe methode: dat ze bijna uitsluitend poliklinisch wordt toegepast. D. w. z., dat de zieken als loopende, als spreekuurpatiënten worden behandeld, waar de ernst van hun toestand anders haast steeds op ziekenhuisverblijf aandreef. Terwijl b.v. bij de zooeven genoemde zuigelingen met darmcatarrh anders steeds de grootst mogelijke zorg moest worden besteed aan de voeding (we weten allen, zoowel leek als arts, hoeveel ellende daarin opgesloten ligt) schijnt de zeewatermethode toe te laten, dat men tenminste al heel spoedig weer melk toestaat.

Zeewater-inspuiting schijnt ook gunstig te werken bij chronische nierziekten, vooral in de steeds talrijker wordende gevallen, waar de nier tengevolge van jichtige degeneratie niet voldoende aan haar roeping beantwoordt, om vergiften uit te scheiden, en de chloriden en andere meer samengestelde stoffen in 't lichaam achterblijven. („rétention chlorurée” der Franschen.)

Men zou nu, zooals de beroemde Schotsche homoeopaath Drysdale bij elke succesvolle methode deed, willen spreken van „onvrijwillige homoeopathie.” De kleine doses der werkzame bestanddeelen maken de verleiding wel groot; ook, dat we hier hebben de overeenkomst in samenstelling tusschen het geneesmiddel en ons bloed (en weefselvochten), ofschoon dat eerder aan isopathie, dan aan homoeopathie doet denken. Maar we hebben er toch ook eigenlijk niet het recht toe. Zeewater is wèl van onze zijde onderzocht: Boericke noemt het in zijn „Materia medica” in vergelijking met Natr. muriaticum, doch zegt alleen, dat het veroorzaakt en dus geneest misselijkheid, die aan zee verergert; Clarke wijdt er in zijn „Dictionary of Materia medica” een halve bladzij aan, waarin echter ook alleen gewezen wordt op misselijkheid, keelpijn, aangezichtspijn, die aan of op zee verergeren.

Dus van tweeën één: of de methode is een homoeo-

pathische, doch dan moet het middel beter onderzocht worden in zijn werking op den gezonden mensch, of we hebben te erkennen (wat we trouwens steeds hebben gedaan) dat deze methode, *hoewel* niet homoeopathisch, toch goed kan werken.

Het gebied harer toepassing is vooralsnog moeilijk te omgrenzen. Dat ze niet voor alle mogelijke ziekten te hulp geroepen zal kunnen worden, daarvan zullen we wel overtuigd zijn. Toch zal dat in den eersten tijd wel weer gebeuren. Er heerscht in het allopathische kamp, bij velen althans, een zóó sterk gevoel van therapeutische onmacht, dat, wie nog niet tot volslagen nihilisme is gekomen, elke nieuwe methode, en dus ook deze, met wanhopige vreugde begroet. We zullen dus wel weer een herhaling beleven van wat we in 1893 gezien hebben, toen Koch met zijn alt-tuberkulin kwam, en van wat we kort geleden hebben gezien, toen Salvarsan de wereld ingeslingerd werd; dat n.l. ook deze nieuwe behandelingswijze à tort et à travers door Jan en alleman als een universeel arcanum zal worden *misbruikt*. En dan komen natuurlijk de teleurstellingen, en de vurigste enthousiasten van gister worden weer de onvruchtbare sceptici van heden. Dat nu zou jammer zijn. Er zit zooveel moois in dat ingespoten zeewater, dat het onze taak kan zijn, er in goed aangewezen gevallen gebruik van te maken, zooals we tuberculin-Denys inspuiten bij daarvoor passende tuberculose-patiënten, en mierenzuur bij sommige lijders aan jicht en reumatiek. Bij ons, die een zoo betrouwbaar wapen in ons similia similibus hebben, hoeft daarbij gelukkig niet een wanhopig gevoel van onmacht leiding te geven.

Thans rest me, wat ik in 't begin van dit opstel als niet onvermakelijk karakteriseerde, de geschiedenis van de methode. Reeds in de vroegste oudheid legde men verband tusschen gezondheid en de zee. De Grieksche dichter Pindarus sprak van het water als het hoogste goed. Thales van Milete, de grootste natuurphilosoof van Jonië, zei, dat het water de bron was van alle leven. De Grieksche godensagen met haar Tritonen en Nereïden, den god Proteus en de godin Aphrodite, die uit het schuim der zee geboren werd, predikten ook het geloof aan des levens oorsprong uit den Oceaan. Bij de Indiërs vinden we iets dergelijks: Wischnû rust op het water, gezeten op de slang Ananta, 't symbool der levenskracht.

Ook de oudste geneesheeren, leerlingen van priesters nietwaar, hechten aan de zee groote waarde: Hippocrates, Celsus, Aretaeus, raadden zeereizen aan tegen de toring, en van Cicero is het bekend, dat hij van bloedspuwing (tuberculose?) werd geheeld door herhaalde zeereizen. Ook wij sturen immers nog graag daarvoor geschikte patiënten naar de zee, al zijn we ons bewust, dat daarbij rust, andere omgeving, afleiding, ook een woordje, (soms een groot woord) meespreken.

We komen echter veel dichter bij de boven besproken toepassing van zeewater, als we denken aan de poging van den homoeopaath Dr. Schlegel (Tübingen), die vóór pl.m. 20 jaar reeds zeewater als homoeopathisch middel, onder den naam Thalattin (denk maar aan Thalassotherapie) aanbeval.

René Quinton evenwel, de uitvinder of ontdekker der inspuiting van isotonisch zeewater, zijn „plasma marin,” kwam er langs gansch anderen weg. Quinton was assistent aan een laboratorium voor physiologie (leer van de normale levensverrichtingen) van het Collège de France, géén arts. Hij schijnt een liefhebber te zijn van bespiegeling, en rede-

neerde aldus: het dierlijke leven is als cel, eenvoudigste begintoestand van organisch leven, in de zeeën 't eerst tot stand gekomen, en door de zoölogische ontwikkeling van oer cel tot dier en mensch heeft het dierlijk leven steeds getracht, de opbouwende cellen in een soort zee-water-gebied te doen blijven, en wel zóó, dat elk dierlijk organisme een eigen aquarium vormt, waarin de cellen leven onder dezelfde condities als in den oertoestand. Chemisch zou dat dan daaruit nog blijken, dat de samenstelling van menschelijk bloedserum overeenkomt met de samenstelling van zeewater; dat het laatste méér zout bevat, komt door de sedert den oorsprong steeds voortgaande verdamping.

Op die speculatie, want meer is het niet, bouwde hij voort. Hij nam proeven (aftapping van bloed, dat vervangen werd door isotoon zeewater) die hem versterkten in zijn geloof, dat we 't metallische leven van onze moederaarde terugvinden in 't cellenleven van organische wezens (natr. mur., goud, strontium, caesium, thrombium, rubidium, enz.), en dat de levende cel door alle eeuwen heen de herinnering bewaart aan haren oorsprong uit de zee; en daarmee documenteert hij dan de onveranderlijkheid van het elementaire leven en de stabiliteit (bestendigheid, gelijkmatigheid, onveranderlijkheid) van het levensbeginsel tegenover de oneindige veelvuldigheid der vormen.

Daarna kwam de klinische toepassing, en het resultaat. En dat was, we zagen het reeds, opmerkelijk. En dat de werking der infinitesimale hoeveelheden, naast andere aanrakingspunten met de homoeopathie, ook Quinton trof, blijkt wel daaruit, dat hij zich in Parijs bij de homoeopathische artsen heeft aangesloten. Ook is eigenaardig, dat een ijverige Mohammed voor dezen Allah-Quinton een homoeopaath is, n.l. Prof. Dr. Arnulphy, die propaganda maakte in Amerika en in Engeland, en op het congres van Duitse homoeopathen in Zürich ook een enthousiaste rede over het „plasma marin” hield. Thans worden overal „Dispensaires marins” of „marine Dispensories” opgericht, tot in Egypte toe, waar Quinton zelf de zaak voorbereidde en waar ze, bij de ontzettend groote zuigelingensterfte, natuurlijk zeer welkom was.

In de eerste jaren, nadat Quinton in 1904 zijn werk „L'eau de mer, milieu organique” het licht deed zien, was daar natuurlijk geen sprake van. De „Leuchten der Wissenschaft” moeten niets hebben van die nieuwlichters, die leven trachten te brengen in den stilstaanden pool der officiële wijsheid. En bovendien, de man was niet eens arts. Verbeeld je 't idee, een niet-arts, die over therapie meepraat! Dat ook Pasteur geen arts was, en Priesnitz een gewone boer, dat is men zoo noodig vergeten, of men accepteert het inshemelsnaam. — Maar intusschen zijn de resultaten gekomen, en nu moet men noodgedwongen wel mee. En nu zijn de infinitesimale doses heelemaal geen bezwaar, waar men anders zoo over kan smalen; nu is ook de praemisse, waar Quinton van uitging, geen belletsel; nu zet men zelfs zijn gloeiende begeerte naar Wetenschap-pe-lijkheid op zij. Dat de practijk de methode van Quinton met groote voldoening inhaalt, doet hier niets toe af: honderd jaren practijk hebben ook de groote waarde van de homoeopathie bevestigd. De kwestie is, dat men de praemisse van Quinton, dat ons organisch leven uit de zee is opgekomen, accepteert zonder kritiek, en die kritiek zich de tanden stukbijt op een andere wet, de intuïtief gevonden wet van Hahnemann! A. B.

HAHNEMANN EN DE HOMOEOPATHIE.

Hahnemann als reformator.

III.

In 1792 kwam het tot een openlijken strijd tusschen Hahnemann en de officiële geneeskunde. — In dit jaar stierf onverwachts Keizer Leopold II van Oostenrijk, wiens plotseling overlijden groot opzien baarde. Het was toch een tijd van politieke gisting. Vol bezorgdheid sloeg men Frankrijk gade, waar de revolutie in vollen gang was. Leopold was in 1790 aan de regeering gekomen en had door zijn verstandige, vredelievende houding reeds onvermijdelijk schijnende oorlogen afgewend. Alle hoop was op hem gevestigd. Daarom trof de tijding van zijn snellen dood het volk als een donderslag.

Hahnemann woonde te dier tijd bij Gotha, waar de „Anzeiger” werd uitgegeven, een blad, dat vaak voor medische debatten werd gebruikt.

In dit blad beschuldigde H. de lijfartsen van den keizer openlijk van verkeerde behandeling. Tot nog toe had hij zich bepaald tot het schrijven in medische vakbladen of tot geven van commentaren bij vertaalde boeken, en dit had hem niet zooveel vijandschap berokkend. Maar nu bracht hij den strijd over op algemeen terrein, en deze aanval van Hahnemann op de officiële geneeskunde ter gelegenheid van keizer Leopold's dood is wel te beschouwen als de kiem van de verbittering, die er later tegen hem heerschte.

Wij laten hier een stuk van Hahnemann's aanklacht volgen: „Volgens de berichten heet het: Zijn arts Lagusius vond den 28^{en} Februari een hevige koorts en het onderlijf opgezwollen — hij gaf een *aderlating*, en daar geen verlichting van het lijden volgde, nog *drie aderlatingen*. Onze kunst vraagt, volgens welke beginselen men voegzaam een *tweede* aderlating kan voorschrijven, als de eerste geen verlichting verschaft? Hoe kan men een *derde*, een *vierde* maal bloed aftappen, als telkens geen Verbetering optreedt? Hoe kan men een vermagerd en door langdurige diarrheeën verzwakt mensch 4 maal binnen 24 uur het levenssap aftappen, altijd, altijd zonder verlichting. De kunst verbleekt. —”

„... Volgens het bericht van den lijfarts Lagusius heet het: „De monarch werd den 28^{en} Februari door een rheumatische koorts (welke symptomen had deze koorts, die bewijzen, dat ze rheumatisch was?) en een borstziekte (welke van de vele borstziekten, waarvan er slechts enkele aderlating verdragen?) overvallen, en terstond trachtte men de ziekte met aderlating en andere noodige middelen te keeren. Den 29^{en} werd de koorts hooger, (na de aderlating! en toch —) men liet bij den zieke nog 3 maal een ader openen, waarop eenige verlichting intrad; maar de volgende nacht was uiterst onrustig en verzwakte den monarch zeer (men bedenke! de nacht en niet het 4 maal herhaalde aderlaten verzwakte den monarch).”

Hahnemann eischte, dat de artsen (er waren er nog twee in consult geroepen) zich zouden rechtvaardigen. Dit optreden van H. was zeker hardhandig genoeg, maar men vergeet niet, dat hij de schadelijkheid van het artsen-geknoui helder inzag en in verontwaardiging schreef.

Toch werd zijn optreden door velen misduid, men zag er een poging in zich beroemd te maken. Over dit onderwerp ontstonden zelfs debatten in den „Anzeiger”. Dr. Stöller veroordeelt Hahnemann's optreden, noemt het onhandig, onbillijk en nutteloos, wellicht ontstaan uit de begeerte bekend te worden. Hij erkent, dat de keizer zwak en ziekelijk was, maar roept dan uit: „Mijn waarde Hahnemann, juist daarom herhaalde men het aderlaten, omdat het de eerste en tweede maal zonder resultaat was.”

Echter werd H. ook verdedigd. Een arts, die, zooals hij schrijft, in zijn 30jarige praktijk nooit met een collega twist heeft gehad, betreurt de debatten tusschen twee artsen, „die beide wegens hun geschriften zeer te vereeren zijn.” ... „Dat de heer Hahnemann de bedoeling heeft gehad, nog beroemder te worden dan hij is, kunnen wij moeilijk gelooven. *Hahnemann is een zoo geëerd, en door werkelijke verdiensten zoo beroemd arts*, dat hij het zeker niet noodig heeft door debatten nog meer aanzien te verwerven.”

Hij veroordeelt het persoonlijke in Hahnemann's aanval, maar niet den aanval zelf. „Dat lijfartsen ook fouten kunnen maken, bewijst de lijfarts van Lodewijk XIV, die diens halve familie bij een influenza door aderlaten slachtte.”

Toch neemt hij het aderlaten in bescherming, zegt alleen, dat hij er liever slechts 2 had zien toegepast. Verder bestrijdt hij de bewering van Dr. Stöller, dat Hahnemann's optreden „onbillijk, onhandig en nutteloos” was geweest.

„*Niet onbillijk*, omdat in het rijk der geleerdheid elk denkend man recht heeft, ongehinderd over onderwerpen van zijn wetenschap openlijk te oordeelen. Hahnemann is doctor en een geleerd man en kan als zoodanig de keizerlijke lijfartsen evengoed ter verantwoording roepen, als Dr. Luther de Roomsche Kerk.”

„*Niet onhandig*, want indien nu alle artsen zwegen, zou de nakomelingschap zeker vragen: Waarom stierf keizer Leopold zoo plotseling? Wat was de oorzaak van zijn dood? Hoe werd hij behandeld? Waarom zou een geleerde dat niet nu reeds doen? Is hij niet in zeker opzicht een voorlooper voor het komende geslacht?

„*Niet onnoodig*, daar onze artsen er door kunnen leeren, dat een te snel handelen de oorzaak van bedenkelijke verergering van den toestand kan zijn.”

In Juni verscheen de verantwoording der lijfartsen, waarin ze o. a. zeggen, dat de medische kennis van Hahnemann wel gering moet zijn, daar hij beweert, dat men nooit een tweede maal mag aderlaten, als de eerste maal niet helpt. Verder beloofde men een nauwkeurig bericht, door den arts Lagusius op te stellen, welk bericht echter nooit verscheen.

Hahnemann antwoordde hierop:

1^e Dat hun met minder kalmte, dan bij een goede zaak noodig is, opgezet voorloopig antwoord weinig ophelderde.

2^e Dat Dr. Lagusius toch spoedig het uitvoerige, sinds tien weken verwachte bericht van „deze merkwaardige ziekte” mocht verschaffen.

„Hij zal onze bede niet afslaan en aan zijn onwetende tijdgenooten de autoriteiten noemen, volgens welke men een tweede, derde, vierde maal mag aderlaten, als elke voorgaande aderlating niet helpt.”

Kurt Sprengel, die in het jaar 1801 een overzicht schreef over den toestand der geneeskunde in de achttiende eeuw, en Hahnemann's optreden bespreekt, noemt het „dweepziek,” zonder het verder af te keuren. De verdediging der lijfartsen noemt hij „zeer onbevredigend.”

BOUND IN LITH. WIL.

MAY 29 1911

